

Prefața autorului

Legende și povestirile românilor sunt nemuritoare. Pentru că acest popor care le-a spus întâi este nemuritor. El a istorisit cu pricepere și mult simț artistic viața lui de toate zilele. La vreme de tihnă, harnic și priceput, lucra ogorul ca să obțină dumnezeiasca pâine. Și tot pentru ca viața să-i fie mai bună și mai bogată, vâna din fiarele pădurii sau chiar blânde căprioare ori păsări ale văzduhului. Pescuia în apele râurilor și bălților. Dar mai cu seamă creștea animale de soi pentru carnea și laptele lor, meșteșugea și avea de toate. Și, mai ales, cel mai scump lucru de pe lume, trăia liber pe plaiurile sale strămoșești.

La vreme de cumpănă, când pas străin călca hotarele, scotea paloșul vitejiei pentru a apăra dreptul său sub soare. Românii erau neasemuiți în luptă. Bărbați voinici, ca pe vremea străbunilor daci, cei din oștile lui Dromihete, Burebista și Decebal. Dar românii sunt viță de daci și de romani. Cele două popoare s-au războit mai întâi. Fiecare cu vitejia și credința lui. Apoi s-au împăcat și s-au înfrățit făurind un popor mândru și o limbă dulce. Oștile pământenilor au devenit legendare, conducătorii lor, asemeni lor.

Bătrânii, înțelepți tuturor timpurilor, la ceas de tihnă și la cumpăna zilei cu noaptea, povesteau aceste întâmplări fiilor și nepoților pentru ca să știe și să nu adoarmă ori să zacă în uitare, dragostea pentru pământul străbun și dorul de libertate. Mai apoi, legendele și povestirile lor au fost scrise în ceasloave de către iscusiții grăitori din pană, cronicarii. S-au născut pe rând legendele și povestirile trecutului nostru luminos: Dochia și Traian, Legenda lui Negru-Vodă, Dragoș Vodă la vânătoare, Muma lui Ștefan cel Mare, Daniil Sihastru, Ștefan cel Mare și Vrâncioaia, Altarul Mănăstirii Putna, Neguțătorul Florentin, Legenda Mănăstirii Argeșului (sau Legenda Meșterului Manole), Legenda corbului săgetat și un șir

nesfârșit. Mai ales că în trecerea timpului, s-au născut noi legende și povestiri. Pentru că și istoria neamului românesc a adăugat mereu fapte și întâmplări de aleasă virtute și vitejie. Ele au ajuns astfel, tefere și voinice până la noi. Să le păstrăm nestinse, ca o sfântă datorie. Să le povestim mereu, să fie de învățătură pentru urmașii și urmașii urmașilor noștri! (Autorul)

Clasele I-II

Povestea istoriei

Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul și asemănarea sa. I-a dăruit minte pentru a gândi și inimă pentru a se înflăcăra. Omul a ajuns diferit de celelalte viețuitoare care trăiau alături de el pe uscat, dar și în apă sau în văzduh. Mintea iscusită și inima simțitoare l-au făcut stăpânul lor.

Viața oamenilor este plină de întâmplări. Presărate cu fapte bune, dar și cu păcate; cu iubire, dar și cu ură. Se înfrățesc, dar se și dușmănesc și se războiesc. Inventează și înfloresc grădini, dar și distrug șiucid.

Oamenii au umplut însă pământul. Din cele mai îndepărtate vremuri, nevoia i-a învățat ca să trudească pentru a putea trăi, a avea hrană, îmbrăcăminte și locuințe. Viața lor s-a îmbunătățit mereu. Dar ea este ca floarea câmpului care colorează întinderile și apoi se ofilește și pier. Oamenii se nasc, cresc și, într-o zi, apun. Ei sunt muritori. Fiecare are o stea: steaua norocului. Se spune în popor că atunci când cade o stea, cade sau se stinge un suflet de om.

S-au născut în urma lor fiii, nepoții și strănepoții: milioane și miliarde de ființe omenești. Și tot pe atâtea fapte și întâmplări. Unii oameni înzestrați cu har divin au prins să povestească totul. A luat ființă o mare carte a timpului, din trecut și până astăzi, povestea vieții oamenilor sau istoria. Această poveste este izvor de învățăminte, istoria fiind „învățătoarea vieții” și, mai ales, „cartea adevărului”.

Patria noastră

Patria noastră se numește România. Nume mândru, ca și oamenii de pe aceste meleaguri. Este locul unde am

văzut lumina zilei, casa părintească sau cuibul în care am trăit și am făurit visuri îndrăznețe. Dumnezeu a așezat-o într-un pământ binecuvântat, de basm și de baladă. Cu izvoare țâșnind din pieptul stâncii, reci, de cleștar, formând râuri line sau iuțind curgerea când vin de la munte spre câmpie. Făurind cascade care își trimit sunetul lor ca un vuiet, să se audă până departe, ca și buciumele voinicilor ce răsunau pe înălțimi la apusul de soare sau vestind apropierea vrăjmașilor.

Dunărea, bătrânul fluviu. Încinge trupul patriei și, după ce adună apele țării, sporindu-și ființa veșnic curgătoare, se varsă și ea în „Marea cea Mare”. Carpații seculari, munți înalți și stâncoși, cu piscuri semețe, sunt parcă ostași viteji și netemători ai timpului.

Bogății nemăsurate ascund în măruntaiele lor munții: aur, argint, fier, cărbune, sare. Dealurile strălucesc toamna de rodul viilor și al fructelor coapte. Câmpia își sărbătorește cântecul holdelor ce se apleacă în dansuri grațioase în bătaia vântului.

Un cântec al hărniciei se făurește pretutindeni. El este întărit prin ciripitul păsărelelor: al ciocârliei, regina semeției, al privighetorii, împărăteasa nopților înstelate. Vulturi pleșuvi, șoimi îndrăzneți stăpânesc înălțimile, în timp ce capra neagră se avântă pe pieptul stâncilor, fără să se teamă de abis. Iar suavele căprioare și cerbii încoronați cutreieră potecile pădurilor nesfârșite, căutând lacurile argintate sau izvoarele pentru a se adăpa cu nectarul lor. Numai peștii de diferite soiuri și mărimi plutesc neștiuți în adâncul împărăției apelor.

Patria noastră este locul unde am văzut lumina zilei. Ea ne e mamă și tată. În fața atâtor neasemuite frumuseți, scriitorul Alecu Russo își puneă întrebarea: „Care e mai frumoasă decât tine între toate țările semănate de Domnul pe pământ?” Iar noi putem răspunde cu glas sigur și hotărât, plin de iubire: „Cea mai frumoasă este România, patria noastră!”.

Limba noastră

Ceea ce am rostit despre plaiurile românești, despre

natura încântătoare a patriei, putem spune și despre limba română. Limba noastră este una dintre marile comori ale României, cea mai de seamă. Este comoara sufletului românesc. Ea seamănă cu un cântec neîntrerupt, cu un imn uriaș, în care sunt cuprinse ca într-un nimb de lumină toate frumusețile acestui pământ, toate bucuriile, dar și durerile pe care le-a trăit poporul român în decursul îndelungatei și frământatei sale istorii. Pe drept, poetul George Coșbuc cânta în vers prin cuvinte:

„Sunt suflet în sufletul neamului meu
Și-i cânt bucuria și-amarul...”

Scriitorii, poeții mai cu seamă, au înfrumusețat-o neconținut, i-au dăruit nestemate în versuri sau în proză. Numărul condeierilor este impresionant. De la primii cronicari și până în zilele noastre, ei și-au făcut datoria, slujind frumosul și binele. Patriei. Să rostim cu pioșenie numele lui Mihai Eminescu, „Luceafărul poeziei românești”, al lui Vasile Alecsandri, „Bardul de la Mircești”, al lui Mihail Sadoveanu, „Ceahlăul prozei românești” sau numele lui Nicolae Iorga, „piscul culturii românești”. Alți oșteni ai scrisului care rămâne în veacuri au fost pictorii. Ei au așezat cu dragoste pe pânză sau au zugrăvit pe pereții mănăstirilor chipul nemuritor al patriei noastre: Nicolae Grigorescu, Theodor Aman, Ștefan Luchian, Ion Andreescu. După cum Constantin Brâncuși a dăltuit în piatră și bronz sufletul ființei românești. Înflorați de frumusețile fără egal ale acestora, compozitorii Ciprian Porumbescu și George Enescu au întărit prin balade și rapsodii muzicalitatea limbii române.

Limba noastră își are frumusețea ei unică, pe care a cules-o din toate frumusețile și bogățiile rămase ca moștenire și zestre aleasă de la străbuni, din murmurul nesfârșit al izvoarelor, din șopotul nevăzut al apelor, din simfonia descătușată a cascadelor, din cântecul mirific al păsărelelor, din freamătul neclintit al holdelor, din glasul buciurilor și al goarnei sunând mereu deșteptarea românilor.

Limba noastră este când dulce și aromată,

evlavioasă, când înălțăm gând de slavă Creatorului și Patriei, când prinsă în freamăt de codru sau în vuietul de viscol al iernii la marile răscruci ale istoriei, mereu plină de viață prin pana poezilor sau oamenilor de seamă care au rostit adevăruri și frumuseți.

A schilodi limba română, a scrie urât și incorect, a pronunța greșit frumoasele ei cuvinte, a le schimba înțelesurile seamănă cu o crimă care nu e de iertat! A o cultiva mereu și mereu, a te exprima frumos în limba neamului tău, iată o datorie de onoare a fiecărui român!

Strămoșii

Strămoșii sunt înaintașii noștri prin timp: bunicii, străbunicii, stră-străbunicii. Și așa mai departe. Coborând în istorie până în adâncul ei de piatră, bronz și fier, materiale din care își făureau unelte oamenii vremurilor trecute. Pământul acesta desfătat a fost locuit din cele mai îndepărtate timpuri de oameni care au trăit, au iubit și au luptat necontenit să supraviețuiască. Ei sunt strămoșii noștri cu care ne mândrim.

Dar frumusețile și bogățiile meleagului străbun au fost râvnite de armii cotropitoare, care au încercat să ne răpună. N-au izbutit decât să prade și să jefuiască, pentru că nu i-au lăsat pământenii, strămoșii noștri. Primii noștri străbuni, traco-geto-dacii, au înfruntat pe rând, de jos sau de pe cal, puterea împărăției persane, a celei macedonene și mai apoi cea venită de la Roma. În fruntea oștilor s-au aflat mari conducători, precum cunoscuții de noi Dromihete, Burebista și Decebal. Străbunii au lăsat urmași vrednici, pe noi românii și conducători vestiți în persoana voievozilor Basarabi și Mușatini.

A trecut timpul. Ca nimic a trecut. Ca apa curgătoare în vadul ei. A rămas statornic, de piatră, în faptele de vitejie înscrise cu literele de sânge ale jertfei supreme, în bătălii crâncene dar biruitoare, pe înălțimile Posadei, în nesfârșitele câmpii la Rovine, Podul Înalt, Jiliștea, Călugăreni. Basarab și Bogdan au clădit țări mândre și libere. Mihai Viteazul le-a unit într-o cunună măreață în anul de veșnică aducere aminte, 1600. Fapta aceasta nu

poate fi uitată. După cum nici cele săvârșite de români sub conducerea lui Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Ioan Vodă, Constantin Brâncoveanu. Nu poate fi uitată nici fapta românească și strămoșească de la 24 Ianuarie 1859, când poporul însuși l-a ridicat în fruntea țărilor române surori, Moldova și Muntenia, pe Alexandru Ioan Cuza, ca și faptele dorobanților și căciularilor din 1877, care au înscris pe stindardul de luptă al românilor neatârarea. Și nici acea zi luminoasă și plină când pe câmpia Albei Iulii se înfăptuia visul cel mare al românilor, România în hotarele ei străbune, sub sceptrul regelui Ferdinand I.

Românii s-au bucurat și de domni neîncoronați, precum Horia și Tudor Vladimirescu, Nicolae Bălcescu și Avram Iancu. Ei i-au urmat cu credință pe conducători fiindcă aceștia erau aleșii țării și voința lor era voința poporului, imensa și nestinsa flacără a credinței din inima românească. Împreună cu ei și cu steagul ridicat pe redute, s-a scris întreaga epopee românească.

„Să-i iubim, să-i respectăm și să nu-i uităm pe strămoși. Ei sunt rădăcinile și luminile neamului românesc!”

Cântecul eroilor

Istoria Românilor este străbătută ca un fior fierbinte al dragostei de țară de șirul nesfârșit al eroilor neamului. Ei vin din vechime spre vremurile noastre. Strămoșii, cu faptele lor viteze și legendare au născut eroi neasemuiți, care și-au dat viața ca pe nimic atunci când era vorba să facă scut din trupurile lor întru apărarea gliei. Îi întâlnim în legende și povestiri, îi simțim vii sau îi vedem aieva, ca atunci când luptau în oastea marilor conducători români. De la oastea lui Decebal până la cea care a susținut bătălia de la Mărășești din vara anului 1917, în cumpăna cea cumplită a neamului nostru, visând în luptă înfăptuirea României Mari în hotarele ei strămoșești, un singur drum drept și neabătut. Un singur cântec: cântecul eroilor. Mărășești-Mărăști-Oituz: șuieratul de obuz și țăcănitul mitralierelor ce nu mai conteneau. Dar inima eroilor era

fierbinte și netemătoare. Cuvântul lor era înscris atunci pe tricolor și suna ca o trâmbiță cristalină: „Pe-aici nu se trece!” Și luptătorii de la Mărășești n-au lăsat pasul cotropitor să treacă.

Dar dacă cercetăm filele istoriei și ne gândim bine, această lozincă de luptă venea tot de departe, din trecutul eroic. Pentru că aceste cuvinte binecuvântate de însuși Dumnezeu au sălășluit nevăzute în mintea și inima românilor în toate bătăliile purtate de ei: de a nu lăsa pasul vrăjmaș să calce și să înrobească frumosul plai strămoșesc.

Eroii mergeau la luptă cu surâsul pe buze, ca la nuntă, cu neînfricare, cu statornicie; iar de cădeau, cădeau cu fața la dușman, în încheștarea supremă a zilei cu noaptea, a binelui cu răul, a vieții cu moartea. Unii dintre ei se chemau Mircea, Ștefan, Mihai. Umbrele lor pline de lumină străjuiesc și măsoară întinderile timpului. Alți eroi purtau același chip de floare și seninătate. Veneau din popor și chiar de-au rămas necunoscuți, numele lor, al tuturor, era cel de „român”.

La ceasurile grele pentru țară, intrau în luptă fără șovăire bătrânii, femeile și copiii. Nu mai era vârstă, ci doar iubire de moșie. Nici rang, ci doar văpaia credinței în Dumnezeu și în dreptatea neamului. Veneau la rând și martirii: Mihai, Brâncoveanu, Horea, Tudor. Soseau pe rând din trecut spre timpurile noi, tot mai noi. Rămâneau în lutul țării și înălbeau câmpiile cu oasele lor: văile albe și întinse ale eroilor. Urmau în șiruri lungi și drepte fiii, nepoții, strănepoții. Amintirea lor ajungea până la noi adevărind că:

„Eroi au fost, eroi sunt încă
Și-or fi în neamul românesc!”

Să înscriem pentru eroii noștri, ai tuturor timpurilor, ca un cântec cu aripi ușoare, cuvintele:

„Eroii n-au vârstă. Nu sunt nici tineri, nici bătrâni. Nici ochi să mai privească cerul înstelat n-au. Nici buze pentru a săruta cu înfiorare apele de cleștar ale muntelui. Cunosc doar legea nescrisă a pământului, marele lor pat

de odihnă. Inima lor a uitat să mai bată. Dar cât a bătut a fost înaltă și demnă, fără prihană. Acum a devenit eternitate!”

Bunicii

Strămoșii cei mai apropiați simt bunicii, părinții părinților noștri. Mulți copii nu și-au cunoscut bunicii. Pentru că aceștia au murit înainte de nașterea lor. L-au putut vedea doar în fotografii cenușii, roase de vreme, lipsite de culoarea senină a vieții. Și i-au privit ca pe niște străini.

Fericiți însă cei care au avut parte de bunici. De un bunic blând și sfătos, ca cel descris cu atâta talent de scriitorul Barbu Delavrancea. Sau de o bunică povestitoare, care nu-și lăsa nepotul să adoarmă până ce nu termina tot ghemul basmului și până ce Făt-Frumos nu-l învingea pe zmeu sau pe balaur și nu o salva pe Ileana Cosânzeana. Până ce nu-și primea pedeapsa Muma Pădurii pentru relele săvârșite, iar vânătorul nu o scotea pe bunicuța Scufiței Roșii din pânțelele fiorosului și lacomului lup.

Unde sunteți voi, dragi bunici? Vă asemănăm cu sfinții din icoane!

Părinții

În afară de Ființa dumnezeirii. Cel mai sfânt lucru de pe lume trebuie să ne fie părinții. Ei ne-au dat viață din viața lor, vis din visurile lor, lumină din lumina lor. Adică ne-au dat ceea ce au avut ei mai bun și mai înălțător, virtuțile lor. Ei sunt pentru noi o icoană demnă de urmat în tot și în toate, înseamnă „cei șapte ani de acasă”.

Cine ar putea uita ființa neasemuită a mamei, pentru care durerea copilului este durerea ei, bucuria copilului, bucuria nemărginită și mândria ei. Nopti întregi veghind la patul copilului suferind, necunoscând liniștea sufletului. Înfrorându-se de bucurie la vestea că fiul ei a luat premiul I. Tatăl stând de strajă la sănătatea și fericirea copiilor săi.

De la părinți învățăm tot ceea ce este frumos: „cinstea, adevărul, dreptatea, hărnicia”. Fericiți aceia care pot spune ca mine: „Am avut părinți minunați. Lor le

datorez totul!". Cu geniu poate, dar în orice caz cu o iubire statornică, poetul Nicolae Labiş mărturiseşte că tot ceea ce este frumos şi înălţător în viaţă înveţi de la părinţi şi, în primul rând, de la mamă. Pentru că toate cele bune şi de folos vieţii noastre, toate faptele curate care ne aşază în rândul oamenilor aleşi, „nu se învaţă când e prea târziu”.

Casa părintească

Mare asemănare are familia cu patria. Numai că familia este patria cea mică şi fiecare are un nume al ei păstrat aşa peste timp, din tată în fiu. La numele de familie se adaugă cel de botez primit de prunc, când intră în rândul creştinilor, pentru a fi deosebit în felul acesta de ceilalţi membri ai familiei, care au toţi acelaşi nume. Toate familiile la un loc formează patria, care este familia cea mare. Aşa cum în fiecare familie există pentru copii, părinţii, aşa şi patria este tatăl şi mama tuturor locuitorilor acestor meleaguri strămoşeşti. Patria, familia cea mare, se numeşte România, numele de familie al tuturor fiilor ei este acela de „român”.

Şi cum familia cea mare, România, are o casă a ei cuprinsă în viora Dunării, Mării Negre şi a munţilor Carpaţi, tot astfel şi familia cea mică are o casă. Casa patriei este casa strămoşească, cea a familiei, casa părintească. Ca şi casa patriei, casa părintească nu poate fi uitată niciodată. Oricâte meleaguri vom cutreiera, în ţară sau în străinătate, ni se face dor după un timp de acasă. De pământul ţării, de casa unde ne-am născut, am trăit copilăria şi am pornit zilnic la şcoală cu ghiozdanul în spate. Am învăţat statornic şi ne-am întors aici. Ne-am despărţit de părinţi la plecare şi părinţii ne-au primit mereu cu braţele deschise. Aici, de la altarul casei, am înălţat rugă către Dumnezeu pentru bunici, părinţi, fraţi şi surori.

În goana timpului, oamenii trec prin întâmplări adesea neprevăzute. Vin bucurii, dar şi dureri. Cutremure de pământ care surpă casele şi războaie care le distrug. Se duc buncii, se mută pe celălalt tărâm, „unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viaţă veşnică”. După

ei ne părăsesc și părinții. Copiii cresc, au copii și nepoți. Casa părintească îi primește pe rând la sân, din tată în fiu, din fiu în nepot. Cu semnele ei diferite, toate casele au porți pentru a intra în curte și uși pentru a intra în casă.

Ferice de cei cărora le trăiesc părinții și le trăiește și casa părintească. Și de cei care și-au păstrat dorul în inimă și care nu uită să deschidă acea poartă aurită și acea ușă argintată și smălțată cu vise mari și adevărate. Și să spună cu glas dulce și arzător:

„Bine v-am găsit, mamă și tată, bine te-am găsit sfântă casă părintească!”.

Copilăria

Copilăria este prima pagină a vieții omului. Și deci a istoriei. Pentru că și trecutul îndepărtat face parte din copilăria istoriei. Copilăria omului se aseamănă cu anotimpul primăverii. Copilul înfloarește și intră în viață. Începe să cuvinte, să meargă, să cânte și să trăiască.

Fericiți toți copiii care se pot lăuda că au avut o copilărie frumoasă. Și mai fericiți cei care pot spune că au cunoscut o copilărie aurită. Jocurile nevinovate dintotdeauna (capra, țurca, de-a v-ați ascunselea). Cu prieteni de joacă. Înconjurați de grija și iubirea părintească, necunoscând nevoia zilei de mâine. Dar ce spun eu, asta nu înseamnă nimic pe lângă copilăria pe care a avut-o marele povestitor Ion Creangă. Nu credeți? Citiți „Amintiri din copilărie” și vă veți convinge!

Gândiți-vă și la orfani. Ei n-au cunoscut iubirea de părinți. Au fost singuri sau aproape singuri. Când au ajuns pe băncile școlii, colegii răi nu le-au dat nicio atenție. Au trăit de azi pe mâine. Și-au ciuntit și sfârtecat sentimentele. Au plâns adesea, încercând zadarnic să-și găsească părinții.

Fericiții și-au trăit din plin copilăria. Au întotdeauna ce povesti!

Eterna școală

Când sună clopoțelul, vine și vremea bobocilor care pășesc pentru prima oară pragul școlilor. Pentru unii copii, școala începe odată cu grădinița, care e și ea binevenită.

Așa cum spunea un poet:

„Orice grădină,
Plină de floare,
Prinde căldură
Și ia lumină
Din soare,
Iar grădinița
E tulpinița
Ce-abia se-nalță,
Cu prichindei
Ca o floare...”

Dar la grădiniță, bobocii abia înmuguresc. Se desfac în petale și dau în floare abia la școală.

Școala nu e de azi, de ieri. E dintotdeauna. Într-un fel sau altul, cei mici învățau de la cei mari, pe care viața trăită îi învățase multe și mărunte. Iar tinerii învățau de la bătrânii mintoși și sfătoși care trăiseră și mai mult, văzuseră și auziseră și știau și mai multe. De aceea, bătrânii sunt atât de prețioși și, ca și istoria, un izvor nesecat de învățăminte, încât pe drept s-a născut zicala: „Cine n-are un bătrân, să și-l cumpere”

La capitolul „școală” amintirile sunt nesfârșite. Și de neuitat. Nu poți uita prima zi de școală, prima carte care este abecedarul, primul coleg de bancă, cunoștința cu doamna învățătoare, clasa cu catedră și bănci, ușa larg deschisă pentru a intra elevii și ferestrele asemenea, pentru a pătrunde lumina soarelui. Și odată cu ea lumina cunoștințelor.

Apoi anii prind să alerge, în ordine, unii după alții. Anii școlari. Și ordinea anilor este o lege a școlii. Numai cine promovează poate trece dintr-o clasă în alta, superioară. Cine are aripi puternice și a învățat să zboare. Nimeni însă, nici chiar cei cu aripi de vultur, nu pot trece deodată din clasa I drept într-a IV-a.

Și anii școlari devin treptele unei scări imaginare pe care elevii le urcă mereu și mereu. Bobocii devin flori, devin domnișori și domnișoare. Școala își înfăptuiește rolul ei: acela de a învăța pe copii și pe tineri, pe elevii de toate

vârstele. Face și ea parte, ca și familia, ca și strămoșii, din istoria neamului românesc. Lupta de veacuri purtată de români pentru menținerea ființei românești și a limbii române cuprinde în ea strădaniile uriașe ale strămoșilor pentru școala în limba română și a bisericii ortodoxe române.

Școala este eternă pentru că nu aparține unei singure generații, ci zecilor și sutelor de elevi veniți să se adape la izvorul nepieritor al științei de carte. „Cine are carte, are parte”. Cine învață cu mare sârguință și ia premiul I cu cunună, o face pentru el și pentru viitorul său. Și, firește, pentru bucuria părinților, care, pentru ceea ce au oferit fiului, merită un asemenea dar. Nefericire pentru cei care trec ușor prin școală sau chiar o abandonează. Fericiți cei care ascultă și respectă glasul școlii, sfatul părinților ei, învățătorii și Profesorii.

Cu cât știi mai mult și mai bine, devii mai bun, mai înțelept, mai cinstit și mai corect. Spui numai adevărul și urăști minciuna. Iubești hărnicia și disprețuiești lenea. Pentru că așa te-a învățat eterna școală!

Învățătorul

Fiecare copil a avut un învățător sau o învățătoare. La rândul lui, învățătorul a avut un învățător. Dacă școala este eternă și învățătorul este etern. Pentru că rămâne de neuitat în amintirea copiilor. Ei își amintesc cu drag de ființa care le-a pus pentru prima oară condeiul în mână, i-a învățat să scrie și să citească. Să scrie pe rând în caiet literele alfabetului, să descrie conturul lor cât mai frumos și atrăgător, să șteargă cu guma greșelile. Apoi, după un timp de strădanii, trecând la scrierea cu cerneală, a stăruit ca elevii să înțeleagă de ce trebuie să păstreze caietele cu sfințenie, curate, fără nicio urâtă și rușinoasă pată de cerneală. Pentru că pata de cerneală seamănă cu o faptă urâtă pe care săvârșind-o, dacă ai simțire, îți e rușine de ea. Și când toate literele au fost bine scrise și învățate, limba copiilor a început abia să silabisească, apoi să rostească bine cuvintele, cu nădejde și la urmă, să citească frumos, expresiv. Să țină seama de virgulă și de punct, să

se oprească la ele, ca și în viață, atât și atunci când trebuie.

Scrisul și cititul au fost doar începutul unui drum lung și anevoios, dar atât de înălțător: Știința de carte. Învățătorul sau învățătoarea, cu figura blândă când trebuie, cu figura aspră și severă atunci când este nevoie, cu glasul dulce și atunci când este dojenitor, învață pe copii să creadă în Dumnezeu, să iubească patria și pe strămoși, să-și cinstească părinții. Și câte alte nesfârșite frumuseți. El le dă sumedenie de îndemnuri și pilde. Îi învață pe deasupra slovelor sau cu ajutorul acestora, să fie oameni cinstiți, dreپți, curajoși, harnici, sănătoși la trup și la suflet.

De aceea, învățătorul nu poate fi uitat. El face parte din povestea vieții fiecărui copil. Din istoria sa și a neamului românesc!

Sărbătorile

Sărbătorile își au istoria lor. Românii au putut să reziste și să își scrie marea lor istorie, datorită faptului că prin luptă au izbutit să-și păstreze ființa și limba. Dar și datinile și tradițiile. Unele dintre acestea au fost sărbătorile, venind din trecut și izvorând din viața străbunilor noștri.

Bătrânii de azi, printre care mă număr și eu, își vor aminti mereu sărbătorile copilăriei. Mai întâi sărbătorile religioase, care coincideau și cu vacanțele școlare.

Apropierea Sfintelor Paști era un prilej de cultivare a sufletului. În ora de religie, „Taica Părintele” ne vorbea frumos și în chip cucernic despre învierea Mântuitorului. Luam vacanță. Cu inima curată, purtând cu mândrie uniforma de școlar, pășeam în Sfânta Biserică, ne spovedeam Duhovnicului și ne împărtășeam. Cântam în Vinerea Mare în corul care intona cu evlavie și voce curată. Prohodul. Înainte, la prânzul Vinerii Mari treceam pe sub Masa Sfântă, plină cu flori. Sâmbătă noaptea mergeam cu pioșenie la slujba Învierii și la Miezul nopții primeam Lumină din Lumină. Preotul rostea de la Altar: „Hristos a înviat!” și noi răspundeam în cor: „Adevărat a

înviat!”.

Era Paștele. Ciocneam ouă roșii. Simțeam o bucurie mare și rotundă, adevărată ca și Învierea lui Iisus. Afară totul înflorise. Era primăvară. Ninge cu flori în natură și în sufletele noastre!

Vacanța de iarnă și sărbătorile nașterii lui Iisus veneau cu fulgi de nea și cu bucuriile iernii: sănii, bătaia cu bulgări, înălțarea omului de zăpadă. Nu ocoleam nici acum Biserica. Ne spovedeam și ne împărtășeam. La bucurii adăugam și Colindele. Minunatele colinde. Ne îmbrăcam zdravăn, în cojocel și cu căciuli mițoase, să nu cuteze gerul sau viscolul a ne supăra. Porneam cu „Bună dimineața”. Urmau, odată cu apropierea Anului Nou, Plugușorul, Capra, apoi „Sorcova vesela”. Știam că toate acestea sunt venite de departe, de la străbunii daci și romani.

Dar nu. N-am uitat noaptea de Ajun. Atunci trăiam minunea sosirii lui Moș Crăciun, cel bun și legendar. Menit să ne aducă daruri, să împodobească pomul năzuințelor noastre cu jucării. Îmi închipuiam sania lui, trasă de cerbi și căprioare, alunecând și zburând printre nămeți. Barba lui Moș Crăciun, albă și ea ca zăpada. Ochii lui fierbinți și iubitori. Necunoscând ura, ci numai dragostea.

Nu-l vedeam însă. Îl simțeam numai și, în zori, priveam cu bucurie pomul înflorit de daruri. Credeam în Moș Crăciun. Pentru că aveam un motiv întemeiat: credeam în iubire și omenie!

Veneau și sărbătorile naționale: 24 Ianuarie 1859, ziua în care românii din două țări românești, Moldova și Muntenia, s-au unit „în cuget și simțiri” și-au dat mâna, au jucat și au cântat după pofta inimii „Hora unirii”, compusă de poetul Vasile Alecsandri:

„Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inima română,
Să-nvârtim hora frăției
Pe pământul României!”

Pentru noi, copiii, școlarii de atunci, acest imn însemna mult. Retrăiam în închipuirea noastră acest

moment sărbătoresc și parcă toți colegii clasei noastre deveneau și mai înfrățiți și mai uniți, știind că „unirea face puterea”

La fel retrăiam și ziua de 9 Mai 1877, Ziua Proclamării Independenței obținută prin jertfa de sânge a românilor în bătăliile de la sud de Dunăre, de la Grivița, Rahova, Smârdan, Plevna.

Și mai cu seamă, ne vedeam cu fiecare zi de 1 Decembrie în acea zi a anului 1918, pe câmpiile Albei Iulii, unde se făurise Marea Unire a tuturor românilor.

În aceste zile, istoria patriei noastre era reînviată prin cuvintele pline de har și de adevăr ale dascălilor noștri. Minunați au fost acești dascăli. Inimi fierbinți de iubitori ai gliei strămoșești. Când vorbeau ei, gura le era parcă fermecată, cuvintele rostite se prefăceau în aur. Erau parcă fluvii uriașe care alergau în torent și se vărsau în sufletele noastre, răcorindu-le. Sau flăcări imense care le încălzeau și le luminau calea spre a ajunge la acele zile rotunde și pline.

Izbuteau de minune dascălii noștri să ne poarte spre locuri pline și ele vârf de istorie, mai întâi de faptele adevărate ale eroismului, apoi și de legende și povestiri întru colorarea acestora cu roșu, galben și albastru! Prinși în vârtejul sau torentul ori poate, mai bine zis, acea neînchipuită visare a trăirii istoriei și faptei strămoșilor, ne înflăcăram și porneam pe cântec. Dar nu orice fel de cântec. Ci imnurile românești de cinstire a patriei și strămoșilor; imnurile se numeau: Deșteaptă-te române, Pe-al nostru steag, Tricolorul, Voința neamului... Recitam versuri. Inima trăia aceste sărbători pe care nu le-am uitat și nu le vom uita niciodată.

Clasele III-IV

Micul dac

Sarmisegetusa. Inima statului dac, era asediată din toate părțile. Armiiile Romei veneau de pretutindeni asupra cetății. La chema rea lui Decebal, regele viteaz al tuturor dacilor, s-au ridicat să apere cetatea luptătorii încercați, bătrânii cu plete de nea sau care nu uitaseră virtutea

bătăliilor, femeile dârze deopotrivă cu ei și pe deasupra copiii. Inimile tuturor fremătau ca și codrii acestui pământ și cugetele se înălțau semețe ca și piscurile din munți.

Dacii luptau pe neobosite. Dar armele de luptă ale soldaților lui Traian erau mai puternice ca brațele lor. Romanii aveau berbeci pentru izbit zidurile și catapulte puternice pentru aruncarea pietrelor ucigătoare peste ziduri, în capul dacilor. Aveau și scări pentru a ajunge la înălțimea zidurilor. Urcau pe umerii cetății și lupta devenea și mai aprigă.

În rândurile bărbaților daci, în încleștare, se putea vedea un mândru copil. Îl chema Tarbos. Ochii îi erau albaștri și senini ca azurul cerului. N-avea mai mult de nouă primăveri. Dar tatăl său îl învățase să mânuiască bine paloșul.

Acum lupta cu înverșunare. Îl văzuse pe bunul său părinte căzând și ar fi vrut să aibă patru brațe ca să se bată și în locul tatălui său. Un soldat roman tocmai se repezise să-l străpungă cu sulița. Tarbos era însă mai ager ca soldatul. Sări în lături și romanul izbi cu sulița în zidul care o frânse. Până să se întoarcă, Tarbos îl lovi cu paloșul în creștet. Dar noi capete de romani apăreau la înălțimea zidului. Săreau în cetate venind în ajutorul celor aflați în luptă.

Tarbos văzu pe unul dintre ei, care tocmai se pregătea să sară zidul. Romanul îl văzu și el. O clipă și avea să se repeadă la copilul care i se părea o pradă ușoară. Dar Tarbos nu lăsă clipa să zboare. Porni în fugă spre soldatul care îl privea cu uimire și se izbi cu atâta putere de el, încât acesta se clătină și căzu peste zid în hău. Nu se prăbușise numai romanul, ci și micul dac odată cu el.

Sus, pe ziduri, lupta continua. Nimeni nu putea observa atunci pe viteazul și tânărul erou care căzuse precum cad stelele de pe cer.

Prin astfel de jertfe netemătoare s-a clădit marea istorie a acestui pământ!

Legenda buciumului

Domnea voievodul Menumorut. Stăpânea peste întinderile verzi ale dealurilor mănoase și galbene de holda câmpiilor. Cerul era albastru și pur. Ciocârlile săgetau cu trupul lor fierbinte de dor, văzduhul. Oamenii harnici și pricepuți își vedeau de treburile lor zilnice.

Dar Menumorut simțea și parcă auzea glasul nevăzut al vrăjmașului, care venea dinspre Panonia să calce hotarul românilor. Mergea pretutindeni pentru a afla voinici buni de oaste și căuta locuri potrivite pentru capcane. În drumurile sale, ajunse într-o zi în inima Apusenilor, acolo unde lacrima izvoarelor și murmurul lor îți încântă ființa ca o melodie sublimă.

Într-un fapt de seară dădu peste un cioban pe nume Mihă, care cânta măiestrit din fluier. Cânta așa de duios încât putea să înmoaie și inima pietrei. Dar voievodul păru neclintit:

— Ascultă, voinicule, grăiești strașnic din fluier. Bun să înduioșezi oile. Dar acum se apropie vrăjmașul de noi. Aș avea trebuință de un glas mai puternic, ca al tunetului. Să cheme la luptă!

În noaptea aceea, voievodul dormi în coliba lui Mihă. În zori, când deschise ochii spre săgețile soarelui, ieși afară și îl zări pe voinic dăltuind în lemn un fluier mai mare.

— Iată, voievodule, fluierul acesta are glas mai puternic! Și începu să cuvinte din acest fluier nou. Voievodul ascultă o clipă. Surâse parcă mulțumit. Apoi zise:

— E mai puternic decât celălalt Dar glasul îi este încă slab și neauzit!

Mihă tăcu chitic. Dar când, spre apusul soarelui, voievodul se întoarse, se minună de ceea ce văzu. Voinicul nu stătuse cu mâinile în sân. Dăltuise un ditamai fluier, care ajungea, dacă-l țineai la gură, până aproape de pământ.

— Așadar, n-ai uitat, voinice!

— Nu, stăpâne! Și Mihă își umflă pieptul și începu să cânte. Dar ce cântec! Un vuiet puternic care străbătu

îndată văile și se întinse apoi pe drumuri, încercând depărtările. Parcă ar fi fost însuși glasul tunetului.

Abia acum Menumorut zâmbi. Fața îi era luminată de o bucurie lăuntrică. Îl îmbrățișă pe Mihă și îi vorbi din inimă:

— Acum da, voinicule! Acest fluier parcă e tunet și vuiet. Și fără să vrea, un nume i se înfiripă în minte... parcă e buciom. El este menit să cheme la luptă pe viteji!

Mihă a surâs și el fericit că izbutise să împlinească acel gând al voievodului. Iar Menumorut zise din nou:

— Să înveți și pe alți voinici să făurească buciome. Să stați de veghe pe înălțimi. Iară când veți vedea că vrăjmașul ne calcă hotarul, să buciomați pentru a ridica Țara la luptă!

... De atunci, buciomul făurit de Mihă n-a mai pierit. A trecut din generație în generație. El face parte din istoria și sufletul acestui pământ. În vremuri viteze, el a fost glasul chemării la luptă. Iar în ceasurile de tihnă, cu vraja lui nepieritoare, a cântat ca o prevestire apusurile minunate ale soarelui, ca semn al zorilor ce aveau să urmeze!

Sus, pe creste, la Posada

Românii își ocupaseră locul, așa cum le poruncise însuși voievodul lor, falnicul Basarab de la Argeș. Ei se contopiseră cu crestele munților, împrumutând parcă ceva din tăria stâncilor. De pe crestele semețe vedeau ca-n palmă întregul defileu. Era cu neputință ca cineva să se strecoare prin locurile acelea fără să fie văzut de vitejii străjuitori ai înălțimilor.

Vestitul Banu Măracine, venit să vadă cum se pregătiseră românii să-l întâmpine pe dușman, zâmbea mulțumit pe sub mustața stufoasă, neagră ca pana corbului: „Cu voinicii ăștia mă prind în orice luptă, își spunea. Îs viteji și curajoși. La ceas de cumpănă știu să poarte cu bărbăție și credință steagul strămoșilor”.

— Căpitane, îl întrerupse din gânduri un român voinic și înalt, noi suntem gata cu toții!

— Despre asta știu, Dragomire. Și Maria sa,

voievodul nostru Basarab știe...

— Bane Mărăcine, îndrăzni iar ostașul, e adevărat că regele maghiar, craiul Carol Robert, a spus că va veni la noi să-l scoată de barbă din ascunziș pe slăvitul nostru voievod?

Românii care se găseau în jur ciuliră urechile. Banu Mărăcine își netezi mustața, îl privi în ochi pe Dragomir și-i răspunse la fel de simplu și de drept:

— De adevărat e adevărat că așa a spus. Dar de la a spune și până la a făptui e cale mare și lungă, Dragomire!

— Este, cinstitele ban. N-ajunge el la voievodul nostru!

— N-ajunge! Dar Maria sa și-a făcut datoria și i-a răspuns: „Că n-are decât să poftească a-l trage de barbă, dacă-i dă mâna...”.

Românii făcură ochii și mai mari. Dragomir se minună și el:

— Cum vine asta, bane? Cum adică să poftească? Eu nîcicum nu mă dumiresc!

— Dar e foarte simplu, Dragomire. Să poftească numai dacă îi dă mâna! Asta înseamnă că vodă Basarab nu se teme de luptă...

Românii prinseră a râde din inimă. A început și Dragomir să râdă:

— O să-i arătăm noi craiului dacă i-o da mâna să încalce hotarul nostru!

Banului Mărăcine îi plăcu răspunsul lui Dragomir. Îl cuprinse în brațe și-l sărută pe amândoi obraji. Îi spuse:

— Ascultă, Dragomire... Și voi, ceilalți... voievodul nostru ne-a poruncit să luptăm pe viață și pe moarte. Dușmanul e puternic. Dar noi trebuie să fim mai tari ca el și să-l biruim!

— Îl vom birui! strigară oștenii.

— Și ne-a mai poruncit Maria sa Basarab, ca după ce vom învinge, să înălțăm pe cea mai de sus creastă a munților, semnul victoriei!

— Și care-i acest semn, cinstite ban?

— Care? Steagul nostru românesc, Dragomire. Să-l

înălțați sus, sus de tot, în bătaia soarelui, să vestească tuturor biruința!

— Așa vom face, bane! Jurăm că-l vom înălța! răspunseră în cor românii.

Și văile prinseră să poarte până departe ecoul hotărârii și jurământului lor.

Lupta de la Posada a ținut trei zile și trei nopți. Pe cât de crâncenă, pe atât de mare a fost și biruința românilor. De sus, de pe creste, înfrățindu-se cu stâncile, oștenii lui Basarab prăvăleau peste cei care dăduseră buzna și iama prin Țara românilor și care acum erau prinși într-o capcană a munților, bolovani și trunchiuri de copaci. Și aceștia, cât de mătăhăloși erau, abia de se vedeau prin ploaia săgeților.

Și după ce vestita oaste a lui Carol Robert, încolțită și înfricoșată, a fost mai mult de jumătate decimată, muntenii au ieșit din ascunzișurile lor înalte ca să le arate celor veniți ce înseamnă gândul și fapta pizmașă de cucerire.

Cât despre craiul Carol Robert, acesta uită cu totul de gândul de a-l trage de barbă pe Basarab, care fusese și el tot timpul lângă vitejii săi. Și dădu degrabă bir cu fugiții, cât mai era vreme, ca să nu piară odată cu floarea oștirii sale.

Românii biruiseră și vocile lor se întreceau în a-l preamări pe voievodul Basarab. Și voievodul îi lăuda pe ei, oștenii săi neînfricați. Și Banu Mărăcine îi lăuda. Dragomir striga și el cât îl ținea gura. Și amintindu-și de porunca lui Vodă și de jurământul pe care-l rostise, prinse în mână steagul românilor și se avântă cu el sus, pe creste. Alese pe cea mai înaltă dintre ele. Acolo înfipse steagul. Și steagul își desfășură flamura măreț, în vârful înălțimilor, vestind odată cu buciumele, biruința nepieritoare a românilor de la Posada.

Mierlă

Era în vârtejul unei cumplite bătălii cu otomanii. Un voinic din oastea lui Mircea cel Bătrân, pe nume Mierlă, a săvârșit minuni de vitejie. Simple și omenești. Și mai ales românești. Dar, copleșit de puhoiul vrăjmașilor, cade prins

și e dus înaintea sultanului. Acesta, pentru a-l umili pe Mierlă, îi zise cu asprime:

— Slabi luptători mai are stăpânul tău!

— Ba, dimpotrivă, înălțime, i-o întoarse Mierlă cu mândrie, cei mai strașnici luptători!

— Atunci cum se face că tu ai fost prins?

— Nu măsură oastea Țării Românești după mine. Eu sunt cel mai slab luptător, de vreme ce mă aflu aici!

Sultanul îl măsură cu privirile:

— Cum aş putea ști măsura oștenilor săi cei mai buni?

— Tot după mine. Poruncește să mi se aducă un paloș. Iar eu, cel mai slab luptător, să mă măsoar cu cel mai de seamă ienicer al vostru!

Sultanul se învoi. Mierlă luptă pe viață și pe moarte cu faimosul Ibrahim. Doborându-l, românul îi zise sultanului:

— Acum ai măsura celui mai slab braț al Mariei sale!

Sultanul se cutremură. Dar în mintea lui gândi: „Vorba și fapta românului au fost una. Un asemenea viteaz nu merită decât moartea de pe câmpul de bătălie. Necum soarta de rob.” Și făcu semn că românul este liber. Mierlă se întoarse grăbind să treacă Dunărea la ai săi, acolo unde și pământul și oamenii respirau aerul înmiresmat al libertății.

Legende de Dunării

Bătrânul fluviu Danubiu își poartă de secole valurile, ca o muzică divină și liniștitoare, grăbind mereu, parcă, să-și verse apele în Mare.

Dar nu numai apele de poezie le poartă Dunărea. Ci și legende fel de fel. Țesute de imaginația poporului, dar născute și din adevărul istoriei noastre eroice.

În vechime, străbunii daci sorbeau apă din Dunăre cu nesaț, într-o credință neșămutată în marele fluviu sfânt. Apa Dunării se preschimba în licoare fermecată, dătătoare de puteri, menită să-i ajute pe daci să-l biruiască pe vrăjmaș.

În vremea când în scaunul Țării Românești se găsea

Mircea cel Bătrân, familiile românilor care locuiau pe malul fluviului dădeau feciorilor, din tată în fiu, numele de Dunăre. Cu mândrie rosteau bărbații numele fluviului sfânt. Pentru că era numele lor, al tuturor generațiilor de la Dunăre. Unii dunăreni spuneau: „Bunicul s-a numit Dunăre voinic, părintele meu Dunăre viteazul, eu mă numesc Dunăre cel aprig copiilor mei le voi da, după felul lor, numele de Dunăre cel iute. Dunăre cel iscusit Dunăre cel frumos...” Și încheiau întotdeauna: „Nume mai frumos ca acesta nici că mai există un altul” '. Se spunea că la nașterea unui fecior părinții îl duceau la malul Dunării și îl scăldau în apă în credința că aceasta este dătătoare de puteri. Era un fel de apă a botezului și a binecuvântării lui Dumnezeu. Mama care îi dăduse viață îl ridica pe brațe cât mai sus, spre țăriile cerului și-i ura: „Fiul meu, să crești în dor, să fi bun și iubitor...”. Apoi îl dădea pe prunc în brațele tatălui care, cu mai multă putere, îl ridica și mai sus spre azur, urându-i și el: „Să crești mare și voinic, fără teamă de nimic!”.

Când se năștea o fată, ea era scăldată în apele Dunării. Aceasta nu pentru a căpăta puterea feciorilor, ci în credința că, pe fete, Dunărea le ajută să crească înalte și să fie mlădii. Fetele nu primeau numele Dunării, dar pentru a se ști că fac parte dintre oamenii ce trăiau aici, pe malurile fluviului și vegheau curgerea apelor zi de zi, an de an, secol de secol, li se spunea: Ana dunăreana, codana dunăreana, mireasa dunăreana, frumoasa dunăreana și multe alte asemenea denumiri.

Dar tot în vremea lui Mircea cel Bătrân se clădise legenda dunăreană a iubirii. Într-o zi anume, veneau la Dunăre feciorii și priveau în apă ca într-o oglindă, pentru a vedea în luciul ei chipul fetei care i-a fost hărăzită de pronie pentru a-i fi mireasă. În altă zi, veneau fetele.

Dacă priveau în apă, ele își puteau vedea mirii. Dunărea era locul de întâlnire cu iubirea și tot la Dunăre se făceau nunțile cele alese. Se spune că Mircea cel Bătrân a nășit pe mulți dintre vitejii bățăliilor, împreunându-le mâinile cu frumoasele fete și binecuvântându-i să aibă

urmași, întru slava acestui pământ dunărean și românesc.

Și Danubiul, nemuritor, își poartă de secole valurile, ducând mai departe, spre vremurile noastre, legendele care s-au tot țesut în jurul lui.

Legende de plaiuri străbune

Frumoase sunt legendele pe care le poartă Dunărea. Dar fiecare colțișor din țara noastră este „un picior de plai, o gură de rai”.

La câmpie s-au născut legende despre flori și despre bălării. Florile care înmugureau și apoi împetrișau întinderile la vreme de pace, luându-se la întrecere cu rodirea holdelor și cu învârtită și bătuta horelor; iar bălăriile aprige din ceasul vitejiilor, tot în câmpie s-au purtat de cele mai multe ori. Sângele vărsat de viteji se ridica parcă pur și sfințit de jertfă în potirul florilor roșii, macii câmpiilor și trandafirii grădinilor. Legendare au rămas și florile și bălăriile. Și ființa vitejilor. Și sărbătorile horei străbune!

Și vitejii urcau prin plai și treceau prin istorie. Urmau dealurile. Cu vița de vie, cărora dacii îi dădeau îngrijirea cuvenită și cu roadele pomilor încărcăți de fruct. Acolo, la deal, începea urcușul. Domol și în pace. Serile erau prinse în scăpărarea dorului. Stelele erau parcă mai aproape de oameni și mai grăitoare. Se auzea până și tăcerea din corul lor murmurat. Și pe dealuri românii au înscris vitejii la vreme de cumpănă pentru Țară. Dacă viteazul Mihai Vodă. Domnul tuturor românilor, n-ar fi părăsit dealurile Aiudului, de lângă așezarea Mirăslăului și nu l-ar fi urmărit pe vicleanul general Basta, bine ar fi fost. Dar tot legendare ar fi rămas faptele lui de eroism. Mare dreptate are Mihai Eminescu atunci când cântă momentul legendar trăit pe culmile dealurilor unde sunt stâne și ciobani care apărau avutul lor de lupii nesățioși:

„Sara pe deal buciulul sună cu jale,
Turmele-l urc, stele le scapără-n cale...”

Și vitejii urcau prin plai și treceau prin istorie. Urmau munții, munții, cărunții. „Cu șei înverzite, cu brazi împodobite...” Aerul mai pur și piscurile semețe. În țării se

avântau vulturii pleșuvi și voinicii luptători. Dacii au devenit legendari în apărarea, cu toate forțele lor, cu toți fiii acestui popor, capitala sfântă Sarmizegetusa din munții Orăștiei. Și sus. Pe creste, la Posada, a fost înfipt steagul neatârării românilor. Acolo s-a aflat și viteazul Banu Mărăcine, despre care cântecul de baladă și de legendă spune:

„Sus la munte ninge, plouă. Banul Mărăcine.

La Craiova pică rouă. Banul Mărăcine...”

De pe înălțimi, stelele păreau mult mai aproape și mai sclipitoare. Se auzea, desigur, tăcerea din corul lor minunat!

Piscurile erau semețe, ca și gândurile vitejilor. Ca și faptele lor. Pretutindeni, prin vitejie, românii urcau în istorie. Aveau și coborâșuri, pante abrupte și abisuri. Dar le biruiau și reîncepeau urcușul. Fiecare apă. Fiecare fluture din câmpie, fiecare sară pe deal ascultând buciul, fiecare horă veselă, podișurile, pădurile și luminișurile lor, poienile scăldate în azur, fluturi de diferite culori, „păsărele mii și stele făclii”, cum sună balada Miorița au rămas izvoare de legendă și de frumuseți!

Lupii la stână

De la o vreme, otomanii treceau Dunărea ca la ei acasă. În cete mai mari sau mai mici, conduși de pașale sau numai de bei, prădau tot ce vedeau în cale.

La un fapt de seară, un astfel de grup ajunse și la stâna unde se găseau doi tineri ciobani. Dragomir și Culae. Erau vreo 40 de ieniceri. Unul dintre ei, ce părea căpetenia, se înfipse în fața lui Dragomir și-i zise pe românește, atât cât știa el limba noastră, a românilor:

— Spune-mi, flăcăiaș, unde este Târgoviștea? Și unde se ascunde ghiaurul vostru cel mare?

Dragomir nu se înspăimântă deloc. Nici de glasul aspru al beiului, nici de uitătura lui crâncenă. Îi răspunse senin:

— Despre Târgoviște nu știu, că n-am fost niciodată acolo. În afară de strunga de oi, n-am mai cutreierat nicăieri. Cât despre domnitorul nostru, Mircea, doar am

auzit. Nu l-am văzut niciodată la față. De ascuns, însă. Nu se ascunde, că n-are de ce. Târgoviștea e cetatea lui de scaun!

Beiul îl privi bănuitor:

— Așadar, nu știi!... Bine, să zicem că așa e. Dar miești să tai, să-i despoi și să-i gătești? Pentru că mi-e o foame de lup. Și oamenilor mei la fel!

— Știu, cum să nu știu, luminate. Numai dă-mi voie să mă pun pe treabă!

Beiul îi făcu semn să se ducă. Iar el și oamenii lui se întinseră pe iarbă să tragă un pui de somn. Curând adormiră. Se vede treaba că erau pe cât de înfometați, pe atât de obosiți.

Atunci, Dragomir îi șopti lui Culae:

— Dă fuga la ciobanii din vale. Spune-le să vină degrabă, cu bâtele în mâini și cu câinii după ei!

Culae pricepu totul și făcu întocmai. Trecu preț de un ceas. Sosiră vreo opt ciobani, tot cam pe măsura lui Dragomir și a lui Culae. Cu bâte cioturoase și noduroase. Erau acum zece. Câini, tot cam pe atâția. Cu colți ascuțiți ca o sabie, se năpustiră cu toții peste otomani. Păliră câțiva de-i sfârșiră pe loc. Ceilalți, trezindu-se, puseră mâna pe iatagane. Dar în zadar. Bătele ciobanilor își făceau datoria, învârtindu-se și îndoindu-le săbiile, doborându-i pe vrăjmași. Colții câinilor se înfingeau și ei adânc în carnea otomanilor. Într-un timp scurt, toți zăceau la pământ, cu oasele sfărâmate, fără viață în ei.

Aflând de această ispravă, Mircea cel Bătrân veni în persoană la stână. El îmbrățișă pe voinicii și vitejii ciobani și-i lăudă pentru fapta lor vitejească de adevărați români.

La ceas de cumpănă

Mircea cel Bătrân pornise, la un revărsat de zori, mare vânătoare domnească prin codrii nesfârșiți ai Vlăsiei. Soarele abia se încumetase ca lumea pe bolta senină când domnul se găsea în inima codrului, acolo unde se afla vânatul cel mai de soi și mai de preț. În spatele viteazului domn, cel care învinsese odată pe turci la Rovine, venea un întreg alai vânătoresc: boieri, curteni, căpitani de oști,

oameni de rând, cai și călăreți și fără-ndoială și gonaci, câini mari, cu miros fin, adulmecând de departe vânatul și urmărindu-l fără cruțare.

Dar, de la o vreme, alaiul se rătăci prin pădure. Urmă de vânat, nici chip. Prânzul îi găsi pe vânători înfulecând din ce aduseseră în desagă.

Apoi, căutând calea întoarcerii și negăsind-o, înfundându-se și mai mult în pădure.

Era o toamnă de aur. Revărsată peste plaiul Țării Românești și peste firea oamenilor. Dar ziua prinsese bine să scadă, fără s-o poți opri. Umbrele înserării începură și ele să coboare. Vântul se stârni ca din senin, aducând nori de ploaie și prevestind furtună.

Domnul Țării Românești, care nu se înspăimântase în bătlaii, nu dădu nici acum semne că s-ar teme. Doar le spuse celor din jur cu o oleacă de amărăciune:

— Se pare că vom înnopta aici. Și că ne vom însoți cu furtuna!

Dar, ca din pământ, lângă Mircea Vodă se ivi un băietan. Avea cam zece ani. Sau poate ceva mai mult:

— Dă-mi voie. Mărite Doamne, să-ți fiu călăuză la ceas de cumpănă!

Mircea se minună de ce vedea:

— Dar cine ești tu, prichindel băiete? Și de unde ai apărut?

— Sunt fiul pădurarului, Măria ta. Coliba noastră e aproape. Dacă binevoiești să mă urmezi, vei putea odihni cum se cuvine în bordeiul nostru.

Oricine la ceasul acela și la lăsarea nopții și apropierea furtunii ar fi fost bucuros să găsească un adăpost. Oricum ar fi fost el. Nu și Mircea Vodă. El gândea altfel: „Cum adică? Eu să mă întind pe moale în bordei și să odihnesc până în zori și până la trecerea furtunii, iar ai mei pe care eu i-am mânat încoace, la vânătoare, să stea de veghe în ploaie și vânt ca să-mi vegheze mie somnul... Peste poate!” Și măsurându-l din priviri pe băietan, îi zise:

— Spune-mi, cum te numești?

— Florică îmi zice taica. Și muica tot așa mă strigă!

— Prea bine. Spune-mi, Florică, ai ști să ne scoți degrabă la lumină? Și să te întorci la tătâne-tu până se întunecă? Și până se iscă pârda lnică de furtună?

— Cu ochii închiși, Măria ta!

Și fără să mai aștepte încuviințarea, porni înainte, în chip de călăuză. Și în scurt timp îi scoase pe vânători la liman.

— De aici, Măria ta, țineți tot calea cea dreaptă. Veți ajunge la curtea domnească până se înnoptează de-a binelea!

Mircea surâse mulțumit. Îl prinse în brațe pe băiat, îl sărută pe frunte și-i zise:

— Întoarce-te acasă, Florică. Și să-i spui părintelui tău că astăzi ai făcut o faptă bună: l-ai scos pe Domnul Țării din necaz. Și să-i mai spui că el te-a sărutat pe frunte drept răsplată. Și ți-a urat noroc și fericire!

Florică sărută mâna lui Mircea, se întoarce și pași fără șovăire în pădure. În urma lui, Domnul se înalță în sa. Dar până a da poruncă de plecare, zise către vânători:

— Mândru sunt de fapta acestui copil. Nu va trece mult și așa cum s-a aruncat în primejdie ca să ne vină în ajutor la ceas de cumpănă, tot astfel se va avânta în luptă fără șovăire!

Legenda macului roșu

Se spune că, pe vremea lui Mircea cel Bătrân, macii înfloreau numai în alb și roz. Domnitorul, pe cât era de viteaz în bătăliile împotriva vrăjmașului, pe atât de iubitor de frumos se dovedea în vreme de pace și tihnă. Mergea în crâng, în poienile smălțuite în verdeața ierbii și culorile florilor. Nu se mai sătura ascultând acea nebanuită și neașteptată orchestrare a naturii, freamătul ei melodios, împreunare a foșnetului frunzelor prinse în adierea vântului, șopotul izvoarelor, cântecului vrăjit al păsărelelor și țârâitul sprinten al greierilor. Dar. Mai cu seamă, îi plăceau neasemuit florile. Florile de tot soiul și de toate culorile. Parfumul lor îi îmbăta și îi purta pe cărările visului și ale dorului. Atunci, chipul patriei sale îi apărea mai fierbinte și mai răscolitor.

Când privea. Însă, macii, suspina ușor și își zicea în sinea lui: „Ce păcat că aceste flori minunate nu cunosc decât culoarea albă și roz. De-ar înflori și în roșu aprins, atunci ar fi o frumusețe”.

Într-o vreme, chemă la el un meșter olar și-i împărtăși gândul său. Și părerea de rău că n-are măcar un mac roșu. Acesta îl ascultă în tăcere și, după ce ajunsese acasă, se puse pe treabă. Făuri cu mâinile sale, din lut moale, un potir de mac aidoma celor care înfloresc în grădini sau pe câmpie. Și îl coloră în roșu aprins. Alergă apoi de i-l duse domnitorului. Mircea cel Bătrân se bucură o clipă; luă floarea din lut și o mirosi. Apoi, în privirile mirate ale olarului o aruncă și o prefăcu în pulbere:

— Nu-mi este de trebuință un astfel de mac. Fără miros. Fără viață în el!

Mai trecu ce mai trecu și veni la domnitor un zugrav care auzise și el de dorința domnitorului. El desenă pe perete un mac pe care-l coloră în roșu. Dar Mircea cel Bătrân rămase la fel de nemulțumit. Atunci, zugravul merse în grădina domnească și turnă vopsea roșie pe un mac alb. Dar ploaia care se porni din înaltul cerului îl spălă de vopsea într-o clipă, încât el se făcu din nou alb.

Într-o zi, Mircea cel Bătrân plecă la bătălie. Pentru că pasul vrăjmaș pătrunsese iarăși în țară. Lupta n-a fost ușoară, ca niciuna dintre luptele pe care le-au purtat românii de-a lungul vremii pentru a rămâne sub soare. Dar Mircea și vitejii săi au izbutit să obțină biruința. După ce l-a fugărit și l-a alungat pe dușman peste Dunăre, domnitorul se întoarse în cetatea de scaun. Pe drumul acesta plin de bucurie al întoarcerii, când oștenii uitaseră de greul luptei și cântau voioși, iată că trec printr-un câmp de flori multe și felurite. Erau și maci albi și roz, o puzderie. Deodată, din rana unui ostaș începură să curgă picături de sânge. Ele căzură pe un mac alb și acesta căpătă o culoare roșie, aprinsă. Domnitorul privi macul și zise plin de-o mare bucurie:

— Iată, s-a născut pe lume macul cel roșu. Macul cel dorit. Colorat cu sângele adevărat al jertfei. Pe acesta nu-l

va mai spăla nicio ploaie. Va înflori așa, în veci!

... Se spune că de atunci, alături de ceilalți maci, au început să înflorească și macii roșii. Și parcă cei mai mulți erau acești maci. Din ce în ce mai mulți. Și înfloreau pentru că rădăcina lor era înfiptă în pământul udat cu sângele atâtor viteji!

Vitejii spătarului Coman

Alexandru cel Bun îl chemase la el pe spătarul Coman, purtătorul sabiei celei mari a țării și a stindardului cu capul bourului ucis odinioară la vânătoare de mândrul Dragoș Vodă. Îl înștiințase că trebuie să pornească din nou împotriva cavalerilor teutoni, care veneau puhoi peste ținuturile răsăritene. Îl întrebasese la sfârșit:

— Cam cu câți oameni poți porni la drum?

— Mă tem că nu vor fi prea mulți. N-avem oști numeroase. Unii au căzut în bătăliile trecute cu fața la dușman și cu privirile spre cerul libertății... Vreo patru sute, Măria ta, dar unul și unul, cei mai aprigi șoimi ai Moldovei!

Era în anul 1422. 401 călăreți mergeau îndemnând mereu caii să alerge pe drumurile prăfuite și adesea pietroase care duceau spre cetatea Marienburg. Al patru sute unulea călăreț era, firește, Spătarul Coman, care se afla mereu în fruntea oastei sale. Lângă spătar se găseau căpitaniii Cobuz și Măcriș. Spadele lor, ca și a spătarului, nu dădeau niciodată greș.

Au mers mult, făcând popasuri scurte pentru a-și îmbospăta forțele, după care iar porniră la drum, până când pătrunseră în câmpul de unde se vedea ca în palmă, străjuind pe o înălțime, cetatea Marienburg. Aici au întâlnit oști poloneze și rusești. Spătarul Coman se apropie de comandantul oștirii poloneze, numit ca și regele său, Vladislav. Acesta, când îi văzu pe români, îi strigă spătarului:

— Asta ți-e oastea?

— Asta, mărite nobil!

— Vai nouă, ce măreț ajutor!

Și s-a pornit pe un răs silit. Dar spătarul Coman i-a

răspuns:

— Sunt puțini, e drept, dar luptă bine!

Contele se opri din răs:

— Înseamnă că nu cunoști forțele teutonilor!

— Ba le cunosc. Le-am mai întâlnit în luptă. Îi vom întâmpina cum se cuvine!

— Cu ce, spătare? Când sunt oșteni mulți, rămâi cu puțini. Când sunt puțini, rămâi cu nimic!

Spătarul Coman i-a răspuns senin:

— Și de sunt mulți, pot rămâne nimic, de nu luptă cum trebuie. Iar de luptă bine, din puțini, pot rămâne toți în picioare!

Curând, cavalerii teutoni înzăuați și înarmați până-n dinți, ieșiră fără număr din cetate, revărsându-se asupra celor veniți să le stea împotrivă. Polonezii și rușii au sărit să le țină piept, pierzând astfel dintru bun început mulți luptători. În timp ce se pregăteau să arunce noi forțe în luptă, văzură deodată cum oastea celor 401 români o rupse la fugă, cu cai cu tot. Vladislav țipa ca scos din minți:

— Fricoșii! Lașii! Trădătorii!

Românii nu-l auzeau. Ajunseră la marginea unei păduri și trăgând caii după ei, dispărură în umbra codrului. Acolo, spătarul le spuse tuturor:

— Să folosim pădurea, ca și străbunii noștri. Ea ne poate ajuta mult acum!

Zis și făcut. Teutonii, care trecuseră de oștile poloneze și rusești spulberându-le, se îndreptară spre pădure pentru a termina și cu românii. Dar cum au ajuns la marginea pădurii, o ploaie de săgeți se revărsă asupra lor. Caii se poticniră și după ei și călăreții. Alții se împiedicară de trupurile celor căzuți și primiră și ei botezul săgeților. Au urmat alții și alții care se prăbușeau. Apoi, deodată, din pădure au apărut sulitarii spătarului Coman care au doborât alți cavaleri. Mulți dintre ei, speriați, făcură cunoștință cu spadele ascuțite ale altor luptători români. Din spatele tufșurilor apăreau noi sulitari, iar din umbra pădurii roiau noi săgeți. Mai rămăseseră câțiva ce credeau că trebuie să atace chiar în pădure. Dând pinteni cailor, se

avântară. Dar de sus, din copaci, săreau în capul lor românii, care-i prăbușeau în țărână. Curând din oastea cea falnică a teutonilor nu rămăsese decât o urmă.

După luptă, oștile poloneze și ruse s-au întâlnit față în față cu oastea spătarului Coman. Contele Vladislav îl privea acum cu totul altfel:

— Ai avut dreptate, spătare! apoi către cneazul rus Ivan: Să știi, cneazule, că în luptă nu contează numai numărul, ci și bravura ostășească!

Cneazul Ivan îl privi cu uimire. Apoi zise într-o doară:

— Ce vrei să spui, conte Vladislav? Sau mai bine zis, care a fost armata cea mai numeroasă?

— Nu mai știu. Sau mai bine zis, nu mă mai interesează care a fost oastea cea mai numeroasă. Dar știu că românii au fost cei mai buni!

S-a stins „Lumina Lumii”

În anul 1456, voievodul Iancu de Hunedoara se găsea în cetatea Belgradului. Era acum vicerege al Ungariei. Dar inima și-o lăsase pentru totdeauna pe meleagurile frumoasei și bogatei Transilvanii. Acolo se născuse, copilărise și își petrecuse anii tinereții lui. De acolo începuse marea luptă împotriva semilunii turcești, pentru libertatea poporului său și a altor popoare.

Acum, bătrân în lupte, tânăr la suflet, după atâtea biruințe și primăveri, Iancu de Hunedoara ajunsese în pragul unei mari misiuni istorice, aceea de a stăvili atacurile invadatorilor otomani care visau la Belgrad „cheia regatului maghiar”. Și apoi... cine știe, mai departe, întreaga lume să fie așezată la picioarele sultanului. O imensă împărăție fără hotare. Sau cine știe... hotare nesfârșite... nețărmurite. Mai bine zis, greu de măsurat. Într-adevăr, „cheia” spre o asemenea împărăție era cetatea Belgradului! Cine izbutea să o aibă, trecea mai departe și tot mai departe. Acolo, la Belgrad, era un fel de nou „nod gordian” care ținuse pe loc, vreme îndelungată, oști și comandanți vestiți la porțile Orientului: misteriosul dar fascinantul Orient!

Voievodul Iancu se gândise bine: „Lumina noastră, a

creștinătății, nu trebuie lăsată să se stingă. Noi va trebui să fim ca o poartă închisă pentru oameni”.

Și Belgradul a fost apărat cu strășnicie de forțele conduse de Iancu, încât sultanul trebui să renunțe la gândul de a avea „cheia regatului Ungariei”. Însuși voievodul Iancu, după victorie, dădu poruncă ostașilor săi de a ridica steagul biruinței deasupra cetății...

Dar ciuma care bântuia epoca aceea, boală năprasnică și fără leac, nu-l ocoli nici pe inimosul voievod. Iancu se stingea răpus de groaznica boală. Simțindu-și sfârșitul. Iancu dori două lucruri: întâi, să afle părerea căpitanilor și a luptătorilor săi cu privire la soarta luptei în viitor. Să-i întrebe ce au de gând: „Eu mor, mă sfârșesc. — voia să le spună el – dar voi veți înceta să luptați?” Dar îl mai rodea un lucru. Nu că se îmbolnăvisese. Nu că avea să moară. Știa că moartea nu iartă pe nimeni. Dar îi părea rău că trebuie să lăncezească, el care toată viața fusese ca o apă curgătoare, veșnic în lupte și în isprăvi care mai de care mai vitejești. Trebuia să moară, fiindcă boala aceasta de ciumă era neiertătoare. Dar voia să moară ca ostaș!

Așa că, gândindu-se la aceste două lucruri, își chemă căpitanii. Îl întreabă pe Buciu, un ardelean care îl urmărea tot timpul în luptă, ca un câine credincios:

— Ce-ai să faci tu, Buciu!e, după apusul inimii mele?

Buciu se întristă:

— Nu vorbi așa, Doamne! Tu n-ai să mori niciodată! Dar dacă numai ai să te duci să te odihnești, noi îți vom respecta somnul. Numai că, Doamne, nu vom sta cu mâinile în sân. Atâta timp cât vom avea în noi măcar o frântură de viață, vom schimba visurile în nădejdi și nădejdiile în fapte. Iar spada n-o vom lăsa din mână atâta timp cât vom fi. Turcii nu vor trece de noi, așa cum n-au trecut nici de tine!

— Bine, căpitane Buciu. Să nu uiți ceea ce ai spus. Și nici voi, căpitanii mei, să nu uitați ce a spus căpitanul Buciu!

— Nu vom uita, Doamne, spuseră toți într-un glas.

Atunci, împins ca de o forță nevăzută și nebănuită,

Iancu uită de boală și se săltă în sus:

— Să mergem, căpitani!

— Unde, Doamne? Întrebă Buciu uimit.

— Acolo. În câmp deschis, la Zemun, în tabăra de lângă cetate: acolo vreau să mă sfârșesc. Înfășurat în steagul victoriei și cu spada ostășească în mână.

Dorința voievodului Iancu sună ca o poruncă. El singur, pe picioarele lui, pași afară din cetate. Luă steagul pe care-l înfășură în jurul corpului ca pe o mantie. Prinse spada, vechea lui prietenă, în mână și privi câmpul. Și privi cerul și soarele care pâlpâia în asfințit. Așa mai pâlpâi și inima lui o dată, de două ori, năvalnică și nebiruită. După care nu mai bătu. Și voievodul căzu liniștit că-și împlinise datoria față de creștinătate.

Îl luară și-l purtară pe umeri în cetate, ca să-l pregătească pentru odihnă. Înfășurat în steagul victoriei, așa cum ceruse voievodul.

Iar căpitanul Buciu rosti printre lacrimi mari și amare:

— S-a stins lumina lumii, prieteni. Steagul lui nu se va pleca însă, niciodată!

Un brav oștean al lui Țepeș

Zamfir căzu prins la turci și dus în fața sultanului. Mohamed al II-lea, vestitul cuceritor al Constantinopolului, voia să-l încerce să vadă cam ce se poate scoate de la român. Și pe cât cu putință să-l umilească pe el și pe stăpânul său, voievodul. Astfel încât, nici nu se înfățișă bine Zamfir, că sultanul îi zise:

— Fă închinăciune, ghiaure, noului tău stăpân!

Zamfir nici nu clipi și răspunse pe dată:

— Nu există stăpân vechi și nou. Eu am un singur stăpân: pe Vlad Vodă. El nu-mi cere niciodată să-i fac închinăciune!

— Bine, nici eu nu-ți voi cere de nu ți-e pe plac!

Zamfir clipi de data aceasta:

— Ba. Ție. Pot de vrei să-ți fac închinăciune. Nu mă costă nimic. Necrezând în puterea ta, nici închinăciunea nu înseamnă nimic. Și apoi. Chiar brazii își pleacă puțin

fruntea în furtună, dar rămân tot brazi falnici și neplecați!

Sultanul înțelese că nu era de glumit cu Zamfir. La un semn. Un ienicer aduse o tavă plină cu galbeni de aur; tava era și ea tot din aur strălucitor. Zâmbind cu înțeles. Îi zise prinsului:

— Vezi această tavă? A ta va fi împreună cu toți galbenii de pe ea.

Zamfir privi galbenii și zise:

— Care e prețul tău pentru această comoară?

— Să rămâi la mine în împărăție. Și să mă slujești cu credință. Nu-ți voi mai cere niciodată închinăciune!

La auzul acestor vorbe, Zamfir începu să râdă în hohote:

— Spintecă-mă chiar în clipa aceasta. Și cu aurul pregătește-mi o înmormântare frumoasă!

— Dar de ce vrei să mori?

— Pentru că prețul pe care mi-l ceri e mai scump decât viața. Tu îmi ceri să-mi vând Țara. Și Țara nu e de vânzare. Tu îmi ceri să rămân aici, adică să fiu robul aurului tău. Și viața fără libertate nu e cu puțință!

Sultanul tăcu. Nu mai avea ce spune. Aurul lui nu prețuia nimic în fața acestui brav român care îi dăduse o pildă măreață: că țara nu e de vânzare și nici nu se poate schimba pe o alta. După cum nici stăpânul nu poate fi schimbat. Iar viața fără libertate nu înseamnă nimic!

Solii steagului de pace

Câmpia se întindea lacomă la picioarele cailor. Cei trei aduceau steag de pace la Giurgiu, sultanului Mahomed. Îi trimisese Țepeș-Vodă să vestească mărețului cuceritor al Constantinopolului dorința domnului român de a trăi în bună înțelegere cu vecinii.

La plecare, Vodă le spusese:

— De vrea pace, s-o luați. De nu vrea, să nu încercați să-l înduplecați cu niciun chip!

Pârvu, Mihi și Vasile înțeleseseră. Mânără pe cai toată noaptea și în zori pășiră în cetatea pe care același sultan o preschimbase în raia.

Mahomed stătea liniștit pe sofa și fuma din narghilea.

Când a primit vestea că solii lui Țepeș vor să i se înfățișeze, căzu pe gânduri: „Era oare bine sau nu să-i primească?” Se sfătui și cu vizirul. Acesta îi răspunse:

— Mărite sultan al tuturor turcilor, socotesc că e bine să-i primești. Nu are de ce să-ți fie teamă. Puterea ta întrece pe cea a tuturor împăraților lumii. Doar să poruncești și trimișii ghiaurului vor fi prefăcuți în praf și pulbere. Strălucirea ta o întrece pe cea a soarelui, iar înțelepciunea ta e neasemuită...

Mahomed simțea puterea de lingușire și fățărnicia vizirului, ca și viclenia acestuia. Dar îi plăcea să fie mereu laudat și ridicat în slăvi. După ce stătu o clipă pe gânduri își zise: „Oricum solii trebuie primiți”.

Pârvu, Miha și Vasile se înclinară și anunțară că stăpânul lor, Țepeș-Vodă, i-a trimis la măritul sultan cu steag de pace și de bună înțelegere.

Mohamed zâmbi șiret și privi spre vizir, amintindu-și de vorbele acestuia. „Să le dau o lecție să mă țină minte cât or trăi ghiaurii, își zise din nou. Să le arăt că într-adevăr sunt cel mai puternic dintre toți împărații lumii, cel mai strălucitor și cel mai înțelept...”.

Vizirul îi citi, la rândul lui, gândul și îi făcu semn din cap că și el e de aceeași părere.

Dar sultanul nu dădu imediat drumul la vorbă. Îi privi încă o dată pre solii lui Țepeș și abia apoi le spuse autoritar:

— Dacă ați venit să aduceți steag de pace înseamnă că sunteți slabi, iar eu sunt puternic. Sunt cel mai puternic împărat din lume.

— Înălțime, îi răspunse Pârvu, fără să se înfricoșeze de glasul amenințător al sultanului, aducând steag de pace nu înseamnă că suntem slabi, ci înțelegători. Noi vrem să-i cruțăm pe oamenii tăi de a mușca încă o dată din țărâna pământului nostru sfânt și totodată să-i scutim pe oamenii noștri de oboseala tăierii capetelor de turci!

— Cum? tună Mohamed de parcă n-ar fi auzit bine spusele solului român, ce-ai cutezat?

— Am cutezat, înălțime, ce-am cugetat!

Mohamed privi spre vizir, care zâmbea ironic. „Trebuie să mă țin tare, gândi sultanul. Orice gest de furie înseamnă slăbiciune”:

— Tu crezi, ghiaure, că vorbele tale mă înfurie? Ești nebun! Eu pot porunci ienicerilor să te taie în bucăți cât ai clipi. Puterea mea este fără de hotar!

— Singur ai spus, mărite, că ești puternic. Dar puterea ta stă în brațele și iataganele ienicerilor tăi. Fără ei, ai mai avea această putere fără hotar?

Mohamed clipi dușmănos și fu cât pe-acți să-și muște buzele:

— Dar stăpânul tău, Țepeș-Vodă, nu are puterea în brațele și în iataganele voastre?

— Și-n ale lui, înălțime. Pentru că domnul meu e cel mai bun luptător pe care l-am văzut vreodată. Și totuși, el nu se socoate cel mai puternic împărat din lume, deși nu știu dacă s-ar găsi vreunul în stare să-l înfrunte...

— Crezi că stăpânul tău se poate măsura cu mine?

— Nu cred nimic, înălțime. Dar dacă s-ar afla aici în fața ta și ați avea amândoi spada în mână, sunt sigur că el va fi cel mai puternic... Ar ieși biruitor!

Mohamed era gata să-și piardă cumpătul de tulburare. Dar văzând că vizirul zâmbea de-a dreptul batjocoritor și că ghiaurii îl priveau cu seninătate, se adresă răstit celui de-al doilea sol:

— Ascultă, ghiaurile, eu sunt strălucitor ca soarele. Stăpânul tău pălește în umbra mea!

— Înălțime, îi răspunse scurt Mihi, este drept că strălucești ca soarele. Dar mai mult veșmintele mării tale strălucesc... Și mai bine zis, aurul de pe ele. Stăpânul meu are straie simple, de oștean. Dar acestea strălucesc mai abitir decât soarele, pentru că reprezintă vitejia ostășească. Strălucirea pe care ți-o dă vitejia brațului nu se stinge niciodată!

Mohamed rămase înmărmurit. „Trebuie să le arăt înțelepciunea mea”, își spuse. Și se adresă celui de-al treilea sol:

— Să zicem, ghiaurile, că stăpânul tău e puternic și

strălucitor. Dar în înțelepciune, eu îl întrec cu mult!

— Nu înțeleg de ce, răspunse scurt Vasile.

— Pentru că dacă e atât de puternic pe cât a zis primul ghiaur și strălucitor pe cât a zis al doilea, e o prostie să vă trimită cu steag de pace...

— Țepeș-Vodă ne-a trimis cu steag de pace, pentru că la noi steagul de pace se cucerește prin luptă. Steagul de luptă se apără!

Mohamed amuți. Vizirul îl privea pe furiș, cu coada ochiului. Românii erau senini, ca la-nceput. Sultanul le făcu semn să se retragă, ceea ce însemna că vrea să chibzuiască bine înainte de a lua vreo hotărâre.

Și în timp ce românii se retrăgeau, sultanul tuturor turcilor, „cel mai puternic, mai strălucitor și mai înțelept dintre toți împărații lumii”, socotea dacă era bine sau nu să nesocotească steagul de pace al lui Țepeș-Vodă.

Steagul lui Țepeș

Vlad-Vodă, supranumit „Țepeș” se îndrepta spre Giurgiu cu 50 de copii și cu pungile de galbeni pe care trebuia să le trimită sultanului, Hamza-Pașa. Nu era abătut ci mai degrabă voios, deoarece în minte își făurise un plan îndrăzneț.

Domnitorul nu avea cu el decât câțiva însoțitori și mergea fără steag de luptă. Știa el ce știa. Bănuia că turcii îl vor pe el, de vreme ce de atâtea ori, în luptă, îi pusese pe fugă. Sultanul voia să-l prindă și să-l scurteze de un cap. Dar el mergea cu inima deschisă. Prin apropiere însă, prin pădure, îl urma o ceată mare de oameni viteji și mari meșteri la războaie, gata să intervină în clipe de cumpănă.

Când ajunseră în marginea cetății, pe malul Dunării aștepta nerăbdător Hamza-Pașa și însoțitorul său, grecul Catavolinos. Țepeș se apropie, avându-l alături pe credinciosul său căpitan Dobrotă. Nu coborâră de pe cai. Se opriră în fața căpeteniei turcești, la o distanță de câțiva pași. Caii necheză răstătați.

Țepeș citi pe fața lui Hamza-Pașa un zâmbet răutăcios, parcă de triumf. Privind pe deasupra lui, văzu că acesta era urmat, la distanță, de o armată turcească în

regulă. Și pe fața lui înflori un surâs. Era sigur că așa se va întâmpla... Își ascunse însă surâsul și împrumută un aer de îngrijorare:

— Ai adus tributul, yenilmez? îl întrebă Hamza-Pașa.

— După cum vezi, am venit în persoană la Dunăre pentru a-l aduce...

— E bine că l-ai adus, yenilmez!... Și ne bucurăm deopotrivă de credința de care dai dovadă!

— Cum adică? făcu Țepeș mirat.

— Ai venit fără steag de luptă. Și asta e bine. Înseamnă că n-ai gânduri ascunse!

— În schimb, voi ați adus prea mulți luptători pentru câteva pungi de aur și 50 de copii, viitori ieniceri...

— Câteva pungi? Trebuie să fie o sută... iar copiii cinci sute!

— Ce-am adus acum e doar pentru început!

— Nu există început, ci numai sfârșit! îl avertiză Hamza-Pașa.

Și făcu semn cu mâna oastei de ieniceri să se apropie. Nici n-apucă să se întoarcă bine, că Țepeș șuiera dintr-odată scurt. Din pădure, apăru ceata călăreților români. Hamza-Pașa urla de mânie și se învârtea neputincios în șaua calului. Ienicerii nu-l mai ascultau; alergau care încotro, în dezordine. Grecul Catavolinos se zbătea și el neputincios, cerând îndurare. În câteva clipe, oștenii români vânturară turcimea. Pe cei rămași, printre care și Hamza-Pașa și grecul Catavolinos, Țepeș îi mână de la spate spre Târgoviște.

La marginea Târgoviștei, domnitorul dădu poruncă să se ridice o pădure de țepi. Și cum printre ienicerii și spahiii de rând se găseau și două fețe însemnate, se gândi să le dea cinstirea cuvenită. Așa că, pentru ei, pregăti două țepi mai înalte și mai ascuțite. Iar cinstitele lor fețe și mădulare au fost lăsate mai la urmă, întâi fiind rostuiți salvaragiii domniilor lor.

Văzând toate câte li se pregătiseră și simțind unde bătea cu gândul și cu fapta domnul Țării Românești, cele două fețe luminate simțiră că li se îndoiaie genunchii.

Lăsând la o parte mândria și uitând pentru ce venise, Hamza-Pașa începu a se ruga domnitorului Țepeș să lase Țepile acelea înalte fără rod și să le păstreze pentru cine știe când. Numai că Țepeș era neînduplecat. Și pe când doi ostași se pregăteau să-i înalțe în Țepi, Vlad Țepeș se uită crunt la pașă și îi zise:

— Eu venisem fără steag de luptă. Dar tu, numai gânduri bune nu aveai cu mine...

— Ba da, ba da, numai gânduri bune aveam. Voiam să iau tributul și atât...

— Numai că eu nu-l adusesem tot...

— Nu-i nimic. Dacă-mi dai drumul, mă mulțumesc și cu atât. Pentru început e bine!

— Aha pentru început?! Dar n-ai zis tu, mărite pașă, că nu există început, ci numai sfârșit?

Pașa se cutremură:

— Am zis, așa, într-o doară...

— Să știi că ai avut dreptate, mărite pașă. Nu există niciun început, ci numai sfârșit. La voi lăcomia e atât de mare încât oricât v-aș fi dat, tot n-ați fi fost mulțumiți. Dar acum, să fie după gândul tău dintâi: acesta să fie sfârșitul tău, pașă blestemat!

Și oștenii lui Țepeș îi săltară în Țepi pe Hamza-Pașa și Catavolinos, așezându-i să stea bine și să se poată lăfăi ca lumea. La plecare, Țepeș îi strigă Pașei din goana calului:

— Am venit fără steag de luptă. Dar găsindu-te dornic de un asemenea steag, te-am așezat în el, să-l simți mai bine. Acesta este steagul meu: steagul dreptății și apărării moșiei strămoșești!

Mândricel

Așa îl numiseră tovarășii lui de luptă. Și așa îi și rămăsese numele: Mândricel. Chiar domnitorul Vlad Țepeș îl strigă astfel în toiul luptei, pentru a-l trimite unde era mai greu. Toți îl strigau așa, pentru că numele lui adevărat nu era cunoscut de nimeni.

Orfan încă din pruncie, Mândricel fusese crescut la curțile domnești, ca un copil de pripas ce era. Domnii Țării Românești se schimbaseră. Dar el rămăsese la curte. Anii

trecuseră astfel și, odată cu ei, crescuse și Mândricel. Acum devenise un flăcău în lege, voinic și mândru la privit, încât numele acesta de pripas i se potrivise de minune.

Când se urcase pe tronul Țării Românești, Țepeș îl găsisese la curte. Aflând despre viața umilă pe care o dusesese băiatul, se posomori.

Îl chemă la el și, prefăcându-se supărat, îi zise:

— Ia ascultă, voinice: nu crezi că-i păcat de tine să lâncezești aici, la curte?

— Munca mea e folositoare, Doamne. Eu cioplesc săgeți pentru arcașii Mariei tale, făuresc paloșe pentru brațele voinicilor tăi, și pentru caii care îi poartă în luptă...

— Da, nu e rău ce faci! Dar toate astea le pot face și bătrânii. Voinicii ca tine trebuie să poarte arma. Și eu am nevoie de astfel de voinici.

— Vrei să mă iei la oaste, Măria ta? izbucni Mândricel cu ochii sclipind de bucurie.

— Dar tu nu știi lupta!

— N-am spus că nu știu, Măria ta. Cioplesc săgeți, dar pot să le și slobod; făuresc paloșe, dar știu să le și mânui; și știu să încălesc și caii!

— Chiar așa, Mândricel?

— Încearcă-mă. Măria ta!

Toți rămaseră uimiți când săgeata lui Mândricel doborî pasărea în zbor, când niciunul dintre ostași nu-l putu doborî, când calul năvălaș nu reuși să-l arunce din șa. Plin de bucurie, Țepeș îl întrebă:

— Unde ai învățat să lupti așa. Mândricel?

— Aici, în Țara Românească, Măria ta!

— Și cine te-a învățat oare?

— Codrii și apele și munții.

— Cum așa?

— Uite așa: codrii m-au învățat să țin spada în mână cum își țin ei crengile; munții, să țin capul sus când ochesc cu arcul; de la ape am învățat să alerg în luptă fără șovăire; iar oamenii, supușii Mariei tale, m-au învățat să prețuiesc libertatea și să nu preget a-mi da viața pentru

neatârnarea acestui pământ.

Într-o zi, pe Mândricel l-au prins turcii. Dar mulți dintre ei au zăcut pentru totdeauna, înroșind cu sângele lor pulberea. Mândricel a fost dus înaintea pașei de la Vidin. Aflând câți turci omorâse voinicul până a fi prins, s-a cutremurat pașa. Și-a săltat barba către Mândricel:

— Care ți-e ultima dorință înainte de moarte, ghiaure?

— Să mă slobozi ca să mă întorc acasă!

— Cum așa? Vrei să scapi teafăr după ce mi-ai ucis zeci de luptători?

— Nu, pașă! Vreau numai să mor pe pământul meu. Voi trece Dunărea înot și mă voi duce la domnul meu, cerându-i să-mi ia viața. Altfel, mi-o voi lua singur: un ostaș nu trebuie să cadă niciodată prins.

— Și dacă minți?

— Un ostaș de-al lui vodă Țepeș nu minte, pașă!

În fața lui Țepeș, Mândricel povesti totul. Apoi își scoase pumnalul și și-l înfipse adânc în inimă. Căzu cu brațele desfăcute, încercând parcă să cuprindă tot pământul țării. Țepeș îi sărută obraji și porunci alor săi ca viteazul Mândricel să fie îngropat cu mare cinste:

„În inima codrului,
La poalele muntelui,
Sub albastrul cerului
În murmurul apelor,
Cum i-e dat voinicului.

Cămașa țăranului

Țepeș împărțea dreptatea în scaun la Târgoviște. Veneau la el fel de fel de nemulțumiți, cu fel de fel de pricini: unul că i se furase calul, altul că vecinul se purta neomenește cu el...

Domnitorul îi asculta cu luare aminte, spunea ce era de spus și hotăra ce era de hotărât. Și nu se întâmplase vreodată ca domnitorul să dea greș în judecata lui care, pe cât era de dreaptă, pe atât era și de înțeleaptă.

Într-o zi, înaintea lui Țepeș se înfățișă un boier dintre cei veșnic nemulțumiți, care cu cât au mai mult, cu atât

mai mult le-ar trebui. În spatele boierului se afla un țăran care, cu cât avea mai puțin, cu atât nu era lăsat să aibă deloc...

Țepeș îi măsură din cap până în picioare: pe boier de la căciulă până la botfori, iar pe țăran de la părul răvășit până la degetele strâmbe și bătucite de muncă. Apoi îi întrebă de pricină.

Primul vorbi boierul. Îl împinse pe țăran cât colo și începu plin de îngâmfare:

— Măria ta, sunt om pașnic și supus domniei. Dar acest ticălos de țăran m-a făcut să-mi calc pe inimă și să trebăluiesc la judecata Domniei...

Țepeș încruntă din sprâncene:

— De ce pricină se face vinovat țăranul?

— Povestea e mai lungă, Măria ta!

— Vom asculta-o. Dar ai grijă, s-o mai scurtezi!

— Pe cât îmi va fi cu putință! Și boierul începu să-i povestească lui Țepeș cum, cu puțin timp în urmă, îl trimisese pe țăran la vânătoare ca să-i aducă o blană de sălbăticiune. Țăranul omorâse un urs, dar nu-și ținuse întru totul făgăduiala și acum îi era dator. Iar el, boierul, cuminte și așezat cum era, venise la Domnitorul țării, pe care îl știa cât e de înțelept, să-i facă dreptate.

Țepeș se uită chiorâș la boier, în semn că n-a priceput o iotă:

— Cum vine asta, boierule? Când l-ai trimis pe țăran la vânătoare, el îți datora ceva?

— Nu! zise boierul încurcat. Aveam nevoie de o blană...

— Aha! zise și Țepeș, bine. Să mergem mai departe: după ce a omorât ursul, țăranul ți-a adus sau nu ți-a adus blana?

— Mi-a adus-o, cum să nu mi-o aducă. Chiar a doua zi. Dar nu mi-a plăcut că era toată năpârlită...

— Și?

— Și i-am pretins țăranului să-mi plătească zece galbeni în loc de blană...

Țepeș începu a râde:

- Adică, boierule, tot pe el l-ai găsit dator?
- Păi cum. Măria ta?
- Și?
- Și țăranul nu vrea să-mi plătească niciun galben.

Cică n-are!

- N-o fi având!
- Atunci, îngăduitor, i-am zis să-mi dea o cămașă...
- Nu văd ce-ai câștiga cu ea, boierule. Uită-te la cămașa lui: e numai zdrențe...
- Păi nu pe asta o vreau! spuse boierul șiret. Are el acasă câțiva coți de pânză. Din aceea vreau să-mi fac cămașă...

La auzul acelor vorbe, țăranul, care până atunci stătuse smerit de nu i se auzise nici răsuflarea, sări ca ars și, închinându-se lui Țepeș, îi spuse:

— Viața din mine Doamne, ia-o. Dar pânza aceea n-o dau pentru cămașă!

— Și mă rog, de ce, omule? E atât de prețioasă?

— E mai scumpă decât tot aurul din lume... Aceea nu e o pânză ca oricare, Doamne, e pânza țării! E chiar steagul Țării Românești, Măria ta. Steag pe care eu l-am purtat în lupta cu turcul și nu l-am lăsat niciodată din mâini. Acum îl păstrez cu cinste în sărăcia mea de cocioabă. El luminează tot întunericul și toată viața mea. Și vreau să-l port iarăși când vom da iară față cu turcul. Dar boierul acesta, ținându-mă dator, vrea să-mi fure steagul și cinstea totodată! Vrea să se împăuneze cu el. Și toată viața lui nici picior de turc n-a văzut, mărite doamne...

La auzul acestor vorbe, ochii lui Țepeș clipiră mărunț, semn că începe să se înfurie:

— Cum, nemernicule, tună el spre boier, asemenea cămașă vrei tu să îmbraci? Cămașă făcută din Steagul Țării? Or' Steagul Țării e și steagul meu! Așadar, tu ai vrut să furi de trei ori: întâi țara, apoi pe acest țăran care a luptat pentru neamul ei și a treia oară pe mine. O astfel de cămașă ți-e străină ție, boierule. Iar fapta ta este cât se poate de nedreaptă!

Și dădu două porunci: boierul să fie înălțat în țeapă pentru lăcomie și necredință față de țară, iar țăranul să păzească mai departe pânda sa sfântă și să o apere ori de câte ori va fi nevoie. Și să fie răsplătit pentru credință față de vatra strămoșească!

Legenda horei

Se zice că odată veniseră la Țepeș-Vodă, la judecată, un boier și un țăran. Țăranul se plângea că boierul îi răpise peticul de pământ, lipsindu-l astfel de orice mijloc de trai. Mai ales că avea zece guri de hrănit. Boierul se plângea și el că țăranul e un mincinos și pământul e al lui.

Țepeș îi ascultă cu atenție. Când sfârșiră, așa cum îi era obiceiul zise:

— Nu știu cine are dreptate. Pe pământ nu scrie numele nici unuia din voi. Dar să mergem acolo!

Vorba lui Țepeș nu putea fi călcată. Porniră urmați de alai mult, dornic să vadă ce se întâmplă. Pământul cu pricina era într-o vâlcea. Mic cât o palmă. Lângă el se găsea cocioaba țăranului. De acolo înainte, cât vezi cu ochii, moșia boierului. Mare și nemăsurată. Țepeș își roti ochii lui vulturești prin împrejurimi, după care îi spuse boierului:

— Tu, boierule, câți copii ai?

— Niciunul, Măria ta!

— Dar nevastă?

— N-am nici nevastă!

— Deci ești singur. Ia cuprinde moșia ta cu brațele!

— Nu pot nici dacă aș face zece din mine!

— Atunci cuprinde peticul ăsta de pământ!

— Nu pot, Măria ta. Și ăsta e mare pentru un singur om!

Țepeș îl privi atunci pe țăran:

— Tu ai copii și nevastă?

— Zece copii, Măria ta, cu nevasta și cu mine douăsprezece guri de flămânzit!

— Cheamă-i încoace pe toți!

Țăranul slobozi un chiot și din cocioabă apăru o liotă de copii. Venea cu ei și nevasta țăranului. Când ajunseră

toți, Țepeș le zise:

— Ia prindeți-vă de mâini și cuprindeți peticul ăsta de pământ!

Cei doisprezece se prinseră de mâini și izbutiră să-l cuprindă.

— Ei bine, tună Țepeș, peticul ăsta e pe potriva lor. Deci le aparține. Tu, boierule, te-ai lăcomit mult. Peste măsura ta. Am să-ți iau și pământul pe care nu-l vei putea cuprinde niciodată cu brațele tale. Îl voi da țăranilor. La fiecare familie, cât poate cuprinde.

Auzind acestea, țăranul, care își redobândise pământul trase iar un chiot. Se prinseră din nou de mâini toți cei doisprezece, pentru a-i arăta voievodului, încă odată, că pot cuprinde pământul lor. Începură să se învâртеască. Întâi mai încet, apoi tot mai repede. Se născu o horă. Hora bucuriei pentru dreptatea pe care le-o făcuse domnitorul.

Ștefan-Vodă și Ștefan Oșteanul

Înainte de a încăleca roibul său, Ștefan-Vodă îngenunche lângă steagul ținut de vornicul Moghilă și îi sărută mătasea. Apoi sui pe cal, ridică steagul și-l flutură pe deasupra capetelor celor din jurul său. În fața lui se întindeau coloanele oștenilor. Din loc în loc, în rândurile lor, fluturau steagurile de luptă.

— Sărutați steagurile, porunci Ștefan-Vodă. Și jurați pe sângele și pe oasele strămoșilor că le veți apăra până la ultima suflare. Prin ele apărați pământul sfânt al Moldovei!

Oștenii îngenuncheară și sărutară steagurile. Și fiecare jură pe sângele și oasele strămoșilor că va apăra cu întreaga ființă pământul Moldovei.

Din șirul întâi se desprinsе un oștean voinic, înalt, cioplit parcă din stâncile Ceahlăului sau ale Vrancei. În loc să sărute unul dintre steagurile apropiate lui, îngenunche în fața lui Ștefan-Vodă:

— Dă-mi voie, Măria ta, să sărut Steagul cel mare al Țării pe care l-ai sărutat și tu!

Ștefan îl privi cu drag:

— Dar de ce e mai de preț pentru tine, oșteanule,

steagul acesta? Decât un steag din mulțimea lor? Toate sunt steagurile Țării Moldovei!

— Pentru că sărutul Mariei tale e pentru mine ca Stema Moldovei, ca șopotul Siretului și freamătul codrilor, ca zborul vântului și păsărilor spre înălțimi. Sărutul Mariei tale înflorește în suflete iubirea pentru pământul Moldovei!

Lui Ștefan îi plăcură cele spuse de oștean:

— Care ți-e numele, voinicule?

— Mă cheamă Ștefan, Măria ta!

— Ștefan? Îmi place și numele tău, zise iar domnitorul, bucuros că oșteanul purta chiar numele lui. Sărută, Ștefane, steagul credinței strămoșești și jură!

— Jur, zise Ștefan oșteanul. Jur pe sângele și oasele strămoșilor, că voi apăra cu întreaga mea ființă steagul și pământul Moldovei!

Și Ștefan-Vodă se văzu în acest oștean pe el, cel de odinioară, pe tânărul căruia abia îi mijise mustața.

Bătălia de la Războieni a fost crâncenă și cu mare vărsare de sânge. Târziu, în toiul luptei aprige, Mul calului lui Ștefan Vodă a fost prins de o mână voinică: era un ienicer, care se pregătea să-l izbească cu paloșul. Acesta căzu, însă, zdrobit de pumnul puternic al lui Ștefan oșteanul. Apoi bătălia continuă: mai crâncenă, mai aprigă. Ceasuri în șir de luptă neobosită. Deodată, Ștefan-Vodă văzu un om întins într-o baltă de sânge. Era Ștefan oșteanul. Din pieptul lui, sângele țâșnea ca dintr-un izvor. Ștefan-Vodă voi să descalece. Dar Ștefan oșteanul îi strigă:

— Nu coborî, Măria ta, de pe cal! Scepтрul Moldovei trebuie ținut sus, pe vecie!

Și făcând o forțare supremă se ridică în picioare:

— Dă-mi, Doamne, din nou Steagul Moldovei să-i sărut faldurile. Miruiește-mă pe mine, robul lui Dumnezeu și al Moldovei!

Ștefan-Vodă înțelese că Ștefan oșteanul își cerea ultima dorință. Îi întinse Steagul Țării și oșteanul își lipi înfiorat buzele de mătasea lui.

— Pilda ta. Mărite Doamne, a fost pentru mine lege. Glasul tău ne-a îmbărbătat inimile, brațul tău, brațele

noastre. Sărutul tău a adăpat cugetele și a înflorit iubirea pentru pământul Moldovei!

După bătălie, Ștefan-Vodă a poruncit ca Ștefan oșteanul să fie purtat spre groapă înfășurat în stindardul Moldovei, pentru gloria și cinstirea căruia își jertfise viața.

Puterea arcului

Se săvârșise bătălia de la Războieni. În fața sultanului Mohamed au fost aduși câțiva prizonieri români. Printre ei se afla și arcașul Mihalcea. Oșteanul mai purta încă arcul pe umeri și săgețile în tolă. Văzându-l, Mohamed strigă ienicerilor:

— Luați-i arcul!

Doi ieniceri se repezără să execute porunca. Dar când se apropiată căzura doborâți, ca de ghioagă, de pumnii românului.

— Halal ieniceri! tună sultanul.

— N-au nicio vină, mărite sultan, zise Mihalcea. Marele Ștefan ne-a învățat să nu dăm arcul din mână decât morți!

— Ești îndrăzneț. Dar de ce crezi că te mai poate ajuta acum, când ești în mâinile mele?

— Credința în pământul unde m-am născut și pe care voi vreți să-l înrobiți, mărite sultan. Și poate și arcul pe care-l mai port încă...

De sus, din țăriile cerului, se auzi strigătul unui uliu. Mihalcea întinse arcul într-o clipită. Până să se dezmeticească sultanul, pasărea căzu moartă la picioarele lui. Mohamed rămase înmărmurit: „Când pusese românul mâna pe arc? Când ochise? Când slobozise săgeata?”. Îl întrebă cu interes:

— Vrei să fi arcașul meu? Și să vii la mine în împărăție?

— Nu, nu vreau. Sunt și voi rămâne arcașul lui Ștefan-Vodă. Nu-mi schimb stăpânul și nici țara!

Sultanul îl mai măsură o dată:

— Atunci ești slobod să te întorci la ai tăi!

— Singur nu pot, mărite sultan. Ceilalți prinși sunt de același sânge cu mine. Ce i-aș spune lui Ștefan-Vodă când

ar auzi că mi-am părăsit frații?

Sultanul rămase încântat de curajul și cinstea acestui voinic. Zise plin de mărinimie:

— Vă dau drumul la toți. Te rog, însă, să-mi dăruiești arcul și săgețile tale. Tare aş vrea să învăț și eu să îl mânuiesc!

— Nu pot, mărite. Un ostaș care își dă arcul din mână nu merită să trăiască. Cu mâna pe acest arc am jurat credință Marelui Ștefan!

— Spune-mi măcar din care lemn să-mi croiesc arcul?

— Degeaba ți-aș spune. Tot nu l-ai găsi. Și chiar dacă l-ai găsi, nu te-ai pricepe să-l croiești. Și chiar dacă l-ai croi, n-ai ști niciodată să-l folosești. Puterea lui stă în iubirea noastră față de glia străbună!

Legenda arcului lui Ștefan

Se dusesese vestea până departe despre Arcul lui Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei. Unii spuneau că este fermecat și că de aceea trimite săgeata atât de departe. Bătrânele jurau că au văzut cu ochii lor cum o vrăjitoare care avea vreo trei sute de ani îl scăldase într-o licoare anume pregătită de ea din amestecul și fierberea tuturor florilor ce creșteau prin poieni: maci, romanițe, gălbenele, albăstrele și câte și mai câte, de nici nu le poți ști la toate numele. Și când le fierbea, le și descânta: „Flori, floricele, dragele mele, nalbe în salbe, nemțișori din zori, bujori prinși în jar, fără de pojar”. Și seva din flori dădea putere arcului să sloboadă săgeata până în țăriile cerului.

Auzind despre toate aceste năstimirii, Ștefan trimise de adună mulțime de oameni de prin sate, într-o câmpie întinsă cât vezi cu ochii. Apoi, în văzul și-n auzul tuturor, îl chemă pe un târgoveț, la întâmplare. Târgovețul se ocupa cu treburile negoțului și nu trăsese de prea multe ori cu arcul. Ștefan își luă arcul și i-l întinse negustorului:

— Știi să tragi strașnic cu arcul, negustorule?

— Știu, Măria ta. Dar nu mă pot lăuda a fi arcaș!

— Bine, ține arcul meu despre care unii cred că e fermecat. Dacă așa stau lucrurile, trebuie să tragă tare bine!

Negustorul știa el ce știa. Gândi: „Ce vrea voievodul: să mă încerce? Să mă facă de râsul și ocara oamenilor? Să mă facă să învăț a trage cu arcul la fel de bine ca el?... Greu e, Doamne, ce n-ai făcut toată viața, să deprinzi într-o clipă...”.

Dar porunca era poruncă. Prinse arcul, înspică săgeata, îl încorda și trase. Dar săgeata se opri ceva mai încolo, la câțiva pași.

— Nu te ascultă, omule, zise Ștefan, pentru că nu îți e mâna învățată.

— Așa e, Măria ta, zise stânjenit negustorul.

Dar Ștefan isprăvisse treaba cu el. Luă arcul din mâna negustorului, care se dovedise nevolnică, încorda cu o forță de nebănuit lemnul de corn și slobozi săgeata. Săgeata vâjâi pe la urechile celor de față o frântură de clipă, apoi măsură câmpul și dispăru în păduricea din vale.

O mare de urale izbucni din piepturile oamenilor. Înțeleseseră că Arcul lui Ștefan nu era năzdrăvan, ci numai mâna care slobozea săgeata.

Arcul acela o fi putrezit demult în negura anilor. Iar dacă a rămas legendar, nu pentru că ar fi fost vrăjit a rămas, ci pentru că însăși vitejia și priceperea lui Ștefan au intrat în legendă.

Cântec etern

Au prins să se împreune rândurile slovei, la apropierea vrăjmașului de piciorul de plai al Moldovei.

Se frământau codrii cu pletele, întârziară să se mărite toate fetele.

Apele începură să se pregătească și în vaduri mărunte să crească, pentru a nu lăsa niciun pas străin a trece, în adânc să-l prindă, în torent să-l înece. Nici Prutul și nici Siretul, n-au mai curs încetul cu încetul. Ci fără de tulnicul jalnic, doar în valuri ca jarul năvalnic.

La Suceava, Ștefan a hotărât sfatul, cu boierii, răzeșii. Și cu glas rotund și deschis, Ștefan cel Mare a zis:

— Țara e-n primejdie mare, dușmanii aprind mânii la hotare!

Boldur, Moghilă, Micotă îl priviră frățeste:

— Suntem gata, Măria ta, poruncește!

Dușmanii veniseră cât frunzele și ierburile. Moldovenii erau cât trebuie.

Dușmanii luptau pentru cotropire, Moldovenii pentru libertate și pentru iubire.

Era la Vaslui. În leatul 1475. Moldovenii veniseră răzeși în opinci. Dar se așternuse o ceață de nu se vedea unul cu altul. Otomanii începură asaltul. Se pomeniră iute înconjurați și de oastea lui Ștefan sfărâmați.

Soliman Hadâmbul stătea și se uimea: „De unde atâtea aripi de rândunea?” Și a trimis vorbă lui Ștefan cel Măzărean; și vorba pașei era uragan: „Că dacă nu era ceața, moldovenii nu mai apucau dimineța”.

Ștefan n-a zăbovit mult și i-a răspuns, cu un gând de înțelepciune pătruns: „Vă mai trebuia, chiar fără ceață, în inimă dimineată și la Vaslui, aici, brațe puternice de voinici!”.

Hadâmbul s-a sfădit cu ai săi înfrânți o clipă, că-și simțea înfrântă a lui aripă. Apoi a hotărât, în sfârșit, cum scrie și slova: „Să părăsim Moldova, că aici nu-i de glumit!”.

Au rămas codrii liniștiți, apele clare, cerul senin ca o lacrimă-n zare.

Ceața s-a risipit, în înalt stele au răsărit. Gerul s-a potolit, soarele, marele, a apărut și n-a mai dispărut. Că sfârșea iama în suflete și de pe plaiuri, iar plaiurile se preschimbau în raiuri.

Căpitani și oșteni, văzând cum sosea primăvara. În priviri purtau străluciri de bucurie ca para; ei s-au legat față de dușman niciodată' să nu cadă.

Ștefan s-a preschimbato într-o eternă baladă!

Oștenii lui Radu-Vodă

Radu-Vodă, supranumit „de la Afumați”, luase domnia Țării Românești în lupta grea cu Mehmed Beg, pașă de Nicopole. Tronul său era mereu primejduit. Domnitorul era însă un viteaz și un încercat conducător de oaste. Avea însă oșteni puțini în vreme ce otomani se găseau mereu, gata să treacă Dunărea pe plai românesc.

De aceea, Radu-Vodă avea trebuință de oșteni. În răgazul pe care îl avea, umbla prin sate de strâng ea voinici și chiar pe la stânele oierilor. Pretutindeni unde știa că găsește paloșe îndrăznețe și inimi fierbinți.

Într-o zi din primăvara anului 1522, găsi la o stână un cioban de toată frumusețea. Un voinic durat în piatră, un adevărat uriaș, cu un pumn cât un mai. Când punea mâna pe bătă și o învârtea printre lupii care veneau la oi, doboră haita întreagă sau puneă pe fugă pe cei scăpați. Când domnitorul îi spuse că țara are nevoie de brațul lui, zise:

— Măria ta, închid oile în strungă și ce-o fi cu ele să fie. Țara e pândită de lupi și mai răi. Eu merg cu tine, Doamne, împotriva lor!

— Foarte bine faci, îi zise Radu-Vodă, am trebuință de brațul tău. Și îi zâmbi mulțumit.

— Dar, Măria ta, nu știu să mânuiesc spada!

— Nu-i nimic, Toadere, că acesta era numele ciobanului, cu ciomagul tău mânuit în credința pentru țară și cu brațul tău, vei face minuni printre vrăjmași!

La oaste, Tudor învăță să mânuiască și spada. Dar, parcă tot mai dragă îi era bătă, de care nu se despărțea niciodată. Așa cum făcea sus la stână când, la miez de noapte, puteau da năvală lupii, așa și aici: dormea cu bătă sub căpătâi, s-o aibă la îndemână. Obiceiul lui se dovedi strașnic. Oastea begului de Nicopole trecu Dunărea noaptea și atacă tabăra românilor. Fiind pregătit pentru atacul prin surprindere, Radu-Vodă porunci ceterașilor să sune pentru a vesti începutul luptei. Oștile puține câte le avea domnitorul se ridicaseră astfel degrabă și la timp împotriva dușmanului. Luptătorii puseră mâna pe spadă, iar Toader ciobanul pe bătă lui cea vânjoasă.

Se încinse o bătălie în lege la locul numit Grumazi. Mehmed Beg dispunea de șapte sângeacuri, în timp ce românii erau câteva cete.

Dar Radu-Vodă avea credința neștrămutată în biruință. Asemenea lui, oștenii săi. Săbiile își făcură datoria, prăbușind în țărână și prefăcând în mușuroaie de furnici faimoasele sângeacuri otomane.

Cât despre Toader, el și cu bâta lui. Nu se lăsară mai prejos. Toader privea iute câmpul de luptă. Își alegea un loc unde vedea o grămadă de turci și acolo se vâra. Odată intrat în horă, nu stătea cu mâna-n sân. „Dacă e nuntă, nuntă să fie!” își zicea. Și învățat ca la stână, începea să rotească bâta împrejur. Atunci, otomanii prindeau să cadă claie peste grămadă, făcând loc gol. O dată, de două ori, de trei ori, încât începu să se facă tot mai mult loc gol și tot mai mare pe câmpul de luptă. Iar bâta, vorba ceea, rămânea tot voinică și tot în picioare. Nu găsea cap și trunchi de care să se sfarme. Ci mai degrabă se sfărâmau cei care îi încercau tăria.

Otomanii înțeleseseră primejdia spadelor mânuite de români. Dar unii dintre ei, rămași încă în luptă, înțeleseseră și primejdia bătei lui Toader. Se fereau din calea ei și nimereau, în schimb, în ascuțișul săbiilor.

În fruntea românilor se afla Radu-Vodă. Cădea și el asupra dușmanului acolo unde era mai greu. Îi îmbărbăta pe oșteni. Îl văzu pe cioban cum îi bulucea pe șalvaragii. Îi strigă:

— Bravo, Toadere, nu te lăsa, dă-i cât poți. Că au venit lupii la oile noastre!

Toader, cât era el de prins în vârtejul luptei, pricepu vorbele domnitorului care îl făcea părtaș și pe el la lupta cea mare și însemnată a Țării. Și își umplu inima de mândrie și bucurie. Și uite-așa luptă Toader până spre seară, când ultimii otomani, în coadă cu Mehmed-Beg își luară tălpășița peste Dunăre.

Radu-Vodă își strânse armata în câmp, așa cum făcea după fiecare bătălie și cuvântă:

— Viteji, vă mulțumesc în numele pământului pe care l-ați apărat, vouă cât și, deopotrivă, celor căzuți. Să fim însă, în orice clipă, gata a ridica iar paloșele!

— Le vom ridica. Măria ta!

În drum spre Târgoviște, Radu-Vodă îi mulțumi și ciobanului:

— Să trăiești, Toadere, că ai fost de mare folos. Dar mai are Țara trebuință de tine. Să vii cu bâta asta la

război!

Privirile lui Toader se scăldară în apele bucuriei:

— Am să vin. Măria ta Acum grăbesc spre oile mele. Lupii, ori de care ar fi, nu trebuie lăsați să sfâșie oile!

Nu-mi veți putea lua decât viața!

Într-un răsărit de soare a început bătălia de la Roșcani. Bătălie crâncenă. Otomanii cădeau secerăți ca spicele. Dar parcă și mai mult creștea puhoiul. Numărul lor nu se putea socoti. Al românilor însă scădea simțitor. Fiecare oștean căzut lăsa în urma lui un gol greu de umplut. Ion-Vodă purta steagul ca și la Jiliște, unde îl dusesese spre biruință. Dar acum, când bătălia era în toi, îl văzu pe Ieremia Golia dând porunci oștenilor. „Cum de îndrăznește vornicul să poruncească, să treacă peste domnul țării și să nesocotească planul bătăliei?” chibzui voievodul. Înțelese însă imediat: boierii care conduceau cete de luptători se supuneau lui Golia. Trădaseră toți, în frunte cu stăpânul lor. Se repezi la Golia și îi strigă înciudat:

— Ce faci, nevrednicule? Ai să mi-o plătești, Golia!

— Nu cred că voi mai avea timp de așa ceva! îi răspunse trădătorul.

Otomanii îl înconjurară pe Ion-Vodă. Căpetenia otomană îl vestea că hotărârea măritului sultan era că dacă domnul Moldovei se va preda, oastea să-i fie cruțată.

Pe fața dură a lui Ioan Vodă înflori un zâmbet:

— Atunci mă predau vouă. Dar nu înainte de a vedea oștile mele plecând!

Căpetenia otomană făcu semn cu mâna, ceea ce însemna că românii sunt slobozi să se întoarcă la casele lor. Cu ochii înecați în lacrimi, Ion-Vodă chemă pe unul din căpitaniii lui credincioși:

— Calomfire, prinde steagul cel mare al țării și poartă-l spre inima Moldovei. Să-l păstrați, până în adâncul veacurilor, liber și neplecat!

— Îl vom păstra, mărite, așa cum ai poruncit!

Voievodul se întoarse apoi spre căpetenia otomană:

— Acum luați-mă și faceți cu mine ce vreți. Nu-mi

veți putea lua decât viața! Steagul meu este liber ca și Țara Moldovei!

Făgăduiala

Frunză și Dragomir se cunoscuseră în bătălia de la Călugăreni, condusă la biruință de Mihai-Vodă, viteazul vitejilor. Și, la fel ca domnitorul, se avântaseră acolo unde era mai greu. Dându-și seama unul de altul cât de bine învârt paloșul, după potolirea vârtejului se legară să fie prieteni și să nu se despartă niciodată, nici la bine și nici la rău.

Făgăduiala făcută deveni jurământ curat. Odată, domnitorul îl chemă la el pe Frunză și-i spuse:

— Te-am văzut luptând. Te răsplătesc cu un sărut pe frunte, ca semn al recunoașterii vitejiei tale, închinată pământului străbunilor noștri și sfintei lui apărări!

— Sărutul Mariei tale e cel mai de preț dar, îi răspunse senin Frunză. Nu merit însă acest sărut mai mult decât prietenul meu, Dragomir. În luptă am fost două frunți, la fel de semețe, îndreptate spre cerul dreptății noastre, două brațe la fel de netemătoare care au dat iama prin oștirea vrăjmașă!

Mihai își întârzie atunci sărutul și când sosi și Dragomir îi sărută pe amândoi pe frunte, cu lacrimi de bucurie în ochi pentru vitejii săi oșteni.

... Veni iar greul. Armatele ienicerilor și spahiilor erau ca frunza pomilor și iarba câmpurilor și dealurilor la un loc. Sau ca puzderia de stele pe care nu poți să le numeri niciodată. Românii erau puțini dar viguroși, precum arborii pădurilor și stâncile munților. În învâlmășeala bătăliei, Frunză își pierdu brațul drept. Dragomir îl văzu:

— Păzește-mi spatele, frate. Și ține-te lângă mine!

Atât îi strigă. Și își înzeci loviturile, luptând ca un leu. La sfârșitul bătăliei își pierduse și el brațul. Dar îl scosese pe Frunză din fața morții.

Iar domnitorul îi sărută din nou pe frunte pe acești viteji, care, apărându-și unul altuia viața, o făcură pentru a apăra pământul și libertatea Țării Românești!

Sfatul lui Mihai

Căpitanii din oastea lui Mihai Viteazul erau aprigi, Mihai aprig și ager, vultur printre șoimi. Domnitorul ținea mult la căpitanii săi de oaste pe care, atunci când îi era greu țării, se aflau lângă el și alături de sufletul său. Îi era plăcut și să se sfătuiască îndelung cu ei, atât înainte de începerea vreunei bătălii, precum și după ce trecea toiu. Vremea cât vorbeau despre soarta Țării forma ca o adunare a căpitanilor, un „sfat” al acestora. Dar, deși avea loc mai mereu, el era totuși întâmplător.

Pentru că adevăratul sfat, înscris în catastife și care era cu putere de lege se numea sfatul cel mare al Țării și îl forma boierimea. După ranguri și după merite. Dar Mihai, care conducea acest mare sfat, se simțea mai bine în celălalt, alături de căpitanii săi. Una era cu căpitanii, alta cu boierimea.

Boierii din marele sfat al Țării erau învățați să desfacă firul în patru și, dacă era de trebuință și în zece. Să-l desfacă și apoi să-l facă la loc pentru a-l desface iar. Aveau vorbe lungi și șfichiuitoare, întortocheate și viclene. Cu mai multe înțelesuri. Firește, nu toți. Erau, de-o pildă, frații Buzești – Preda, Radu și Stroe Buzescu – trunchi de brazi și de stejari, asemeni lui, rădăcini falnice ca și el în pământul țării. La frații Buzești cuvântul era cuvânt și legea era lege. Ca și la el, Domnul aflat în fruntea Țării și a sfatului boieresc. Și mai erau și alți boieri de credință la ceas de Mare Sfat. Dar câți erau astfel în afară de cei câțiva?

Sfatul boierilor cuprindea mai ales pe cei cu vorbe lungi și fapte scurte. Cu căpitanii era altceva. Purtau vorbă scurtă, simplă și dreaptă, glasul cumpănit și cristalin ca apa izvorului. Aveau miez la vorbă și purtau dulceață în faptă.

Sfatul boierilor începea în zori ca să poată sfădi și se încheia pe la scăpătat. „Zi de vară până-n seară, vorbă lungă să ajungă”. Sfatul căpitanilor începea la amiază, pentru acești flăcăi – brazi: „Când soarele e în creștet de cer și de vară, iar pasărilor în văzduhul lor zboară, vorba e

sprintenă într-un cânt de vioară”. Un astfel de sfat, nici cărturăresc, nici preoțesc, ținea cât voia voievodul și cât o cereau treburile Țării!

Oștenii simpli, în schimb, nu aveau sfat. Nici nu aveau trebuință de el de vreme ce căpitanii erau apropiați lui Mihai, iar oștenii apropiați căpitanilor.

Dar cel mai însemnat sfat era cel pe care Mihai îl ținea în fața cumpenei celei mari, în preajma apropierei furtunii, adică a luptei. Sfatul acesta nu era lung în timp, dar atât de puternic atingea sufletul oștenilor și firea dreaptă și curată a românilor, încât nu mai putea fi uitat. Glasul lui Mihai era ca roua florilor, dar în potirul lor purta cununa de spini a jertfei:

„Dragii mei dregători, căpitani și oșteni, voi toți cei care purtați în mâini spada vitejiei și a credinței, întăriți-vă brațul și grăbiți pasul avântându-vă în vâltoare!”.

Atât spunea. Și era de ajuns. Toți știau că trebuie să-și facă pe deplin datoria. Era sfatul tuturor ce nu ținea seamă de boier ori de domnitor, de căpitan încercat sau de tânăr oștean, ori de copil proaspăt venit la oștire. Sau chiar de vreo codană ce nu avea poftă să-și aștepte iubitul în prag, oftând din greu și blestemând pe dușman. Ci prinsese și ea spada în mână și alergase la sfatul domnitorului, alături de bărbatul iubit, cu icoana țării în față.

Era sfatul lui Mihai cel mare și drept. El însuși fiind primul îndemn pentru lupta care începea:

„Dragii mei dregători, căpitani și oșteni, înainte pentru Româniiiiiaaaa... Eu sunt cu voi și Dumnezeu cu noi toți!”.

Glasul lui se înălța până în vârful munților, speria vulturii, dar înfierbânta inimile românilor care fuseseră creați de Dumnezeu după chipul și asemănarea Sa și după felul de a fi al viteazului lor domnitor!

O întâmplare cu Baba Novac

Marea bătălie de la Călugăreni se sfârșise. Mihai obținuse o strălucită victorie înecându-i în smârcurile Neajlovului pe turcii lui Sinan Pașa. Chiar vestitul general

turc o pățise, cu mare greu scăpând de securea neînfricatului domn român.

Dar Mihai n-a putut să-i urmărească pe păgâni și să-i gonească peste Dunăre, ca să le ia pofta de a mai încălca pământul românesc. Mica lui oaste își împuținase mult rândurile, în timp ce turcii răsăreau ca din pământ.

Mihai își retrase oștile în munți, iar el, cu o mână de oameni, trecu în Transilvania pentru a cere ajutor principelui Sigismund Báthory.

În vremea aceasta, vestita căpetenie de haiduci sârbi, Baba Novac, devenit om de încredere al lui Mihai Viteazul, a rămas cu ceata lui la cumpăna munților să-l aștepte pe domnitor cu vești bune.

Viteazul haiduc. Învățat cu codrul și cu luptele, așezase pretutindeni pândari, ca nu cumva să fie surprinși de turcii care împânzeau Țara. El nu se mulțumi numai cu pânda și hotărî să trimită câteva iscoade care să vadă toate mișcările turcilor. Drept iscoade au fost aleși doi flăcăi destoinici, Brânzei și Coșcotă. Aceștia trebuia să meargă tot timpul prin pădure iar la câmp deschis să se înfrățească cu iarba și brazdele pământului, pentru a nu fi descoperiți. Altfel, ei ar fi trezit atenția dușmanului asupra grupului pe care-l conducea Baba Novac. În caz că aveau să fie prinși, Baba Novac le dăduse poruncă să uite că mai au limbă...

Brânzei și Coșcotă, pe cât de voinici, pe atât de ageri la minte, înțeleseseră foarte bine ce însemnau vorbele căpitanului lor și își luară, așadar, rămas bun și se mistuiră în noaptea care se lăsase.

Nici nu se împliniseră două zile de la plecarea lor și Baba Novac se pomeni cu ei înapoi.

— Ce vești aduceți, flăcăi?

— Iaca, zise Brânzei dregându-și glasul. Am mers mai toată noaptea și la ziuă, când tocmai ieșeam dintr-o pădurice, dădurăm cu ochii de un sat...

Baba Novac deveni foarte atent:

— Mai departe, ce s-a întâmplat?

— S-a întâmplat că, tocmai când chibzuiam să

ajungem în sat, nevăzuți-necunoscuți, deasupra noastră, într-un pom am auzit un fâșâit.

— Și?

— Și am văzut în pom doi turci, gata să sară pe noi...

Coșcotă îi luă vorba lui Brânzei din gură:

— Și când cei doi turci au sărit fără să știe că și noi i-am văzut, ne-am ferit în lături iar ei au căzut cu burțile la pământ. Le-am repezit apoi câte un pumn în ceafă să nu țipe și le-am amuțit graiul!

Baba Novac râdea înveselit:

— Și ce s-a mai întâmplat?

— S-a întâmplat - vorbi mai departe Brânzei - că i-am dezbrăcat de veșminte pe turci și ne-am îmbrăcat noi cu ele. Apoi i-am târât spre inima pădurii, unde i-am îngropat. Am ascuns apoi hainele noastre într-o scorbură, într-un loc ușor de recunoscut...

— Strașnic! zise Baba Novac. Destul însă ca să-i dea lui Coșcotă prilej să continue:

— Am pătruns în sat și am văzut care e situația: sunt cam o sută de turci înarmați... Sătenii sunt legați și îngrămădiți în spatele satului... Asta e tot!

— Ba nu e tot, se repezi iar Brânzei. Am părăsit satul pe partea dimpotrivă și am continuat să iscodim. Dar n-am dat de turci cale de câteva ceasuri de mers.

Baba Novac nu mai ascultă restul. Își dădu seama că cei doi se întorseseră ocolind satul, lăsaseră în scorbură veșmintele turcești, se îmbrăcaseră cu ale lor și se grăbiseră spre „casă”. Pe buzele lui apăru un surâs. În minte îi încolțise un plan...

Brânzei și Coșcotă erau din nou în sat, ajutați de veșmintele turcești. Era noapte și liniște. Pe lângă focuri picoteau străji turcești; șase la număr. Brânzei și Coșcotă se furișară și le aduseră la tăcere. Apoi, în timp ce noaptea își torcea orele, aproape în zori, ei reușiră să-i dezlege pe săteni și să înceapă să chiuie. Buimăciți de somn, turcii se treziră, prinseră în mâini iataganele și alergară după cei doi chiuitori. Dar nu-i mai ajunseră. În locul lor întâlniră ceata de o sută de oameni a lui Baba Novac. Săbiile se

încrucișară și turcii căzură secerăți. O sută de români, o sută de turci: unul la unul. Niciun român răpus, niciun turc scăpat...

În mijlocul satului era un stejar bătrân, uitat de ani. Baba Novac prinse steagul, își azvârli mantia de pe umeri și își scoase cizmele din picioare. Apoi, cu pletele în vânt, sub privirile tuturor, începu să se cațere în stejar. Când ajunse sus, legă Steagul românesc de cea mai înaltă dintre crengi. Când Baba Novac se dădu jos din pom, toți văzură în ochii lui lacrimi:

— Am înălțat steagul să-l vadă Domnul nostru, Mihai-Vodă Viteazul, și să știe că țara îl așteaptă cu brațele deschise, ca s-o elibereze pentru totdeauna de dușman!

Maria, fata cu ochii albaștri și limpezi

Era în zilele de domnie ale lui Mihai Viteazul. Sub steagurile lui de luptă, alături de români, slujeau sârbii și bulgarii, albanezii și grecii, toți doritori să scape de sub crâncenul jug otoman. Veniseră în oastea lui și femei. Își făcuseră socoteala. „Țara Românească are nevoie de luptători. Așa cum știm a mânuî furca sau suveica, vom ști a mânuî și sabia împotriva osmanlâilor. Și poate și bărbații s-or simți mai puternici lângă muieri, mai făloși în încrânceneală”.

S-a prezentat în oastea lui Mihai și o fată din Putoienii Buzăului. Era mândră la privit și avea cheag la vorbă. Mihai o primise cu drag în oaste, mai ales că o încercase să vadă cum luptă și văzuse că este aprigă și vârtoasă. Și mai aflase Mihai și că Maria Putoianca – pentru că așa îi spunea fetei – avea multe de răzbunat: tatăl și frații ei fuseseră omorâți de turci, iar pe ea era cât pe-acum s-o fure ca s-o ducă în haremurile diavolești ale sultanului.

— Iubirea mea un sultan, Doamne, îi spusese ea lui Mihai. Nici roua florilor nu m-a atins... Iubirea mea este Țara și pentru ea vreau să lupt.

— Ai să lupți. Mărie. Să îmbraci cu grabă haina bărbăției ostășești și să te avânți în luptă cu toată inima.

— D-apoi, dacă-i vorba de inimă, să nu te îndoiești,

mărite! Și să mai știi că brațul ăsta nu tremură și nu șovăie!

— Să trăiești, Mărie! Și domnul o sărutase pe amândoi obraji.

Deși îi răzbiise pe turci la Călugăreni, neavând forțe destule, Mihai fusese nevoit să se retragă și să aștepte ajutorul principelui transilvan. Văzând-o pe Maria inimoasă și cu dragoste de glie, domnitorului i se luminase fața și își zisese în sine: „Mai am destui voinici cu care să izbăvesc țara de turci!”.

Lupta cu turcii fusese crâncenă. Avuseseră loc multe ciocniri și hărțuieli. Mereu în toiul bătăliei, Mihai era acolo unde se simțea cel mai mult nevoia, fulgerând cu brațul său oastea otomană. Cu vitejie asemănătoare luptau și căpitaniii săi. Și oștenii. Așa lupta și Maria.

În încrânceneala aceea grozavă însă, Mihai a fost împresurat de o mulțime de turci și rupt de ai lui. Învârti securea o dată, de două ori, de zece ori. Și de fiecare dată turcii cădeau secerăți. Dar alții, mai mulți, le luau locul.

Maria văzu. Înțelese situația în care se găsea Vodă. Înteplă o săgeată și o slobozi în gâtul unui turc, tocmai când acesta se pregătea să-l izbească cu iataganul pe la spate.

Și îl salvă pe domnitor. Mihai se întoarse și văzu cine slobozise săgeata. Continuă să lupte și să doboare valuri dușmane. Dar alt turc apăru în spatele domnitorului. Maria scoase un strigăt ascutit, se înalță în șa și se avântă, ca purtată de vânt, asupra turcului care-l amenința pe domnitor. Turcul se prăbuși horcăind de pe cal.

Maria îl salvase a doua oară pe domnitor. Și Mihai știa cine făcuse acest lucru...

Deodată, lui Mihai îi sosiră ceva ajutoare. Și simțind turcii mai slăbiră din atac. Dar, în vârtejul luptei, Maria care se afla alături de domnitor, simți că se prăbușește. Cineva îi înjunghiasse calul. Căzu și spada pe care o ținea în mână se pierdu în învălmășeală. Tânăra fată se găsea fără niciun mijloc de apărare. Dar nu-i era frică. O durea numai fiindcă putea să moară fără a avea arma în mână. Privi

spre domnitor, în spatele lui, un ienicer se pregătea să-i înfigă pumnalul. Maria uită cu totul de situația în care se afla. Dar nu mai avea nicio armă. Domnitorul trebuia însă, cu orice preț, salvat. Se aplecă, luă un pumn de țărăniță și o azvârli în ochii turcului. Acesta, orbit, începu să urle și se prăbuși de pe cal. În clipa următoare, Maria îi puse piciorul pe gât, îi smulse sabia și îl înjunghie.

Pentru a treia oară Maria îl salvase pe Mihai-Vodă. Și Mihai știa acest lucru...

Răzbiți din toate părțile, turcii o luară la sănătoasa, urmăriți îndeaproape de români. Spre seară, când soarele aprinsese orizontul, românii se opriră. Făcură cerc în jurul domnitorului. Mihai le mulțumi tuturor. Îndreptându-se spre Maria, care stătea mândră pe cal, spuse cu blândețe:

— Și ție. Mărie, îți mulțumesc. Tu m-ai scăpat de trei ori de la moarte!

— Asta nu înseamnă nimic față de ce ai făcut Măria ta pentru mine: m-ai primit cu încredere în oaste ca să lupt pentru țară și să-mi răzbun părintele și frații. Salvându-te pe line am salvat Țara! Măria ta ești lumina Țării întregi!

La auzul acestor minunate cuvinte pe care le rostise Maria, privirile lui Mihai-Vodă fură prinse-n văpăi:

— Ești vrednică să fi ostaș, Mărie, iar de azi înainte și căpitan. Să-ți slujești tot atât de bine Țara și pe Vodă al ei!

Maria rămase mândră pe cal, privind înseninată la cerul care semăna cu ochii ei albaștri și limpezi.

Balada despre Brâncoveanu

Începuse să bată vântul toamnei în torbă, Brâncoveanu ședea cu coconii de vorbă, pe cel mare-l chema ca pe el, Constantin, avea minte isteță, suflet întreg și bogat și senin; pe secund îl chema Ștefan, cu chip frumos și diafan; venea Radu la rând, voios, la fire prea blând; iară Prâslea, cel mic, era foarte sfios, bob de grâu cu rod bun, dar puțin cam fricos!

Brâncoveanu-i chemase chiar din faptul de zori, când cocoșii se-ntrec ca aleși cântători.

— Dragii mei - le-a spus el - Țara ce-i pentru voi?

Iară ei îl priveau tot simțind a război. Și pe rând au

răspuns tot ce ei au crezut. Iară Prâslea cel mic, deodată a-nceput:

— Dacă Țara încerci ca în vorbe s-aduni, țara sunteți chiar voi, scumpi, părinții mei buni!

În al inimii cald și prea tainic tumult, Radu însă vedea mai departe, mai mult:

— Țara-i tot ce vedem, peste-a anilor punți, sunt câmpii și sunt dealuri și sunt falnicii munți!

Iar Ștefan, zâmbitor, cu căldură de frate, parcă spuse cu dor:

— Țara-i mândră cetate, străjuită mereu de hotare străbune, ca un sfânt curcubeu!

Doar cel mare, senin, altfel el a vorbit:

— Țara-i totul pe lume, început și sfârșit. Noi datori suntem, taică, din adânc s-o iubim, pentru ea să fim gata, viața s-o dăruim.

Brâncoveanu atunci îl sărută pe cel mare, apoi și pe ceilalți, vorba asta-ncepută, el o prinde din zbor și cu grij-o cuvântă, până-n suflet curând, pe coconi îi încântă:

— Și mai trebui credință către Tatăl de sus. Și credința ne este decât tot mai presus. Iar credința creștină cât și Țara sub soare, sunt comorile sfinte și nu sunt de vânzare. Astfel că muritorii, cât pe lume trăim, viața ca pe nimic să putem să jertfim!

Zi de negru mormânt bate-n noaptea iubirii. Brâncoveanu și-ai săi văd altarul pieirii.

Pe un tron aurit cu mânie-n priviri, stă sultanul Ahmed, neștiind de iubiri.

Brâncoveanu-i tăcut în a sa neplecare. Și coconii sunt muți într-un pur de ninsoare. Domnitorul sumete capul său neplecat, iar coconii la fel. Prâslea doar a oftat.

Judecata începe, dar la ce să te-aștepți? Judele este nedreptul, judecații sunt drepți!

Brâncoveanu-și privește copiii cu dor. Iar copiii-l privesc pe părintele lor.

Sultanul cu flăcări de iad prinse-n scânteii, tremură tot de mânie și privește la ei. Apoi cu glas de jăratig strigă ieșitul din minți:

— Uită-ți Brâncovene credința și țara, pe moși și părinți. Și-nchină-te mie, străine, ca să trăiești mult și să-ți fie tot bine!

Brâncoveanu gândește: „A-nceput jertfa de sine!” El se roagă la ceruri repede: „Dă-le Doamne tărie coconilor să nu se lepede!” Apoi privește cu ochii minții în zare. Vede România cum strălucea sub soare. Și grăiește liniștit și-n ninsoare:

— Sultane, Credința și Țara nu sunt de vânzare!

Urlă sultanul și ca prim îndemn, face imbrohorului cel cu hangerul un semn. Și hangerul, tăios și plin de venin, retează capul lui Constantin Brâncoveanu strânge din dinți de durere: „Să nu se lepede. Doamne, coconilor dă-le putere!”.

Zbiară sultanul:

— Pentru tine Allah fie stea!

— Alta-i sultane, credința neamului meu și a mea!

Urlă sultanul mai crunt, mai avan și cade capul cel blând de Ștefan. Brâncoveanu se roagă în crunta durere: „Să nu se lepede, dă-le Doamne putere!”.

Rostește sultanul voință păgână:

— Părăsește-ți voievoade credința română!

Dar voievodul vede România cum strălucea sub soare:

— Sultane, Credința și țara nu-mi sunt de vânzare!

Strigă sultanul și ochii-i sunt iadul. Și hangerul retează capul lui Radu. Matei speriat ar vrea să ceară iertare, dar bunu-i părinte îl învăluie cu raza privirilor sale. Atunci tace și așteaptă pierdut și-n ultimul ceas rămâne senin și tăcut. Și Brâncoveanu mulțumește lui Dumnezeu: „Primește jertfa mea și pe coconi în sfântul rai al Tău!”.

Urlă sultanul și strigă și zbiară, până s-a întunecat înăuntru și-afară:

— Brâncovene, leapădă-te, închină-te mie!

Brâncoveanu e munte și zare și foc și mânie:

— Lui Iisus mă închin, El e torța cea vie, învață sultane cât fi-vei sub soare: Credința și Țara nu sunt de vânzare!

Capul îi cade... multe capete cad, sultanul coboară în iad. Brâncoveanu urcă mai sus, tot mai sus, la sân îl primește bunul Iisus!

Până la unul

Era în ziua de 13 septembrie a furtunosului an 1848. În fața cazarmii din Dealul Spirii, compania de pompieri a căpitanului Pavel Zăgănescu s-a așezat zid viu și de netrecut în calea năvălitorilor otomani. „Doar peste trupurile noastre veți trece!” își îmbărbătează căpitanul Zăgănescu ostașii. Și turcii n-au trecut peste trupurile lor; pompierii au căzut la datorie până la unul, în frunte cu comandantul lor...

În vecinătate, la regimentul de pedestri, de santinelă la drapel se afla soldatul Matei Arvinte, un flăcău neînfricat și hotărât întotdeauna să săvârșească fapte mari. De data aceasta el știa că nu trebuie pentru nimic în lume să părăsească postul încredințat, că Patria îi cere să păzească drapelul ca pe lumina ochilor. Așa că a rămas la post, străjuind drapelul.

În cazarmă nu era decât el: toți ceilalți erau plecați la luptă. Ușa era încuiată. La un moment dat, a auzit pași apropiindu-se. A privit Drapelul și și-a strâns arma în mâini. Înalt, drept ca un stejar, părea că a împrumutat ceva din măreția Drapelului. Nici nu clipea. În ușă se aud bubuituri. Este somat să se predea. Dar la încurcatele vorbe otomane, Arvinte ridică din umeri nepăsător.

Dușmanii însă nu aveau chef să aștepte. Unul dintre ei știa românește:

— Comandantul nostru îți cere să predai arma!

— Să vină sergentul! răspunse Arvinte. Nu-mi pot părăsi postul fără voia lui...

— Sergentul tău a murit!

— Atunci să vină sublocotenentul!

— E mort și sublocotenentul!

— Dacă e așa numai căpitanul mă poate dezlega!

— Sunt morți toți! auzi Arvinte vorba turcului.

— Dacă au murit toți - zise Matei Arvinte - atunci nici eu nu mă dau. Voi cădea și eu la datorie!

Și începu să tragă asupra vrăjmașilor. Când n-a mai avut cartușe, a murit și el răpus de glonteale dușman.

Începuse să se însereze. Stelele i-au luminat surâsul înghețat de aripa morții, aruncând peste chipul lui mulțumit lumina Drapelului alături de care căzuse.

Șoimul

Era în luna lui decembrie a anului 1858. Zile geroase și aspre. Dar grupuri de români se porniseră spre Milcov, muntenii venind dinspre miazăzi, iar moldovenii dinspre miazănoapte. Hotărâseră să se întâlnească acolo, la râul acesta despărțitor de frați pentru ca, așa cum spunea poetul Vasile Alecsandri, „să-l soarbă dintr-o sorbire”. Voiau să vorbească despre unirea lor într-o singură țară românească, drept oameni de același neam și de o lege și care grăiau aceeași dulce limbă. Și să aibă un singur voievod al lor, care să-i conducă cu dragoste, pricepere și înțelepciune.

Când ajunseră, trecură ușor râul care era înghețat. Dar și de n-ar fi fost, tot l-ar fi trecut înnot fără de zăbavă. Își împreunară mâinile și inimile și se îmbrățișară. Apoi, toți priveau spre oamenii învățați ce veniseră în fruntea lor la această frățească adunare. Ar fi vrut încă de pe acum să-l hotărască pe alesul lor, cel mai bun dintre cei buni. Dar grea era alegerea. Pentru că toți erau minunați.

Și atunci, în clipele acelea de frământare, în văzduh se ivi deodată un șoim ager, care era cunoscut pentru prieteșugul său cu oamenii. Zbura în cercuri largi și, când obosea cobora lin și se așeza pe umărul oamenilor. Nu se speria, nu-i era teamă de oameni. Le căuta sufletul și răsuflarea. Știind aceasta, toți hotărâra ca pe umărul cui se va așeza acum, acela să fie destinat a le fi domn, pentru că și păsările simt demnitatea și bravura oamenilor și pot cântări după dreptate.

Așteptară puțin. Și iată că șoimul, descriind largi contururi, prindea să se îndrepte spre pământ. Și, obosit parcă de zborul său, ori amețit o clipă de înalt, veni și se așeză pe umărul unui bărbat înalt, mândru la privit, cu ochi ageri și pătrunzători ca și șoimul. Vorba bătrânească:

„Șoim la șoim trage!”.

Și atunci, plini de bucurie, românii începură să strige din răspuțeri, pentru a se auzi până departe:

— Să trăiești, Măria ta!

Bărbatul acesta nu era altul decât Alexandru Ioan Cuza, care avea să devină, la scurt timp de la această întâmplare, domnitorul Principatelor Române, prin dubla sa alegere de către Adunările din Iași și București.

El a smuls steagul

Grivița, atât de cântată de „Bardul de la Mircești” și de „poetul țăranimii”, George Coșbuc, Grivița pentru care ațâți eroi și-au dat viața scriind cu sângele lor povestea asaltului asupra acestei redute, Grivița se afla mereu în foc.

Ostașii și ofițerii români se aruncau asupra ei din ce în ce mai încrâncenați. Credința în dreptatea cauzei pentru care luptau le întărea inima și brațul.

Alături de zecile și sutele de români se azvârlea în iureșul luptei și tânărul soldat Grigore Ion din Mălăiești-Prahova. În momentele acelea, când gloanțele plouau ca piatra, în mintea soldatului stăruia un singur gând: să-și facă datoria față de țară, pentru a o ști mai repede neatârnată și sub soarele românilor.

Turcii se găseau la vreo trei sute de pași și se găteau de retragere, fiind răzbiți de ostașii noștri. Grigore Ion, aflându-se înaintea celorlalți români, în imediata apropiere a dușmanului, tocmai se pregătea să doboare un turc cu baioneta. Când, deodată, văzu cum la câțiva metri de el, un ostaș inamic, fugea cu steagul otoman în mână. Românul uită de primejdia care îl păștea la tot pasul. În fața ochilor săi se găsea doar steagul, steagul dușman. Și în minte îi stăruia un singur gând: că trebuie să-l captureze.

Fără a mai sta în cumpănă, puse arma la ochi și trase în turc. Acesta căzu. Grigore Ion se aruncă asupra lui tocmai când turcul, de-abia atins de glonț, se pregătea să tragă și el. Îi înfipse baioneta în piept și încercă să-i smulgă steagul. Turcul murea însă cu mâinile încleștate pe steagul țării sale.

Momentul era greu. Doi dușmani se aruncară asupra lui Grigore Ion. Din fericire, un sergent și un caporal român, îi săriră în ajutor ostașului nostru. Grigore Ion, reuși în sfârșit să smulgă steagul. Zbură apoi cu el, cu falcul, așa zdrențuit cum se afla, aplecat în jos. Atunci îl cuprinse bucuria și mândria pentru fapta lui. Dar avu și o viziune: i se păru că din fluturarea acestui steag învins se înalță către soare, ca o pasăre a țăriilor, visata noastră neatârnare!

După steag, băieți!

Era al nu știu câteleva atac împotriva redutei Grivița. Regimentul de dorobanți din Teleorman ataca neconținut, cu fiecare atac rărindu-și rândurile. Dar ostașii mergeau înainte, fără a clipi, bătându-se pe viață și pe moarte pentru neatârarea Țării.

În primele rânduri, dovedind un curaj fără seamăn, aleră portdrapelul, sergentul Uie Petcu. Inima lui era totuna cu drapelul, simbol al onoarei, vitejiei și gloriei ostășești, pe care Patria îl dăduse în pază. „Drapelul nu trebuia să cadă niciodată în mâini dușmane”, își aminti el cuvintele comandantului. „Drapelul reprezintă mândria și cinstea regimentului, a întregii Armate Române, a însăși României”. Sub impulsul unor asemenea înălțătoare cuvinte gândea acum: „De va cădea el, sergentul Ilie Petcu, din regimentul de dorobanți al Teleormanului, alți români vor trebui să-l poarte desfășurat spre victorie...”.

Înaintând cu steagul fluturând în vânt, sergentul Ilie Petcu este grav rănit. Mâinile și picioarele i se înmoaie. Se clatină. Ochii i se împăienjenesc. Dar mâinile i se încheștează pe lance. Explozia unui obuz smulge pânza tricolorului, pe care vântul o poartă spre liniile dușmane. Sergentului Ilie Petcu i se ridică negura de pe ochi. Se uită îngrozit după drapel. Ar vrea să aleră, dar picioarele, ciuruite de gloanțe, nu vor să-l asculte. S-ar târî, dar ar ajunge prea târziu. Aici trebuie mâini și picioare sănătoase. Strigă din răspuțeri la ai săi. Dar nu mai era nevoie: dorobanții se repeziseră toți să-l culeagă. Mai iute a fost, însă. Ostașul Toader Cristea. Nici cât ai clipi n-a

durat saltul făcut de el. Mâna nizamului, care se întinsese lacomă spre pânda cea scumpă, n-a ajuns nici s-o atingă. Căngi de fier dușmane se întinseră viclene să-l agațe și să-l tragă în șanțuri. Dar în zadar. Dorobanții au năvălit toți într-acolo, salvând pânda tricoloră.

— După steag, băieți! sună vocea ostașului.

Românii priviră cu bucurie cum stindardul lor flutură liber, în vânt. Se repeziră într-un avânt de nedescris spre redută, care se prăbuși sub pasul lor cutezător. Și steagul românesc a fost ridicat spre cel mai înalt parapet. Așa cum doriseră cei care l-au purtat neînfricați spre victorie!

Ar fi întors capul

30 august 1877. Un nou asalt asupra redutei Grivița. În fruntea ostașilor se află căpitanul Romano. Dârz și neînfricat, dornic să vadă mai repede Grivița cucerită. În picioare poartă botfori noi, care, așa cum îi place lui să glumească, „au învățat drumul spre redută”.

Dar atacul a fost respins; căpitanul se întoarce cu ostașii pe aliniamentul vechi, dar cu gândul la un nou asalt. Un camarad îl scoase însă din gânduri cu o glumă:

— Te-am zărit, căpitane, acolo, în iureș, cum întorceai speriat capul să nu te atingă vreun obuz...

Atât i-a trebuit lui Romano. Uitându-se la cel care-l necăjise, îl și puse la punct:

— Să întorc capul? Nici vorbă! M-am uitat tot timpul înainte, cu ochii ațintiți spre redută. Cât despre obuze, n-am avut nici măcar timp să le văd... Eram sigur că ostașii mei vin după mine. Noi nu suntem dintre aceia care întorc capul... Dar tu, cum de ai avut vreme să vezi ce fac eu? Tu nu luptai?

Rușinat, camaradul își dădu seama că a făcut o glumă nereușită. Și înțelese odată mai mult inima neînfricată a căpitanului:

— Am greșit, căpitane, zise cu părere de rău. Te rog să mă ierți și să uiți!

— Am uitat totul, răspunse neînfricatul căpitan. În minte îmi stăruie numai reduta!

31 august 1877. Un nou asalt asupra Griviței.

Căpitanul Romano aleargă neînfricat în fruntea companiei. „Astăzi trebuie să reușească. Doar botforii cei noi cunosc drumul... Au ajuns aproape de redută...”

Trei gloanțe deodată străpunseră pieptul căpitanului. Acesta căzu cu ochii spre redută, îndemnându-și ostașii la atac: „Înainte, băieți, tot mereu înainte...”

Corpul său a fost găsit abia a doua zi de către ostași. Turcii îl târâseră în redută și-i retezaseră picioarele ca să-i poată lua botforii cei noi. Se vede treaba că și ei bănuiseră că aceștia „învățaseră” drumul spre reduta Grivița!

Trei frați

Sublocotenentul Constantin Ulescu era fiu al comunei Vălenii de Munte, localitate așezată la întâlnirea dealurilor cu munții, pe minunatele și bogatele plaiuri prahovene.

Mai avea doi frați: Grigore și Eftimie. Cu toții s-au aflat în vârtejul luptei, în războiul pentru neatârnare, vibrând sub stindardul aceleiași mărețe datorii.

Când s-au întâlnit ultima oară, Constantin i-a sărutat pe frații săi și le-a spus:

— Poate nu ne vom mai vedea, dar să știți că, de-o fi să cad răpus de glonțul dușman, nu voi tremura nicio clipă! M-aș bucura să știu că și voi gândiți la fel, ca toți românii noștri viteji!

Într-adevăr, Constantin n-a mai apucat să-l întâlnească nici pe Grigore, nici pe Eftimie!

La 30 august 1877, zi de măreție românească, la asaltul final asupra redutei Grivița, sublocotenentul Constantin Ulescu s-a aflat în fruntea unui pluton din batalionul 4 al Regimentului 8 linie. Participase și la alte asalturi. Acum simțea că Grivița avea, în sfârșit, să cedeze. Și, ciudat, presentimentul căderii redutei pusese în așa mare măsură stăpânire pe întreaga lui ființă, încât celălalt presentiment, al morții, trecuse cu totul pe un plan secundar.

Înaintau sub focul inamic. În ochii sublocotenentului Constantin Ulescu stăruia Grivița, reduta dușmană. Privirile căutau să apropie distanța și pașii grăbeau într-acolo. Din când în când gândurile alunecau, pentru o clipă,

spre frații săi, Grigore și Eftimie. Îi simțea parcă lângă el și atunci știa că sunt vii. Pentru fiecare căzut, din stânga sau din dreapta, inima i se strângea dureros.

Ajunse cu soldații în faimoasa „Valea Plângerii”, vale a morții, dincolo de care se afla reduta. Mulți n-au putut-o trece. Printre cei care au reușit să străbată focul nimicitor al dușmanului se găsea și sublocotenentul Constantin Ulescu. Ochiul îi ardeau de patimă. Nu mai știa nimic, nu mai vedea nimic decât Grivița. Îl zări o clipă pe căpitanul Valter Mărăcineanu înălțând steagul. Atunci ridică încă o dată mâna spre oamenii săi chemându-i, făcând un salt suprem spre parapet, reușind să pună piciorul pe prima treaptă a scării. De acum drumul mergea în sus. Așa cum și-a dorit-o sublocotenentul în visurile lui de viteză ostășească.

Deodată. Însă, pasărea ucigătoare și-a fâlfâit aripile deasupra sa. Ulescu și-a încheștat mâna pe parapet și a privit cerul. O clipă i-au stăruit în minte copilăria, adolescența, tinerețea lui eroică... I-au apărut cu aripi fugare frații săi, înaripați ca și el, în aceeași mare baladă a neatârării: „De-o fi să cad răpus de glonțul inamic, nu voi tremura nicio clipă. O voi face senin, pentru țară, ca toți românii noștri viteji...”.

Cerul se colora tot mai mult în roșu aprins!

Un scut din trupuri ostășești

Flacăra mistuitoare a războiului de neatârare își continua arderea. Ostașii îi urmau cu drag pe ofițerii lor care erau strâns legați de ei prin idealul luptei. Ca și al omeniei.

Cel mai mult erau iubiți de trupă acei comandanți care, fiind severi și cerând trupei buna instruire, probau în același timp sentimente profund umane și înțelegerea cuvenită fiecărei situații.

Un asemenea comandant a fost și căpitanul Nicolae Măcărescu. Crescut la școala aspră a virtuții militare, exigent cu sine, Măcărescu își făcuse casă din unitatea din care făcea parte. Cinstit în tot ceea ce făcea, de o corectitudine proverbială, se vedea exemplul viu pentru

toți subordonații pe care îi creștea nu numai pe planul pregătirii ostășești, dar și pe acela al vieții însăși. Și dacă nu-și trecea sieși cu vederea nicio greșală, cu atât mai mult nu putea trece peste greșelile celor din jur. Avea însă un suflet de aur, vibra cu pasiune la frumos, la bunătate și își făcea din iubirea față de țară și din cauza neatârării crezul suprem.

Mai avea o calitate căpitanul Măcărescu, necesară pentru un soldat: neînfricarea și voința de a merge înainte în luptă, fără ezitare, oricât ar fi fost situația de grea. Chiar el spusese odată soldaților: „Biruința asupra vrăjmașului nu se poate căpăta stând sau ferindu-te din calea glonțului. Ea se obține prin virtutea și hotărârea fiecăruia dintre noi. O viață ne e dată. Noi o datorăm, la rândul nostru, scumpei noastre Români”.

Atâta le spusese. Puțin, pentru că puțin era învățat să vorbească. Mai mult tăcea, însă, în timpul când vorbea, gândurile îi erau îndreptate spre realizarea unor fapte mărețe. Atâta își aminteau și soldații să-l fi auzit vorbind Ei au înțeles însă bine de la comandantul lor tot ceea ce trebuiau să știe și să înțeleagă în acele zile ale sfârșitului de august când se hotăra soarta independenței românești.

În zorii zilei de 31 august, turcii au reînceput atacul pentru ca Grivița I, cucerită în ajuns de români, să reentre în stăpânirea lor. Regimentul 7 Infanterie a răspuns prompt. Căpitanul Nicolae Măcărescu era în fruntea companiei sale. Nu vorbea nimic. Semnele sale erau cunoscute de trupă, chipul său luminos, privirile sale arcuite spre înalt dădeau imbold companiei. Oamenii se avântară după el în toiul bătăliei. Și când românii au ajuns față-n față cu turcii, căpitanul a întors scurt capul spre oamenii săi. Le-a strigat puternic: „Pe ei!” Soldații l-au ascultat. „Pe ei!”, însemnau nu două cuvinte ci o întreagă lecție vie de istorie, în care tema adevărată era iubirea față de patrie cu sacrificiul suprem. Pentru că „Pe ei!” însemna mai întâi fapta lui, a căpitanului Măcărescu, omul care s-a avântat primul în luptă și care, înconjurat de turci ca ofițer ce era, n-a mai întors capul să-și strige oamenii în ajutor.

El le dăduse doar semnalul. „Ei” erau turcii de pe întreg câmpul de bătălie. Fiecare soldat, fiecare sergent sau ofițer avea inamicul lui cu care trebuia să lupte. Faptul că el era înconjurat nu-i dădea dreptul să cheme în ajutor pentru salvarea vieții lui. Avea în mână o sabie și în minte chipul drag al patriei sale, în numele căreia lupta aici, pe câmpiile de la sudul Dunării. Astfel încât, viața era în mâinile sale. Întinse sabia și începu să lovească în dușmani, care cădeau secerați. În acel moment păreau că se deșteptaseră din odihna lor de veacuri Mircea și Ștefan și Mihai și toți vitejii noștri care au cunoscut în lupta pentru libertatea pământului străbun virtutea mânuirii spadei.

Dar turcii erau mulți, prea mulți. Și brațul lui Măcărescu nu mai putea ține mult spada. Lupta însă în continuare, cu crezul lui în inimă. Soldații îl văzură pe iubitul lor comandant. Alergară într-acolo pentru a-i veni în ajutor. Încercară să-i facă scut din trupurile lor. Prea târziu însă pentru viața lui!

Soldații l-au păstrat în inimă ca pe o icoană. Și-au amintit mereu de cuvintele lui: „Biruința asupra vrăjmașului nu se poate căpăta stând sau ferindu-te din calea glonțului. Ea se dobândește prin virtutea și hotărârea fiecăruia din noi. O viață ne e dată. Noi o datorăm, la rândul nostru, scumpei noastre Români!”.

Îmbrățișându-și tunul

Pornim de la poezie spre adevăr. Pentru că Vasile Alecsandri, bardul de la Mircești, și-a iubit țara cu toată ființa lui. Sub pana-i măiastră, eroii au prins viață așa cum au fost în carne și oase și cum au luptat ei pentru fericirea scumpei noastre țări. Cunoaștem foarte bine poezia plină de avânt „Peneș Curcanul”. Am învățat pe de rost strofele și știm epopeea măreață a celor nouă din Vaslui și cu sergentul lor, zece. Aceștia veneau din toate părțile Țării lui Decebal și a lui Mihai Vodă Viteazul. Fiecare a luptat însă vitejește în altă parte a frontului. Destinul și regula luptei i-a împărțit în diferite regimente, în batalioane, companii și plutoane diferite. Cei zece sunt un simbol al

unității în luptă, ei putând să însemne sutele și miile de eroi ai independenței. Pe fiecare îl putem urmări la postul său, la datoria supremă pentru țară. Dar epopeea este prea mare – mai mult – este nesfârșită. Inima i-ar alege pe toți. Pana se îndreaptă totuși cu dragoste spre imul singur:

„Ținteș era dibaci tunar
Că toate-a lui ghiulele,
Loveau turcescul furnicar
Ducând moartea cu ele”.

Acest dibaci tunar era sergentul major Gheorghe Țintilă. Și numele parcă l-a sortit misiunii de a ținti cu precizie în obiectivele inamice. Și dacă n-a fost cu adevărat tunar, adevărat este că tunul lui era pușca pe care o mânua cu virtute. Dobora fără nicio greutate pasărea în zbor. Și, cu atât mai mult dușmanul care era o țintă mult mai ușoară.

Gheorghe Țintilă avea fire nobilă, suflet deosebit. Când a sunat mobilizarea, era subcomisar la secția de poliție din cunoscuta mahala ieșeană, Păcurarii. Inima-l îndeamnă să nu rămână în spatele frontului, clocotitorul sânge de român, de asemenea! Atunci, cere să fie trimis pe front și începe să numere zilele și orele până să-i sosească ordinul de chemare.

Momentul așteptat sosește. Va face parte din Regimentul 13 dorobanți. Nu mai pierde o clipă. De acum fiecare moment era prețios. Războiul cerea sacrificii. El nu-și mai aparținea. Era omul Țării din creștet până în tălpi. Țara avea nevoie de el până la sacrificiul suprem.

În luptă s-a dovedit, într-adevăr, neînfricat. Cei care l-au văzut în zilele de 27 și 31 august la reduta Grivița I nu au putut uita imaginea acestui român, care mergea la atac ca la nuntă. Ziua de 31 august a început încă din zori cu un contraatac turcesc. Dar reduta Grivița I, cucerită în ajun cu sacrificii uriașe, nu mai trebuia să încapă din nou în mâinile dușmanului. Ea fusese eliberată pentru poporul frate de la sudul Dunării. Acolo fluturase biruitor drapelul României. Acum trupele turcești își creaseră șanțuri și întărituri. Românii au pornit să-i îndepărteze de

pretutindeni. Protejați de „Bateria de la Movilă”, infanteriștii zburau în luptă. Gheorghe Țintilă era mereu înaintea, cu un pas înaintea. Obuzele, șrapnelele și gloanțele turcilor aflați în întărituri, curgeau însă din belșug asupra românilor. Nu se mai putea merge în picioare, într-atât se înțețise focul inamic.

Și totuși, unul dintre români continua să înainteze în picioare, neînfricat, hotărât să ajungă primul la șanțul inamic și, astfel, să dea imbold întregii trupe în înaintare.

Era exemplul eroismului desăvârșit. Avea ceva din gestul lui Mihai Viteazul, care s-a avântat cu sabia în mână pe podul de la Călugăreni.

În zadar ai lui îl strigau din răspuțeri să se azvârle la pământ, să se târască pe burtă până la șanțurile inamice pentru că altfel nu era chip. Gheorghe Țintilă nu-i mai auzea. Ochii îi sclipeau de fanatismul iubirii de Țară. Nu mai vedea înaintea decât flacăra vie a neatârării. Alergă înspre șanțuri și văzu turbanele turcilor ivindu-se ca la o comandă:

„Dar într-o zi veni din fort
Un glonte, numai unul,
Și bietul Ținteș căzu mort
Îmbrățișându-și tunul.”

Ziua aceea a fost 31 august 1877. Ținteș a fost sergentul major Gheorghe Țintilă... Sau poate Țintilă n-a fost Ținteș. Dar dacă este cel cântat în poezie, atunci cu siguranță că Gheorghe Țintilă în cădere și-a mai strâns o dată arma la piept. După care s-a așternut la odihna pământului, întru memoria pământului românesc și a eroilor neamului. Gheorghe Țintilă, pasăre în zbor!

Un pumn venit la timp

Trecuse și 28 noiembrie, ziua în care Osman Pașa predase steagul cetății Plevna. Trupele române înaintau acum spre Rahova. Odată cu înaintarea lor vijelioasă se apropia și iama cu vijelia ei. Românii nu simțeau parcă nici venirea iernii...

Înaintarea era, însă, mult mai ușoară. Comandamentul otoman dăduse, după căderea Plevnei,

ordin de retragere generală spre Constantinopol. Câmpiile Bulgariei începeau să răsuflă, eliberate de urgia războiului. Oamenii își reluau și ei ocupațiile pașnice și se întrebau dacă nu cumva visează și se vor trezi la un moment dat tot în zgomotul infernal al luptelor.

Războiul însă nu se terminase. Pe români îi mai așteptau și alte încercări ale focului, așa precum cele de la Rahova și Smârdan. Înaintarea totuși îi bucura. Fiecare ceas, fiecare kilometru parcurs îi apropia de victorie. În fruntea unităților de „curcani” care străbăteau câmpul de luptă, se găsea colonelul Măldărăscu, un bărbat viguros, unul dintre cei care visaseră cu patimă independența României și acum, umăr la umăr cu vitejii săi ostași, o vedea înfăptuindu-se sub ochii îmbătați de bucurie.

La un moment dat, de calul colonelului se apropiase un călăreț, un căpitan pe care Măldărăscu îl mai văzuse de câteva ori, dar pe care nu știa cum îl cheamă. Acesta salută și ceru permisiunea să raporteze:

— Domnule colonel, spuse călărețul, sunt căpitanul Vasile Istrătescu, din regimentul V Linie Iași. Aduc ordin de retragere de la Cartierul General!

— Retrageră?... spuse colonelul, parcă fulgerat. Ce fel de retrageră e asta? Acum, când mai avem puțin până la victorie, să ne retragem?... Cine te-a trimis pe dumneata cu ordinul de retrageră, căpitane Istrătescu?!

Colonelul era convins că trebuie să fie la mijloc o neînțelegere. Mai știa și că dispozițiile veneau cu întârziere, atunci când, uneori, o situație tactică era depășită.

Căpitanul era la fel de încurcat:

— Într-adevăr, recunosc el, regimentul meu a luptat la asediul Plevnei. Mulți au pierit acolo. Mă aflu în prima zi după victorie, când am primit ordin să ajung din urmă trupele române care înaintau și să anunț retragerea, în cazul unor forțe inamice superioare. Cred că ordinul nu mai corespunde situației.

Vestea însă, se răspândise și, deodată, gornistul începu să sune prelung glasul trist al retragerii. Aceasta

era într-adevăr o nenorocire. Colonelul Măldărăscu, lac de apă, după ce își dăduse seama de greșală, acum înțelegea urmările grave și rușinoase ale acesteia.

Nu mai era o clipă de pierdut. Orice întârziere se putea transforma într-un dezastru. Un acord în plus din trompeta gornistului și trupa pusă în mișcare, cu greu mai putea fi oprită.

Colonelul se repezi ca un fulger în linia întâi și dădu un pumn zdravăn gornistului, care scăpă instrumentul din mână. Peste ecoul semnalelor întrerupte brusc și care acum se spărga deasupra capetelor soldaților, tună cutremurător glasul colonelului Măldărăscu. Acesta ordona înaintarea!

În acest timp, gornistul dezmeticindu-se, se ridică din locul de unde căzuse și își dădu seama de cele întâmplate. Își îndreptă maxilarele și-și zise în gând! „Strașnic pumn are colonelul nostru”. Și, fără să mai zăbovească o clipă, duse trompeta la gură și începu să sune vioi, de data aceasta, cu glasul vesel și triumfător, anunțând semnalele înaintării.

Trupa primi fericită noul semnal. Și, ocupându-și pozițiile de mai înainte, își continuă drumul. Curând începu bătălia de la Rahova. Deși grav rănit, colonelul Măldărăscu izbuti să conducă unitățile de „curcani” spre victorie. Iar victoria, cine știe, dacă nu-și afla începutul tocmai din pumnul cel zdravăn dat de colonel, gornistului!

Un pumn strașnic, dar și venit la timp!

Viteaza Măriuca

Începuse marea bătălie a Mărășeștilor din vara fierbinte a anului 1917. Soldații români luptau pe întrecute pentru fiecare palmă de pământ, știind că aici, la pragurile Moldovei, unde odinioară domnise Ștefan-Vodă cel Mare, se hotăra acum soarta întregii Țări. De aceea și cuvântul de foc al zilei „pe-aicea nu se trece” era păstrat în inimi ca un legământ.

Lângă Pădurea Răzoare, așezată în imediata vecinătate a Gării Mărășești, un ostaș român își instalase punctul de observație într-un stejar înalt, de unde putea

urmări bine toate mișcările inamicului. Jos, lângă tulpină, se afla camaradul lui, un inimos telefonist, căruia acesta îi comunica tot ceea ce vedea. Era foarte important ce făceau cei doi pentru punctul de comandă al regimentului, care știa în orice clipă unde este inamicul și putea lua măsurile de cuviință.

Dar un glonte aducător de moarte puse capăt temerarului observator, tocmai când coloane puternice de infanteriști nemți apăruseră la orizont „Ce era de făcut?” Telefonistul nu putea urca în copac să observe și să transmită. Se părea că totul se va termina rău pentru români, care puteau fi surprinși de dușmani.

Atunci, ca prin minune, dintr-un tufiș țâșni o fetiță. Era Măriuca Zaharia, de prin partea locului. Pornise să-și găsească tatăl, care acum era în focul bătăliei, la Mărășești. Avea numai 12 ani. Ochii ei mari, boabe de mărgăritar, căutată spre stejarul cu pricina și înțelese dintr-odată despre ce e vorba. Acum, tatăl ei putea fi orice român care se afla în luptă. Pentru că aici se hotăra libertatea românilor și a țării care era părintele bun al tuturor...

Se repezi într-acolo și, sub privirile uimite, dar pline de bucurie ale telefonistului, Măriuca urcă în copac, cum era ea deprinsă de mică.

Atunci fata își revăzu într-o clipă propria copilărie. Când se juca cu fetele și copiii satului, de-o șchioapă ca și ea. Patru, cinci ani să fi avut. Dar toți, băieți și fete deopotrivă, cunoșteau meșteșugul cocoșatului. Erau mici. Pe cât de mici, pe atât de ageri... Erau mărunței dar tot pe atât purtau în suflet dorul de înalt... Măriuca era parcă cea mai mică din ceata copiilor, dar și cea mai vioaie. Purta codițe împletite zilnic de buna ei mamă, „Domnul s-o ierte și odihnească pe meleagurile albastre ale cerului, acolo unde se va fi aflat acum...”. Cei care rămăneau la urmă trebuiau să rămână jos și să se târască pe burtă până la pădure. Vai și amar. Își ferfeniteau hainele și își juleau uneori pielea... Dar târâtul era lovitura de pedeapsă pentru slăbiciunea de care dăduseră dovadă în lupta cu

cățăratul... Și mai era ceva: nu se puteau face că se târăsc, ci trebuia într-adevăr să se târască. Ochii celor din copac vedeau bine dacă vreunul dintre târători înșela și, ridicându-se în picioare, o tula la goană spre pădure... dar nu era totul. Babele de prin partea locului iscaseră o năstimire. Povesteau că în pădure se ascund duhuri rele, menite să-i urmărească pe copii și să-i prindă în tot felul de vrăji, încât aceștia să uite dorul de casă și să nu se mai întoarcă niciodată... Ba și mai mult. Că uneori, plictisite de așteptat, duhurile care erau nevăzute le ieșeau înainte și îi târau mai repede spre pădure, unde se pierdeau pentru totdeauna...

Pedeapsa pentru cei slabi era, așadar, grozavă. Dar ea avea un scop bun. Să-i îndemne pe copii la hărnicia cocoșatului. Pentru că, cine știe...

Târătorii mergeau, așadar, în chin și cu frica-n sân. Dacă trișau, auzeau de sus vocea biruitorilor: „Tărăște-te, tâărăște-te!”.

Cât să fi durat aceste amintiri?... O frântură sau două de secundă... Atunci. În adâncă dar neuitata copilărie, era destul timp să ajungi târându-te la pădure. Zi de vară până-n seară, nesfârșită, ca și jocurile lor nevinovate. Cei care se târau, e drept, se chinuiau. Dar niciunul nu se temea. Pentru că nu se întâmplase vreodată ca vreunul dintre copii să rămână în pădure mâncat de duhurile acelea, din povestea babelor. Dimpotrivă, după ce ajungeau la pădure, se ridicau în picioare și alergau bucuroși spre locul de unde plecaseră... Nu plâneau, nu blestemau... Așa era regula jocului, pe care tot ei o hotărâseră... Mai degrabă se întăreau în credința că și ei vor ajunge strașnici cățărători, ca să nu mai trebuiască să fie neputincioși târători... Că de... într-o zi... cine știe?

Măriuca știa, sau doar presimțea. Ea fusese mereu prima cățărătoare. Dar atunci era vreme destulă. Acum în a treia frântură de secundă, după ce urcă în copac fulgerător, transpuse vremea de odinioară pe cea de astăzi. Sau, mai bine zis, schimbă jocul nevinovat de atunci pe cel dureros de adevărat de astăzi. Ochiul ei învățat cu

depărtarea zărise în geana pădurii apărând capetele cu căști ale nemților... Surâse amar. „Așadar, tot era o țară de adevăr în povestea copilăriei. La partea privind duhurile rele. Numai că acestea acum se vedeau”. Purtau în mâini puști mitraliere ucigătoare. Măriucăi începe să-i tremure inima. Nu de frică, ci de teama de a fi prea înceată în a transmite telefonistului totul. Ca românii să fie înștiințați la timp. Și iată cum vocea ei începe atacul:

„Inamicul a apărut în creasta pădurii! Inamicul a apărut în creasta pădurii! Se găsește cam la un kilometru de aici! Se găsește cam la un kilometru de aici!”

Vocea ei nu mai contenea...

Totul se înșiră ca într-un film. Măriuca transmite întruna... telefonistul nu mai contenește nici el.

Măriuca este cuprinsă de bucurie. Nemții înaintau încet. Nu ajunseseră nici la jumătatea drumului. Parcă erau târătorii din jocul de atunci, în schimb, vede cum se apropie, venind dinspre dreapta, pe români. Își spune cu mândrie: „Bravo, vouă. Veți ajunge aici înaintea dușmanilor.”

Și minune, fata îl vede pe părintele ei cel drag venind înainte, în goană, cu pușca la baionetă, pregătit pentru atac. Anunță telefonistului apropierea românilor. Apoi, cuprinsă de un fior, strigă din toate puterile ei:

— Taaată! Tăicuță... tăi... cu...

Dar nu știe de ce vorba i s-a oprit în gât și nu mai poate să iasă. Revede o clipă jocul nevinovat de odinioară și cel vinovat de astăzi... Revede figura blajină a mamei, desenată pe cerul albastru. Mama lăcrimează. Dar o singură lacrimă i-a apărut sub geană. Lacrima e ea. Măriuca. Apoi, pe tatăl ei, care parcă încearcă s-o prindă în brațe. Și o voce de tunet care îi strigă: „De știut, ai știut să te cocoți, Măriuco... să vedem dacă mai știi să coborî...”. Dar ea nu mai știe... Nici nu mai vede. Parcă mai aude o clipă vocea aceea de tunet a zeului cel războinic: „Eu te-am doborât, eu te cobor...”. Apoi nici nu mai aude... Se prăbușește din înalt, ca o pasăre în zbor, lovită de un hain vânător. Ion Zaharia o prinde în brațe și o sărută pe

fruntea înghețată:

— Fetița mea dragă, tu ți-ai făcut datoria față de țară!

Cerul se întunecă și apoi se luminează. Românii pornesc într-o frântură de secundă la atac. Să continue jocul cel vinovat al copiilor de odinioară. Înainte însă, Ion Zaharia o așterne pe pământ pe viteaza lui Fiică. Și plânge fără lacrimi. Doar din înaltul cerului albastru, buna mamă varsă ultima lacrimă plină de dor pentru viteaza ei Măriuca!

Mult sânge poartă steagul românesc!

Mărășeștiul a înscris pe steagul românesc fapte uluitoare de vitejie și dârzenie ostășească. El a însemnat, însă și mult sânge vărsat pentru mântuirea neamului românesc de sub cizma prusacă. Cu același spirit de sacrificiu s-au bătut românii și la Mărăști și Oituz, când vrăjmașul se agăța cu disperare de fiecare palmă de pământ.

Românii înaintau încet și cu mari jertfe. Cuvintele „Pe-aicea nu se trece!”, de adevărul cărora dușmanul începuse să-și dea seama, erau acum înlocuite cu alte cuvinte, la fel de frumoase și brave: „Înainte, tot înainte!”.

Pe acest drum eroic, când vocile soldaților și ofițerilor se uneau cu bătăile calde ale inimilor, în fruntea unităților fluturau larg, anunțând victoria, drapelurile de luptă.

... Batalionul 3 din Regimentul 32 Mircea, cu efectivul împrăștiat la jumătate, lupta cu deosebit avânt, parcă și cu forța celor căzuți. Portdrapel era sergentul Tufănică Grigore. Deși grav rănit, sergentul ascundea acest lucru, ștergându-și din când în când sângele cu batista. Locotenentul Ceremuș văzuse însă totul:

— Predă steagul altuia, Tufănică! îi strigase el ostașului; și rămâi în coada coloanei până ce vor veni sanitarii. Pierzi prea mult sânge și n-ai să poți rezista...

— Îmi pare rău, domnule locotenent, dar locul meu este aici, în fața coloanei, în linia întâi! Cât despre rezistență... Un portdrapel n-are voie să moară înainte de

victorie!

Răspunsul era atât de hotărât. Încât locotenentul înțelese că sergentul era de neclintit și că ar fi fost în stare să nu lase steagul din mână nicio dată cu moartea...

Ciocnirea cu dușmanul devenea din ce în ce mai crâncenă. Deodată, locotenentul Ceremuș rămase îngrozit de ceea ce văzu: sergentul Tufănică era căzut la pământ, iar asupra lui se năpustiseră trei soldați germani, care-l pisau cu baionetele. Acesta strângea cu mâna dreaptă steagul la piept, iar cu cealaltă se apăra cu baioneta. Din trupul lui, străpuns de baionete, sângele curgea șiroaie. Locotenentul se repezi într-acolo. În clipa aceea simți o arsură în spate și-și pierdu cunoștința: un neamț îi străpunsese corpul cu baioneta.

... Când s-a trezit, soarele asfințise demult și începuseră să cadă umbrele nopții. Și-a amintit tot ce se întâmplase. Privi înfricoșat spre locul unde îl zărise pe sergentul Tufănică apărând drapelul. Pe locul acela nu se afla acum, decât o grămadă de cadavre.

Se târî în coate până acolo. Printre cei căzuți se afla și sergentul. Avea fața senină și strângea la piept tricolorul. Trăia încă. Simțind atingerea locotenentului, fața i se luminează și mai mult.

— Bravo, sergent Tufănică, ai păstrat ca pe lumina ochilor steagul României!

— L-am păstrat, domnule locotenent! V-am spus doar că purtătorul steagului n-are voie să moară înainte de victorie...

— Și am învins, Tufănică?

— Am învins, domnule locotenent!

— Atunci să înălțăm și mai sus drapelul!

— Neapărat să-l înălțăm!

Și în ochii lui Tufănică se aprinse o lumină vie, strălucitoare. Locotenentul se sculă cum putu și vru să-l ajute pe sergent. Se ridicară amândoi. Îl înfipseră în pământul reavăn pe câmpul de luptă și-l salutară cu ochii înlăcrimați. Îl lăsară să fluture în puterea nopții, privind la el cu mândrie și dragoste.

— E plin de sânge! spuse locotenentul.

— Da, domnule locotenent, e plin de sânge! Mult sânge poartă steagul românesc în faldurile sale. Sângele strămoșilor. Acum, l-am înroșit și noi cu sângele nostru. Dar nu l-am dat dușmanului!

— Nu, nu l-am dat!

Se îmbrățișară.

— Mult roșu de sânge poartă în ele faldurile tricolorului românesc! zise și locotenentul. Și simți cum îl părăsesc puterile. Căzu, trăgându-l după el și pe sergent.

... A doua zi, într-un colț al câmpiei eroice de la Mărășești, brancardierii îi găsiră morți pe amândoi, acoperiți de Drapelul de luptă, scăldat tot în sânge, ca și cum ar fi vrut să-l apere în ultima lor luptă, în încheștarea supremă cu moartea. Apăraseră, cinstiseră și sfințiseră Drapelul cu sângele lor: sângele sergentului Tufănică, al locotenentului Ceremuș, al tuturor strămoșilor!

Clasele V-VIII

Biruința lui Dromihete

Dromihete izbutise să strângă în jurul său căpeteniile unor triburi și să conducă astfel cu pricepere peste getodacii din câmpie. Dar, la răstimpuri, simțea ura și invidia unora dintre cei care fuseseră în frunte și acum erau sub ascultarea sa. Ura, invidia simt, totuși, ale oamenilor. Nu-i vorbă însă că tot ale oamenilor și cu adevărat omenești sunt iubirea și frăția între oameni.

Dar viteazul Dromihete avea un suflet mare, cât bolta cerească și o fire deschisă și înțelegătoare. El ar fi dorit ca și cei din jurul său să fie asemeni lui și ce gândesc să-și spună cu glas tare. Dar mintea lui judeca altfel: „că pe oameni trebuie să-i iei așa cum sunt și nu cum ar trebui să fie”.

Astfel stând lucrurile, se însemna și, încălecându-și armăsarul, pornea însoțit de cei mai apropiați de el prin ținuturile pe care acum le stăpânea. Voia să vadă cam ce se petrecea prin aceste meleaguri. Îl munceau mai cu seamă două gânduri: dacă holdele au crescut și spicul este bogat, pentru că acest lucru însemna hrana zilnică

trebuincioasă alături de aer și apă pentru ca viața să-și continue mersul, dar și dacă geții cei harnici, la vreme de tihnă, pot prinde și paloșul în mână la un semn al său, pentru ca, precum fulgerul cerului de iute, să sară întru apărarea meleagului străbun. Cu alte cuvinte, dacă sunt harnici și viteji!

Armăsarii îi purtară pe eroii noștri preț ca la câteva ceasuri bune. Cinci călăreți câți erau, nici nu știuseră când a trecut acest timp. Deodată, lui Dromihete i se lumină sufletul și inima i se umplu de bucurie. Văzuse lanurile înalte, foșnitoare în bătaia vântului, pline de rod. „Strașnic”, își zise. De la piciorul de plai unde Dromihete își opri calul și până departe, în zare, pădure de lanuri mătăsoase, bine rodite, strașnic lucrate.

Și hotărî popasul. Descălecară și Dromihete voi să prindă în mână un bob, să-i simtă coacerea. Și poate, să-l și guste pentru a-i măsura dulceața. Dar n-apucă. Din spatele lanului apăru un agricultor:

— Să nu cutezi, omule!

În clipa următoare, din adâncul acestui lan parcă viu și aproape omenesc, dacă socotim că era mișcător, iar boabele rodite erau ochii și inima plantelor, prinseră să apară însă oameni adevărați. Zece, o sută. Creșteau odată cu holdele. Erau lucrătorii ogorului. Pământenii. Stăpânii acestor ținuturi.

Dromihete își trase mâna la timp. Dar vorba agricultorului îl mușcă de inimă. Zise cu năduf în glas:

— Mă cunoști, omule?

Agricultorul îl privi bine. Sfârși prin a zice:

— Nu, nu te cunosc. Dar ți-am văzut mâna hrăpăreață cum voia să răpească viața bobului înainte de vremea culesului...

Dromihete știa câtă credință au geții cei harnici și cinstiți în rodul pe care îl dăruie cu hărnicie, însuși Zamolxe. Ochii îi sclipiră de bucurie:

— Eu sunt get, ca și tine. Port numele de Dromihete!

— Dromihete?

— Da numele tău care este?

— Zare mă cheamă!

— Atunci ascultă, Zare. Eu n-am venit să vă fur munca, ci vă laud pentru strădania și hărnicia voastră!

Zare nu mai zise nimic. În schimb, din spatele unui alt trup foșnitor, își făcu apariția un bărbat mândru și semeț, dar cu priviri mânioase. El înaintă până aproape de pieptul lui Dromihete, încât parcă i se auzea bătaia de inimă. Zise scurt și tăios:

— Ascultă, Dromihete, aici eu poruncesc. Aici eu sunt stăpânul!

Dromihete îl recunoscuse. Era Zintei. Fusese unul din grupul căpeteniilor care îl ridicaseră pe scut. Privirile lor se întâlneau. Mai mult decât atât. Se priveau drept în ochi. Dromihete își rosti deschis gândul, prins în uimire:

— Bine. Zintei. Dar atunci când m-ai recunoscut mai-marele tău și al vostru, al tuturor, de ce nu ți-ai rostit cuvântul împotrivor?

Zintei tăcu. Vorbă însă îndată:

— Atunci?... Și zâmbi... Erai înconjurat de dragostea și încrederea tuturor. N-aveam chip de biruință!

— Ba da, aveai Zintei, îl înfruntă Dromihete... Dacă n-ai fi șovăit și nu te-ai fi temut, iar brațul nu și-ar fi simțit slăbiciunea...!

Zintei nu mai zise nimic. Simțise dreptatea vorbelor lui Dromihete. Mâniile din priviri parcă se stinseseră. Sau numai își încetaseră lucirile. Mai apoi ridică glas aproape semeț:

— Ai dreptate, Dromihete. Am fost slab și temător. Dar acum simt puternic. Voi cu cinci paloșe, eu cu o oaste de voinici în spate!

Dromihete surâse. Aflase gândul lui Zintei. Și îi era de ajuns. Între timp, oastea lui Zintei își făcuse apariția în câmpul din fața holdelor. Preț la două sute de capete. Cu mâna pe paloș și cu privirile senine. Așteptând parcă un semn. Privirile lui Dromihete erau pline de lumină. „Nu venise el aici să vadă rodirea holdelor și vrednicia brațului? Iar vrednicia brațului nu însemna și mânuirea paloșului?” Geții lui Zintei erau agricultori și luptători. De

aceea se bucura. Și pentru că se bucura, se și îngrijora, simțind că în fruntea acestor bravi oameni era o fire slabă și sovăielnică.

Atunci, el își întări inima și tună spre oastea din câmpie:

— Viteji bărbați geți, eu sunt conducătorul vostru, pe nume Dromihete! Am venit la voi ca prieten și ca frate. Ca unul care fac parte, ca și voi, din marele neam al geților!

Urmă o tăcere adâncă. Nu știai, dar nici nu puteai bănuî ce va urma. Dar după un timp, Zare, cel care îi oprise mâna lui Dromihete de la culegerea rodului, zise:

— Bine-ai venit frate, de ți-e gândul bun. Și noi te primim cu bucurie. Dar conducătorul nostru este Zintei!

Și puse mâna pe paloș. Geții agitară și ei săbiile.

— Prea bine, zise din nou Dromihete, dar conducătorul vostru mi-a jurat mie credință, luând și el parte, alături de celelalte căpetenii, la ridicarea mea pe scut!

La auzul acestor cuvinte. Zare deveni pământiu la față. Geții lăsară săbiile și prinseră să murmure. Zintei nu cuteza să mai spună nimic. Zare vorbi din nou:

— Dacă-i așa, se schimbă socoteala. Zintei va trebui să adeverească spusele tale, Dromihete!

Zintei tresări. Privirile lui Dromihete îl țintuiau și îi sfârtecau sufletul. Murmurul oamenilor suna ca o amenințare. Vorba lui prinse greu culoare. Dar, deodată, se hotărî:

— Geți viteji, eu sunt conducătorul vostru, precum v-am spus. Dar el e regele Dromihete, căruia și eu, alături de alte căpetenii din câmpie i-am jurat credință și l-am ridicat pe scut!

Tăcu și îl privi parcă ușurat pe Dromihete. Zare privi și el la Dromihete. Apoi la Zintei:

— Asta nu ne-ai spus-o, Zintei. Noi auziserăm de viteazul Dromihete. Dar credeam că și el îți e supus ție. Însă jurământul e jurământ!

Zintei trecea prin clipe grele. Nu știa ce să spună. Gândul îl ducea mai departe. Spre un loc fără ieșire. „Să

încerc totuși", își zicea.

Dar Dromihete îl simțise. El tună din nou. Cu vocea lui puternică ce spunea deschis tot ce avea în gând:

— Am venit, într-adevăr, la voi ca la frați. Nici să vă răpesc rodul câmpiilor pe care îl meritați, nici să vă nesocotesc conducătorul printr-o trufie a mea. Ci pentru că de hotarele noastre getice se apropie pasul regelui Lisimah, urmaș al împăratului Alexandru Machidon. Și el este cel care vine în fruntea armiiilor lui să vă fure rodul câmpiilor și să vă înrobească!

Geții amuțiseră. Nici murmure nu se mai auzeau. Doar vântul își pornise dansul său printre holde care se mlădiau. Oștenii însă nu puteau fi nici luați și nici aplecați de vânt. Nici de vântul vorbeii, nici de furtuna faptei. Erau prinși puternic cu picioarele de pământul acesta getic. Și pontic. Și carpatin. Ascultau înfiorați glasul regelui Dromihete. Și acesta continuă:

— N-am venit cu o întreagă oaste după mine, pentru că am gânduri bune. Și ar fi o mare greșală să luptăm între noi pentru a vărsa sânge de frate. Mare bucurie pentru vrăjmași să ne simtă slăbiciunea!

Murmurele reîncepură. Dar aveau alt înțeles. Zintei vorbi în numele geților:

— Dar cine a zis să ne războim noi? Numai spune-ne ce trebuie să facem!

Era tocmai ceea ce așteptase Dromihete să audă:

— Iată ce trebuie să faceți. La chemarea mea, să lăsați munca brațului și să prindeți paloșul vitejiei. Să veniți, în frunte cu conducătorul vostru Zintei, în oastea tuturor geților condusă de mine. Numai uniți îl vom putea înfrânge pe Lisimah!

Atunci, din piepturile tuturor luptătorilor, izbucniră puternice și nesfârșite urale, ce se preschimbară în torent:

— Trăiască regele Dromihete! Trăiască și conducătorul nostru, Zintei!

Dromihete surâse. Îl cuprinse în brațe pe Zintei și îl sărută. Apoi pe Zare și pe alți luptători. La fel făcură și cei care îl însoțeau pe Dromihete. Apoi, regele get își încălecă

armăsarul și așa făcură și cei care îl însoțeau pe Dromihete. În clipa următoare, se pierdeau într-un nor de praf, iscat de copitele cailor.

Dar lui Dromihete îi cânta inima. Câștigase o biruință înainte de confruntarea cu oștile dușmane. Nu știa încă dacă îi câștigase sufletului lui Zintei. Dar era sigur că acesta primise o frumoasă pildă de la geții din câmpie. Iar acești oameni harnici și viteji aveau să-l urmeze în luptă, fără șovăire!

Vin celții, Burebista!

Într-o noapte, marele rege Burebista avu un vis războinic. Ce însemna oare aceasta? Că el, regele tuturor dacilor, care era un mare comandant de oaste, continua să trăiască în vis zbuciumul din timpul zilei.

Dar nu era un simplu vis. Nu se întâmplase nimic pe câmpul de bătălie. Nici spadă frântă, nici urmă de zăngănit de arme. Nici vieți sfârșite. Apărea un uriaș cu plete bogate, cu mușchi puternici, încordați, cu priviri dârze, dar mângâietoare. Purta o cămașă cenușie, de culoarea pământului, scut și sabie.

Burebista îl recunoscuse. Sau așa i se părea. Că această apariție nu era altul decât marele zeu Zalmoxis. Îl recunoscuse după cămașa pe care, dacă o priveai mai bine, nu era de culoarea pământului, ci era chiar din pământ. Din pământul țării dacilor peste care acum domnea el. Bărbatul acesta venise în visul lui de undeva, din inima pământului. Se apropia, devenind mai mare și mai impunător. Pletele lui tot mai bogate parcă erau coroană de stejar rămușor. Ajungea și îi așeza regelui mâna pe cap. Ca un părinte fiului său. Glasul îi suna bărbătesc și prevestitor:

„Vin celții, Burebista!”

Apoi, își scotea scutul care era pământ din pământul cel mare al țării dacilor. Și spada a cărei lamă ascuțită strălucea ca razele soarelui. I le dădea regelui și repeta aceleași cuvinte: „Vin celții, Burebista!”. Dar adăuga: „Tu ești scutul și spada pământului meu dac. Tu ești întâiul meu slujitor și trebuie să mă aperi de pasul cotropitorilor,

prin puterea brațului bărbaților daci”.

Burebista înțelegea. Tăcea mut dar înțelegea ce voia să spună marele zeu.

Și visul continua. Numai că Zalmoxis se schimba parcă la față. Sau, mai bine zis, reapărea într-o altă cămașă, albastră ca semnul cerului și purtând aripi ca păsările. Venea parcă de undeva, din țăriile văzduhului. În loc de scut și sabie purta arc vânos și în tolă, săgeți.

Iar Burebista îl recunoscuse din nou. Era tot marele zeu Zalmoxe, purtând de data aceasta chipul fratelui său geamăn Gebeleizis, cu care făcea aceeași ființă. Se apropia de regele dac și rostea cu același glas, aceleași cuvinte: „Vin celții, Burebista!” îi dădea arcul cu săgeți și Burebista îl prindea de îndată. Înțelegea cuvintele marelui zeu care se repetau și se înmulțeau: „Vin celții, Burebista! Ei sunt norii aducători de furtună și răpitori de libertate. Vor să întunece chipul meu senin, cerul pământului meu dac albastru de vis. Tu ești întâiul meu slujitor, scutul și spada pământului și cerului meu dac. Poruncește bărbaților daci să încordeze arcurile și să alunge norii duhurilor rele. Cât timp eu voi fi liber, voi toți veți fi liberi și nemuritori!”.

Burebista se trezea. Dar nu dintr-odată. Pe drumul cel scurt de la vis la viață, în ființa lui trăia viu și se auzea limpede glasul marelui zeu Zalmoxis. Și Gebeleizis: „Vin celții, Burebista!... vin celții... vin...”.

În zori Burebista se întâlnea cu marele preot Deceneu. Îi povestea visul întreg. Deceneu surâdea și îi mărturisea regelui:

— Și eu am avut un vis asemănător. Marele nostru zeu ne vestește prin aceasta să fim gata de a apăra acest pământ! Celții sunt acum pentru noi o primejdie. Ca orice pas din afară care vine să ne ia truda și agoniseala. Rода câmpului și libertatea vieții. Dar noi putem să le stăm împotrivă!

Regele tăcu. Nu mai avea chef de vorbă sau și el se gândea? Ușor de spus pentru că, după un timp, vorbi din nou:

— Prietene, le vom sta împotrivă. Ne vom apăra dar îi

vom și întâmpina! Visul ne-a arătat că în luptă vom fi împreună cu marele zeu. Ne va ocroti și îl vom ocroti. Trebuie să-i gonim pe celți de pe meleagurile noastre. Și vom izbuti!

Celții erau, într-adevăr, unul dintre cele mai mari neamuri ale antichității. Veniți dinspre apus, triburile lor războinice au înfricoșat Europa încă de pe când Roma abia se născuse. S-au așezat în Hispania, Britania, Galia, Italia, Panonia. Ajunseră în sud-estul Europei și pe coastele Asiei-Mici. Peste tot își așezară stăpânire. Cele mai puternice și mai renumite triburi au fost celtiberii, boii, scordiscii, tauriscii, cempsii, cimbrii, eburonii și mai cu seamă, galii. Aceștia, sub conducerea vestitului Brennus, atacară Roma și erau gata să o cucerească, într-o noapte se cățărară pe zidul Capitoliului cu un sistem de funii și pătrunseră în cetate. Dar când erau gata să-i surprindă pe romanii care dormeau, găștele capitoline aflate în partea de sus a cetății s-au speriat și, făcând zgomot, i-au trezit pe romani, care au prins armele și i-au alungat pe gali. Încât a rămas vorba că „găștele au salvat Roma”. Dar galii au revenit asupra romanilor. Învinși, romanii au trebuit să suporte condițiile impuse de învingători. Brennus a poruncit ca pe unul dintre platanele (talerele) unui cântar uriaș, luptătorii gali să-și așeze sabia. Urma ca romanii să așeze pe celălalt platan o cantitate egală de aur. Când platanele s-au echilibrat, Brennus și-a zvârlit și el sabia pe platanul învingătorilor. La protestul romanilor, conducătorul galilor a rostit cuvinte rămase celebre: „Vae Victis!” (Vai de cei învinși!). Mai apoi, romanii îi vor urmări și îi vor înfrânge, gonindu-i peste Alpi, în Galia. Cezar va avea mult de furcă în Galia până când va reuși să-i înfrângă pe luptătorii gali conduși de Vercingetorix și să cucerească Galia (58-51 î.Hr.), pe care Augustus o prefăce în provincie romană, în această perioadă istorică, celții erau pretutindeni la hotarele apusene locuite de daci, dar și în nord, sud și chiar în răsărit.

Care o fi fost însă secretul acestei teribile expansiuni și numeroasele reușite celtice care urmăreau realizarea

unei unități europene (prin celtizare) înaintea celei realizate în practică de romani? În primul rând, ca orice neam cuceritor, gândeau că nu au nimic de pierdut, ci numai de câștigat. Dar erau cu adevărat buni luptători. Nu atât de cruzi cât de netemători de moarte și dornici de a obține un trai mai bun. Semănau însă zvonuri care se răspândeau cu iuțeala fulgerului: că prinșii în lupte erau arși de vii sau îngropați de vii, erau jupuiți de piele sau li se scoteau ochii. Dar nimeni nu asistase la asemenea torturi, deși poate or fi existat în parte. Totuși, speriate, anumite neamuri și căpeteniile lor se supuseseră celților fără luptă.

Luptătorii celți erau îmbrăcați în cămăși de zale, aveau scuturi și pe cap coifuri. Purtau arme de fier: spada cu două tăișuri, o lance lungă și foarte grea (cuțitul de lovit). Veneau pe cai iuți și luptau călare (au folosit de timpuriu zăbalele și pintenii). Căutau să calce pe cei căzuți sub copitele cailor. Apoi, când erau aproape de biruință, în urmă veneau carele lor de luptă să măture ce mai rămăsese.

Și mai era ceva. Comandanții celți foloseau în atac tot felul de viclenii. Grosul trupelor ataca dintr-o parte. Dar cete răzlețe trâmbițau vestind atacul și din alte părți. Mulți se lăsau înșelați și porneau spre locul de unde se auzeau trâmbițele. Dar se trezeau înconjurați și secerați. Atacau cu soarele în spate pentru ca regele să-i orbească pe vrăjmași. Și câte alte meșteșuguri de luptă!

După visul pe care l-a avut și după ce a stat îndelung de vorbă cu Deceneu, regele Burebista a pregătit campania împotriva celților. La cunoașterea obiceiurilor și vicleniilor, ca unul care îi simțise demult în preajma Daciei, la fruntariile ei, gata să-i calce pragurile.

Era prin anul 60 î.Hr. Burebista aștepta și confruntarea cu Roma. Nu-și putea îngădui să fie înfrânt de celți sau nici măcar să se trezească atacat și de romani și de celți. Voia să-i înfrângă pe celți într-o expediție fulgerătoare, pentru ca să-i gonească de aici sau să-i alieze.

Într-o zi, pe la amiază, străjile înaintate ale lui Burebista prinseră trei celți. Îi recunoscuseră după straie și după arme. Îi legară și-i duseră în fața lui Burebista și a marelui preot Deceneu:

— Mărite rege, acestea sunt iscoadele celților!

Burebista îi privi pe cei trei. Fețele lor păreau întunecate. Le vorbi aspru și cu hotărâre în glas:

— Ce căutați pe meleagurile noastre, luptătorilor? Vreți să trădați pe regele vostru și să intrați în oastea dacă?

Spusese acestea pe un anumit ton, aproape batjocoritor. Dar cei trei nu dădură niciun semn că asta ar fi urmărit Dimpotrivă, tăcură. Atunci Burebista vorbi din nou:

— Tăcerea voastră înseamnă recunoașterea trădării. Sau, oricum, faptul că ați venit cu gând rău până aici. Și... să știți... pentru unii ca voi nu există decât moartea!

Doi dintre ei se tulburară. Al treilea părea senin. Dar Burebista, pentru a arăta că-și ține cuvântul, făcu semn unui oștean care purta arcul pe umăr:

— Dacă nu spuneți de ce ați venit, în clipa următoare cel mai bun trăgător al meu vă va străpunge inima cu săgeata. Nici nu veți ști când veți muri!

Unul dintre cei doi făcu un pas înainte și îi zise regelui:

— Facem parte din tribul boiilor, din marele neam celtic. Stăpânul nostru, Biatec, ne-a trimis mai întâi, ca să te ucidem pe tine, rege. Iar dacă nu izbutim, atunci să-ți dăm planul de atac al lor!

— Așaaa? Și voi vreți să mă ucideți?

— Nicidecum. Noi nu suntem ucigași. Dar Biatec ține mult la noi. El vrea să nu piardă niciun luptător și să ne întoarcem cu bine în tabără. Întoarcerea noastră va fi semnalul începerii atacului. Și ca dovadă că nu te mințim, iată planul de atac!

Și îi înmână un desen făcut de o mână pricepută pe scoarța subțire și netedă a unui copac. Burebista privi desenul. Acolo era indicat prin săgeți drumul ce urma să-l

facă Biatec cu oastea lui: teritoriul brăzdat de Crisius, apoi spre sud, trecerea râului Maris în Banat, apoi o manevră în câmpia Alutus și ca punct final asediul capitalei dace, Argedava, din câmpia răsăriteană.

Un gând fugar îi trecu prin minte lui Burebista:

— Zici că stăpânul tău, Biatec, ți-a spus ca să mi-l arăți pentru a vă salva viața?

— Întocmai!

— Bine, dar Biatec nu se teme că-i ieșim în întâmpinare?

— Nu se teme. Noi suntem puternici și vă vom învinge!

Burebista schimbă priviri cu Deceneu. Apoi îi întrebă pe ceilalți luptători:

— Și voi mai aveți de spus ceva?

Cel din stânga rosti imediat:

— Și eu sunt purtătorul aceleiași solii. În schimb, cel din dreapta tăcu. Mirat, Burebista îl întrebă și pe el:

— Tu nu ai nimic de spus?

— Nu, adică eu nu-mi trădez stăpânul!

— Bine, atunci vei muri!

— Sunt gata să primesc moartea!

Burebista stătu puțin pe gânduri. Se adresă celor doi:

— Pentru că ați vorbit, vă dau drumul să vă întoarceți la ai voștri!

Cei doi îl salutară pe rege, încălecată și pe-aici ți-e drumul. În urma lor, Burebista porunci oșteanului să-și facă datoria și să-l ucidă pe al treilea celt. Dar când călăul era gata să îndeplinească porunca, se auzi vocea celtului:

— Mărite rege, dă-mi voie a-ți spune și eu două vorbe. După care poți să-mi iei viața!

Burebista tresări: „Oare celtul umblă cu vicleșuguri?” Dar privirea acestuia era la fel de senină. El vorbi, așa cum promisese:

— Adevărații trădători sunt cei pe care i-ai eliberat. Planul arătat e fals. Armatele lui Biatec vin din miazănoapte. Ele se află mai de mult pe pământul acesta. Dar acum înaintează spre miazăzi drept. Ei vor să treacă

munții, să atace capitala Argedava și să o cucerească. Biateg vrea ca, în timp ce îi întâmpini pe drumul arătat de ei, să ajungă la Argedava!

Privirile lui Burebista sclipiră:

— Acum nu-ți trădezi stăpânul?

— Nu, nu-l trădez. Ei nu și-au trădat stăpânul pentru că erau celți și au vrut să te înșele pe tine. Eu nu-mi trădez stăpânul pentru că acesta ești tu. Eu sunt oștean dac. Mă cheamă Sarmis!

— Cum așa?

— Iacă așa, rege! Celții m-au făcut prizonier și m-au purtat prin luptele lor. Am luptat bine și am rezistat. Acum am ajuns acasă. Fi încredințat că eu am să te conduc acolo unde trebuie să deschizi bătălia! Un oștean dac nu-și trădează niciodată pământul străbun!

Privirile lui Burebista deveniră pline de lumină. Acum înțelegea de ce dacul stătuse tot timpul senin.

Sarmis s-a ținut de cuvânt. Burebista hotărî plecarea din cetatea Argedava. Deceneu dădu binecuvântare oștilor. Și porniră să-i întâmpine pe celți. Ajunseră la pragurile munților și trecură în părțile munților Orăștiei, unde făcură popas la cetatea Costești. Pentru hrana și odihna oștenilor și a cailor. De acolo și de prin alte părți, oastea dacă se înmulți. Sarmis era mereu în frunte, alături de rege. Când ajunseră la râul Samus, le făcu semn că nu departe de acolo erau taberele de luptă ale celților.

Burebista porunci popasul. Se odihniră pe rând în timp ce săpau șanțuri largi și adânci într-o anumită direcție. Aduseră cu ei sfori și cârlige. Înmulțiră numărul săgeților. Ascutiră bine săbiile. Apoi, când isprăvi asemenea trebuincioase pregătiri, își împărți oastea și o așeză în mai multe locuri: în pădurea din apropiere, la poalele unui delușor și chiar în câmpie deschisă. Sarmis îi mai încredințase și el regelui unele dintre tainele de luptă ale celților. Și se puseră pe așteptat!

După un timp, răsunară în văzduh trâmbițele celților. Dar Burebista știa că nu de acolo vine furtuna! Oamenii lui stătură ascunși cât putură de bine. Și când capetele cu coif

ale celților apărură la orizont, atunci el, în fruntea unui grup dintre cei mai buni luptători, ieși din ascunzătoare, încălecă armăsarul și dădu poruncă de atac. Și ca o singură săgeată, porniră. Ajunseră în mijlocul câmpului. Celții, care nu se așteptau să-i întâlnească aici pe daci, intrară în panică. Nu putură nici măcar a-i înconjura pe dușmanii lor. În schimb, Burebista porunci săgetarilor să-și facă datoria. Săgetarii erau ochitori iscusiți. Săgețile lor își atingeau ținta. Celții cădeau cu zecile. Apoi, executând un cerc în jurul lor, Burebista îi sili pe celți să ajungă la mijloc. Atunci, din goana calului, începu aruncatul cârligelor și doborârea celților de pe cai. Veneau în rând dacii cu spada și-i sfârșeau pe cei căzuți de pe cal. Speriat, Biatec dădu semnal de retragere spre pădure. Dar când intrară acolo, au fost întâmpinați de dacii care, ascunși după copaci, le împușinau tot mai mult rândurile.

Scăpat, Biatec ajunse în tabără și porunci celor rămași acolo să pornească un nou atac cu carele de luptă. În fruntea noului atac se găsea o altă căpetenie, Nonnos. Burebista cunoștea însă și lecția aceasta. Văzându-i că vin, el, cu o mână de luptători, îi întâmpină cu săgeți și apoi se prefăcură a se retrage fiind prea speriați. Și porniră în goana cailor înapoi. Triumfători, celții lui Nonnos îi urmăriră dar căzură cu care de luptă și cai în șanțurile pregătite de Burebista. De sus, biruitori, dacii luară mulți prizonieri.

Când îl văzu pe Burebista întorcându-se învingător, Deceneu îi ieși în întâmpinare:

— Bine-ai venit, rege al meu, vultur al dacilor!

— Bine te-am găsit, mare preot... prietene!

Și se îmbrățișară. Burebista se adresă oștilor dace:

— Vouă, vitejilor daci, regele vostru vă mulțumește pentru biruința asupra vrăjmașului!

Urale izbucniră din piepturile luptătorilor daci:

— Trăiască regele Burebista!

Apoi, Burebista privi spre prizonierii celți. Îi văzu înnegurați pe Biatec și pe Nonnos. Găsi că e bine să li se adreseze și lor:

— Voi, luptători celți care veți voi să plecați, sunteți liberi să o faceți. Care vă veți supune nouă, puteți rămâne alături de noi!

Biatec își sumeți privirile spre Burebista și zise:

— Ne-ai învins, rege. Dar nu putem rămâne ca robi ai voștri. Suntem învățați cu libertatea!

Se auzi glasul lui Deceneu:

— Cine rămâne nu va fi robul nostru. Va fi cu noi și vom duce viața împreună. Știm că sunteți buni meșteșugari și făuritori de unelte și arme din fier. Am mai învățat și vom mai învăța de la voi. Vă veți așeza aici, veți avea familii și veți face parte din marea familie a neamului dac. Veți urma legile, obiceiurile, limba și credința noastră!

Se făcu tăcere. Deodată se auzi glasul lui Biatec:

— Ești mărinimos, Burebista. Dar eu și cu Nonnos vom pleca mai departe. Pentru că am fost învinși însă, îți jur că nu vom mai călca niciodată pământurile voastre!

Burebista surâse cu înțelegere:

— Nu te opri, Biatec. Te duci unde crezi că te vei simți mai bine!

Și îl îmbrățișă ca pe un frate. Atunci Biatec adăugă:

— Nici pe oștenii mei nu-i oblig să mă urmeze. Ci doar cei care vor!

Încălecă și așa făcu și Nonnos. Apoi ridică mâna în semn de rămas bun dar și spre celții care se pregăteau să-l urmeze. Pentru că mulți își urmau comandantii spre miazăzi.

În urma lor, cei rămași intrară în rândurile dacilor și sărbătoriră victoria acestora. Și se statorniciră aici pentru totdeauna, să fie frați buni pământenilor, să-i învețe meșteșugul făuririi uneltelor și armelor din fier, să facă parte din neamul cel binecuvântat de la Dunăre, Carpați și Mare.

Burebista se bucură și el de sărbătoarea biruinței. Și marele preot se bucură. Dar vulturul dacilor nu era liniștit. Știa că dinspre miazăzi se apropie furtuna stârnită de Roma în toate părțile lumii. Mai era de visat, dar și de luptat!

Decebal împarte dreptatea

Decebal nu umbla niciodată prin munți la întâmplare. Cunoștea fiecare potecă urcătoare, dar și coborâtoare la întoarcere. Fiecare colț de stâncă ce putea fi pieritor, dar și salvator. La fel înălțimile, dar și abisurile. Credea cu patimă în pământul nemuritor al Daciei și în cerul ei albastru și limpede.

Sufletul îi era asemeni. Când senin și visător, când prins în furtună. Dar judecata îi era aceeași, limpede întotdeauna. Ce bucurie simțea când luptătorii daci erau în jurul lui, asemeni lui, ca un singur arbor mare și uriaș, cu crengi multe ca tot atâtea brațe de luptător, străjuind pământul și năzuind spre înalt.

Cât suferea însă când la răstimpuri, vreunui frate deal său, începe să-i obosească brațul sau și mai rău, să-și înstrăineze ființa și să trădeze marele jurământ dac de a nu-i slăbi tăria brațului în slujba Daciei până în ultima suflare de viață.

Povestea care urmează este a lui Zephyros, trădătorul. E drept, Zephyros nu era dac, ci grec din cetatea Tomis. Dar se îndeletnicise cu negoțul și apoi, cunoscându-l bine pe regele dac, jurase și el alături de bărbații daci, care păseau ca luptători în rândul oștirii. Decebal îi ascultase jurământul și chiar îl îndrăgise, primindu-l în marea familie dacă. Văzându-l viteaz și neînfricat, îi dăduse chiar capul de lup șuierător, stindardul mândru de luptă al dacilor, să-l poarte prin bătălii.

Într-o zi, spre apusul soarelui, vine la el un fiu adoptiv care purta numele marelui zeu Zamolxe. Decebal avea mulți asemenea fi, dintre cei care copii fiind, fuseseră crescuți de marele rege pentru a deveni luptători. Decebal îi socotea fiii săi buni.

Zamolxe i se închină și îi aduse o veste pentru Decebal năprasnică precum vestirea morții.

Și ce fel de veste era aceasta? Cum că Zephyros trădase, trecând de partea Romei. Fugise pierzându-și urma în munți.

La auzul unei asemenea ticăloșii, care era mai rea și mai neagră decât chipul morții, sufletul lui Decebal a fost prins în frământare. Pentru el, moartea pe câmpul de bătălie era senină și înălțătoare. Înstrăinarea, groaznicul păcat al trădării, era întunecată și duhnea a răutate. Îi umplea inima regelui de otravă!

Decebal îl privi pe Zamolxe și-i zise:

— Drept ai vorbit, Zamolxe? Sau vrei să-l pierzi pe Zephyros prin înșelăciune, de teamă că ar fi mai bun luptător ca tine? Păcatul înșelăciunii este la fel de greu ca și cel al trădării!

Zamolxe îl privi cu seninătate:

— Mărite părinte al Daciei, ți-am jurat credință nestrămutată până la moarte. Dacă sufletul meu ar fi fost prins de invidie pentru vreun frate, mi-aș fi ciumat singur zilele. Dar eu mă bucur dacă vreun frate de-al meu, din brava ta oștire, e mai bun decât mine. Înseamnă că e mai folositor. Atunci încerc și eu să învăț de la el pentru a-l ajunge și dacă pot, în chip cinstit, pentru a-l întrece!

Decebal era cunoscător al firii dacilor adevărați, cărora le citea sufletul ca într-o carte. Și știa că Zamolxe nu putea nici să înșele, nici să prindă măcar invidie pe cineva. Tăcu ceva timp, apoi îl întrebă:

— Ce mai știi și cum ai aflat?

— Solia trimisă la tine de Domițian a părăsit Sarmizegetusa mai ieri. Îți amintești? Erau cinci soli!

— Așa este, Zamolxe!

— Dar n-au părăsit Dacia decât patru. Unul dintre ei s-a înfrățit cu Zephyros. În ce scop, judecă și tu, rege!

Decebal era numai o apă. Dar nu liniștită, din cele cu valuri mici, lin curgătoare printre pietricele de râu. Ci se azvârlea în torente spumegânde de valuri. Și în cascade spăimoase:

— Povestește, Zamolxe!

— Prea mult nu e de povestit, rege. Eu, împreună cu Zaremes, pe care îl știi cât e de iubitor de cinste și adevăr, i-am auzit punând țara la cale. Și-au dat seama și au fugit călări spre munți. Ce era să facem? Ni se cuvenea nouă,

simplici luptători, a căuta să facem dreptate în numele Daciei și regelui său?

Decebal îl privi pe Zamolxe și furtuna din el se domoli o clipă. Nici nu-l certă, dar nici nu-l încurajă. Atât spuse, ca unul care aștepta un răspuns la ceea ce făcuse Zamolxe:

— Și?

— L-am trimis pe Zaremes pe urmele lor iar eu am alergat la tine să te înștiințez!...

Decebal îl ascultase până la sfârșit pe credinciosul său oștean și fiu:

— Bine-ai făcut! îi zise.

La această încurajare, Zamolxe vorbi iar:

— Acum sloboade-mă să plec eu pe urmele lor. Fă-mă solul dreptății tale! Și jur că o să-i prind pe fugari și o să-i pedepsesc!

Dar în privirile limpezi ale lui Decebal stăruise doar liniștea dinaintea furtunii. El îi spuse lui Zamolxe:

— Rămâi aici, la porțile cetății, alături de frații tăi! Eu, regele tuturor dacilor, plec pe urmele lor, să împlinesc dreptatea!

Regele dac cunoștea atât de bine munții. Munții Daciei, turnați în piatra veșniciei. Știa că el e trecător, ca și apele. Și că pe cărările pe care mergea el acum vor merge după un timp alți pași. Zeci și sute: pașii urmașilor... Dar acum părăsea apele gândului. Adulmeca cu ochii lui de vultur calea fugarilor. Trebuia să-i prindă cu orice preț pe bolnavi. Trădarea e cea mai groaznică boală. Nevindecătoare și de neiertat...

Calul său mergea zdravăn și parcă zbura. Nu în zadar Decebal îl numise Flutur. Regele care știa atât de bine locurile și drumurile prin munți, știa și cărările cele mai mărunte, ce duceau spre creste. Știa că fugarii nu pot fi departe. Și mai știa că Zephyros voia să-și piardă urma o vreme, să-l uite toți, pentru ca la vremea potrivită să treacă în taberele romane...

Și de ce Decebal dorea atât de mult să-l prindă pe Zephyros? Numai pentru că acesta trădase? De bună

seamă că Decebal nu putea ierta trădarea. Cu romanul care-l însoțea pe Zephyros nu avea nimic. Omul Romei nu era trădător, ci ceea ce făcea era în folosul stăpânului și meleagului său. Își slujea neamul. Dar cu Zephyros era altceva. El cunoștea planurile lui Decebal și porțile de apărare ale dacilor. Acum se ducea să le ofere pe tavă lui Domițian.

Călărea încă și mânia nu-l părăsise. Dar, când ajunse în pieptul muntelui, descălecă. Îl lăsă pe Flutur slobod așa cum făcea întotdeauna. „Calul unui dac liber trebuie să fie și el liber”, gândise de atâtea ori. O spusese și oștenilor daci: „El nu trebuie legat de copac de teamă că ar fugi. Calul nu are de ce să fugă. El își servește cu credință stăpânul.”

Ceva mai încolo însă, dădu cu ochii de un alt călăreț. Sta pe iarbă iar calul său păștea. Era Zaremes pe care Zamolxe îl trimisese în urmărirea fugarilor. Când îl văzu pe Decebal, Zaremes se ridică din iarbă și îl salută pe rege. Iar calul necheză în semn de recunoaștere. Iar dacul îi spuse lui Decebal următoarele:

— Mărite Decebal, Zamolxe mi-a spus să-l urmăresc pe Zephyros și pe roman până unde începe marele urcuș, adică cel mai greu. Dar nu mai departe. Și ca să nu-i înfrunt pe cei doi singur ci să-l aștept pe el. Zamolxe a venit la tine să te înștiințeze. Și acum văd că ai venit chiar tu, rege... Așa că, te voi însoți eu...

Dar Decebal nu-l mai lăsă să termine:

— Ai făcut bine, Zaremes. Află că am venit eu și nu Zamolxe, pentru că Zephyros a trădat și a trecut de partea dușmanului. Prin aceasta, el și-a călcat jurământul rostit față de marele neam al luptătorilor daci. E drept, el v-a trădat și pe voi, frații lui de luptă. Dar mai întâi și mai presus a trădat lupta pentru apărarea pământului dac. Și cum jurământul l-a rostit față de rege, pe mine m-a trădat. Astfel încât nu pe voi, ci pe mine m-a trădat cu bună vrere. Deci, eu trebuie să împlinesc dreptatea...

Zaremes tăcu. Apoi vorbi cu multă smerenie în glas:

— Îți cer îngăduința, rege, să te însoțesc!

Dar Decelai tună:

— Încălecă-ți armăsarul, Zaremes și pornește spre Sarmizegetusa degrabă. Du-i veste lui Zamolxe și alor noștri că regele vostru este pe drumul cel bun!

Atât mai zise. Dar era de ajuns. Și îl privi pe oștean în așa fel încât acesta își încălecă iute calul și din fugă îi strigă regelui:

— După piscul de colo au dispărut fugării!... Te așteptăm să te întorci teafăr, regele nostru!

Acum urca singur, cu gândurile lui, pe cărările abrupte și greu de străbătut. Trebuia atenția pasului, la tot pasul. Un pas greșit și puteai ajunge în prăpastie. Un pas bine făcut apropia clipa când ajungeai la lumină.

Și Decebal ieși biruitor în lupta cu măsurarea pașilor. Ajunse sus, pe un platou întins. Merse încă puțin și de acolo începeau cele mai înalte piscuri, vârfurile. Și unde se deschideau cărările înguste de un pas, dincolo de care se căsca prăpastia gata să te înghită.

Locurile acestea erau destinate vulturilor netemători. Sau caprelor negre. Și, firește, vitejilor. Și netemătorilor.

Și Decebal reîncepu jocul măsurător al pașilor. Mergea încet, dar sigur. Deodată, în fața lui, calea se întrerupea și continua după o săritură zdravănă. Între cei doi colți de stâncă ce susțineau cărăriua era hău. Decebal se pregătea să sară. Când, dincolo, ce văzu? Zephyros și romanul îl așteptau cu săbiile întinse spre el.

La vederea trădătorului, mânia lui Decebal nu cunoscuse margini. Nu și mintea regelui. Ea cumpăni bine totul. „De s-ar fi lăsat pradă mâniei și ar fi sărit, era o pradă ușoară pentru cei doi. Ar fi căzut în săbiile lor. Iar el nu putea să sară cu sabia întinsă și să și atace.”.

Între timp îl străfulgera o părere de rău. Că nu-și luase cu el arcul și săgeata. Asta l-ar fi scos din încurcătură. Pe când spada...

În schimb, Zephyros avea la el arcul. Grecul chiar înspicase săgeata. Rânjea așa cum Decebal nu-l mai văzuse niciodată până atunci. Rânjetul trădării. Rânjea și îi strigă lui Decebal:

— În zadar ai venit, rege, după mine. Eu sunt acum în slujba Romei, în serviciul celei mai mari armate a lumii!

Decebal își înghiți necazul. Totuși spuse și el:

— Ai să mi-o plătești, Zephyros!

Dar acesta continua să vorbească:

— Ai noroc, rege. Nu am decât o singură săgeată. Dar e săgeata care te va ucide!

Decebal se înspăimântă. Pentru prima oară îi încerca sufletul un asemenea sentiment. Și nu pentru că i-ar fi fost teamă de săgeata lui Zephyros. Și nici de propria moarte. „Dar cum să moară el, Decebal, ucis de o săgeată stârnită de mâna unui trădător? El, regele tuturor dacilor, visând la libertatea pământului dac. Să nu cadă cu arma în mână, ca orice viteaz oștean dac, în iubirea față de locul unde a văzut lumina zilei la venirea pe lume, loc de naștere și de moarte! Înainte de a apuca să pedepsească pe trădător...”

Peste puțină. Se feri fulgerător, lipindu-se de stâncă. Auzi săgeata vâjâind pe la urechea sa. Dar nu-l atinse. Se opri ceva mai încolo neputincioasă, izbindu-se și frângându-se de stâncă. Se vede treaba că mâna lui Zephyros tremurase iar marele rege avea scris în cartea timpului ca să piară de o altfel de moarte, demnă și pe măsura minunatei inimi ce-i bătea în piept.

Dar era rândul lui Zephyros să se înspăimânte și să scoată din gâtlej un urlat. De groază și deznădejde. El gândi la ultima cale pe care o mai avea pentru a-l sfârși pe rege. Sări dintr-odată peste surpătura aceea din stâncă și se găsi aproape de Decebal, cu sabia gata să străpungă pieptul regelui. Decebal n-avea spadă. Moartea îi zâmbea din nou cu mânie că fusese înșelată o dată. A doua oară va triumfa!

Decebal se înspăimântă iar: „Cum să moară așa, ca un câine, de mâna trădătorului, fără a i-o plăti?”.

Și când Zephyros lovi cu sete, se dădu la o parte și sabia, în loc să pătrundă în carne, lovi în stâncă și se sfărâmă. Dar Zephyros nu mai avu vreme să gândească la ce are de făcut. Decebal îl și apucase de gât. Începu să-l strângă pe grec în mâinile sale puternice:

— Ține, pentru trădare, ticălosule!

Zephyros, cu puterea lui uriașă se silea din răspuțeri să scape din strânsură. Atunci, romanul încercă să-i vină în ajutor. Sări și el de partea ceastălaltă cu sabia întinsă. Dar pământul pe care puse piciorul nu-l mai ascultă. Se surpă și îl trimise drept în prăpastie.

Îngrozit, Zephyros, care simțea că-și dă duhul, bâigui câteva cuvinte:

— Rege, vreau să mor demn, luptând cu sabia în mână!

— E prea târziu, Zephyros. Lupta dreaptă e pentru viteji!

Și își încleștă ambele mâini în jurul gâtului lui Zephyros. Simțind că își dă duhul, Zephyros rosti printre înghițituri singurele cuvinte ce n-ar fi trebuit spuse:

— Iertare, rege, fie-ți milă de mine!

Pe Decebal îl apucă dezgustul și mânia. Își desfăcu mâinile din jurul gâtului lui Zephyros, îl apucă pe acesta și îl săltă în sus pe brațe, după care rosti:

— Ți-am cruțat viața, Zephyros. Fie ca stâncile acestui pământ binecuvântat să facă dreptate. Prin trădare, sufletul tău s-a golit. A devenit un abis. În abis te vei sfârși iar trupul tău va cădea pradă corbilor nesățioși...

Și îl azvârli în abis. Iar stâncile își făcură datoria, sfârtecându-i trupul.

Decebal cobora agale spre vale. Tot mai spre vale, până în poiana unde își lăsase armăsarul. Se gândea și părea parcă abătut. Dar nu era așa. Sufletul său se eliberase de o grea povară: „Nu pierise ucis de mâna trădătorului și, mai ales, împlinise dreptatea...”.

Și, tot coborând, își zicea: „Nu-mi trebuia brațul atât de bun în luptă al lui Zephyros, al cărui suflet se îmbolnăvisese. Mai bine un luptător oarecare, dar care este plin de credință.”.

Și mergând așa, dădu cu ochii de armăsarul său, Flutur, care păștea liniștit din iarba ce crescuse bogată în jur. Și, cu ochii plini de roua bucuriei, sătul de trădarea lui Zephyros, își îmbrățișă cu căldură armăsarul, care

întotdeauna îi fusese atât de credincios!

Legenda lui Negru-Vodă

În mândra Țară a Făgărașului, la cetatea de la Breaza, străjuită de munți înalți și pieptoși, stăpânea aprigul și neînfricatul Negru-Vodă. Faima lui și a românilor ce-i formau oștirea ajunsese până departe. Chiar regele Ungariei privea din umbră și cu îngrijorare la faptele mărețe și demne ale voievodului român și nu îndrăznea a-i sta împotriva.

Într-o zi, pe la scăpătat, veni la el un bătrân trecut de sută. Dar mintea îi era ageră și ochii sclipitori:

— Puternice Negru-Vodă, zise el, numele îmi e Izvor. Pentru că am șapte feciori voinici, care mi-au dăruit o zestre de alți zece și tot pe atâtea fete. La rândul lor, strănepoții mi-au dăruit urmași din urmași, că nici nu le mai știu numărul. Se cheamă că din mine au izvorât și curg prin viață neobosiți!

Negru-Vodă își netezi mustața și zise:

— Așa-i, tu ești un izvor viu și nepieritor!

— Ba eu am să pier. Că așa e omul pe pământ, dăruit cu o singură viață. Dară neamul nostru românesc nu va pieri. Că aceștia din urmă vor fi și ei izvor pentru urmași. Auzind astfel că ești conducătorul vitejilor ce luptă pentru ca pământul nostru străbun să fie liber, iaca am venit să ți-i dau pe voinicii mei la oaste. Și voi merge și eu, de ți-e voia!

Lui Negru Vodă i se umeziră ochii de roua bucuriei:

— Îți mulțumesc din inimă, Moș Izvor, pentru un asemenea dar!

— Ia și arcul acesta, pe care îl am de la moșul meu. Am auzit că ești strașnic arcaș!

Îi dădu arcul și Negru-Vodă îl prinse în mână cu respect față de toți acei români care îl mânuiseră cu pricepere:

— Iarăși îți mulțumesc, Moș Izvor!

— Nu-mi mulțumi. Ci, mai degrabă, mai ia de la mine câteva vorbe simple, dar care poate îți vor fi de trebuință. Uite, mai întâi, când vrei să afli ceva despre vrăjmaș, nu trimite pe nimeni ca să-i primejduiești viața. Viața alor tăi

să-ți fie mai scumpă decât a ta. Așa că du-te singur. În luptă, însă, sprijină-te pe toți voinicii ce-i ai. Față de dușmani să n-ai cruțare. Dar pe cei ce te slujesc cu credință să-i ții la icoană și să lupți pentru viața lor cum ei luptă pentru a ta și a țării!

— Bune și înțelepte povețe, Moș Izvor. Am să țin seama de ele!

— Iară arcul ce ți l-am dăruit nu e vrăjit. Când tragi cu el însă, privește cu băgare de seamă locul pe care vrei să-l ochești. Dar și cu inima. Numai astfel vei izbuti să nu dai greș niciodată!

După un timp, Negru-Vodă trecu munții, îndreptându-se spre plaiurile românești de la miazăzi. Auzise că frații săi români fuseseră prădați și batjocoriți crâncen de tătari. Furia lui nu cunoscuse margini:

— Să mergem în ajutorul lor!

Și toți oștenii lui strigară ca unul singur:

— Să mergem!

Ajunseră într-o poiană smălțată în azur. De acolo, de la o aruncătură de praștie, începea pădurea. Negru-Vodă simțea apropiindu-se primejdia:

— Trebuie mai întâi să aflăm unde sunt tătarii, câți sunt, ce poziție ocupă. Altfel, ne vor cuprinde și ne vor răzbi!

Mulți voinici doriră a pleca în recunoaștere. În fruntea lor se afla Doinicu, unul dintre nepoții lui Moș Izvor:

— Merg eu, împreună cu frații mei!

Negru-Vodă era cât pe aici să se învoiască. Dar își aminti de vorbele bătrânului:

— Nu, voinici, mă voi duce singur. Dacă nu mă întorc până în înserare, atunci să-mi săriți în ajutor. Ori de mă veți auzi sunând din corn, iarăși să veniți!

Și dispăru cât ai clipi, în frunzișul pădurii. Merse ce merse și simți deodată o săgeată vâjâind pe la urechea sa, până se înfipse într-un copac. Se întoarce și văzu trei tătari care se năpustiră asupra lui cu săbiile întinse. Dar pentru Negru-Vodă era o nimica toată a înfrunta trei dușmani. Cât

ai zice „gata”, îi și sfârtecă. În zadar însă. Dinapoia copacilor apărură tătarii: zece, o sută. O mie. Parcă erau cât numărul copacilor. Sau mai mulți. Ori poate că nu erau decât vreo două sute. Dar Negru-Vodă își dădu seama că nu poate lupta cu toți. Căpetenia tătarilor, Buipal, dădu poruncă să fie legat de un copac. După ce-l văzu legat îl întrebă:

— Cu ce treburi pe aici, voinice?

— Am plecat la vânătoare!

— Așa! clipi cu înțeles, Buipal. Ai plecat la vânătoare de tătarii?

— Nicidecum. Ținta mea sunt mistreții!

— Și mie îmi place să vânez mistreți. Așa că te voi omori ca să scap de tine!

Negru-Vodă zâmbi. Pe fața lui nu se putea vedea nici umbră de frică:

— Te temi că aș fi mai bun luptător decât tine!

Buipal rânji:

— Cum, te socoți mai bun vânător decât mine?

— Și luptător!

Buipal nu mai putu răbda. Porunci ca Negru-Vodă să fie dezlegat și să i se înapoieze paloșul. Apoi se repezi ca o fiară să-l străpungă pe cel care îl înfruntase.

Lupta dură preț de un ceas, sub privirile pline de ură ale tătarilor. Buipal era ca o stâncă. Dar Negru-Vodă ca un braț de viteaz. Și, deodată, dreptatea se înfăptui. Negru-Vodă lovi atât de puternic, încât sabia tătarului se frânse în două și căzu neputincioasă. În schimb, vârful sabiei lui Negru-Vodă i se înfipse în gâtleej. Dar Buipal o îndepărtă cu mâna și se porni pe un râs batjocoritor:

— Am vrut să te încerc. Adevărul e că n-am vrut să te omor până ce nu te întreci cu mine și în măiestria arcului. Ca să-ți dovedesc că sunt mai bun vânător!

— Prea bine, zise Negru-Vodă, cum vom face?

Ceva mai încolo, pădurea începea să urce. Pe un colnic se afla un frunziș, între doi copaci. Buipal îi arătă lui Negru-Vodă locul acela:

— Întâi vei sta tu în bătaia săgeții mele. Te vei

ascunde în spatele frunzișului. Vei sta nemișcat. Eu voi trage în mijloc!

Era limpede ce urmărea Buipal. Să scape ușor de rivalul său. Negru-Vodă, însă, se urcă în grabă și se trase înapoia frunzelor. Și așteaptă cu răsuflarea tăiată. Buipal își înspică săgeata și, cu multă siguranță, trase drept în mijlocul frunzarului. Negru-Vodă simți sosind spre el mesagerul morții, dar auzi doar vâjâitul săgeții pe deasupra capului, care totuși îi smulse câteva fire de păr. „Dacă era ceva mai jos, acum eram un om mort”. Și își făcu apariția surâzător.

Buipal se cutremură. Privi la oamenii lui și înțelese că aceștia nu l-ar fi iertat dacă se dovedea și acum laș. Urcă pe colnic și se așază și el înapoia frunzarului. Atunci, Negru-Vodă își sumeți săgeata și ochi. În clipele acelea își aminti de vorbele lui Moș Izvor și privi într-acolo și cu inima, știind că de această lovitură depindea libertatea sa. Slobozi săgeata fără să clipească. Și, imediat, frunzarul se clătină și trupul mătahălos al lui Buipal, în care era înfiptă o săgeată drept în inimă, se rostogoli la vale. Îngrozit, ajutorul lui Buipal le strigă celorlalți tătari:

— Să-l răzbunăm pe stăpânul nostru. Săriți cu toții pe român!

Negru-Vodă se feri în lături, pară lovitura unui tătar și-i strigă căpeteniei:

— Orice osândit are dreptul la o ultimă dorință!

— Și care este dorința ta?

— Să știți că eu am venit aici ca vânător. Lăsați-mă să mai sun o dată din cornul meu de vânătoare!

Căpetenia se învoi. Atunci, Negru-Vodă sună din corn puternic și prelung: o dată, de două ori, de trei ori, de nenumărate ori. Nu mai contenea sunând. Plictisit, tătarul îi strigă:

— Ajunge! Pregătește-te să mori!

— Încă puțin, rogu-te, e ultima mea dorință!

— Fie!

Și Negru-Vodă începu din nou: o dată, de două ori... Deodată, înapoia copacilor apărură românii. Începură

lupta pe întrecute cu tătarii. Căpetenia nici n-a avut timp să se dezmeticească. După un timp, întreaga oaste tătarască rămase în pădure pentru a fi pradă corbilor nesățioși.

Bucuros, Negru-Vodă își luă oamenii și ajunse la Câmpulung, unde goni alte cete de tătari. Apoi merse prin atâtea bătălii, din biruință în biruință. Dar deodată, într-o bătălie care se purta într-o vâlcea, veni și sfârșitul lui Negru-Vodă. Și nu pentru că nu știuse a ține sabia cu vitejie în mână. Ci iată cum s-au petrecut lucrurile!

În timp ce tătarii cădeau secerați de paloșele românilor, Negru-Vodă văzu deodată deasupra vâlceleii, pe o creastă, o matahală de tătar, care se căznea să prăvale un bolovan uriaș peste români. Dacă ar fi izbutit, mulți români și-ar fi aflat pieirea. Negru-Vodă își aminti iarăși de vorbele lui Moș Izvor. Parcă pătrundeau pe undeva, nevăzute, până la el: „Față de dușmani să n-ai cruțare. Dar pe cei ce te slujesc cu credință să-i ții la icoană. La viața lor să ții mai mult decât la a ta...”.

Se rezezi ca un leu și tăie capul tătarului, împiedicând la timp prăbușirea bolovanului. Dar în clipa aceea, o săgeată îi străpunse pieptul. Căzu din înalt drept în apa care străbătea valea. Și apa îi purtă trupul la vale ca un sicriu fără margini și acoperământ. Românii îi săpară mormânt proaspăt spre odihna de veci în pământul românesc. Chipul lui Negru-Vodă deveni legendar. Legenda o purtată urmașii din gură în gură, pentru a nu fi dată uitării. Legenda lui nemuritoare, ca și faptele de vitejie ale acestui popor!

Înfruntarea

Se apropiau zorii veacului al XV-lea. În scaunul Țării Românești se afla tot Mircea Vodă, fiul lui Radu Basarab. Nu mai era tânărul de odinioară. Nici chiar bărbatul de la Rovine și Nicopole, deși nu trecuseră decât câțiva ani de atunci. Și totuși, privirile lui Mircea rămăseseră la fel de vulturești și sclipirile ochilor voioase și proaspete. Turcii dăduseră înapoi, peste Dunăre, de câte ori încercaseră să-și mai mâne pașii prin aceste meleaguri de basm. Mircea

fusese mereu în fruntea oștirii sale mărunte, dar voinice.

Iată însă că Baiazid, furtunosul Ilderim, nu trăgea învățăminte din nicio înfrângere. Fiecare prăbușire a planurilor lui nebunești de cucerire îl îndârjea și mai mult. Așa stând lucrurile, își făuri într-o zi un plan mai altfel decât până acum. Își dădea seama că în persoana domnitorului Țării Românești are un rival de temut, peste care nu putea trece așa ușor. Ba, dacă se gândea bine, nu putea trece niciodată. Știa că pentru a veni peste Dunăre era ușor. Încercase de atâtea ori și izbutise. Dar a obține biruința și a îngenunchea pământul și poporul românilor, aceasta era, fără-ndoială, o zădărnicie. Că nu frunza și iarba oștirii erau lucrul cel mai de preț aici. Doar, de atâtea ori călcase în picioare plaiul românesc, sub mii de copite de cai iuți, călăriți de tot atâția voinici spahii. Și mii de pași de ieniceri. Dar se întoarseră cu coada-ntr-o picioare. Pentru că întâlneau, întotdeauna în cale, viteji, nu glumă. Și un voievod care știa prea bine cum trebuie să folosească pădurile și apele și vântul, chiar să-l îndrepte împotriva lor, a încălcătorilor de pământuri. Pentru că toți și toate ascultau de glasul acestui viteaz între viteji.

Așa gândi el. Sultanul temut de toți, dar nu și pe plaiurile românești, își făuri în minte un plan diabolic. I se luminează fața ca de o bucurie lăuntrică. Găsise ideea de a cuprinde Țara Românească, dar și felul cum putea să o realizeze. Nu prin mânărea de la spate a armii sale cât frunza și cât iarba. Numai un om, un singur om trebuia trimis. Acesta să îndeplinească prin șiretenie și, bineînțeles, prin tăria brațului, ceea ce nu putea izbuti o armată întreagă. Acest om trebuia, într-un fel sau altul, să-l ucidă pe Mircea-Vodă. Rămânând fără cap, românii deveneau o pradă ușoară. Cam așa gândea Baiazid. De aceea, îi înflorise surâsul pe față. Îl chemă la el pe vizir și se sfătuiră îndelung. Îi împărtăși gândul lui întreg și vizirul, după o matură chibzuință, îi aduse un ienicer.

Când îl văzu pe Ahmed, că așa îl chema pe ienicer, fața lui Baiazid se luminează și mai mult. Și biruința se întrezări limpede și adânc. Ienicerul era înalt, cu mușchi

parcă de piatră - durat în stâncă - și la vreo douăzeci de ani.

Baiazid îi făcu semn să se apropie și ienicerul se grăbi să se supună. Se plecă în chip de închinăciune față de stăpânul cel mare și acesta îi grăi:

— Ascultă, Ahmed fiu al lui Allah, ai fi tu gata să-ți pui viața în joc pentru mine?

— Pentru Allah, mai întâi, zise șiretul ienicer. Iar apoi pentru Luminăția Ta, primul dregător al lui Allah pe pământ.

Sultanul citi în glasul lui Ahmed o ușoară ironie. Dar n-o luă în seamă:

— Prea bine. Așa se și cade. Pentru că lui Allah trebuie să-i închinăm toți, de la sultan până la ultimul ienicer, viața noastră întreagă. Așa că, ascultă-mă bine...

— Sunt numai ochi și urechi!

— Nu va apune soarele astăzi și te vei găsi în șaua calului, grăbind spre pământul Valahiei unde stă în scaun Mircea-Vodă!

— Ghiaurul cel mare?

— Întocmai!

— Și ce va trebui să fac?

Sultanului îi plăceau și nu-i plăceau cele spuse de Ahmed îi plăcea că era iute la vorbă, dar nu-i plăcea că-i întorcea vorba lui, sultanului, cu atâta agerime și îndrăzneală. L-ar fi vrut mai supus față de el și mai cutezător acolo unde-l trimitea. Dar se făcu că nu luă în seamă această temeritate a supusului său și-i zise din nou:

— Ascultă, Ahmed, vei merge în chip de trimis al meu la domnul Valahiei!

Din nou Ahmed interveni:

— E foarte simplu. Luminăte!

— Simplu, simplu, dar trebuie să știi și de ce te trimit!

— Asta îmi va spune Luminăția Ta!

— Ascultă, ascultă. Te vei duce acolo și îi vei cere, nici mai mult nici mai puțin, să închine Valahia marelui nostru imperiu.

— Mă va omorî, înălțime!

Sultanul surâse. Întrezărise pe fața lui Ahmed un început de teamă:

— Este o lege nescrisă, dar lege: solii trebuie primiți, orice veste aduc. Mai mult decât atât. Ei nu pot fi omorâți!

— Atunci e bine! rânji Ahmed.

— Bine. Numai că eu urmăresc un anume plan!

— Să-l auzim, înălțime!

— Aflând că e vorba să-și închine țara, Mircea se va mânia. Tu să-l ațâți cu tot soiul de vorbe meșteșugite. Încât să-ți spună cuvinte de ocară. Atunci tu să te simți jignit, învinuindu-l că prin tine mi-a adus mie. Sultanul turcilor, ocară și că dacă ar li fost vorba de tine, mai treacă-meargă. Dar sultanul nu poate fi veștejit cu astfel de vorbe!

Ahmed făcuse ochii mari. Povestea începea să-l înfierbânte. Iar sultanul continuă... Ai să-l provoci la luptă, să se măsoare cu tine. Sigur că, la anii lui. Mircea-Vodă nu se va putea măsura cu forța și tinerețea ta. Ai să-l răpui! Odată răpus Mircea, Valahia va fi a noastră!

Ahmed rânjea acum de-a binelea. Înțelesese gândul sultanului. Îl și vedea realizat. Totuși, nu se grăbi să părăsească sala tronului, deși soarele se pregătea să se ducă la culcare. Atunci, sultanul îi zise abia șoptit:

— Du-te, Ahmed. Când te vei întoarce biruitor, am să te îmbrac în aur strălucitor!

La auzul acestor cuvinte miraculoase, fața lui Ahmed se luminează. Se aplecă din nou în chip de supunere și se grăbi să plece pentru a împlini vrerea și porunca stăpânului său.

Într-adevăr, nu prinsese să apună soarele și Ahmed se afla în șaua calului, gonind spre Dunăre. Merse neobosit zi și noapte și, în a treia zi de când plecase, ajunse la cetatea de scaun de la Târgoviște.

Aflând că este solul lui Baiazid. Mircea îl primi de îndată. Ahmed se înclină și în fața domnului muntean la fel ca în fața stăpânului său. Baiazid. Mircea îi răspunse printr-un gest scurt, schițat din cap și îl întrebă imediat:

— Ce solie porți cu tine, de pace sau de încrânceneală?

Ahmed prinse o privire mândră și trufașă. Vorbi sfidător:

— De pace. Măria ta, atâta timp cât vă e vrerea de pace și nu vă împotriviți voinței prea luminatului sultan.

Mircea îl privi senin:

— De pace ne este mereu vrerea, solule! Totdeauna ne-a fost de pace și de senin. Dar când vin norii să ne acopere azurul, nu putem sta în pace ca să pierim!... Tăcu o clipă. Apoi continuă... Măria-Sa, sultanul, știe prea bine că noi, românii, nu ne-am dus niciodată peste casa lui ca să-i cerem ospăț, dar că înălțimea sa ne-a cercat de multe ori mânându-și armile atunci când a poftit să ne cuprindă!

Ahmed rânji înfiorător și sfidător:

— Cine e puternic, Măria ta, cutează. Voi nu puteați veni la sultan să-i cereți ospeție, că v-ar fi spulberat într-o clipă. Altfel ați fi cutezat!

— Nu, n-am fi cutezat. Și nu pentru că ne-ar fi fost frică de spulberare. Ci pentru că acolo nu e pământul nostru. Și n-avem drept a-l cere!... Dar care ți-e solia de pace de acum?

— Ea sună așa: să închinați degrabă Valahia Imperiului otoman, iar tu, Mircea. Să mergi să-ți pleci fruntea la picioarele luminatului sultan!

Mircea se încruntă și ochii lui prinseră fulgere:

— Asta ți-a fost solia de pace?

— Asta, Mărite!

— Apoi, află că ai bătut zadarnic calea până aici. Românii nu-și închină Țara niciodată. Io, Mircea, mare voievod și domn sunt asemeni lor, liber și neînchinat sultanului vostru... A uitat oare Baiazid când s-a întors rușinat de pe meleagurile noastre și când el a stat la picioarele mele atunci, învins de moarte?

La auzul acestor vorbe, Ahmed luă o figură aspră și bănuitoare, feroasă chiar, ca și cum el era cel nedreptățit și supărat. Zise aproape răstit:

— Ai uitat, se vede, că Baiazid este stăpânul lumii și

al acestei țărișoare a voastre. Dacă ar auzi cele ce le-ai spus despre el, cu limba ta spurcată, s-ar umple de mânie. Dar nu-i nimic, sunt eu aici, slujitorul lui, pentru a-i spăla rușinea!

În clipa aceea își scoase paloșul...

— Cutează dar, năpârcă, a te măsura cu unul din brațele atotputernicului Baiazid!

La auzul acestor cuvinte, toți cei care erau în jurul lui Mircea, dregători, căpitani și oșteni. Începură să murmure. Mircea era negru la chip. Solul întrecuse măsura. Întelese prea bine solia pe care acesta o purta. Căpitanul Frasin, un viteaz din oastea lui Mircea, se apropie de domnitor cu o înfățișare tot atât de cruntă și de mânioasă ca și domnitorul însuși:

— Dă-mi voie, Măria ta, eu să-ți fiu brațul tău, precum acest ienicer e al sultanului. Doresc să-ți spăl ocară venită din partea acestui nemernic!

Mircea își privi căpitanul cu ochii plini de lumină:

— Nu, Frasin, ocară a fost adresată Domnului Țării Românești. Și prin el, însuși acestui pământ. Eu va trebui, deci, să-i dau o pildă acestui ienicer!

La auzul celor spuse de Mircea. În rândul oștenilor și căpitanilor români murmurul se repetă. Fiecare din ei ar fi fost gata să scoată paloșul pentru Vodă al Țării. Dar domnul voia el însuși să-și apere demnitatea și, prin aceasta, să arate bravura tuturor românilor. De data aceasta, murmurul era ca un semn de îngrijorare pentru viața domnului lor.

Dar Mircea își sumeți privirile spre ei:

— Nu tremurați pentru viața mea, oșteni. Ați tremurat vreodată pe câmpul de bătălie pentru ea? V-am dat vreodată de rușine?

Un „nu, Măria ta”, prelungit și puternic, răsună din toate părțile. Atunci, Mircea își sumeți din nou capul și ochii i se luminau. Scoase sabia și răspunse provocării lui Ahmed, care atât aștepta. Planul urzit de sultan prindea să se înfăptuiască în mintea ienicerului.

Înfruntarea dură mult. Preț ca la un ceas. Pentru că

Ahmed era tânăr și lupta strașnic. El prelungea uciderea domnitorului, de care era sigur, pentru a-l obosi pe acesta. Pe lângă el, Mircea era un bătrân. Acest lucru îl simțise și Mircea și își aduna din răspuțeri forțele de care dispunea. Cu priceperea și măiestria sa, căpătate în cursul nenumăratelor înfruntări, nu-și risipea în zadar loviturile. Oștenii priveau cu încordare supremă această scenă teribilă și se îngrijorau în chip nemăsurat. Numai în inima căpitanului Frasin înflorise un crâmpei de speranță. Îl cunoștea bine pe Mircea-Vodă și știa de câtă forță dispune domnul Țării Românești. Era sigur chiar că stăpânul său va găsi acea lovitură trebuincioasă biruinței.

Nu se înșelase. Deodată, când părea că lupta nu se mai sfârșește, Ahmed începu să se agite, semn că socotea sosit momentul loviturii hotărâtoare. El învârti o dată paloșul, pentru a reteza capul domnului Țării Românești.

Oștenii, toți cei de față, închiseră pentru o clipă ochii îngroziți, ca să nu vadă scena aceasta teribilă a sfârșitului. Dar când îi deschiseră, văzură cu nemărginită bucurie că lupta luase altă întorsătură. Mircea cel Bătrân știuse să se ferească la timp și îl pălise la brațul drept pe Ahmed. Acesta, urlând de durere, scăpase sabia din mână. Se repezi totuși s-o prindă, dar Mircea fu mai sprinten decât el. Puse piciorul pe spadă și tună:

— Nu, Ahmed, pentru tine lupta s-a încheiat! Și îi atinse gâtul cu vârful spadei.

Uralele oștenilor nu mai conteneau. Erau urale de bucurie și de mândrie pentru vitejia și bravura ostășească a domnului Țării Românești. Toți îi cerură lui Mircea să-l omoare pe Ahmed.

Numai Mircea rămase senin:

— Nu oșteni, pe înfrânt nu-l ucid și nici nu-l supun închinăciunii față de mine, așa cum mi-a cerut mie sultanul. Apoi, întorcându-se spre Ahmed îi spuse: „Pleacă-ți fruntea până la pământ și închină-te acestui tron. Prin el, te închini Țării Românești pe care ai vrut s-o necinstești și oștenilor săi viteji care o slujesc cu neasemuită credință!”.

Ahmed cel trufaș se supuse. Îngenunche și își plecă

fruntea, apropiind-o de picioarele tronului.

„... Acum, grăi din nou Mircea, du-te la sultanul tău și spune-i că Țara Românească nu e de închinat și de vânzare. Că pământul și aerul ei, pădurile și apele au fost și rămân libere. Că oamenii acestui pământ sunt și ei, ca și păsările cerului, născuți pentru a nu fi niciodată robi. Mai spune-i să-și amintească de Rovine și să nu uite pilda de-atunci, nicicând. Va înțelege mai bine de ce noi, românii, nu ne trădăm limba, credința și obiceiurile. Și nu ne închinăm nimănui, niciodată!”.

Căpitanul Dobrotă

Vlad, viitorul domn al Țării Românești, cunoscut sub numele de Țepeș, se găsea ostatec la turci împreună cu fratele său. Radu cel Frumos. Vlad era un luptător minunat, din care cauză sultanul îi spunea Yenilmez, adică cel viteaz.

În urma unei bătălii, în tabăra turcească au fost aduși și câțiva prizonieri români. Turcii le cereau moartea. Vlad însă voia din suflet să-i facă scăpați și se gândea cum să facă pentru a izbuti acest lucru, fără a da ceva de bănuț.

În minte îi răsări un plan: dacă vreunul dintre români va reuși să-l învingă, ceilalți vor fi liberi. Sultanul încuviință planul său. La întoarcere, Vlad se adresă în turcește unuia dintre români.

— Eu nu știu decât românește, turcule, îi răspunse românul cu semeție.

— Atât mai bine, îți voi vorbi românește!

Surprins oarecum, românul ripostă:

— Voi, turcii vă pricepeți să vorbiți mai multe limbi. Dar graiul nostru sună străin pe limba voastră.

— Și eu sunt român, i se adresă Vlad. Nu simți asta când îți vorbesc?

— Nu cred că ești român. Altfel nu te-ai afla în tabăra turcească...

— Și tu te afli în tabăra turcească... Și eu sunt tot prizonier...

Românul se potoli. După o clipă însă adăugă:

— Atâta timp cât ești printre învingători, se cheamă

că suntem din tabere opuse!

— Atunci să ne luptăm!

— Încătușat cum sunt, nu pot lupta. Poruncește să mi se desfacă lanțurile.

În timp ce un turc îi desfăcea lanțurile românului, Țepeș îl întrebă:

— Cum te numești, voinice?

— Dobrotă, răspunse românul.

„Cel bun”, adică. Să fi bun și în luptă. Eu sunt Yenilmez, adică „cel viteaz”. Să vedem care pe care!

Turcii se îngrămădiră să vadă lupta. Săbiile se încrucișară și luptătorii se priviră o dată în ochi. Țepeș se bucura că are un adversar vrednic de el. La un moment dat cei doi erau atât de aproape unul de altul, încât își simțeau răsuflarea caldă în obraz. Țepeș îi șopti atunci românului, abia auzit:

— Fii atent, Dobrotă: lovește pe stânga și rănește-mi brațul!

Dobrotă rămase uluit:

— Dar ce fel de om ești și ce vrei?

— Vreau libertatea voastră, asta vreau. Lovește!

Dobrotă înțelese. Pară o lovitură închipuită și abia îl atinse la brațul stâng pe Țepeș. Acesta scăpă spada din mână, pentru că era stângaci și tună:

— Strașnică lovitură. Bravo, Dobrotă. Tu și cu ai tăi v-ați căpătat libertatea!

Românii au fost eliberați din lanțuri și se pregăteau să plece. Vlad se apropie din nou de Dobrotă:

— Ai luptat frumos, Dobrotă. Dacă vrei să rămâi cu mine ești liber s-o faci; iar dacă vrei să pleci ești atât de liber. Dacă rămâi te voi numi căpitanul meu!

Și Țepeș îi spuse pe scurt cine e și de ce se afla în tabăra turcească. Iar cel ce răspundea la numele de Dobrotă primi să rămână lângă el.

De la această întâmplare a trecut ceva timp. Într-o noapte, Țepeș și căpitanul său se furișară printre străjile turcești și fugiră, părăsind pentru totdeauna tabăra otomană. Ei ajunseră în Țara Românească și, întrucât aici

domnea un reprezentant al ramurii Dăneștilor, se gândiră să treacă munții, pentru a ajunge la voievodul Transilvaniei, Iancu de Hunedoara. Vlad Țepeș urmărea să ceară ajutor de la fratele de peste munte pentru a putea ocupa tronul Munteniei. Într-o pădure făcură un popas.

— Vin vremuri grele, Dobrotă, îi vorbi Vlad Vom avea de luptat pentru domnie!

— Vom lupta, voievoade. Voi fi mereu alături de tine. Și doresc să fiu primul care să-ți spună: „Să trăiești, Măria ta!”.

— Visuri, Dobrotă, mai e până atunci. Vezi tu pădurea asta?

— O văd voievoade.

— Pădurea e plină de copaci. Tu ești ca stejarul de colo. Dacă aş avea atâția stejari câți sunt în pădure...

— Vei avea, voievoade!

— Atunci voi birui!

— Voi lupta pentru tine până când voi pieri. Pentru tine și pentru țară!

— Tu, Dobrotă, nu trebuie să pieri!

— Viața mea, voievoade, e doar cât a unui copac. Tu trebuie să trăiești. Viața ta e cât a pădurii întregi!

După un drum lung și greu ajunseră la castelul Huniazilor, care își profila, spre înălțimile cerului, crestele lui crenelate. Un castel impunător și totodată, mândru la privit.

Dar Vlad n-avea vreme să-l privească. El îl îndemna pe Dobrotă și pășiră amândoi în curtea castelului, apropiindu-se tot mai mult. La poartă dădură peste străji neînduplecate.

— Cine sunteți?

— Ce vă pasă?

— Trebuie să știm!

— Spuneți stăpânului vostru că un cavaler vrea să-i vorbească!

— Un cavaler? și ostașul sună din corn. Dinapoia porții masive apărură un alt ostaș care, aflând despre ce este vorba, dispărură imediat pentru a duce vestea. Când își făcu

din nou apariția, șopti ceva la urechea strajei și acesta îi spuse lui Vlad:

— Voievodul Iancu nu primește cavalerii fără nume!

— Du-te și spune-i, tună Vlad, că dacă nu ne primește pe mine și pe însoțitorul meu. Vom ajunge la el cu spadele noastre!

Ostașul intră din nou și, când își făcu iarăși apariția, spuse direct:

— Voievodul Iancu vă primește la el!

Mulțumit, Vlad, urmat de Dobrotă, pătrunse în incinta castelului urmând călăuza. Parcurseră sălile fără să privească în jur. Se părea că nu-i interesează altceva decât întâlnirea cu voievodul Iancu.

— Cine ești și ce vrei de la mine, cavaliere?

— Cine sunt e mai puțin însemnat. Dar de la tine vreau dreptate și sprijin!

— Dreptate și sprijin? Dar pentru asta ar trebui să știi cine ești!

— Poate dacă vrei privi acest inel îți vei da seama! Și viitorul Vlad Țepeș scoase de la deget un inel pe care îl păstrase cu sfințenie tot timpul cât fuseseră la turci și pe care era așezată stema Basarabilor.

Privind inelul, Iancu scoase o exclamație:

— A! Ești fiul lui Vlad-Vodă, domnul muntenesc!

— Da, fiul lui Vlad-Vodă, cel pe care l-ai ucis!

— Și de aceea ai venit la mine? Ca să-mi ceri socoteală? Asta ai vrut să înțelegi prin dreptate?

— Da, am venit să-ți cer socoteală. Vreau să știu de ce l-ai ucis pe părintele meu!

Iancu nici nu se clinti. Îl privi pe Vlad drept în ochi și îi zise:

— Nu eu l-am omorât, Vlade. Ci viața însăși. Împrejurările nefericite prin care a trecut. Nevoit să fie o vreme de partea turcului, el v-a sortit chiar pe voi, odraslele lui, sultanului, ca ostateci. Dar eu nu numai că nu l-am ucis. Dar l-am iubit. Părintele tău a fost un viteaz și, atunci când a putut, a strălucit în virtuți pe câmpul de bătălie. L-am avut mereu alături de mine. Dar el s-a smuls

deodată. L-a luat apa vieții în vârtejuri și nu și-a mai putut reveni. Această apă blestemată l-a sortit pierzării!

Vlad înțelese totul. Într-o străfulgerare de gând.

Vlad rămase la curtea lui Iancu împreună cu Dobrotă. Atunci își făcu apariția în sala tronului un bărbat frumos și mândru, numai că era cu un cap mai scund decât Vlad. El se apropie de Iancu și acesta îl sărută pe frunte.

— El e Ștefan, fiul domnului Moldovei. Strașnic fecior. Și îi prevăd un mare viitor!

Apoi, întorcându-se spre Vlad: iar el. Ștefane, e Vlad, fiul lui Vlad-Vodă. E vărul tău bun. Și el va străluci în viitor!

Cei doi se priveră și parcă inimile lor bătură la fel. Se plăcură și se apropiară. Vlad scoase un pumnal și își creștă brațul. La rândul său. Ștefan scoase pumnalul și făcu același lucru. Apoi își împreunară brațele pe locul din care izvora sângele și se făcură frați de cruce.

Jurară că vor lupta până la ultima suflare pentru fericirea românilor din țările surori, Muntenia și Moldova.

Iancu de Hunedoara îi privea plin de fericire. Își plimba ochii când la unul, când la altul. Se simțea obosit și vedea în acești doi bărbați pe vrednicii săi urmași.

Veneau din nou zorii. Se pregătea să răsară soarele peste Țara Românească și peste Moldova!

În 1462, în lupta de la Giurgiu, Țepeș și Dobrotă luptară împreună împotriva turcilor. Turcii cădeau secerați de români, ca grâul în fața coaselor. La un moment dat, Dobrotă a fost înconjurat de turci, aflându-se în mare primejdie. Țepeș. Care tocmai se eliberase din strânsoare, îi veni în ajutor. Reușiră astfel să-i răzbească pe turci.

Dar lupta era departe de a lua sfârșit. Ea continuă până spre seară. Când soarele începuse să sângereze la orizont, pe Dobrotă lupta îl îndepărtase din nou de domnitor. Deodată îl zări pe acesta înconjurat de turci. Sări cât putu de repede și se năpusti ca un leu asupra acestora, dând puțință voievodului să se elibereze din strânsoare. Deodată, însă, simți o durere sfâșietoare: un turc îi înfipsese sabia în spate. Dobrotă se prăbuși într-un lac de

sânge. Cu o mână de luptători, Țepeș alergă către ei, răzbindu-i pe vrășmași. Coborî apoi de pe cal și se aplecă asupra căpitanului Dobrotă, care-și dădea duhul:

— Viteazul meu căpitan, ai luptat vulturește. Și mi-ai salvat viața!

— Eram dator, Măria ta, față de tine. Și tu mi-ai salvat mie viața o dată, acolo, în robia turcului!

— Ce voi face fără tine, Dobrotă?

— Vei continua lupta. Doamne. Țara are mai mult ca oricând nevoie de tine!

— Dar îmi va lipsi spada ta, Dobrotă!

— Viața mea, voievoade, a fost cât a unui copac. Tu trebuie să trăiești! Viața ta este cât a pădurii întregi...

Și viteazul căpitan Dobrotă își dădu sufletul în brațele voievodului său.

Doi florentini la Ștefan-Vodă

Se dusesese vestea despre faptele lui Ștefan până pe meleagurile Italiei. La Florența, oraș înfloritor și unde cu două secole în urmă izvorâră luminile celei mai mari mișcări literare și artistice, Renașterea și Umanismul, trăiau doi frați: Manuelle și Giuseppe. Manuelle era pictor iar Giuseppe, poet. Auzind și ei despre ceea ce se spunea despre diferitele țări, însetați de călătorii și de cunoașterea altor meleaguri, porniră la drum precum magii după steaua călăuzitoare spre ieslea lui Iisus. Numai că frații florentini căutau steaua norocului în Țara Moldaviei.

Nu ne interesează pe ce corabie au călătorit și ce mări și ținuturi au străbătut. Nici pe șaua căror cai au călărit. Destul a spune că au ajuns după o vreme la cetatea Sucevei, unde Ștefan-Vodă i-a primit cu multă bucurie și le-a dăruit cinstea cuvenită tuturor oamenilor cu vază. Făcu un ospăț în lege, unde se măncă și se bău după pofta inimii.

Dar a doua zi, pe la amiază, îi chemă la el. Era înconjurat de sfetnici și tălmaci care se pricepeau de minime la limbile pământului. Cel mai însemnat din tălmaci, Bartolomeo, era chiar italian. Atunci, vocea lui

Ștefan sună prevestitor:

— Ei, flăcăi, ați mâncat, ați băut, v-ați odihnit!

Și Bartolomeo traduse. Atunci, cei doi frați deodată, mânați de același gând exclamară:

— Ne-am ospătat, am băut și ne-am veselit, pe deasupra ascultând pe muzicanții Sucevei. Și ne-am odihnit!

Iar Ștefan grăi din nou:

— Acum la treabă, flăcăi. Că voi nu sunteți cerșetori, ci oameni însemnați. Plătiți cu talentul vostru ceea ce v-am dăruit!

Iar Bartolomeo traduse. Atunci, cei doi frați deodată spuseră:

— Am înțeles, Măria ta! Cuvinte rostite pe românește. Florentinii înțeleseseră cât de drepte și pline de învățăminte erau cuvintele domnitorului. Nici ei nu veniseră pentru a trândăvi. Prin „steaua norocului” înțelegeau să găsească o țară unde arta este prețuită cum trebuie. Doreau din inimă să fie de folos acestui pământ, unde poporul era de sorginte latină, ca și patria lor. Și limba suna armonios, amintind multe dintre cuvintele limbii de pe meleagurile natale. Începeau să înțeleagă și tâlcul vorbelor românești, chiar dacă învățatul Bartolomeo nu le-ar fi tradus. Astfel, încât florentinii îi împărtășiră lui Ștefan dorința lor de a-l sluji cu credință. Și, cu ajutorul lui Bartolomeo sau chiar singuri, căpătară încredere în Ștefan.

— Poruncește, Măria ta, spusese Manuelle, ce vrei să pictez: pe domnia ta, gloriosule principe al acestor meleaguri? Pe soțioara domniei tale? Pe coconii voștri? Poruncește și mă voi apuca de îndată de treabă. Ca hrana ce-o voi mânca și vinul ce-l voi bea să fie bine plătite!

Ștefan surâdea. Surâdea serafic. Și vorbea cu cei doi frați cum ar fi vorbit cu prietenii săi apropiați: Moghilă, Șendrea, Micotă și Boldur... Și ca ațâți dregători și căpitani de oaste credincioși. Dar dacă de la căpitanii de oaste și de la luptătorii de rând aștepta vrednicia brațului, de la artiști năzuia a primi bravura și frumusețea creației

spiritului. Îi răspunse lui Manuelle:

— Prietene drag, să nu iei voroavele mele ca strană de mănăstire. Și să nu crezi că n-aș fi un bun primitor de oaspeți. Ele au fost un îndemn. Și poate un sfat.

— Da, Măria ta. Drept aceea le-am luat și eu. Dar iubind sinceritatea lor, vreau să făptuiesc ce îți dorește mai mult sufletul!

Ștefan surâdea a bunătațe. Surâdea ca un heruvim. Și vorbea cu glas dulce, îmbietor. Ca un părinte pentru cei veniți de pe meleagurile însořitei Italie, dar și ca părinte al Țării Moldovei:

— Eu poruncesc începerea luptei. Pentru că sunt conducător de Țară și de oaste. Dar începutul lucrului artistic nu-l pot hotărî la fel. Artistului nu-i pot porunci. El trebuie să aibă spiritul liber, neîncătușat. Se apucă de lucru când simte chemarea divină și când muza îi dăruie inspirație... Artistul își face treaba după pofta inimii lui...

Manuelle era fermecat de frumusețea și dreptatea vorbelor lui Ștefan. Gândea „Vrednic este acest stăpân pe care cu drag am să-l slujesc”. Și îi răspunse lui Ștefan:

— Totuși, Măria ta...

Dar Ștefan nu-l lăsa amețit de vorbe frumoase:

— Privește în jur. Și înfățișează pe pânză ceea ce crezi că este de folos acestei țări și mie. Dar mai puțin mie, ci mai mult dă din culoarea ta acestui pământ binecuvântat care vă primește pe tine și pe fratele tău cu brațele deschise!

Acum, Manuelle înțelese ce voia domnitorul. Sau doar păru că a înțeles. Rămânea să dovedească prin fapta sa creatoare. Nu mai zise, așadar, nimic. În schimb, se auzi vocea lui Giuseppe:

— Înțelepte cuvinte, Măria ta. Eu, ca poet, voi face același lucru!

Trecu o vreme. Ștefan nu mai dădu ospăț în cinstea celor doi frați.

Nici nu-i mai chemă la el. Nici ei nu îndrăzniră să-l tulbure de la treburile Domniei. Aveau tot ce le trebuie, așa cum poruncise Ștefan, pentru a trăi cum se cuvine și a

lucra. Și ei lucrând, simțeau mâna ocrotitoare a părintelui Moldovei, care acum era și părintele lor. Și după cum Ștefan veghea asupra treburilor Moldovei, veghea și asupra lor, așteptându-le rodirea.

Era într-una din zilele lunii octombrie. Toamna se prelungise mai mult în anul acela. Iar frunzele își păstraseră și ele verzele cel proaspăt din vară. Doar vreo două trei frunze, pe ici pe colo, se dovediseră căzătoare. Pe celelalte se părea că mantia zăpezii le va surprinde în copaci. Semn bun pentru țară și domnitor. Se vestea rod bun în hambare și hotare netulburate de vrăjmași.

Ștefan cunoștea semnele și se simțea mulțumit. Dar în el se cuibărise o neliniște pe care nu și-o putea tălmăci. Venea seara și se simțea obosit mai devreme de ceasul culcării. Soseau zorii și el încă zăbovea în așternut. „Nu mai sunt șoimul de altădată!”, își zicea. Și nu-și găsea răspunsul dorit.

Când, iată, că la ceasul amiezii i se înfățișară cei doi frați. Aveau priviri senine și mulțumite. Ștefan își aminti de ei ca de o veste bună. „Să aflu oare răspuns la neliniștea mea?” Și ei se închinară și-i vorbiră. Își rosteau gândurile senin, pe limba Țării Moldovei. Ca și cum ar fi fost aici dintotdeauna. Auzindu-i vorbind astfel, Ștefan se înveseli. Iar Manuelle se grăbi să-i vorbească:

— Să trăiești, Măria ta. Eu și cu Giuseppe am isprăvit lucrarea noastră!

Ștefan se înveseli cu totul:

— Asta da veste bună. Dar unde este lucrarea?

Tot Manuelle îi răspunse:

— Ne-ai rugat, Măria ta... că la artiști nu le poruncești ca la luptători... să punem în lucrarea noastră tot ce credem că e mai însemnat din tot ce se petrece în țară. Și care să și folosească țării! Și deci și Mariei tale!

— Asta așa e! încuviință Ștefan.

— Și iată, noi am stat și am cugetat. Și am mers prin țară. Și am vorbit cu oamenii. Și am cunoscut bine tot ce se poate cunoaște.

— Chiar și graiul nostru! zise Ștefan.

— Da, Măria ta, încuviință de data aceasta Giuseppe. Limba voastră sună frumos și se deprinde ușor. Mai cu seamă că multe cuvinte seamănă cu ale noastre!

— Da, de bună seamă că așa este. Dar vreau să văd lucrarea. Pentru că de vorovit am tot vorovit!

Glasul lui Ștefan prinse o altă culoare, necunoscută până atunci florentinilor. Vorbi Manuelle:

— Măria ta, noi am sfârșit lucrarea, precum am spus. Dar am dori să fie de față și cinstiții boieri, dregători și curte mai mărunță. Și oameni de rând. Câte unul din flecare soi de oameni. Din fiecare strat. Cum a făcut Noe cu corabia lui, înăuntrul căreia, după porunca divinului Creator, a luat puzderie de viețuitoare de toate felurile câte erau pe pământ înainte de potop. Să nu se piardă sămânța lor!

Ștefan îl privi pe Manuelle cu multă atenție. Simțea că acesta pune la cale ceva, sau numai ascunde ceva. Își trecu apoi privirile spre Giuseppe, care era plin de surâs. Îi făcu semn pictorului să termine ce avea de spus. Și Manuelle mai adăugă:

— Vreau ca toți să privească și să citească la fel ca într-o carte ceea ce vă voi înfățișa. Iar domnia ta, mărite, să fi judecătorul nostru!

Ștefan stătu puțin pe gânduri. Apoi făcu așa cum spusese Manuelle. Trimise pe un slujitor mărunț printre oameni. La scurt timp, când toți erau adunați, Ștefan îi întrebă din nou pe florentini:

— Ei, acum ce mai doriți?

Giuseppe se înclină și zise:

— Măria ta, lucrarea noastră se află pregătită în sala tronului. Binevoiește a da poruncă tuturor ca să purcedem într-acolo. Cu domnia ta în frunte!

Ștefan îi privi din nou pe cei doi frați. Părea că încearcă încă de pe acum să deslușească secretul florentinilor. Pentru că era limpede un lucru: ei ascundeau ceva. Dar nu stătu mult în cumpănă. Zise cu glas poruncitor, ridicând sabia ca la atac:

— După mine copiii mei, fii ai Moldovei!

Când ajunseră în sala tronului, văzură toți o pânză mare, albă, cam cât peretele. Ea învăluia altă pânză, încă nevăzută. Dar deodată, la un semn al lui Manuelle, un oștean retează cu sabia sfoara ce ținea prizonieră pânza. Atunci uriașa pânză se prăbuși, dezvăluind un tablou aproape tot atât de mare, pictat în ulei, de toată frumusețea. Se auziră murmure de admirație și nimeni nu-și mai luă ochii de la tablou.

Se petrecu însă și o minune. Mulți dintre cei de față parcă se mutaseră în tablou. Iată-l pe Ștefan Vodă și pe boierii lui cu vază. Așezați la masă la un ospăț în lege. Ștefan se afla în mijloc. Parcă era Iisus în mijlocul ucenicilor. Parcă! Dar dacă îi urmăreai și, mai ales, îi numărai pe dregători aflai că erau unsprezece. Unde era însă al doisprezecelea? Desigur că tabloul pictat de Manuelle nu era aidoma cu „Cina cea de Taină” a lui Leonardo. Ștefan era imaginat ca un cavaler mândru și semeț, vultur al Moldovei, cu pocalul plin de nectarul viilor de Cotnari, ridicat la înălțimea capului, închinând, ca de atâtea ori la ospete, pentru Moldova. Și pentru biruința românilor asupra vrăjmașilor ei. În planul secund se putea vedea Moș Mugur, bătrânul potcovar al Sucevei, simplu la port și la grai. Și el purta în mână un pocal pe care se pregătea să-l soarbă cu nesaț. Bătrânul era aproape de suta anilor și moartea îl ocolise până la acea vârstă. Ștefan îl prețuia pentru simplitatea și agerimea minții sale. Și rar ospăț de nu îl poftea. Mai în spate se profilau capetele unor boiernași, negustori și căpitani de oaste. Toți erau cu pocalele ridicate la acel ceas de ospăț, așteptând semnul domnitorului care trebuia să soarbă primul din cupă.

Unde era însă al doisprezecelea dregător? Poate nu s-ar fi observat lipsa unui asemenea personaj și nimeni nu s-ar fi gândit să facă o apropiere între scena pictată de Manuelle și cea biblică a lui Leonardo. Nici chiar Ștefan. Toți erau furați de minunea ce li se înfățișa. Însuși Ștefan se bucurase nespus și vorbi cu glas domol după vinul pe care îl băuse în tablou:

— N-ai trăit în zadar, Manuelle. Nici pâinea Moldovei

n-ai mâncat-o, nici vinul ei nu l-ai băut în zadar!

— Mulțam de voroave, Măria ta!

Dar totul se frânse. Dintr-odată se auzi vocea plină de mânie și ură a boierului Nicoară:

— În zadar îl lauzi pe pictorul aista, Măria ta. Aici s-a săvârșit o mare nedreptate!

Ștefan se întoarse și cu același glas blajin și domol, dar parcă puțin asprit ca al mustului când a pornit a da în fiert, zise:

— Despre ce fel de nedreptate e vorba, boier Nicoară?

— Eu, Măria ta lipsesc din acest tablou. Nu sunt și eu om cu vază în scaunul domnesc?

Ștefan privi iar tabloul și parcă mult mai atent. Apoi zise simplu:

— Da, într-adevăr, din tablou lipsești tu, Nicoară. Dar ce pot spune. Răspunsul îl găsim la Manuelle!

Manuelle însă privea senin și tăcea. În schimb, vorbea Giuseppe:

— Măria ta, nu uita că și eu trebuie să dau socoteală de pâinea și vinul domniei tale. Cum trebuie să dea socoteală toți fiii acestei țări!

— Ce vrei să spui Giuseppe?

— Că și eu am fost alături de fratele meu la lucrare!

— Și tu ai pictat, Giuseppe?

— Nu, Măria ta. Nu am acest har. Însă am fost alături de el în cunoașterea oamenilor, a împrejurimilor și întâmplărilor...

— Așaaa!

— Și ceea ce el a pictat, eu am exprimat în versuri. Răspunsul îl vei găsi la mine!

Ștefan se înveseli iar:

— Dacă-i așa, să auzim!

Și Giuseppe scoase un pergament și citi slovele îngrămădite pe el:

„Iar Domnul ridicând paharul.

De setea arșiței cuprins,

Rostește mândru, prinț al Țării,

Cu dor în inimă, nestins:

— Voi dregătorii mei de seamă
Și căpitani în luptă lei,
Ați fost mereu pentru Moldova,
Dar dintre toți pictați pe pânză,
Lipsește unul dintre ei...”

Și își curmă firul versului. Atunci Ștefan păru că nu mai înțelege nimic:

— Și, întrebă el cu mirare, unde este al doisprezecelea dregător? Adică Nicoară?!

Dar Giuseppe tăcu. În schimb, Manuelle care dispăruse pentru o clipă, reapăru purtând în mâini o pânză mult mai mică însă la fel de izbutită. Ea arăta răspunsul pe care-l aștepta Ștefan. Domnitorul se afla în prim-plan în tablou, mândru și neînfricat iar vornicul Nicoară se pregătea să îl sărute. Era așa de bine zugrăvit, încât parcă îl vedeai pe Nicoară trăind voluptatea sărutului.

Un murmur cuprinse adunarea. Ștefan își schimbă dintr-odată privirile spre Nicoară. Părea că i se luminează de ziuă. Că abia acum făcea apropiere între tema biblică a lui Leonardo și înțelesul lucrării artiștilor pe pânză sau în poezie. Gândi: „Al doisprezecelea ucenic... al doisprezecelea dregător... Nicoară?!” Bucuria care se citise cu puțin în urmă în privirile sale se schimbă în negură. Vorbi mai altfel:

— Ei, ce zici, Nicoară, nu cumva este vorba despre tine, cel care lipsești din tabloul ospățului meu?

Nicoară păli:

— Nu știu, Măria ta, tocmai de aiasta am și întreat... în schimb Giuseppe își continuă nestingherit versul:

„Ți-aduci aminte vomice Nicoară,
De ziua lungă de atunci, din vară,
Când în grădina mândră-a casei tale,
Câțiva boieri făcându-și osanale,
Te-au vrut să fi tu domn adevărat,
Tu, vomice Nicoară, ai uitat?
Iar scena cu sărutul – și mai rău.
Iuda ești tu, sărutul e al tău!”

Atunci Nicoară scoase sabia pentru a-l păli în cap pe poet. Dar Ștefan fusese mai iute. Cu sabia sa făcătoare de minuni, lovi în sabia ucigașă pe care Nicoară o scăpă din mână. Vocea lui Ștefan suna mai altfel:

— Ce ai de spus, năpârcă?

Nicoară însă încercă s-o scoată la bun capăt. Zise:

— Nu am nimic de spus. Acești oameni sunt niște ticăloși. Sunt plini de ură pentru că... sunt mincinoși... lasă-mă să-i pedepsesc!

Dar Ștefan deveni neîndurător:

— Ce spui? Tu cu spada, ei cu penelul și condeiul, nu? Luptă cu mine dacă vrei și dacă te simți nevinovat! Pentru a-ți spăla rușinea de a te fi învinovățit pe nedrept!

— Cu tine, Măria ta, n-aș cuteza niciodată. Tu ești vulturul Moldovei!

Atunci se auzi vocea lui Manuelle:

— Măria ta, noi nu mințim. Suntem oameni de cinste. Noi am lucrat nu din cele auzite ci din cele văzute și trăite. Boierul Nicoară ne-a chemat și pe noi la ospățul acela. Ne-a luat pe departe și ne-a întrebat ce facem. I-am spus că suntem în slujba Mariei tale iar el ne-a oferit un târg mârșav. Fiindcă putem fi în preajma domniei tale să-ți împlântăm cuțitul în inimă. Și ne va răsplăti cu aur cât nici nu putem căra la Florența...

În sufletul lui Ștefan se dezlănțuia furtuna:

— Povestește, Giuseppe!

— N-am putut, Măria ta. Suntem oameni de rând. Dar suflete de artist. Artiștii nu omoară decât prin arta lor. Am socotit, așa cum Măria ta a spus, că cel mai însemnat lucru pentru Moldova este viața Mariei tale. Și am spus adevărul, așa cum ne-am priceput, pe pânză și prin versuri!

Atunci vornicul Nicoară scoase un strigăt ascutit. Culese sabia de unde căzuse și se repezi asupra florentinilor. Dar și de data aceasta, Ștefan a fost mai iute. El, cu sabia dreptății, ca și atunci când stătea în lupte pe cal, îl păli în cap pe Nicoară prăbușindu-l la pământ.

Nu știm cât de adevărată o fi această poveste. Pentru

că nici bătrânele cronici nu vorbesc despre ea și nici cele două tablouri pictate de Manuelle nu s-au găsit. După cum nici versurile lui Giuseppe. Dar, după câte am citit și știm despre Ștefan Vodă, povestea pare atât de adevărată.

Pentru că Ștefan iubea din inimă pe viteji și pedepsea fără cruțare pe trădători!

Codruț

Pe vremea când Țara Românească avea în scaunul domnesc pe Neagoe Basarab, un căpitan de la ciute, pe nume Codruț, a fost trimis de domnitor la sultanul tuturor turcilor cu solie de credință.

Pe atunci, singura cale de a ajunge la Poartă era armăsarul aprig și feciorul voinic. Solul domnului român trebuia să fie plin de sănătate și vioiciune și să țină la drum. Codruț era cel mai nimerit. Înalt ca bradul și bine legat precum stejarul, frumos la chip, cu plete negre și cu mustață bogată. Dar nu numai atât. Avea minte vioaie pentru a înțelege semnul soliilor și tâlcul vorbelor. Nu se încurca în cuvintele meșteșugite și în capcanele întinse de sultan ori de dregătorii turci.

Neagoe-Vodă îl cunoștea bine pe Codruț. Orfan de mic, flăcăul de acum avea ceva din frunza mișcătoare în vânt a codrului. Domnul îl luase de suflet, prețuindu-l pentru virtuțile sale ostășești, dar și pentru mintea iscusită și inima înflăcărată. Într-o zi îl chemase la el și îi spusese:

— Băiete, orfan ai fost, mare ai crescut. De mă vei sluji cu credință... și nu pe mine ci Țara noastră românească, eu îți voi fi tată bun, precum soața mea Doamna Despina îți va fi și ea mamă iubitoare!

Devenind fiu domnesc, Codruț porni la drum spre sultanul tuturor turcilor, pe nume Soliman cel Măreț. Voia nespus să îndeplinească dorința tatălui său și porunca domnului Țării Românești.

Stătu în șa, până spre Dunăre, fără popas, când armăsarul începu să dea semne de oboseală. Nu se simțea obosit, dar cu grijă de părinte trebuia să se gândească și la calul său. Un asemenea cal crescut cu grijă de el nu putea fi schimbat cu un simplu cal de olac. Trebuia să-și cruțe

calul, să-l hrănească și să-l popăsuiească la vreme.

Așa și făcu. Când se lăsa seara și când dunga părelnică a Dunării prinse și mai mult contur, își opri calul și trase la un han îmbietor ca și oaza pustiurilor. Calul necheză scurt pe nări, ca semn că a înțeles fapta stăpânului și că-i mulțumește pentru milostenie. Arăta că în zori își va purta stăpânul cu și mai multă vigoare. Își lăsă, așadar, mai întâi calul la grajd, în seama îngrijitorului, ca acesta să-l ospăteze cu nutreț din cel mai bun.

Abia în urmă se gândi și la el. Pătrunse în han, ceru o cameră pentru noaptea aceea și zăbovi ceva în fața unei mese îmbelșugate și a unui vin aromitor. Când se simți sătul, se duse să se culce. Știa că a doua zi va trece Dunărea și va pătrunde prin locurile unde sultanul avea mare putere și pretutindeni slujitori credincioși. Știa că, după ce va ajunge la pașalâcul Nicopolei, va merge printre bei, begi și begler-begi. Popasurile aveau să fie mai rare și mai scurte, hrana și băutura, la fel.

Se trânti pe pat și încercă să adoarmă. Somnul trebuia să-i refacă și lui, ca și armăsarului, forțele. Dar somnul era fecior viclean și se lăsa așteptat, pentru a fi cât mai mult dorit. Întârzie încă mult timp, lăsându-l pe Codruț pradă tuturor gândurilor.

La început, lui Codruț îi răsăriră în minte figurile lui Neagoe Vodă Basarab și a doamnei Despina. Gândindu-se la domnul Țării Românești, la ureche îi înfloriră ca un cântec cuvintele pe care i le dăruise încă din viață, ca o moștenire, înțeleptul voievod:

„Tu, fiul meu Codruț, să fi cinstit ca om, voinic și viteaz precum ești, iute ca o căprioară sau ca săgeata, netemător fie-ți brațul și la fel inima. Să ai foame pentru adevăr și sete de dreptate...”

Cântecul nu se sfârșea. Sălășluia aprins în inima voinicului. Iar gândul lui din acel miez de noapte răspundea ca un ecou poruncii și dorinței domnitorului:

„Voi fi, doamne, om cinstit și de ispravă, nu mă voi pleca nici în furtună. Iar setea de dreptate și iubirea de

tară îmi vor întări brațul.” Și luminat astfel, simți cum îl cuprinde ceața amețitoare a somnului. Și Codruț păși pe drumurile sale întortocheate.

Într-un târziu de noapte, pe care poate numai luna îl știa, avu un vis ciudat. Se făcea că un turc, cu un turban mare pe cap, se pleca asupra lui să-l înjunghie. Un asemenea vis numai la somn nu te putea îmbia. Așa că se trezi și deschise ochii mari. În clipa aceea simți lucind lama unui pumnal.

Între vis și viață se făcuse o punte atât de adevărată încât Codruț înțelese că, dacă mai întârzia o clipă, nu s-ar mai fi ridicat niciodată din așternut. Nu mai era vreme să se dumirească, să vadă ce se întâmplă și dacă e vis sau totul este aieveja. „Măcar să fi fost vis, că nu-i strica să se apere de el! Pentru că, dacă nu era vis, trebuia, tânăr cum era, să aibă parte de visuri frumoase!”

Ghici cam unde era brațul care ținea arma ucigătoare. Îl prinse și-l strânse cu putere. Arma căzu neputincioasă alături de el iar turcul izbucni în strigăte de durere.

„Așadar, totul era aieveja...” Codruț sări în picioare, dar pe turc nu-l slăbi din strânsoare. Acesta căzuse în genunchi și se ruga de mama focului să fie iertat:

— Allah! Allah! Mare păcat la mine făcut.

Îl trase pe turc lângă fereastră și la lumina lunii îi zări obrazul. Simți un fel de necaz pe turcul ăsta care îi stricase somnul și care, pe deasupra, era gata să-l omoare. Îi veni să tabere pe el și să-l ia la bătaie. Dar își potoli pornirea. „Stai întâi să-l descos, să văd ce vrea de la mine. Și cum de-a nimerit în camera mea.”

Îl privi aspru, cât să-l înspăimânte și să-l facă să înțeleagă că, dacă umblă cu șoalda acolo, își va sfârși zilele câte le mai avea de trăit. Turcul se pare că înțelesese din uitătura lui Codruț că nu era de glumit cu flăcăul. Arăta ca o trestie scuturată de vânt în mâna acestuia. Fără cuțit și fără ajutorul somnului viclean, nimic nu era de făcut. Dădu din cap și se văicări iar:

— Allah! Allah! Iartă la mine păcătosul de Muhamed.

Că îmi este numele la fel cu al profetului tău!

— Lasă-l pe Allah-ul tău și pe profetul lui în pace! îi strigă Codruț. Că acu' nu te pot ajuta cu nimic. Dreptatea stă în brațele mele! Și cu văicărelile astea muieresti nu faci mare lucru!

— Așa! făcu Muhamed... atunci... iartă-mă, Măria ta!

Când auzi aceste cuvinte, Codruț se porni pe râs:

— Măria ta, ai? Ei bine, află că eu nu-s Maria sa, ci un simplu oștean. Dar tu să faci bine să-mi spui de ce ai vrut să mă omori!

— Nu vrut bre să te omor. Vrut doar să dorm și eu pe patul tău. Că nu mai era altul liber în han.

— Și cuțitul?

— Îl port la chimir. Am vrut să-l așez undeva. Dară tu te-ai trezit și ai crezut că vreau...

— Minți, turcule! Și Codruț îl strânse din nou de braț, încât Muhamed scoase un urlet de durere:

— Am mințit, aferim. Lasă-mă să-ți spun tot!

Codruț slăbi strânsoarea:

— Bine, fie, dar dacă minți din nou, s-a isprăvit cu tine!

Turcul îl privi cu viclenie:

— Te-am văzut așa înveșmântat și am vrut să te prad!

Codruț își aduse aminte de punga cu galbeni pe care i-o dăduse domnitorul la plecare. Se gândi: „Să fi vrut cu adevărat să mă prade turcul sau o fi și altceva la mijloc?” Se hotărî, însă, a pune capăt vorbelor, pentru a mai avea vreme de ceva odihnă. Așa că se făcu a-l crede pe turc:

— Bine, Muhamed. Dar să știi că n-ai să izbutești niciodată să mă prazi. Am ochi de căprioară și somnul ușor. Acu, iacă, te iert și te las să te întinzi lângă mine pe pat!

Luă însă cuțitul și-l puse sub pernă, ca să vadă și să înțeleagă Muhamed și se trânti din nou pe pat. Turcul se așeză și el pe un capăt al patului. Era și timpul, deoarece nu după multă vreme, alba, cu luminile ei feciorelnice, își arată chipul la ferestrele hanului.

Muhamed se rugase de Codruț să-l ia cu el, pentru că

încheiase treburile pin Țara Românească și tocmai se pregătea să meargă la Stanbul. Codruț simțea că turcul minte, deoarece îi spusese verzi și uscate despre negoțul pe care îl făcuse el peste Dunăre, în Țara Românească, de pe urma căruia câștigase mulți bănuți. „Atunci de ce oare turcul se mai lăcomise la punga lui cu galbeni?” îl lăsă însă pe Muhamed să creadă că-l duce cu vorbele sale, dar se hotărî să nu-l slăbească o clipă din ochi.

Atunci, Muhamed se rugă de Codruț să-i dea un galben ca să-și cumpere un cal. Dar calul, numai închiriat și costa mai mult. Dar cumpărat în lege?

Oricum, îi dădu un galben și Muhamed se întoarse destul de repede, cu un cal mândru, de rasă, fapt care-l făcu pe Codruț să devină și mai bănuitor.

Încălecară și trecură curând Dunărea. Când soarele se ridicase bine în creștetul cerului, ei goneau spre Stanbul. Făcură scurte popasuri pentru a adăpa caii și pentru propria lor ființă. Muhamed se văicărea mereu că n-are bani. Dar Codruț nu-l întrebă ce-a făcut cu banii câștigați de pe urma negoțului. Se hotărî însă a-l supraveghea și mai și. De altfel, tot timpul drumului îl lăsase pe turc să meargă înainte. Era mai bine așa. Putea să fie cu ochii pe el. Și astfel, își dădu seama, după aerul distins de pe figura lui Muhamed, după ținuta cu care călărea, că turcul nu este un negustor de rând, ci trebuie să fie un demnitar turc. Asta îl făcea să fie și mai atent, dar se gândea ce rol o fi jucând Muhamed în misiunea pe care domnitorul i-o încredințase, misiune de pace și bună înțelegere.

Când soarele se pregătea să se culce, cei doi zăriră în depărtare zidurile Stanbulului. Îndemnară încă o dată caii și ajunseră. Dar, de cum intrară în cetate, Muhamed se făcu nevăzut. Codruț nici nu se putu dumiri cum se petrecuse atât de repede totul. Este drept că atenția îi fusese o clipă furată de un zgomot care venea dinspre piață. Întoarse capul să vadă despre ce este vorba, dar asta durase doar o clipă. Cât sclipise o stea dintre cele care apăruseră pe boltă. Și când revenise, pe Muhamed ia-

l de unde nu-i! Se topise în umbrele nopții, cu cal cu tot.

Codruț zâmbi: „Muhamed e un hoț fără pereche. Dar lasă că-i vin eu de hac”.

Lumina lunii îi stăruise o clipă pe față pentru a-i dezvălui zâmbetul. Și parcă-i spunea, mai în glumă, dar parcă mai mult în serios, „Fii atent, Codruț băiatule, că Muhamed e un hoț din cale-afară de hoț. Să nu te fure și pe tine!”.

Mâncase și dormise la un han. Dar Muhamed nu se mai arătase în niciun fel. Nici ca musafir obișnuit, nici nepoftit și cu cuțitul în mână, ca în noaptea trecută.

Se hotărî să-l dea încolo pe turc și să-și amintească bine porunca domnitorului. Porni astfel spre împărăție. Ajunse la foisorul sultanului și văzu o grămadă de mahomedani, sau trimiși din toate părțile lumii, așteptând să fie primiți la luminatul și prea înțeleptul Soliman cel Măreț. Se hotărî să aștepte și el. Se așază pe una dintre numeroasele trepte ale palatului, așa cum văzuse că făceau ceilalți și își aruncă privirile în jur pentru a-și scălda ochii în albastrul de vis al cerului și-n reflexele mării, ascultând glasul Bosforului și mângâierea soarelui. Era o atmosferă de calm și de basm, care te îmbia la visare. La intervale de timp pe care n-avea rost să le socotești, la ușa scăldată în aur și-n pietre prețioase, apărea un imbrohor care dădea drumul câte unui grup să intre din rândul celor care așteptau.

Codruț nu cunoștea legea primirilor la sultan. Dar, după cât înțelegea, era o regulă a primirilor. Credea că toți ceilalți erau anunțați, încât lui i-ar fi venit rândul abia spre seară. Așa că atunci când spre amiază imbrohorul apără din nou, Codruț se duse drept spre el și-i ceru să fie primit la sultan. Imbrohorul știa ceva românește:

— Al cui trimis ești?

— Al domnului Țării Românești, Neagoe-Vodă Basarab!

La auzul acestor cuvinte, imbrohorul făcu un semn celorlalți să aștepte și, adresându-se lui Codruț, îi spuse:

— Fi binevenit în împărăția prea marelui și prea

înțeleptului Selim, fiul lui Allah! Și-i făcu semn numai lui Codruț să-l urmeze.

După ce străbătu săli mari și culoare pline cu bogății neasemuite, Codruț, condus de imbrohor, pătrunse în cea mai de seamă dintre ele, care strălucea de-ți lua ochii. Și acolo, văzu pe un tron de aur pe Soliman cel Măreț. Nu se intimidă. Nu simți nici pic de teamă. Inima nu-i bătu mai tare în piept și tâmplele nu-i zvâcniră. Pentru Codruț, sultanul era un om ca oricare altul.

Se apropie și se înclină în fața sultanului. Auzise că acesta era foarte înțelept și, pe deasupra, cunoștea multe limbi ale pământului, chiar și limba valahilor. Însă, de mândru ce era, vorbea în turcește cu toți și folosea tălmaci. Dar se bucura când unul dintre cei care i se înfățișau răspundea tot în turcește. Se spune că odată venise la Soliman un cavaler din Țara Frâncească. Întrebat din ce țară vine, cavalerul îi răspunsese în turcește că din Frância. Și atunci Selim, căci așa i se mai spunea sultanului, cu ochii strălucind de bucurie, îi dăduse riposta:

— Asta înseamnă că în Frância se vorbește turcește, iar tu, cavaliere, mă recunoști împăratul tău!

Știind acest lucru, deși cunoștea destul de bine graiul otomanilor, Codruț se hotărî să vorbească pe limba lui:

— Al cui trimis ești, voinice cavaler? sună vocea sultanului.

Codruț se făcu a nu pricepe și sultanul se încruntă. Făcu totuși un semn tălmaciului și acesta îi puse întrebarea în românește. Codruț prinse atunci să zâmbească:

— Sunt trimisul domnului Țării Românești, Neagoe-Vodă Basarab. Cât despre titlul de cavaler, nu-mi aparține. Dar de voinic, luminăția ta are dreptate că îs voinic așa cum m-o făcut mama!

La auzul acestui răspuns, sultanul prinse a râde. Și i se adresă în românește:

— Spune-mi, care ți-e solia, voinice?

— Luminăția ta, stăpânul meu îți trimite gând de

pace, sănătate și viață lungă, domnie înțeleaptă și te asigură de credința și statornicia lui!

Sultanul îl privi pe Codruț căutând parcă să-i citească pe față cuvintele pe care acesta le spusese. Găsi o figură deschisă, fără ascunzișuri.

— Mda, zise, vorbele stăpânului tău sunt frumoase. Ce-și poate dori un sultan decât să fie sănătos la trup și la minte pentru a cârmui marea sa împărăție și a se putea bucura cât mai mult de viața pe care i-a hărăzit-o Allah cel milostiv. Și ce-și mai poate dori un sultan decât să aibă supuși credincioși care să-l asculte întru totul, să nu se răzvrătească și să-l pună pe drumuri cu armatele pentru a le potoli nesăbuițele!

— Așa-i, mărite sultan, după cum ați grăit! Încuviință Codruț.

Sultanul îl privi din nou. Și de data aceasta se încruntă:

— Apoi, dacă-i așa, de ce Neagoe-Vodă, supusul meu, trimite ca sol la mine pe un hoț și un tâlhar de drumul mare?

Codruț amuți. Pe lângă vorbele de adineaori, acestea de acum căzură ca un trăsnet.

— Nu înțeleg, luminate, spuse după o clipă. Eu nu sunt nici hoț, nici tâlhar de drumul mare. Sunt trimisul domnului Țării Românești, care n-are pereche de cinste sub soare. Și așa simt toți supușii lui. Iar cinstea mi-o port ca pe o făclie veșnic trează în inimă și-n tăria brațului!

— Vorbe! tună sultanul. Ai să vezi că sunt vorbe.

Și bătu din palme. La acest semnal, de după o draperie își făcu apariția Muhamed în carne și oase. Apăru atât de repede pe cât de repede dispăruse în noaptea trecută din privirile lui Codruț.

La vederea lui, Codruț scoase un strigăt de uimire.

— Aha, zise sultanul, l-ai recunoscut pe cel pe care l-ai prădat!

— Eu l-am prădat? Dar nu e deloc așa. El a încercat să mă prade pe mine!

Sultanul se făcu foc de mânie. Se răsti la Codruț:

— Bagă de seamă, voinicule. Murad e vizirul meu. El, înțeleptul, să te prade pe tine, un sărăntoc? De ce ar fi făcut-o?

Codruț simți că se încurcă. Nu putea desluși încă tot jocul sultanului, dar își dădea seama că, de fapt, era la mijloc o fină urzeală, pusă abil la cale. Gândurile îi alergară repede prin minte: „Muhamed era de fapt Murad, negustorul era de fapt vizir, ucigașul era de fapt trimis nu pentru a-l ucide, nici pentru a-l prăda, ci pentru alt scop”.

Deodată se luminează. „Trebuia să se găsească o pricină solului pentru ca apoi domnul Țării Românești să fie învinuit de necredință. Iar pentru a fi din nou iertat, trebuia să sporească tributul către Poartă. Acesta era jocul lui Soliman și cursa în care căzuse”.

Vocea îl smulse din gânduri:

— Spune, de ce te-ar fi prădat marele meu vizir? Cunoaște bogății cât n-are ce face cu ele!

Codruț simți că se înăbușă. Zadarnic să povestească toată pățania. Sultanul o știa prea bine. Doar el o pusese la cale. Nu putea nici să-l învinuiască pe sultan, să-i dezvăluie planul. Așa că se hotărî să-și încerce norocul:

— Nu știu ce l-ar fi făcut pe măritul vizir să mă jefuiască. Dar nici eu nu l-am jefuit!

— Ba m-a jefuit! țipă pretinsul Muhamed.

— Cum poate dovedi luminăția sa, înaltul vizir, că l-am jefuit?

Se făcu tăcere. Codruț crezu că a câștigat. Sultanul îi făcu semn vizirului să răspundă. Acesta înaintă spre Sultan și-i spuse:

— Luminăția ta. Eram în piață, în zori. Știi, obiceiul meu: mă îmbrac ca neguțător să văd ce se mai petrece prin împărăție. Și la o tarabă am văzut acadele, după care mă dau în vânt. Scot punga să cumpăr și eu o acadea. Iau un galben din pungă și mă pregătesc să plătesc. Când, o mână îmi înșfacă punga și o bagă în sân. Mă întorc, îl văd pe flăcăul ăsta și strig după el. Dar de iute ce-a fost, a dispărut înainte.

— Minte! șuieră Codruț nemaiputându-se stăpâni.

— Mint? Luminăția ta, poruncește ca voinicul să fie căutat, pentru că punga furată trebuie să se găsească la el!

Codruț scoase punga:

— Nu e nevoie să mă căutați. E punga mea cu galbeni, dată de stăpânul meu înainte de plecare pentru cele trebuincioase drumului!

— Minte, stăpâne. Din fericire, după ce am văzut că mi-a furat punga, n-am mai cumpărat acadeaua. Iată galbenul pe care-l scosesem și care a rămas la mine! E aidoma celor din pungă!

Codruț văzu strălucind galbenul în mâna vizirului și își aminti de galbenul cerut de Muhamed pentru a cumpăra calul. De-abia acum înțelese totul. Fusese victima unei viclenii fără pereche.

— Galbenul e din această pungă. Iar punga e a mea. Pot dovedi că Neagoe-Vodă are asemenea pungi cu galbeni.

— Iar eu, zise sultanul, am asemenea pungi cu galbeni trimise tot de Neagoe-Vodă ca tribut. Din aceste pungi am dăruit vizirului meu pentru credința sa față de mine. Tu l-ai prădat pe vizir. Deci, m-ai prădat pe mine!

Și-i făcu semn imbrohorului să-l zvârle pe Codruț în temniță.

Stând în întuneric, după gratii, Codruț își aduse aminte de tot ceea ce auzise și știa despre temnițele sultanului. Se spunea că cine intra aici nu mai vedea niciodată lumina zilei. Că mulți, nemaiputând răbda să stea închiși, își puneau capăt zilelor, dându-se cu capul de zidurile temniței.

Stătea și se gândea că nici el nu putea răbda închisoarea. Era învățat slobod ca pasărea și iubea din toată ființa sa traiul liber și fără frâu.

Dar mai mult ca orice, îl dureau că fusese înșelat și că solia lui la sultan dăduse greș. Iar domnul și stăpânul său avea să plătească un tribut mai mare. Gândul acesta nu-i dădea nicio clipă de liniște. Și totuși, se muncea să vadă cum ar putea scăpa de aici. Dar nu-i venea nicio idee în minte. Pentru că, într-adevăr, nu se putea scăpa în niciun chip de aici. Temnițele aveau ziduri groase, lanțuri grele,

lacăte, iar pe deasupra erau strașnic păzite de ieniceri înarmați până-n dinți.

Și totuși, când era mai disperat, se ivi prilejul mult așteptat. Într-o dimineață, la gratiile temniței veni chiar vizirul Murad îl strigă pe Codruț și izbucni într-un râs batjocoritor:

— Ai văzut, voinice, că te-am dat gata! Nu trebuie să ai numai putere, dar și minte iscusită! Și continuă să râdă necruțător.

Codruț se sculă de jos de unde dormea. Îi sclipi în minte o idee. Se apropie de gratii și cu un aer plin de suferință se tângui:

— Ai dreptate, luminate. Ai fost mult mai cu minte decât mine. Rogu-te dar, mergi la sultan să-mi ierte și mie prostia și să mă sloboade să mă înturnez acasă!

Vizirul îl privea nedumerit. În clipa aceea, Codruț, cu iuțeala fulgerului, scoase mâinile prin gratii și-l prinse de gât pe vizir, strângându-l cu toată puterea. Vizirul simți că-și dă duhul:

— Iartă-mă, voinice!

— Și minte și putere trebuie să ai, vizire. Dar nu te pot ierta până nu mă ierți tu pe mine! Și începu să-l strângă și mai tare.

— Ce vrei de la mine? bâigui vizirul.

— Să poruncești paznicilor să deschidă lacătul temniței și să mergem la sultan!

Vizirul înțelese. N-avea de ales. Dacă nu făcea ce-i spunea Codruț, în curând avea să nu mai poată nimic. Dădu semn că se supune și Codruț slăbi din strânsoare, atât cât vizirul să strige la ieniceri și să le poruncească să deschidă lacătul temniței.

Codruț își purtă mâinile printre gratii, nelăsându-l de loc pe vizir din apucătură până când ajunseră la ușă. Ieși ținându-l de gât pe vizir încât dacă vreun ienicer s-ar fi repezit să-l străpungă, murea mai întâi vizirul.

Parcurseră iar drumul lung pe care fusese adus și întemnițat, de data aceasta drum fericit, de întoarcere, cu speranța în inimă. Până ce ajunseră în sala cea mare a

tronului.

Când sultanul îi văzu pe Codruț și pe vizirul său, nu-i veni să creadă. Dar Codruț căută să-l lămurească repede:

— Luminăția ta, înțeleptul vizir și-a amintit cum s-au petrecut lucrurile cu punga și a venit să povestească pățania!

Sultanul înțelese. Înțelese și că vizirul era la un pas de moarte iar el nu putea face nimic pentru a-l ajuta, cu toată puterea lui împărătească și cu toată armata de ieniceri care-l servea. Cum ținea mult la vizir, îi porunci acestuia:

— Spune, Murad, cum s-au petrecut lucrurile!

— Luminăția ta... și simți puțin strânsura degetelor puternice ale lui Codruț încât se hotărî să spună numai adevărul... punga aceasta este a voinicului, dată lui de stăpânul său. Eu am vrut să i-o fur la un han. Dar n-am izbutit. I-am cerut apoi un galben flăcăului și el mi l-a dat. Restul au fost minciunile mele!

Sultanul îl privi pe vizir. Mare nevoie avea de acest înțelept care și în fața morții se ferise să dea în vileag pe sultan de la care primise porunca. Și-și lua asupra sa toată vina:

— Așadar, spuse el mios, vizirule dragă, te-apucași să furi. N-ai tu atâtea comori? Nu ți-am dat eu atâtea lucruri strălucitoare?

— Lăcomia omenească, luminate. De ce are, de-aia ar mai dori!

— Bine, zise sultanul, asta înseamnă că voinicul este nevinovat!

— Este, luminate, se grăbi să încuviințeze vizirul.

— Bine, atunci să-l slobozim să se întoarcă în țara lui!

La auzul acestor cuvinte, ochii lui Codruț se umeziră. Dar nu rosti niciun cuvânt.

— Nu-mi mulțumești, voinice?

— De ce oare, luminate. Singur ai spus că n-am nicio vină. Deci nu ai pentru ce mă ierta. Iar libertatea am cucerit-o cu mintea născocitoare și cu brațele puternice. Dacă era după luminăția ta și după înaltul vizir, în temniță

îmi putrezeau oasele!

Sultanul tuși. Abia după ce-și dădu cuvântul, jurând pe Allah că solul lui Neagoe e liber, vizirul își căpătă și el libertatea.

Iar Codruț adăugă:

— Și mai doresc ceva, luminate, înainte de a pleca!

Sultanul se uimi:

— Cum, tot tu?

— Da, luminate, de ce m-ai aruncat în temniță nevinovat?

— Pentru că am crezut că ești hoț și mincinos!

— Bine. Vizirul s-a dovedit și hoț și mincinos. Să-l zvârli acum pe el în temniță!

Sultanul promise. Dar Codruț știa că aceasta nu se va adevăra.

— Și încă ceva, luminate! Să ții minte urarea pe care ți-a trimis-o stăpânul meu: de sănătate și viață îndelungată, de domnie înțeleaptă!

— N-am s-o uit!

— Și, mai ales, luminate, gândul de pace, statornicia lui!

Sultanul înțelese din vorbele voinicului că acum, cel puțin, n-avea nicio pricină să pretindă sporirea tributului.

Gonind spre Dunăre spre a se înfățișa cât mai degrabă domnului Țării Românești, lui Codruț îi înfloriră din nou în minte cuvintele pe care i le dăruise odată, însă pentru totdeauna, domnitorul Țării Românești:

„Tu, fiul meu Codruț, să fi cinstit ca om, voinic și viteaz precum ești, iute ca o căprioară sau ca săgeata, netremurător fie-ți brațul și la fel inima. Să ai foame pentru adevăr și sete de dreptate...”

Gonea și se gândea dacă înfăptuise gândurile domnitorului. Soarele îi strălucea pe față, dezvăluindu-i surâsul. Înseamnă că era mulțumit!

Visul lui Mihai cel Mare

Prima parte a visului

La geana zorilor porniră patru călăreți. Mihai-Vodă era primul în șa. Călărind un armăsar alb ca și nădejdea ce

înfloreau în el mare și rotundă: împlinirea unui vis al lui și al tuturor românilor. Alături îi erau Buzeștii, boierii cei falnici ca brazii, asemenea lui, cu pletele în vânt, cu cerul tuturor legămintelor pentru voievodul și țara lor.

Porneau din cetatea de scaun a Bucureștilor cu gând statornic de a urca din șesul acesta întins spre coama dealurilor și pieptul munților. Cântau un cântec voinicesc. Cei trei Buzești cântau. Glasul cel mai frumos îl avea Stroe, cel mai avântat, Radu și cel mai bărbătesc, Preda. Cântau să răsunе văile și să cuprindă întinderile. Să vestească, parcă, sosirea lor la frații de dincolo de munți, în țara pădurilor falnice ale Transilvaniei.

Mihai nu cânta. Gândul său însoțea însă cântecul Buzeștilor. Și o lua înainte. Cu mult înainte. Visul său prindea aripi. Visul său de copil. Să-i știe și să-i vadă pe toți românii într-o singură țară, în hotarele ce le statornicise odată Decebal, bărbatul viteaz și neînfricat. Vis copilăresc poate, atâta timp cât nu era înfăptuit. Dar care trebuia să devină matur și faptă curată.

Spre astfel de drum se îndreptau voinicii. Și cântecul lor creștea nemăsurat. Și gândul lui Mihai, voința lui nestrămutată ajungeau mai iute decât ropotul cailor.

Mihai călărea și visa. În visul lui nebunesc de frumos, cuprindea fiecare înveliș de deal, fiecare colină, pădure sau luminiș. De aceea se pornise la drum. Să știe când va avea oștile lângă el, ce să facă, unde să scoată sabia și să se avânte, unde să-și afle loc de retragere sau de popas.

Așa îi prinse alba următoare în șa, iar alba cealaltă în cetatea de scaun a Bucureștilor.

Dar visul abia începuse. El fusese din cel cu aripi și cu ochii deschiși. Acum el devenise torent. Tot cu ochii deschiși, cu mintea și cu brațul.

Venise iar la piepturile munților cu oastea după el și lângă el. Scut de nădejde al visului sănătos. Nu mai cântau doar Buzeștii, ci toți frații români întru Domnul și întru mărirea de neam.

„Doamne ajută. Amin!“. Cu crezul acesta pornise Mihai bătălia Șelimbărului și furtuna din inimă răscolise ca

o uriașă boare și apoi ca o adiere mângâietoare și împrăștiase ca pe nimic oștile lui Andrei Báthory, cardinalul de Varmia.

Și visul devenea apoteoză. Mihai își făcea intrarea triumfală în Alba-Iulia, pe calul cel alb, înspumat. Și Buzeștii cântau de glorie și de mărire. Și clopotele Albei răsunau. Vesteau biruința lui Mihai cel Mare. Mihai simțea momentul de glorie și de apoteoză. În el intra tot drumul visului cu ochii deschiși. Îi apărea, măreț și fără egal, Călugărenii, din mlaștinile Neajlovului, care atunci, în încrânceneală. Îi fuseseră lui și tuturor românilor tată bun și mamă iubitoare... Călugărenii tată, el singur cu sabia dreptății avântându-se vultur pe pod și apoi el și toți românii urmându-l. Dacă n-ar fi fost el, românii n-ar fi răzbit atât de strașnic. Dacă n-ar fi fost românii, n-ar fi răzbit atât de strașnic. Dacă n-ar fi fost românii, 'geaba gestul avântat al lui Mihai... Călugărenii mamă. Născătoare de viteji și de vitejii. Mihai, primul viteaz, românii și Mihai. Primii viteji care îl făcură pe Sinan generalul să-și piardă nu numai dinții, ci și chiulaful și feregeaua și să-și vadă spulberate toate iluziile. Veneau la rând Giurgiu tată și mamă, Șelimbăr tată și mamă și urcau în vis până ce ajungeau învăluite în glorie aici. La Alba-Iulia.

Dar Mihai știa că gloria nu e a lui singur, ci meritată de toți românii. Și iarăși știa că gloria nu este pentru, el ci pentru țara întreagă meritată de toți românii...

Alba-Iulia, 1 noiembrie 1599. „Doamne ajută. Amin!” Și visul devenea apoteoză. Mihai își făcea intrarea triumfală în Alba-Iulia, pe calul cel alb, înspumat. Și Buzeștii cântau de glorie și de mărire. Și clopotele Albei răsunau. Vesteau biruința lui Mihai cel Mare. Nobilii se închinau în fața biruitorului când aplauzele tuturor românilor nu mai conteneau. Privirile viclene alunecau însă neîmplânzite spre trădare.

Dar fapta lui Mihai nu mai putea fi dată înapoi. Era un vis împlinit. Nici sunetul de goarnă și de deșteptare din piepturile clopotelor Albei. Nici teama de atunci a

nobilimii. Dar, mai cu seamă, nu puteau fi șterse bucuria și mândria românilor. Atât a fraților munteni ce veniseră peste munți, cât și a fraților transilvăneni, ce îi așteptaseră cu dor în suflet. Și nici uralele nu mai puteau fi luate înapoi. Și, mai cu seamă, nu puteau fi uitate. În secol și peste secole. Nu mai puteau fi luate înapoi de vânt și de furtună!

Pentru că Mihai visase și înfăptuise unirea Munteniei cu Țara Ardealului... „Doamne ajută. Amin!”.

A doua parte a visului

Era în mai al leatului rotund 1600. Venise peste români primăvara firii. Dar Mihai visa să înfăptuiască acum, când se încheia veacul al XVI-lea, primăvara unirii tuturor românilor. Se pregătea să treacă munții în Moldova lui Ștefan. Ochii îi scăpărau de bucurie și inima îi bătea spre frații de peste coama Vrancei și Ceahlăului. Spre cetățile Sucevei și ale Neamțului. „Dar, oare vroi-vor românii într-o inimă și într-o strigare a le fi pe tron domn muntenesc?”.

În noaptea aceea se culcă să odihnească, pentru a fi iarăși neobosit prin bătălii... „dar oare vor fi bătălii?”

Și avu un vis adevărat. De cum puse capul pe perina și așternutul din cortul său, visul se și înfiripă. Era un vultur semeț, care-și întinsese aripile și măsura întinderile. Vulturul Moldovei. Era însuși Ștefan-Vodă, cel Mare și cel Nebiruit. Glasul de bucium de odinioară suna și acum grav. Dar melodios. „Vino, Mihaile, să le iau pe aripă în zbor!”... „Mă vrei însoțitor, Ștefane?”... „Cum să nu te vreau când ești asemeni mie. Temerar și neastâmpărat de la fapte mari. Român ca și mine, iubitor de dreptate, asemenea mie. Dară voi să te las la rostul tău de acum. Iară eu să mă duc să odihnesc la rostul meu de la Putna!”... „Tu mă vrei, Măria ta, Ștefane, dară țara mă vrea?”... „Țara voi fi eu și eu ca și Țara. Voi buciuma și îi voi vesti pe portari să deschidă porțile cetăților și inimile. Și să sumeată săgețile spre țării, în semn de bucurie și prieteșug. Că ne vin oaspeți și frați...”

Și se auzea buciumul lui Ștefan. O clipă doar. Prelung

și melodic, ca niște clopote ce nu se sting. Dar destul ca portarii să poruncească a se deschide larg porțile iară frații să le audă, pentru a-și deschide și ei baierile inimii. Ștefan îi luase pe aripă pe Mihai și pe toți oștenii care acum se găseau în brațele fraților lor. Într-o unire deplină. Numai vulturul Moldovei dispărea, iar buciul suna prelung un ecou ce rămăsese așa, treaz, la vremurile de restriște ale Moldovei, dar și de bucurie...

Și visul acesta s-a împlinit aievea, în acel mai al anului rotund 1600, când Mihai devenea domnul tuturor românilor! „Doamne ajută. Amin!”.

A treia parte a visului

Iată-l din nou pe Mihai în fața unui alt vis. Mai altfel și mai subțire, țesut parcă într-o ață stând gata să se rupă. Sosise plin de freamătul Gorăslăului. De izbândă și de durere. De speranțe dinspre partea țării, de neguri dinspre adversități, de cuțite ascuțite ce-l împungeau în trup fără milă. Mihai îi știa. Erau răniții care încă sângerau. Și cei care rămăseseră țepeni, acolo, în malul Someșurilor.

Mihai era obosit. Cu gândul și nu cu fapta. Voia doar un pui de somn și în zori. Pe trezite, avea să fie din nou ca la douăzeci de primăveri, gata să-și încalece roibul cel alb și cel aprig. Măsură cu drag Câmpia Turzii, pământ românesc de aici cât vezi cu ochii și. Apoi, cu mintea până la hotarul străbun. Câmpia păstra încă roua dimineții, deși soarele era apus și pe boltă ieșiseră micuțele sclipitoare stele. Intră în cort și, sărac de ai săi. Se aruncă în așternut și adormi. Și clipa n-a fost mai lungă. Iar visul nu s-a lăsat așteptat.

De data aceasta, apărea pe boltă un cer întunecat și neînstelat. Își luase zborul un altfel de vultur. Ca un balaur nesățios. Purta chipul pajurii imperiale habsburgice. Se putea vedea figura acvilină a lui Rudolf al II-lea. Dar vulturul avea două capete. Primul cap, şuierător și încrâncenat, cu ochii ieșiți din orbite, cu o barbă de foc, era al împăratului. Dar tot din corpul împăratului ieșea un al doilea cap. Mai mic și mai plecat. Dar tot cu ochi bulbucăți și mânioși. Mihai îl recunoscuse ușor. Era capul

generalului Basta!

Suierau și strigau. Huleau împotriva cerului. Aruncau văpăi de foc spre inimile românilor. „Ce voiau oare?”. Mihai știa ce voiesc. Voiau Țara Ardealului și Țara Moldovei și Țara Muntenescă. Voiau tot pământul românesc, de la munte la mare. Pe care el, Mihai-Vodă, îl unise într-o suflare vitează și iubitoare...

Atunci, când visul se lățea și vulturul balaur revărsa mai multă mânie și lavă, Mihai căuta sabia să lovească. Dar nu o găsea și brațul îl durea prinzând să sângereze. Auzea, în schimb, zăngănit de săbii. Se trezea din vis și alerga afară, în noaptea neînstelată.

Dar zăngănitul era zăngănit. Visul se făcea aievea. Soldați valoni cu mustăți ascuțite, priviri piezișe și inimi câinești, plătiți ca să ucidă, își sumeteau la rândul lor sulitele. Și săbiile. Și își ascuțeau mâniile pentru a putea tăia. Iar roua dimineții se uscasa. Iar ierburile prinseseră contur, de șerpi veninoși. Și depărtările de pe Câmpia Turzii, până departe, la hotarul românesc nu se mai puteau vedea de întuneric. Cocoșii vestitori ai zorilor erau și ei undeva, temători de întuneric și de răutate.

Iar Mihai nu avea sabia, pentru că nu o găsisese nici în vis. Simțea cum sulite lungi și ascuțite îi străpungeau trupul de stejar. O dată, de două ori, de zeci de ori. Căutau cu aviditate inima să-i oprească bătăile. Se temeau de această flacără veșnic vie din pieptul voievodului. Atunci, Mihai ieși cu totul din vis și înțelese ce voiau vrăjmașii. Voiau Țara românilor. Vulturi de pradă, crescuți în rău și în vicleșug, întinse mâna spre o direcție imaginară. Ca și cum ar fi vrut să spună: Io, Mihai Voievod, domn al...

Dar o imensă spadă a nemerniciei îi reteză capul tocmai când visul ajunsese în vârf. Și îi opri torentul de foc din inimă. Un urlet de durere izbucni atunci din inima neamului românesc. În ultimele lui clipe, degetul ridicat spre cerul dreptății văzuse din nou țara întreagă a românilor. Visul său întreg și rotund. Dar nu pentru el, ci pentru urmași, ca o poruncă peste veacuri a păstrării cu sfințenie a legilor și datinilor, a limbii și ființei românești

depline și nemuritoare. Clipă dureroasă și grea a unui vis neasemuit, ce devenea etern și legendar!

Fericiții ani de domnie ai lui Matei-Vodă Basarab

Pe dramurile cailor de olac ce coborau de la vechile cetăți de scaun ale Argeșului, Câmpulungului și Târgoviștei se vedeau feluriți călăreți gonind pe armăsari aprigi spre șesul Bucureștilor. Vestea biruinței agăi Matei din Brâncoveni asupra lui Ilieș-Vodă la Plumbuita ajunsese cu iuțeala vântului la urechile tuturor. Până să sosească însă călăreții, Matei, cel din neamul mândrilor boieri Brâncoveni și, suise în scaun.

Era leatul 1632. Noul domn nu mai era la prima tinerețe. Firea lui părelnic blajină ascundea o ființă dârză și hotărâtă la fapte mari. În ziua ce urmase înălțării sale, domnul stătea de vorbă cu soața sa, doamna Elena din Fierești, zisă și Ilfoveanca și cu bunul frate al acesteia, cărturarul Udriște Năsturel. Domnul îi privea cu ochi adânci, sfredelitori, plini de o rouă a visului. Aștepta de la ei gânduri și sentimente. Deodată, ca o rază ivită după cortina norilor, Doamna îl întrebă:

— Ce ai de gând, Măria ta, acum când ești domn întreg?

Matei nu răspunse pe loc. Așa îi era felul. Să cântărească înainte de a da viață rostirii. După câteva clipe însă, glăsui cu vorbă dreaptă, cumpătată și înțeleaptă:

— Viața omului, ca floarea câmpului. Iar zilele sale, nestatornice și nesigure. Lucrurile, pline de deșertăciune și goană după vânt. Anii domniei, vrăbii și rândunici țâșnitoare, prinși într-un zbor nebunesc... Dară eu cu ce mă aleg? Cu ce voi putea lăsa acestei țărișoare peste care Dumnezeu Bunul m-a hărăzit a domni!

Doamna surâse mulțumită. Cumnatul Udriște se luminează la față. Îl cunoștea pe domn ca pe o carte. Deși nu învățase prea mult și nu vorbea decât limba țării sale, era om de țară, de la pământurile acestea dunărene și carpatine din moși-strămoși, din bunic în tată, din tată-n fiu și nepot. Avea o gândire profundă și o filosofie izvorâtă

din viață. Tot ce știa și făcea era pentru binele țării, icoană a sufletului său...

Anii prinseră să alerge. Domnul se învârtoșă în noi războaie. Fratele său moldovean, Vasile, boier Lupu, se dovedea lup la oile muntenesti. Voia și tronul țării surori. Se mânie și se aprinse tare Matei-Vodă. Își luă și numele de Basarab, pentru a cinsti pe înaintașii săi în scaun și a le duce faptele și gloria mai departe. Scoase cu durere sabia din teacă. Și birui pe vrăjmaș în numele Domnului. Se împacă apoi cu vrăjmășia din el și, iertându-l pe Vasile, după datina creștinească, îi ridică acestuia altar de rugă la Soveja. Iar Lupu se făcu dintr-odată oaie și înălță și el, la Târgoviștea cea bătrână, biserica Stelea. Acestea erau porți sfinte într-o împăcarea fraților de un neam și de o lege.

Dar cheagul n-a ținut mult Iar se învolburară anii domniei lui Matei-Vodă Basarab. Și în loc să fie cu sabia pregătită, ca împreună cu frații săi să ridice steag contra necruțătoarei semiluni, trebui a se măsura iar cu fratele său moldovean. Și iar îl birui pe acesta.

Dar nu erau numai ciocniri și vărsări de sânge, ci și ani de liniște și belșug. Atunci gândurile cele bune și înalte ale lui Vodă au țâșnit ca o fântână ascunsă în măruntaiele pământului. Spre lumina cea atotputernică a astrului zilei. Și Domnul s-a simțit un vultur înaripat, gata să zboare și să înfăptuiască...

Târziu, aproape de capătul sorocului său domnesc și omenesc, albit dar neîmbătrânit, Matei-Vodă păți încă un necaz: se ridicară asupra lui seimenii, lefegii domnești, cu cuvânt de lege ca să-l surpe din domnie. S-a mâniat și s-a umplut de mânie la inimă. A căzut la pat acest neobosit bărbat și, deși doamna Elena și Udriște Năsturel îi stăteau în preajmă, simțea tot mai mult nevoia de a fi singur și a se gândi.

Și la ce se gândea oare domnitorul? Firește, își trecea prin minte zilele domniei sale, anii aceștia în număr de 22, ce fuseseră mai mult nefericiți, plini de zbucium și de grija domniei decât de bucurie și de plăcerile vieții. Se

gândea ce-a făptuit și ce a lăsat de izbeliște. Un testament spiritual se țesea nevăzut în mintea acestui domn printre domnitori:

„Io, Matei Basarab, urmaș al domnilor Basarabi, mi-am luat numele lor pentru a-i cinsti și astfel că mă socot urmaș și chezaș al faptelor luminoase. Te-am vrut, țară puternică și unită în hotarele tale străbune, așa cum Mihai-Vodă a făcut-o, iară vrăjmașii au desfăcut-o. Am încheiat alianțe cu principii Transilvaniei și pe fratele Vasile l-am vrut lângă mine. Și pe toți creștinii, ca laolaltă să înfrângem trufia turcului. Iar de-am scos sabia, am făcut-o nu din trufie și nici pentru mărirea mea, ci a țării. Că noi suntem trecători precum apele, dar rămân faptele noastre în vadul lor nesecat, pentru a se turna în matca țării. Iară țara, pentru a fi recunoscută și respectată de cei din afară, trebuie să fie tare în a sa casă. Întru aceasta, am binevoit a înflori trupul țării atâta de bogat și, prin munca harnicilor mei supuși, ea să dea rod și belșug în toate. Și am întărit puterea statului cu oaste, ca prin brațele vitejilor mei pe câmp de bătălie să nu cadă ce s-au. Lucrat pe mâna hrăpăreață a străinului. N-am fost războinic, dar nici deprins a se supune. Nici cărturar n-am fost. Dar pentru mine, lăcașurile de cultură au fost mai mult decât un război. Pentru că omul nu trăiește doar ca să mănânce, ci și pentru a-și primeni și îmbogăți sufletul și comorile cunoașterii, a-și lumina și însemna mintea. Unde este oare locul cel mai nimerit pentru aceasta, decât școala? Am făcut, deci, școală superioară la Târgoviște, ca o comoară de neprețuit. Dar n-am socotit a fi începător în nimic, ci doar a continua pe glorioșii mei înaintași și părinți. Am purces de la vechea tiparniță a Govorei și am mai adăugat tiparnițe la Râmnicul de Vâlcea, Câmpulung, Dealu și Târgoviștea...”.

Obosea gândul. Se frângea aripa lui ca nimic. Revenea însă ușoară și de neșters: „... Că ce este tiparul?” Iarăși comoară și iarăși de neprețuit. Cartea este izvorul de unde pornesc apele înțelepciunii spre inima oamenilor. Spre a-i înnobila și a-i face mai buni. Cărțile ieșite de sub

teasc am căutat a fi și cărți de lege. Dar și cele ale bisericii. Pentru ca poporul să audă slujba divină nu în limba slavonă sau greacă, ci în cea curată, a maicii sale, România. Să triumfe cuvântul lui Dumnezeu în biserică, în limba poporului celui smerit și credincios.

Dară nu numai atât. În grădina cea mare a țării, plină de flori și frumusețe, am socotit să ridic altare de rugă și construcții din zid, care să rămână acestui popor al meu și acestui meleag românesc. Semn de cinstire a Domnului și de libertate. Că înaltele ziduri și cupolele poartă chip de demnitate și neplecare, se sumet spre țăriile văzduhului. Iară socoteala mea aceasta a fost: cine aduce pe lume copil, acesta își va binecuvânta părintele și-i va duce mai departe ființa; cine sădește un pom. Va fi slăvit de cei care se înfruptă din roadele sale; cine pune temelie de școală, va fi binecuvântat de cei care se adapă la izvorul înțelepciunii; cine dă la iveală cărți, spre slava și lauda meritată a celor ce le citesc este; cine ridică zid de biserică, veșnic va fi plăcut în fața Domnului, pentru că biserica e casa lui Dumnezeu. Cei ce se roagă îl vor cinsti pe ctitor în veci.

Iar se frângea gândul... Adormea o clipă un somn menit să-l refacă. Gândul trecea pe făgașul visului, revedea aieva ființe dragi și pe toți care-i stătuseră alături cu credință și supunere: Doamna Elena, Udriște Năsturel, Mitropolitul Kievului - Petru Movilă, Patriarhul Antiohiei - Macarie, Mitropolitul Varlaam, cronicarul Grigore Ureche, Mitropolitul Ardealului - Simion Ștefan, Sevastos Kimenitul - dascăl la Școala de la Târgoviște, Mitropoliții Teofil și Ștefan și Meletie Macedoneanul - legați de activitatea tipografică... Le revedea fețele și le simțea gândurile și respirația. Ca și pe toți oștenii și căpitanii săi viteji ce ridicaseră sabia întru mărirea neamului românesc. Visul era lung și trandafiriu. Apăreau pe rând în nuntea lui Matei Vodă ctitoriile. Nu în ordinea în care le înălțase, ci în felul în care le înșira acum sufletul său, păstrându-le viu chipul și locul unde răsăriseră fiecare, după hramul ce-l purtau: Amota, Sfinții Apostoli, Sfântul Dumitru, Negru-

Vodă, Dintr-un Lemn, Sărindar, Soveja, Căldărușani, Plumbuita, Brebu, Drăgănești, Cornățelul... Le vedea trupul zvelt, le simțea pline de flori și de credincioși. Se trezea dintr-odată și se-ntreba: „Dar oare în care dintre aceste case ale Domnului se va afla și Casa oaselor mele?”

După ce 22 de ani de domnie inima îi bătuse cu credință pentru Țară, cătrănită și obosită sau poate senină și liniștită, își opri și ea bătăile. Clopotele bătură prelung și se ridică în văzduh plângerea norodului românesc pe care el, Matei-Vodă Basarab, îl ctitorise. Arnota îl primi la sân drept „casă a oaselor sale”.

... Viața omului, ca floarea câmpului. Lucrurile, câte le agonisește în viață, sunt goale deșertăciuni. Faptele bine rodite trăiesc prin urmași și se statornicesc în eternitate. Matei-Vodă Basarab pășea atunci, în 1654, într-un imens mausoleu numit „istoria neamului românesc”.

Un steag românesc la Viena

Viena era împresurată de turci. În cetate bântuiau bolile de tot felul iar foamea începuse a-și arăta, neîndurătoare, colții. Căpitanii aflați în cetate se prezentaseră la comandant cu temeinică îngrijorare:

— Ce ne facem? Predăm cheia cetății în mâinile salvaragiilor, sau nu? Comandantul, un bătrân general cu sprâncene stufoase și mustăți arcuite, ochi care mai păstrau ceva din vioiciunea tinereții, soldat călit în tot atâtea lupte câte purtase Imperiul Habsburgic, stătu o clipă pe gânduri, apoi răspunse:

— Știu eu ce să zic? Maria sa, împăratul, a fugit. Știu eu cât I-o interesa Viena noastră? Și apoi, nici nu pot trimite o solie până la el. N-ar putea trece de liniile turcești. Așa că nu știu ce să fac!

— Să încercăm să mai rezistăm!

— Cu ce? Murim de foame și de boli. Kara Mustafa în schimb, ne privește de-acolo, din vale, triumfător și mulțumit. Așteaptă!

— Ce așteaptă? Întrebă unul din căpitani.

— Păi, să ne predăm. Dacă nu, pe cinstea mea când vor intra ei în cetate - și fără cheia Vienei - vor da numai

peste cadavre!

Unul dintre căpitani, înalt, bine legat și cu o privire pătrunzătoare, clipi din ochi și începu să vorbească. Vorbea românește:

— Eu cred că ar fi mai bine... Apoi se întrerupse și când reluă vorba grăi pe limba comandantului. Știa graiul nemțesc... Cred că ar trebui să mai așteptăm. Cine știe! Nu aduce anul ce aduce ceasul!

— Crezi în minuni, căpitane Dragomir?

Cel care răspundea la numele acesta venise cu câțva timp înainte la Viena, cu câțiva români, ca trimis al domnitorului din Țara Românească, Șerban-Vodă Cantacuzino, pentru tratative și pentru înțelegere cu habsburgii. Și pentru a încredința pe împărat de fidelitatea și bunele intenții ale românilor. Dar el știa că, în ceasul acela domnitorul său să găsea cu oastea sub acoperământ turcesc, acolo în vale, așteptând sfârșitul Vienei.

Nu-l condamna pe domnitor. Știa cum sunt vremile și oamenii. Știa cât de aprigi sunt turcii.

Comandantul, crezând că românul n-a auzit, repetă întrebarea. Căpitanul Dragomir păru că se trezește din gânduri și răspunse:

— Da, cred cu statornicie în acele minuni care se pot înfăptui prin ele însele. Adică prin tăria brațului. Minunile de vitejie! Și își sumeți spada în aer.

Comandantul nu păru mulțumit de răspunsul înfierbântat al căpitanului român!

— Ascultă, căpitane, solia voastră, a românilor la Viena eu n-am înțeles-o. Ați venit să ne vorbiți despre sentimentele pe care le nutriți față de noi și despre bunele voastre gânduri de a ne fi aliați. Dar eu am știre că domnul vostru, Cantacuzino, se găsește acum aici, cu oamenii lui, în tabăra care ne asediază. Cum rămâne atunci cu credința și cu bunele intenții?

Căpitanul Dragomir nici nu clipi. Îl privi în ochi pe comandantul cetății și, după o clipă, îi și dădu răspunsul:

— Știu foarte bine că domnul meu, Șerban-Vodă, se află acolo, în tabăra turcească. Dar asta nu înseamnă nimic

sau aproape nimic!

— Nimic? Și comandantul cetății şuieră printre dinți, punând mâna pe sabie.

Dar Dragomir nu se sperie câtuși de puțin:

— Lasă sabia, nu-și află aici rostul. Noi am venit la voi în calitate de prieteni. Și noi nu suntem trădători. Dar ține bine minte ce-ți spun. Dacă, așa cum te gândeai adineaori să predai turcilor cheia Vienei, ai face-o, ce crezi că s-ar întâmpla după aceea? Gândești că vestitul Kara Mustafa, intrând în cetate, te-ar așeza aici, la masa pe care ai stăpânit-o, împreună cu oamenii lui? Și ar sărbători împreună cu înălțimea ta victoria?

Comandantul vârî sabia în teacă. Își netezi mustața sură și zise după un timp:

— Nu, nu ne-ar așeza la masa ospățului. E și firesc să mă considere printre învinși!

— Da, zise imediat căpitanul Dragomir. Dar nu numai atât. După o zi, două, știind că ai condus atâtea bătălii, te-ar mâna în fruntea oștilor tale, sau ale lor, să cucerești pământuri pentru imperiul turcilor.

— Da, zise încet comandantul. M-ar mâna!

— Așa l-au mânat și pe domnul nostru, Șerban, să vină aici. Dară știu bine că el, de acolo, nu va trage cu tunurile în noi. Și, în bătălie, românii vor întoarce armele contra turcilor!

Comandantul zâmbi. Înțelesese acum solia românilor la Viena și caracterul căpitanului Dragomir.

Minunea de care vorbise căpitanul Dragomir nu întârzie să se arate. În zorii zilei următoare, în zare își făcu apariția o oaste. O oaste mândră și impunătoare ca număr. Erau leșii. Conduși de regele lor, nu mai puțin mândrul și vestitul Jan Sobieski. Polonii aveau și ei de răzbunat pierderea Podoliei și a cetății Kamenîța. Atâta timp cât turcii stăteau în coasta Vienei, stăteau și în coasta Poloniei. Veniseră acum cu săbii mari și grele să curețe pământul de urgia tocească.

Dar urgia se dezlănțui de-abia după ce oastea leșească ajunsese aproape de zidurile cetății. Atunci, turcii,

luați prin surprindere, alergară care-ncotro să salveze prestigiul Imperiului Otoman. Dar nu avură vreme. Porțile Vienei, care nu se deschiseseră până atunci, acum se dădură în lături, dar nu pentru a-i primi pe turci, ci pentru ca cei din cetate să-i ia, la rândul lor, în primire pe foștii asediatori.

Lupta a fost crâncenă. Pe viață și pe moarte. În toiul ei, comandantul cetății Viena avu fericirea să cunoască vitejia și forța românilor, să le vadă și credința lor adevărată. Românii luptau nu împotriva lor, ci împotriva turcilor.

Căpitanul Dragomir era foc și pară. Părea neobosit și de neînvins. Avea un singur gând: să zdrobească pe turci aici pe pământ străin și oriunde, ca ei să nu se mai abată asupra țărișoarelor românești de la Dunăre.

Când bătălia pentru Viena se termină, când Kara Mustafa înțelese că totul fusese pierdut aici, când convoiul de prizonieri turci se înșiră imens și parcă nesfârșit, deasupra zidurilor cetății se profilă steagul Vienei, steagul învingătorilor. Dar nu trecu mult și alături de el, la aceeași înălțime, se ridică un alt steag. Era steagul Țării Românești. Acolo, la Viena, el flutura vestind o nouă victorie a românilor asupra Semilunii.

Comorile lui Brâncoveanu

La curtea domnească din București sosesc în zori trei voinici care cer să se înfățișeze domnitorului. Acesta îi primi de îndată și îi întrebă:

— Cine sunteți și ce vă pofteste inima?

Unul dintre ei zise:

— Am venit să te slujim cu credință, Măria ta!

— Și care sunt darurile cu care mă dăruieți?

Primul dintre ei, care răsărea cu un cap față de cel de lângă el, răspunse scurt:

— Cinstea, credința și voinicia!

Brâncoveanu lăsă ochii să se bucure la auzul acestor cuvinte. Dar ceru lămuriri:

— Adică?

Cel care vorbise continuă:

— Mă numesc Pârvu. Sunt atât de puternic, încât dobor ursul la luptă dreaptă. Mânui cu dibăcie paloșul!

Al doilea, mai scund dar voinic și bine legat, spuse și el:

— Pe mine mă cheamă Radu. Arcul și săgeata îmi sunt izvorul tăriei!

Al treilea era mai firav decât ceilalți. Dar nu cu mult.

— Mie îmi zice Dan. Îs mai pirpiriu decât frații mei. Dar am minte iscusită și știu să ies din orice încurcătură!

Fața lui Brâncoveanu se luminează:

— Bune daruri îmi aduceți. De veți ști să le folosiți cum trebuie pentru a-mi apăra comorile, atunci vă voi primi în slujba mea.

— Unde se află comorile Mariei tale? întrebă Pârvu.

— Mergeți prin țară și le veți afla!

Cei trei pleacă imediat. Ajungând la poalele munților, întâlniră oameni de prin sate, înarmați cu furci, topoare și coase iar unii, mai răsăriți, purtau și paloșe.

— Unde mergeți, oameni buni? îl întrebă Dan pe unul din ei.

— Mergem să apărăm țara, că neamțul' se pregătește să treacă munții.

Atunci Dan, care, fiind isteț la minte, pricepuse dintru bun început la ce comori se gândise Brâncoveanu, le făcu semn fraților săi să meargă și ei la luptă.

Curând s-a angajat bătălia de la Zărnești, unde, datorită iscusinței și vitejiei celor trei frați, o mare parte a armatei austriece conduse de generalul Heissler a fost spulberată.

Mergând mai departe, cei trei ajunseră în apropierea Râmnicului. Aflară de la un om că Iusuf-Bei și cu banda lui de tâlhari atacaseră tipografia domnească, voind să-i dea foc. Se repeziră într-acolo și salvară la timp tipografia, punându-i pe fugă pe Iusuf-Bei și oamenii lui. Îl eliberară pe maestrul tipografilor, Antim Ivireanul, care le spuse:

— Vă mulțumesc din inimă, vitejilor. Iusuf îmi poruncise ca la tipografie să nu mai tipărim decât Coranul și să spun tuturor că voievodul nostru, Constantin

Brâncoveanu, e servitorul sultanului.

Ajunseră apoi la Mănăstirea Horez. Dar Iusuf-Bei le-o luase înainte. El jefuise mănăstirea iar pe meşterul zugrav Pârvu Mutu, îl legaseră fedeleş. După ce-l dezlegară pe meşter, Pârvu îl întrebă:

— Dar aici ce s-a mai întâmplat. E tot mâna lui Iusuf-Bei?

— Da, răspunse cu tristeţe în glas Pârvu Mutu, Iusuf mi-a poruncit să pictez o scenă în care voievodul nostru sărută mâna sultanului. M-am împotrivit şi era să mă şi omoare!

— Mişelul, tună Pârvu, am să-l găsesc chiar dacă s-ar ascunde în gaură de şarpe sau în cuib de vulturi şi am să-l pedepsesc aşa cum merită şi cum se cuvine după faptele lui!

Plecară cât mai iute de la Hurez pentru a da de urma lui Iusuf. L-au găsit într-un sat pe care îl jefuise, îi legase pe oameni iar el, după ce benchetuisese împreună cu ai săi, se aşternuse la odihnă.

Furişându-se în liniştea nopţii până la locul unde erau românii, îi eliberează pe aceştia. Oamenii pun mâna pe ce pot, pentru a-şi face dreptate. Împreună cu aceştia, Pârvu, Radu şi Dan îi surprind şi îi atacă pe otomani, care pier aproape cu toţii. Pârvu îi strigă lui Iusuf cu mânie în glas şi ameninţător:

— Beiule, ia-ţi tâlharii câţi au rămas în viaţă şi şterge-o la tine acasă, peste Dunărea noastră. Să nu te mai prind că aici îţi rămân oasele!

Tremurând tot de frică şi mânie, beiul şi cei câţiva ieniceri nu ştiau cum să fugă. Şi totuşi, după ce mai cutreierară prin ţară în căutarea comorilor lui Brâncoveanu, cei trei ajung la Bucureşti.

La Academia Domnească, şcoala românească cea mai înaltă, era mare forfotă. Cei trei fraţi veniseră aici înainte de a se înfăţişa domnitorului. Dar dascălii de la Academie, în frunte cu Sevastos Kimenitul, îi înştiinţară că banii pe care îi dădea liniar domnitorul pentru întreţinerea Academiei au fost furaţi. Sevastos Kimenitul, cărturar

vestit, se plânga că cel care furase punga cu galbeni era același Iusuf-Bei, însoțit de banda lui.

Voinicii pornesc pe urma răufăcătorilor și îi găsesc la hanul „Cișmeaua Roșie”. Pârvu îl doboară pe Iusuf-Bei în luptă dreaptă cu paloșul și găsește la el banii furați, pe care îi înapoiază lui Sevastos Kimenitul.

După atâtea isprăvi vitejești, cei trei frați se înfățișează din nou la Brâncoveanu:

— Ei, mi-ați găsit comorile? întrebă surâzător Brâncoveanu.

— Nu, Măria ta, oricât le-am căutat! răspunde cu tristețe în glas, dar cu suflet curat voinicul Pârvu.

Tot așa vorbi și Radu:

— Nu le-am găsit, Măria ta!

Brâncoveanu surâse din nou:

— Dar tu, Dane, ce zici?

Dan surâse cu înțeleș:

— Eu zic, Măria ta, că le-am găsit. Nu pe toate, firește. Că țara noastră are mult mai multe comori!

Auzindu-l vorbind astfel, Pârvu și Radu se minunară. Dar voievodul le vorbi din inimă:

— Într-adevăr, vitejii mei, voi ați găsit comorile mele și le-ați apărat strașnic. Eu am aflat de faptele voastre. Pentru că, ce comoară e mai de preț decât libertatea pe care voi ați apărat-o în bătălia de la Zărnești? Și ce comori sunt mai de preț decât cele ale minții și sufletului, pe care voi le-ați apărat, salvând tipografia și cărțile de la foc, luând parte școlii și slujitorilor ei?...

— Am înțeleș, Măria ta, ziseră în același timp Pârvu și Radu. Chiar și Dan, care înțeleșese mai dinainte.

Dar Brâncoveanu mai adăugă ceva:

— De azi încolo să nu-mi lipsiți din preajmă și să mă slujiți cu aceeași neștrămutată credință. Voi înșivă faceți parte din aceste comori ale mele. Ele se numesc cinste, curaj și iscusință!

Horea este o legendă

Era în anul 1784. Horea și prietenii lui bătuseră drum lung până la Viena, la împăratul Iosif al II-lea.

Drum de care colbuit, cu pietre ascuțite din loc în loc. Dar mai ales lung. Parcă nesfârșit. În schimb, se sfârșeau opincile lor și rămâneau desculți pentru ca pietrele să le însângereze picioarele.

De vreo trei ori bătuseră acest drum. Drumul crucii. Golgota cea lungă până la Viena. Când după amar de drum ajungeau la Viena, cetatea le apărea ca un loc al speranței în izbăvire. La plecare, semăna cu Sodoma și Gomora, față de care, de te întorceai să le mai privești o dată, rămâneai stană de piatră.

Se întoarseră însă în țară. Cu nădejdi sfâșiate și aruncate în marginea cărării. Sau într-o prăpastie înspăimântător de adâncă. De acolo trebuia scoase la lumină și înălțate ca o flamură a credinței în Dumnezeu și în dreptatea neamului românesc.

„A venit vremea jurămintelor și făgăduielilor în fața Domnului nostru Iisus Hristos, care s-a jertfit pe Cruce pentru izbăvirea de păcat a neamului omenesc. Acum și noi trebuie să ne jertfim și să fim ca frații întru jertfă pentru drepturile noastre cele pământești...”. Astfel de vorbe rostea Horea după ce ieșea din bisericuța de lemn din satul său natal, Albac. Acolo, în liniștea ei se ruga crăișorul moșilor la ceas de cumpănă și frământare. Și după ce stătea de vorbă cu Dumnezeu și cu sfinții din icoane, se simțea cu sufletul liniștit. Ieșea în fața casei Domnului și afla pe moși cu lumini aprinse, ca la Sfânta Înviere. Îl așteptau să-și încheie ruga.

Și Horea le vorbea. Aprins le vorbea. Înflăcărat în gând și-n cuvânt. Ca acum, ca ieri, ca întotdeauna:

— Fraților, și noi trebuie să ne jertfim!

Alături de el. Ceilalți doi crăișori: Cloșca și Crișan. Și atâția alții. Horea avea un prieten pe nume Miorică, dar căruia el îi zicea Mielu. De vreo douăzeci de primăveri, orfan din pruncie, Miorică nu-și cunoscuse părinții și îl socotea pe Horea ca părinte al său.

Când o porneau la drum, Miorică nu se mai despărțea de Horea:

— Ține-mă lângă tine, părinte bun ce-mi ești, și

povățuiește-mă ce trebuie să fac!

— Te țin, Mielule. Uită-te la mine și cunoaște-mi sufletul. Și gândul. Așa îți vei cunoaște sufletul și gândul tău. Și vei ști ce să faci! Miorică făcea așa cum îl povățuise Horea.

Mai era un băietan cam de vârsta lui Miorică. Cu părul răvășit și ochii căutători. Și roșii parcă de nesomn. Îl chema Nevăstuică. Dar Miorică îi zicea Staică. Miorică se ținea de Horea, Staică după Miorică.

Și așa începu furtuna sufletelor. Iscată la Albac, ea își purtă aripa ca un vultur peste întreg Zarandul și pretutindeni în frumosul pământ al Transilvaniei. Semănă groaza printre domnii cei mari din cetatea Devei. Alergă pe borta sufletelor dezlănțuite până în miazănoapte, spre Someșuri și Crișuri. Craii tremurără ce tremurără. Apoi trimiseră soli pe cai iuți spre Viena. La împărat. De acolo să le vină scăparea. Pe aceleași drumuri bătute și de „robii aurului” românesc. Numai că de astă dată nu în opinci, ci pe cai crăiești și împărătești.

Împăratul Iosif al II-lea, „bunul împărat”, cum era socotit, trimise armii cu puști tunătoare și săbii ascuțite. Și chiar cu tunuri. Bătu oastea răzvrătiților cu foc și vărsă sângele cât vadul unei ape curgătoare.

Horea zise senin, ca într-o rugă: „Diavolul a pătruns în șirurile noastre. Dară Dumnezeu e cu noi. Fraților, venită e vremea să ne ascundem în codru. Tocmai sus, în Scorăget. Dar la primăvară, când vor încolți puieții și le va da lăstăriș arborilor și va ninge cu frunze și flori, ne vom ridica iarăși în numele dreptății noastre!”.

Și ceea ce a rostit Horea a fost lege pentru moți. Porniră cu toții spre codrii Scorăgetului, pentru a ierna acolo.

Alături de Horea era și Miorică. Dar Staică nu era lângă Miorică. Și flăcăul se întristă, pentru că prietenul lui pierise.

Ajunseră și-si durară acolo, în codrul cel des, colibe pentru iarnă.

Dar n-a fost nevoie. La câteva zile de la sosirea lor,

pătrunseră soldații împăratului înarmați ochi. Îi prinseră pe crăişori şi îi mânară spre Alba. Miorică era numai o apă. Văzuse printre soldați pe Stuică. Voi să se repeadă într-acolo, dar erau doar soldații stăpânirii. Gândul era însă fierbinte şi întrebător:

„Cui mă laşi, tată? Unde te duc, tăicuţule?”.

Iarna era pe sfârşite. Dar vrăjmaşii nu mai aşteptară venirea sorocului de primăvară. Spre sfârşitul lui făurar al anului 1785, pe „Dealul de la Furci” din marginea Albei, Horea şi Cloşca au fost traşi pe roată. Acolo, printre mulţimea de oameni, se afla şi Miorică. Venise cu sufletul lui întreg, dar gătuît de durere. Gândul i se frângea şi parcă sângera odată cu căderea grelei roţi dinţate asupra trupului lui Horea: „Nu mă lăsa, tată, de orfan pe lume...” în clipa aceea Miorică închise ochii. Să nu mai vadă nimic. Nimic să nu mai audă. Nimic să nu mai ştie. Când îi va deschide să fie ca şi cum s-a trezit dintr-un vis mincinos şi înşelător. Iar Horea al său să-l întâmpine surăzător ca întotdeauna, viu şi teafăr ca mereu.

Dar nu era vis, ci crâncenă realitate. Inima parcă încetase să-i bată. Doar simţise prin întunericul ce se căscase în el nemilos, durerea frângerii. Parcă Iisus împărţea la Cină trup şi sânge într-o iertare a păcatelor. „Luaţi, mâncaţi!” şi „Luaţi de beţi!”... Miorică simţea sufletul lui Horea sub chipul îngerului alb părăsind trupul sfârtecat de roată şi înălţându-se lumină orbitoare spre albastrele tării. Un porumb alb prins într-un imn al vieţii: „Luaţi dintru acesta toţi... eu mor pentru popor... dar la primăvară, când vor încolţi puietii şi le va da lăstăriş arborilor şi va ninge cu frunze şi flori, ne vom ridica iarăşi în numele dreptăţii noastre...”

Când redeschise ochii, deşi mulţimea fremăta, Miorică se simţi singur, părăsit de toţi. Dar glasul lui Horea plutea prin aer, nevătămat: „Mor pentru popor... dar la primăvară...”

Atunci, într-o frântură de clipă, simţi umbra lui Stuică în preajmă. Se uita la Miorică doar cu ochi străini. Glasul îi suna şi el străin şi prefăcut:

„Horea al nostru nu mai e. Horea a fost tras pe roată!”.

Iar Miorică se trezea spunând:

„Nu, Horea nu e al tău, Iudă vicleană și vânzătoare. Horea e al meu, al fraților mei câți i-a dat pământul Apusenilor și al întregului hotar românesc. Horea n-a fost tras pe roată, ci numai trupul lui de stejar. Sufletul i s-a înălțat viu, ca un vultur, în țării și privește de acolo spre noi. Ne cheamă iar la luptă. Horea n-a murit. El e suflet. Mai mult de atât. Horea este o legendă. Iar legenda e nemuritoare!”.

Nicolae Bălcescu

Visul unei vieți

Copilăria ar trebui să ne fie fericită!

Vara anului 1819 venise cu arșiță cumplită. Mureau vitele în băătăură de sete și pomii își păleau frunzele nemaiașteptând toamna. Dar în casa din București a lui Barbu Bălcescu, seceta nu mai era luată în seamă. Zinca adusese pe lume un băiat, slăbuț și firav, ce-i drept, dar cu ochi vii și sfredelitori. I-au zis Nicu și s-au socotit fericiți ca și cum atunci, în casa lor, se mutase soarele.

Babele ursitoare s-au îngrămădit însă cu duiumul, ca să prevestească norocul și viitorul, ca unui fecior de soi ce era. Deși Barbu le-a primit cu neîncredere, nu le-a gonit. Nu voia să-i zădărnicească bucuria Zincăi. Aceasta, ca femeie, credea în bobi și-n zodii și-n tot felul de alte năstimirii. Așa că ascultă și el, alături de soața lui, toate câte le înșirară ursitoarele pe limba lor încâlcită și greu de înțeles: „Cine se naște în iarnă și-n viforniță, viața îi va fi dimpotrivă, coană Zincă, liniștită și ferită de orice furtuni. Dar acela ce se zămislește vara și la bătaia arșiței are parte de cărările cele mai întortocheate ale vieții. Aflat mereu la răspântii, prigonit și hăituit, silit să piară înstrăinat”. Zinca se scuturase ca de o prevestire năprasnică:

— Ptiu, mușcați-vă limba viperelor. Și mai dați-o și pe cele bune.

Și atunci, una din ele încercă să schimbe tonul cel

trist:

— Dar cu băiatul ăsta e altceva. El are o stea a norocului pe care o văd... Ca și cum s-ar fi născut în toamnă, pe belșug. Pentru că cine se naște în toamnă...

Dar zadarnic. Nicu se născuse în noaptea de 29 iunie. Pe arșiță. Destinul îi fusese rânduit. Urma acum scurgerea anilor prin copilărie spre adolescență și tinerețe. Că, până la urmă, timpul va decide.

Nicu Bălcescu a crescut în casa părinților săi, nici în severitate, dar nici în mângâieri și dezmierdări. Fire inteligentă, a înțeles prea bine, de mic, care sunt socotelile vieții și cum știe ea să ferece și să desferece. Mai târziu, fiind adolescent și apoi bărbat în toată puterea cuvântului, l-a urmărit statornic amintea unei întâmplări din copilărie.

Era iarnă. Iarnă cumplită. Nicu Bălcescu să tot fi avut vreo șase anișori. Părinții plecaseră după niște treburi ivite pe neașteptate. Treburi care cereau grabnică rezolvare. Plecaseră la rude, prin ținuturile Piteștilor și ale Goleștilor, pe la fântâna unde își va dormi somnul și unde își va visa toate visele, în mormântul cel din ape, Domnul Tudor Pandurul.

Se făcuse noapte și părinții lui Nicu nu se întorseseră. Băiatul stătea la fereastră uitându-se la fulgii care cădeau din înalt. Era o feerie a iernii cum nu mai văzuse până atunci. Deodată însă, zări lucind în noapte două lumini aprinse, roșii. Erau ochii unui lup înfometat, care căuta de mâncare. Lupul ajunsese aproape de fereastră și părea netemător la apropierea de casă și de oameni. Adulmecă prada și mirosul îl duse repede spre grajd, unde se afla o capră cu ieduțul ei. Capra și iedul, simțind fiara hămesită, ieșiseră din grajd și lupul se pregătea să sară asupra lor.

Nicu, copilul de șase ani, simți ca o durere năprasnică la inimă. Într-o clipă, capra și iedul aveau să fie sfâșiați de colții ascuțiți ai Jupânului. Capra, ca orice mamă, se așezase în fața ieduțului ei, hotărâtă să-l apere cu orice preț. Nicu își lăsă durerea să zboare nestinsă. Dar el, așa mic cum era, făcu apel la judecată. În el se trezi

simțul de dreptate: „Trebuie să vin în ajutorul acestei năpăstuite. Să nu las lăcomia să triumfe...”

Zis și făcut. Alergă la vatră, smulse cu cleștele un lemn încă aprins, alergă afară cu gândul să-l ardă și să-l pârljească pe lup. Nu îi era deloc frică. După cum nu știa bine dacă va izbuti să sperie lupul și să-l pună pe fugă.

Când văzu flacăra jucând încolo și încoace în mâna copilului, lupul stătu o clipă în cumpănă. Dar Nicu se apropia de lup și acesta, uitând de foame și de capră, ca și de iedul cel proaspăt, se întoarse pe loc și o luă la fugă spre pădure. În urma lui, capra și iedul, cu privirile calde de duioșie, parcă îi mulțumeau celui care le salvase viața. Nicu se grăbi și el să-i ducă în grajd pe bieții lui ocrotiți și abia pe urmă să intre în casă. Rămase multă vreme la fereastră, până s-au întors părinții săi. Aceștia n-aveau să afle niciodată de întâmplarea al cărei principal erou fusese feciorul lor. Dar, mergând la culcare, Nicu simțea o bucurie lăuntrică încălzindu-l. Nu putu așterne geană pe geană. Somnul nu-l fură nicio clipă. Parcă vedea scena teribilă trăită cu două, trei ceasuri în urmă. Ochii roșii ai lupului, colții lui ascuțiți căutând carnea, mama capră gata de jertfa supremă.

Începea să ia legătura cu nedreptatea care domnea în lume, chiar și printre animale. Înțelegea la dimensiuni arzătoare primejdia care-l pândise pe iedut, de a-i fi gătită, din fașă, copilăria. Gândurile îl frământară atunci atât de mult pe Nicu Bălcescu! Până ce alba îl găsi treaz, brăzdându-i fața cu zorii ei proaspeți și luminoși. Un gând un singur gând îi stăruia statornic și căpăta chipul mintos al unui om mare: „Copilăria ar trebui să ne fie fericită, nouă, tuturor copiilor de pe acest pământ să nu fie umbrită de lăcomie și nedreptate!”.

Spudeul de la Sfântul Sava

La vremea când se născuse Bălcescu, la 1819, inimosul cărturar ardelean Gheorghe Lazăr deschidea școala de limba românească la vechiul edificiu de cultură de la Sfântul Sava. A treia generație de spudei l-a aflat și pe Nicu Bălcescu în bancă, ascultând fermecat și dornic de

cât mai multă învățătură pe minunații săi dascăli, strălucitul Ion Heliade Rădulescu, taciturnul Eftimie Murgu, cumpătatul Eufrosin Poteca, pedantul Aaron Florian, însuflețitul francez J.A Vaillant. De la fiecare lua crez moral și știință de carte, idei și simțăminte. Le topea pe toate în izvorul comun al iubirii de țară.

Alături de el, colegii, spudei harnici și inteligenți, simțeau ca și el, ca și întreaga lor generație de tineri, suflul epocii, idealurile cele mai arzătoare ale nației române.

Bălcescu îi iubea și îi stima deopotrivă pe colegii săi, se socotea egalul lor și suflet alături de ei din aceeași maică, România, și din același aluat de simțăminte, animați de aceleași idealuri. Cel mai bun prieten îi era Ion Ghica, un băiat la fel de gânditor și de frământat ca și el, la problemele furtunoase ale epocii. Cu el discuta tot felul de lucruri, mai însemnate sau, adesea, lipsite, aparent, de orice semnificație. Lui i se destăinuia de câte ori simțea nevoia s-o facă. Ba, dacă stătea să se gândească bine, mai avea un prieten. Un tânăr cu plete mari ca și el, cu priviri adânci și visătoare ca ale lui, priviri în care se scăldau scânteierile lacurilor de munte. Venea din bătrâna cetate de scaun a Târgoviștei și îl chema Grigore Alexandrescu. Avea o fire de poet și chiar scria versuri. Multe dintre ele erau fabule și Nicolae Bălcescu, cunoscându-l bine ce făptură minunată este, a simțit o atracție puternică pentru Grigore, așa cum simțise și pentru Ionel Ghica. Apoi, ore întregi, după ce ieșeau de la cursuri, mergeau de se plimbau pe jos până oboseau. Dar ca un pretext pentru a lega discuții despre trecutul istoric și de luptă al neamului românesc, unde Bălcescu era un cunoscător de primă mână și de reală valoare. De altfel, Bălcescu, în calitate de spudeu, nu-și pierduse niciodată timpul în zadar. Nu-și irosise vremea cu nimicuri. Cerceta cu aviditate manuscrise de cronici, descifra cu migală și pasiune hrisoave prăfuite de colbul timpului.

Într-o zi, Ion Heliade Rădulescu, profesor de înalt prestigiu, care predă literatura și retorica, i-a anunțat pe

spudei că urmărește să încredințeze unuia dintre ei ținerea unei conferințe publice. Pentru ca încă de pe acum, de pe băncile școlii, tinerii să învețe să-și expună gândurile în fața oamenilor și să devină adevărați „tribuni ai poporului”. A început cu ei o discuție ca introducere în arta oratoriei. Dar ea a alunecat ușor pe făgașul istoriei și vieții politice românești. La un moment dat, Ion Heliade Rădulescu a început să le vorbească elevilor săi despre o apropiată revoluție. Despre misia revoluției de a schimba în bine fața țării.

Și profesorul s-a trezit dintr-odată că elevul său cel cu ochii adânci și pătrunzători și cu plete de poet, îi răspunde plin de patimă:

— În orice caz, domnule profesor, revoluția va trebui să înceapă cu tăierea răului de la rădăcină!

Ion Heliade Rădulescu se minunase și schițase un zâmbet. Nu pregetase însă a-l întreba el pe elev:

— Și care este, după părerea ta, Bălcescule, răul care trebuie tăiat?

Bălcescu răspunse simplu:

— Marea proprietate, domnule profesor. În ea sălășluiește izvorul nedreptăților!

Profesorul Heliade cu firea lui austeră și inchizitorială, îl apostrofă scurt:

— Ce știi tu despre proprietate, Bălcescule?

— Nu prea multe. Dar ceea ce știu, știu bine. Mi-am făcut anumite însemnări și observații într-un carnet al meu. Pe baza celor citite, dar mai ales a celor văzute de mine în mediul sătesc.

Heliade nu se așteptase deloc la un asemenea răspuns. Îl iscodi pe Bălcescu, băiatul uscățiv care îi iscase curiozitatea și îi punea chiar răbdarea la încercare.

— Și care e miezul însemnărilor tale, Bălcescule?

Bălcescu răspunse scurt, dar cuprinzător:

— Proprietatea, când e mare, strică. Ca tot ce e mult și nu e bun. Pentru că marea proprietate e clădită din furt... (Heliade își dădu seama că elevul său trecuse prin opera lui Proudhon). Iar boierul care a luat cu japca

pământ de la țărani, de ce are, tot ar mai dori. Țăranul însă, neavând pământ, se sufocă sub apăsarea nemiloasă a boierului.

Heliade îl privi pe Bălcescu cu interes. Parcă abia acum îl cunoștea pentru prima dată:

— Și ce crezi că ar trebui făcut, Bălcescule?

— Eu nu cred nimic. Dar de făcut cred că ar trebui făcut ceva. De pildă, să se ia o parte din pământ de la cei mari. N-ar fi drept să li se ia tot. Să le rămână o parte. Dar din „Jertfa” lor să se dea celor care n-au deloc... spre împroprietărire!

Heliade încheie aici discuția. Era greu să știi în acel moment dacă se gândea la ce spusese tânărul său elev sau dacă mintea îi călătorea spre alte probleme. Destul că puse capăt acestei probleme cu multă abilitate:

— Problema proprietății nu este chiar așa simplă. Dar în aer plutește revoluția. Ea este menită să rezolve această problemă!

— Dar, sunt de acord, se auzi din nou vocea lui Bălcescu. Revoluția trebuie să rezolve această problemă. Numai că, revoluția o fac oamenii. Și ei, noi toți, trebuie să ne străduim a-i găsi rezolvarea!

Heliade nu-i mai răspunse. Trecu pe neobservate la problema anunțată la începutul orei:

— Dragii mei, aș dori ca unul dintre voi să vorbească duminică în fața mulțimii adunate pe podul Mogoșoaiei despre unul dintre marii noștri voievozi. Ca deșteptare a luminilor și simțămintelor trecutului!

Nici nu încheiase bine ceea ce avusese de spus, că din nou se auzi vocea lui Nicu Bălcescu:

— Eu, domnule profesor, aș vrea să vorbesc duminică oamenilor. Despre Mihai Voievod Viteazul și faptele strălucitoare ale românilor conduși de el!

Clasa fu cuprinsă de tăcere în așa chip încât se auzeau de afară picăturile de ploaie care se porniseră din înalt. Târziu, Ion Heliade Rădulescu, cu ochii plini de vădită bucurie, îndrăzni el să rupă tăcerea care vorbea de la sine și să exclame:

— Bravo, Bălcescule, tu să vorbești despre îndrăgitul voievod al românilor, Mihai Basarab Viteazul!

Și picăturile de ploaie însoțiră cuvintele magistrului. Acum, fără opreliște și fără teama de a mai întrerupe pe cineva. Porniră torent pe albia lor. Dar, duminică, atunci când Nicu Bălcescu a ridicat glas de pomenire a faptelor nemuritorului voievod român, a fost o zi încântătoare. Cu soare plin și natură încântătoare. Lumină și lumini pretutindeni. Ca în ziua în care Mihai-Vodă Viteazul pornise pe drumul mării înălțări a tuturor românilor!

Cu Vodă Cuza nu e de glumit!

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza avea obiceiul să bată drumurile țării ca să vadă cum respectă oamenii legile. Uneori, îl însoțea și omul său de încredere, Mihail Kogălniceanu. Dar niciodată nu mergea în straie domnești. Știa că cei care se simțeau cu musca pe căciulă, auzind că vine Vodă, se pregăteau să-l întâmpine cu pâine și sare după obicei străbun și cu mierea surâsului pe buze. Aveau timp să ascundă ce nu era în regulă și dăunător țării și să înfățișeze câteva frumuseți poleite cu strălucire, din cele ce-ți iau ochii. Iar ei apăreau demni de toată cinstirea, ca și cum în viața lor, „nici usturoi n-au mâncat, nici gura nu le miroase”.

De data aceasta, când se porni la drum, îl întrebă pe Kogălniceanu:

— Mergi cu mine, Mihaile?

— Merg, Alexandre!

— Atunci fă bine și leapădă straiele tale cărturărești și îmbracă veșminte de negustor sadea, așa precum o să fac și eu!

Zis și făcut. Kogălniceanu avea straie pregătite, ca unul care cunoștea „metehnele” domnitorului, prietenul său bun și de nădejde.

Când carele cu mărfuri s-au pus în mișcare, Cuza și Kogălniceanu s-au așezat și ei pe stîngia carului din față, lângă căruțaș. Căruțașii învățaseră însă lecția și se făceau că nu știu despre ce este vorba.

Și cele opt care înțesate de marfă luară drumul

Buzăului. În timp ce mergeau, Kogălniceanu îl întrebă pe Cuza:

— Arăt bine, Măria ta?

— Da și nu, domnule Kogălniceanu!

— Și ce vrea să însemne acest nu. Măria ta?

— Că ai uitat să-ți scoți ochelarii. După uitătura prin ochelari, oricine ar recunoaște pe primul ministru al țării!

— Zău? făcu ochii mari Kogălniceanu.

— Zău pe Dumnezeu. Negustorii cu care vom avea de-a face nu poartă ochelari. Sau, dacă poartă, îi pun doar atunci când trebuie să numere banii. Ca să nu fie înșelați. Ochelarii domniei tale sunt făcuți pentru a citi buchiile cărților și nu pentru a socoti banii!

— Ai dreptate, Măria ta!

Și Kogălniceanu își scoase ochelarii și îi dosi în fundul buzunarului.

— Acum e bine, domnule Kogălniceanu. Să-i ții la îndemână și să-i scoți când îți voi spune eu!

Carele merșeră ce merșeră, pe drumuri de țară, colbuite, prin praf și hârtoape câte vrei. Vai și amar. Bune să-ți rupi roata carului tocmai la jumătate de drum. Dar cu chiu cu vai ajunseră în târgul Buzăului.

Zi de târg, lume multă, marfă pestriță pe la tarabele negustorilor. Carele lui Cuza au fost lăsate mai în marginea târgului. Dar căruțașii intrară în târg și anunțară cu voce tare următoarele:

— Oameni buni, au sosit carele cu mărfuri din București, ale vestiților negustori Calomfir și Arvinte. Cine vrea să cumpere...

Nici n-a fost nevoie de mai mult. Mulți negustori își părăsiră tarabele și își arătară fața. Dar trei zdrahoni mustăcioși îi împinșeră cu coatele și le făcură semn s-o șteargă. Se vedea cât de colo că aceștia stăpâneau târgul.

Între timp, sosiră și Cuza și Kogălniceanu.

— Cine sunt marii negustori? întrebă cel mai înalt și mai bine legat dintre ei.

— Noi, răspunse Cuza.

— Prea bine. Și ce marfă aveți de vânzare?

— Marfă extra, voinicule. Finețuri și delicatese...

— Aha, am priceput! Și... cum voiți a o vinde?

De data aceasta, vorbi Kogălniceanu în chip mai mucalit. Ca să arate că nici el nu este străin de afacere:

— Păi, să vedeți, fie pe bani peșin, fie în troc!

— În troc?

— Întocmai.

— Noi vă dăm finețuri și delicatese, iar voi ne dați în schimb vite!

— Vite?

— Da, vite; văcuțe cu ugerul plin de lapte, boi pentru care și cai pentru căruțe, tauri de rasă...

Cel mai înalt dintre negustori, dar și cel mai arătos, pe nume Spănu, zise parcă hotărât:

— Dacă ziceți troc, apoi troc să fie. Să mergem la carele voastre și să vedem finețurile și delicatesele!

— Nu, zise Cuza, care juca rolul marelui negustor din București Calomfir, să vedem noi mai întâi vitele voastre!

— Bine, se învoi negustorul cel înalt, să mergem!

Astfel încât, Cuza și Kogălniceanu, însoțiți de vreo patru negustori, părăsiră târgul și merseară puțin spre miazăzi. Ajunseră curând la curțile unde se întindeau grajdurile, pe soiuri de animale: boii într-o parte, caii în alta, vacile în alta, taurii și tăurașii tineri separat. Erau și locuri anume pentru porci, cu cotețe spațioase pentru porci și țarcuri pentru oi.

Cuza schimbă priviri cu Kogălniceanu, se înțeleseră pe mutește, fără să-și facă vreun semn.

— Strașnic! zise Cuza către negustori, aveți animale de toată frumusețea.

— Așa zic și eu! consimți Kogălniceanu.

Fetele negustorilor se lumina:

— Ne bucurăm că vă plac vitele noastre. Dar acum să mergem să vedem și noi și marfa voastră!

Cuza tuși scurt, cu înțeles, spre Kogălniceanu. Și acesta pricepu, își dresă glasul și zise:

— Apoi dragii mei, eu, Arvinte, m-am cam răzgândit!

— Cum adică? zise negustorul cel înalt.

— Mă gândesc că n-aveți voi atâtea vite cât să acopere valoarea mărfii noastre!

Negustorul amuți. Curiozitatea și interesul lui crescură. Zise scurt:

— Să vedem întâi marfa!

— Bine, o s-o vedeți. Dar vitele astea sunt ale voastre?

— Ei... ale noastre. Ale cui să fie!

Kogălniceanu îl privi în ochi pe cel care vorbise:

— Adică ale cui?

— Păi... sunt vitele Primăriei!

— Așaaa? Atunci nu-i nimic de făcut. Nu știți ce spune legea lui Cuza?

— Ce? Întrebă prostește negustorul.

— Păi... interzice vânzarea din grajdurile Primăriei a vitelor. Și mai cu seamă a celor de rasă. Cum ar fi taurii și tăurașii, păstrați pentru împerechere. Buni de prăsilă!

— De asta vă temeți voi? De pedeapsa lui Cuza?

Începură să râdă și ceilalți. Iar negustorul continuă:

— Oameni buni. Nu fiți temători. Că cine se teme, n-are putere. Și cine n-are putere, pierе. N-o să vină Cuza taman acu'. Are el treburi mai dihai la București. Și apoi, legea de aia e lege. Să fie călcată!

Și se porniră toți pe un răs sălbatic. Râseră ce râseră și deodată se potoliră.

Cuza luă de îndată o figură aspră, hotărâtă și zise:

— Nu, nu-i de răs. Asta e treabă serioasă. Am auzit că nu e de glumit cu Vodă-Cuza. Cică ar avea un ochi și la spate, ca în basm. Când te aștepți mai puțin, hop și dumnealui să-ți dea binețe... Mai bine mă duc să vorbesc cu primarul...

Negustorii izbucniră iar în răs. Iar cel înalt vorbi din nou:

— Cu primarul? Păi îl ai aici, în față. Primarele îs eu. Micșunică Spânu!

— Așaaa? zise Cuza. Și tocmai tu mă poștești a nu respecta legea? Tu, a cărui datorie este, în primul rând apărarea legilor țării!

— O fi, zise primarul. Dar eu am trebuință de bani. Sunt sărac. Cu vânzarea vitelor se scoate sărăcia din casă!

Cuza se posomori. Dar Kogălniceanu îl scoase din impas:

— Vom merge atunci la prefect!

Și iar negustorii prinseră a râde:

— La prefect? Păi nu-i acasă!

— Dar unde-i?

— Păi... aici, lângă tine. Eu îs prefectul Buriță. Aprob vânzarea vitelor din grajdurile Buzăului! Micșunică, primarul, e cumnatul meu. Ține pe sor'mea, Frosa, de nevestică. Bun băiat nea cumnatu'!

Cuza se întristă de-a binelea. Dar Kogălniceanu interveni iar:

— Și dacă vitele nu sunt sănătoase?

— Sunt... adică trebuie să fie! interveni Buturugă.

— De unde știi?

— Știu, cum să nu știu, doar sunt veterinarul Buzăului... cuscu cu primarul. Zambilica, fiica primarului, e luată, cu cununie mare și cu pirostrie în regulă, de Zamfircă, feciorul meu.

Cuza schimbă din nou priviri cu Kogălniceanu. Apoi zise:

— E, atunci da, dacă sunteți autorități, atunci puteți călca legea!

— D-apăi cum? consimți primarul.

— Totuși, adăugă Cuza, m-am răzgândit!

— Cum așa?

— Adică nu mai vreau troc, ci plata în bani peșin!

— Fără să vedem marfa voastră?

— O veți vedea. Dar noi vă plătim pentru vite și voi ne veți da bani pentru finețuri!

Primarul căzu pe gânduri. Apoi zise:

— Fie!

Atunci, Kogălniceanu spuse și el:

— Dacă ne-am înțeles, aș avea ceva de adăugat!

— Să auzim!

— Păi... iată cum stau lucrurile. Din cauza drumului

prost, carele s-au cam zdruncinat. Și odată cu ele și finețurile. Unele articole s-au mai pierdut, căzând din căruțe. Trebuie plătite daune!

— Bine, zise primarul... dar e de vină drumul că e așa...

— Nu drumul e de vină, ci tu, primarule... Trebuia să te ocupi de repararea drumului!

Cel care vorbise acum era Cuza și tot el adăugă: Și amendă pentru încălcarea legii. Altfel nu stăm de vorbă!

Negustorul nu mai zise nimic. Se vede treaba că-l luaseră mințile acele finețuri și delicatețe din carele negustorilor bucureșteni. Mai stătu ce mai stătu. Se mai frământă ce se mai frământă. Stătură de se frământară și ceilalți. Și primarul se hotărî:

— Fie. Plătim pe loc, numai să vedem marfa!

Și cei doi mari negustori veniți de la București, Calomfir și Arvinte, care știm de fapt cine erau, avură prilej să vadă mai întâi cum primarul scoate de la chimir o pungă cu galbeni și toți, împreună cu el, își puneau ochelarii la ochi.

— Ce faceți cu ochelarii, oameni buni? Întrebă Cuza, mulțumit că spusele lui se adevereau.

— Păi să vedem bine banii, să nu greșim la numărătoare.

— Aha! Și către Kogălniceanu: ia pune-ți și tu, amice, ochelarii!

Negustorii numărară banii pentru suma cerută. Apoi îi dădură lui Cuza, care îi numără și el pe îndelete. Cuza îi dădu, la rândul său, lui Kogălniceanu, care între timp își pusese la ochi cunoscuții ochelari. Și acesta, numără ca și Cuza banii, parcă mai pe îndelete. Abia când Kogălniceanu adevăra că totul este în regulă, primarul se însenină la față. Întrebă nerăbdător:

— Acum putem merge la care?

— Putem, consimți Cuza. Și îi duse pe negustori drept la carele cu mărfuri.

Primarul se repezi și, cu mare interes, trase învelitoarea de la primul car. Și ce văzu? Carul era plin de

bolovani. Dezveli și a doua căruță și a treia... și ultima. În toate află numai bolovani. Îi chemă și pe ceilalți să vadă ceea ce văzuse și el. Atunci primarul se schimbă la față. Deveni pământiu. Surpriza cu finețurile și delicatesele căzuse. Se spulberase ca nimic. Atunci, glasul îi sună hodorogit:

— Bine, dar aici sunt numai bolovani! Era glasul adevărului, dar care suna străin rostit de primar.

Cuza însă, era senin:

— Bolovani? Cum? Se făcu și el că privește. Apoi continuă... Da, e drept, simt bolovani... Dar cine oare ne-o fi schimbat finețurile și delicatesele pe bolovani? Și apoi spre Kogălniceanu: pune-ți ochelarii prietene, să vezi și tu bolovani!

Kogălniceanu zâmbi. Își puse din nou ochelarii și privi în care:

— Dar, încuviință, aceștia sunt într-adevăr bolovani. Dar ce bolovani! Tocmai buni pentru a acoperi hârtoapele drumurilor!

— Asta așa e, consimți Cuza. Și către primar: Știi, primarule, care e mâncarea cea mai bună?

— Care e mai dulce! răspunse primarul în neștire.

— Nu, deloc, cea care te satură! Și venind la marfa noastră, bolovani vă fac acum mare trebuință. Sunt cele mai grozave finețuri și delicatese... Așa-i că ne-am înțeles?

— Cum așa? sări primarul.

— Așa bine, voi cumpărați bolovani de care aveți trebuință să vă faceți drum bun, noi cumpărăm vitele de care avem nevoie!

— Și banii pe care vi i-am dat?

— Asta e amendă pentru că ați încălcat legea!

Primarul era plin de năduf. Își șterse fruntea asudată cu batista, începea să înțeleagă un singur lucru. Că negustorii bucureșteni, fie vor să-și bată joc de ei și să-i tragă pe sfoară, fie să le arate că sunt mai vicleni și îi întrec în coțcării. Era încă departe de adevăr. Dar zise supărat:

— Nu sunteți voi negustori, cum nu sunt eu Vodă.

Apoi, pe un ton mai sever... Și... cum îndrăzniți să-mi dați mie amendă? Mie, primarului târgului!

Cuza nu lăasă nici el din ton:

— Dacă ai încălcat legea dată de Vodă!

— Asta-i bună. Și ce are Cuza cu treaba de aici? El e la București cu ale lui!

— Nu-i chiar așa, interveni Kogălniceanu: odată ce el a dat legea, împreună cu primul său ministru, înseamnă că sunt pretutindeni unde domnește legea!

Negustorul se uită atent la Kogălniceanu. Apoi la Cuza. Parcă acum îi vedea pentru prima dată. Avu o tresărire. Dar imediat și-o stinse:

— Nu, nu mai am ce vorbi cu voi. Să vină Vodă Cuza aici să mă amendeze!

— A și venit! zise Cuza. Și în clipa următoare își sumeți fruntea așa cum numai el avea obiceiul să o facă. Primarul îl recunoscuse. Îl recunoscuse și pe Kogălniceanu. Și, ciudat, dar chiar după ochelarii săi cărturărești...

— Măria ta, eu...

— Știu, primarule, ai încălcat legea. Nu de aceea ai fost ales gospodarul târgului. Să fi cel mai mare negustor pentru treburile și interesele tale. Dimpreună cu rudele tale. Și nu pentru a înflori acest târg și oamenii lui!

— Măria ta...

— Niciun cuvânt mai mult. Și făcu un semn către căruțași: descărcați bolovanii!

Văzând că se îngroașă gluma, primarul și ceilalți doi, puseră și ei mâna la descărcat. Când treaba a fost gata, Cuza zise din nou negustorilor:

— Vă las bolovanii, ca să vă faceți drum ca lumea în părțile acestea ale voastre. Să vină carele cu mărfuri de drag la voi la târg. Cât despre vite, vindeți-le pe ale voastre și nu pe ale târgului...

Și zicând acestea, îi puse primarului banii în palmă... N-am nevoie de banii ăștia ai voștri. Cheltuiți-i pentru binele târgului. Și... nu uitați de lege. Puneți-vă ochelarii nu ca să numărați banii, ci ca să citiți cum trebuie legea!

Se urcă apoi în primul car, alături de Kogălniceanu și

de căruțaș. Îi șopti la ureche prietenului său: „Pune-ți și tu ochelarii, Mihaile, că doar ne întoarcem la buchiile tale!”.

Și din fuga înceată a căruței, strigă încă o dată primarului și la ai săi:

— Nu uitați legea. Când voi veni data viitoare...

Rămași ca nerozii în mijlocul drumului, autoritățile Buzăului se uitară după căruțe până ce acestea nu se mai văzură. Abia atunci îndrăzniră să răsuflă. Iar prefectul zise către primar:

— Nu fi trist, Micșunică, domnii se duc, noi rămânem!

Dar primarului îi pierise tot cheful:

— Nu știu, Costandache. Nu mai știu. Parcă s-a sculat Țepeș-Vodă din moarte!... Oricum, cu Vodă Cuza nu e de glumit!

Omul din soldat

Grivița era aproape. La o aruncătură de praștie sau la o goană sprintenă de armăsar. Și totuși, cât de departe părea celor care trebuia să străbată o astfel de scurtă întindere prin ploaia de gloanțe și șrapnele. Pământul era ars de arșița verii, dar și de pârjolul războiului.

Doi frați dintr-un sat așezat în câmpia munteană mergeau voioși la asaltul care se angajase în ziua aceea de 30 august asupra redutei. Crișan părea înalt cât plopul din fața casei lor. Mihai, scund, dar înflăcărat și el. Se țineau strâns în continuare, ca și cum ar fi vrut să nu se rătăcească. O făceau fiindcă buna lor mamă le spusese la plecare în loc de rămas bun: „Până acu’ am grijit eu de voi. Dară acolo unde zboară gloanțele n-oi putea merge să vă țin de mână. Să vă apărați unul pe altul, maică. Și să vă întumați sănătoși”.

O ascultaseră. În foc, mai uitară de vorbele ei. Nu le dădea pas lupta. Acolo, toți erau frați. Deodată, pe când se apropiau de redută, Mihai văzu un nizam căzut, care se zbătea în ghearele neputinței. Se repezi la el cu gând să-i înfigă baioneta în piept și să-l sfârșească. Crișan nu era departe. Îi opri la timp brațul:

— Nu ți-e rușine, Mihai, de-o asemenea faptă?

Mihai ridică ochii săi rotunzi și albaștri spre înălțimea privirilor frățâne-său, mirat și nepricepând nimic:

— Ce, te-ai dat cu dușmanul, fârtate?

— Nicidecum. Dar cel căzut nu se mai cheamă dușman. A devenit om și atât. Nu mai poate lovi. Trebuie să vezi omul din soldat. Ai priceput?

— Nu, răspunse cu îndărătnicie în glas, Mihai.

Crișan nu mai avu timp să-l lămurească. Sub privirile uluite ale fratelui său, îi dădu mâna celui căzut. Acesta nu știa ce să creadă. La urmă, făcu și el un efort și se ridică.

— Hai cu noi, nizamule, spre redută! Și Crișan îl prinse zdravăn și îl susținu. Porni la pas cu el, avându-l alături pe Mihai și pe alți români.

Și așa, se apropiau tot mai mult de redută. Nizamul se dovedea a nu fi chiar așa de rău rănit, pe cât păruse. Dar pierduse mult sânge și ar fi vrut să rămână locului. Totuși, nu-l lăsau nici brațul puternic al lui Crișan și nici cuvintele încurajatoare:

— Hai nizamule, hai osmanule, că mai avem o țără până la ai tăi!

Sufletul nizamului era însă golit. Lupta se ducea în el mută și mocnită: „unde mă duc românii? La ai mei? Dară cum intru eu în redută? Ca prizonier? Ca asediator?”.

... Gândurile se frângeau și se risipeau ca vrăbiile. Crișan îi simțea răsuflarea grea și parcă îi înțelegea și mintea răvășită.

— Lasă-l, îi strigă Mihai, că mai mult ne încurcă!

— Nu-l las, frățioare, că e și el om! Și în gândul lui: „Să văd acum, ce-o să fac cu nizamul’ pe cap. Rău cu el, rău și în bătaia gloanțelor și fără el. O să ajung în redută cu el, să înțeleagă și ai săi că românii veneau ca învingători și nizamul ca învins. Asta era...”.

Dar ochii nizamului se încețoșau. Jocul de lumini și umbre nu mai era deloc colorat. Devenise cenușiu:

— Nu mai merg. Ești bun ca mierea. Pentru mine, acum mierea e amară!

Și se trântea la pământ în neștire. Crișan, însă,

veghea. Îl apuca de piept. Îl zgâlțâia. Să vadă dacă a murit:

— Omule, dacă ajungem în redută, îți dau tabac să tragi în piept!

Nizamului îi străluceau ochii. Uita pentru o clipă că danii ăsta îi venea de la un dușman. I se părea ceva neprețuit: „o dată să mai simtă tabac și, pe urmă, gata...”.

Dar acel gata nu sosise. Nu-l lăsa Crișan. Și nici tabac nu-i dădea.

Deodată, în fața lor apăru Grivița. Reduta cea temută, spre care se îndreptau acum românii. Se vedeau capetele osmanlâilor menite să stea piept redutei. Îi văzu Mihai. Și fratele său, Crișan. Îi văzu și nizamul:

— Lasă-mă omule jos, aici, pe pământ. Să pier și să nu știu de mine. Cum o să mă duc eu așa, prizonierul vostru, în fața alor mei!

Se tânguia de parcă era sfârșitul pământului, nu sfârșitul său. Un sfârșit, însă, se plămădea aici. Nestins și neadormit: sfârșitul Griviței. Sau mai bine zis, căderea ei în mâinile românilor. Acum, românii suiau pe întrecute parapetul. Se mai vorbise de vreo două, trei ori despre acest sfârșit. Dar nu fusese să fie. Acum era 30 august. „Cea zi de asalt, cea zi de sânge udă”, așa cum cânta în versuri pline de strălucire eroică „Bardul de la Mircești”.

Până acum, românii fuseseră șoimi. Acum erau vulturi. Sau dorobanți, căciulari și curcani. Totuna! Urcau parapetele. Totul se prăbușea. Nimic nu le mai putea sta în cale. Crișan și cu Mihai erau și ei pe acest drum spre înălțime. Lângă ei, mai mult purtat, decât pe picioarele lui, mergea și nizamul:

— Nu mai pot!

— Ai uitat tabacul?

În clipa aceea intrară în redută și începură lupta. Corp la corp, armă contra armă. Abia acum Crișan îl părăsi pe nizam, care se prăbuși undeva, în redută. Se ținu lângă Mihai cât putu. Dar lupta îi despărțea mereu, pentru a-i apropia iar, la răstimpuri.

Nu mai interesa însă acest amănunt. Toți cei care asaltau reduta erau români și frați. Iată însă, că în acest

vacarm, când cu greu mai puteai desluși zbaterea luptei și sortii ei, Mihai îl zări deodată pe nizamul căzut cum țintește asupra-i, cătând să îl doboare. Și poate ar fi reușit, dacă în clipa aceea, ochii neobosiți ai lui Crișan, care vegheau, văzură și scena aceasta. Ochi fulgerător și se dovedi mai iute ca nizamul căruia îi salvase viața. Pușca se descărcă la vreme în pieptul acestuia.

Mihai văzuse și el ce se întâmplase și de la cine îi venea salvarea. Dar n-avu vreme a mai cugeta. Se avântă din nou în iureș. Era finalul, îl trăia cu patos, ca pe un vis ce se înfăptuia. Visul adevărat al căderii Griviței. Văzu deasupra redutei tricolorul fluturându-și aripile scaldate în roșu, galben și albastru. Se bucură din inimă la auzul uralelor care nu mai conteneau: „Uraaaa... a căzut Grivița. Trăiască România!” îl căuta însă cu îngrijorare crescândă pe Crișan. Îl văzu și se liniști. Crescu, în schimb, din nou în el nedumerirea. Crișan se găsea viu și nevătămat lângă același nizam care trăgea să moară. Îi ținea capul în mâini, parcă protector. Dar pe nizam nu îl mai păștea nicio primejdie în afară de moarte. O aștepta cu seninătate. Când Mihai se află alături de ei, văzând ochii lui rotunzi și albaștri, plini de uimire, Crișan se porni pe tălmăcit:

— Știi, puțină dreptate ai avut și tu. Când a pus pușca la ochi să tragă în tine, intrase din nou în haina de soldat. Nu mai era același ca înainte. I-am citit asta în sclipirea ochilor. Devenise iar dușman. Și nu l-am putut cruța, după cum nu te-ar fi cruțat nici el pe tine. Făceam parte din tabere diferite, ambii luptând să ne facem datoria!

Mihai începea să înțeleagă:

— Dar acum?

— Uită-te la el. Un biet om trăgând să moară. A redevenit omul din ființa soldatului.

Și zicând acestea, șterse fruntea plină de sudoare a nizamului. Acesta deschise ochii. Ochi omenеști, speriați de primul fior al morții. Brațe neputincioase a mai lovi. Nici a mângâia. În schimb, Crișan avea două brațe puternice, volnice a mângâia în acel ultim străfulgerat de

viață al celui căzut. Mâini omenești care căutau ceva. Scotoci prin buzunar și iute scoase și răsucii tabacul în foi:

— Ți amintești de promisiune, nizamule? Ia de trage o dată în piept și tu!

Nizamul lăsă din nou sclipirea aceea din priviri să alerge slobodă. Rosti cu glasul cel de pe urmă:

— Omule, Mehmed ți mulțumește!

Și trase lacom o dată tabacul în piept. Parcă voia să îngrămădească în el toată viața ce acum se risipea. Și așa și era. În rotocoalele fumului vedea spulberarea oștirii lui Osman Pașa. Rămase așa, cu privirile țintă la tricolorul ce flutura în vânt vestind biruința românilor!

Maiorul și sergentul

În preajma vârstei de 50 de ani, maiorul Ion Nicolae se simțea tânăr ca în prima zi când tânăr de tot, aproape copil, îmbrățișase cariera armelor. Peste el trecuseră zilele aspre ale serviciului în armată, dar ele îl căliseră pe ofițerul de carieră și-l pregătiseră statornic și minuțios pentru marea faptă a câmpului de luptă.

Pentru meritele lui deosebite fusese pe rând înaintat în grad și războiul pentru neatârnaire l-a găsit maior. Neînfricat, la datorie, el s-a aflat acolo unde era mai greu și mereu în fruntea celor pe care îi comanda. Dar, asemenea trăsături deveniseră ceva obișnuit pentru comandanții din armata română. La maiorul Ion Nicolae însă, o trăsătură părea mai pronunțată decât la ceilalți: dragostea lui pentru subalterni, de la ofițeri până la sergenți și simpli soldați. Îi iubea cu pasiune și, ca cel mai în vârstă, îi socotea deopotrivă fiii săi. Fiind la comanda batalionului 8 din Regimentul 15 dorobanți Fălțiceni, îi cunoștea atât de bine pe toți, le știa și întâmplările, încât câteodată vreun ofițer sau sergent uita ce-i spusese maiorului iar acesta, prompt și probând o memorie uluitoare, îi aducea aminte. Faptul în sine presupune, în primul rând, destăinuiți din partea subalternilor.

Într-adevăr, maiorul Ion Nicolae știa să se apropie în așa măsură de oameni, încât îi cucerea din prima clipă, îi făcea să-l iubească și să-l respecte totodată, să simtă

nevoia a merge la el ca la un doctor sufletesc și de a-i spune tot ce aveau pe inimă.

În serile îndelungate petrecute cu ei în așteptarea atacului, îi asculta cu răbdare și cu multă atenție. Reținea faptul ca atare, dar nu numai atât. După ce afla din gura fiecăruia ceea ce avea pe suflet, maiorul cădea o clipă pe gânduri, apoi îl sfătuia ce este mai bine să facă. Sfatul lui era totdeauna cumpănit, semănând cu al unui împărțitor de dreptate, înțelept și auster.

Faptul că-i socotea drept „copii ai săi” pe cei alături de care trăia zilnic, de atâta timp, era un lucru firesc pentru maior. De aceea, fiecare cădere a unui ostaș din batalion, pierit în focul luptelor, aducea o lovitură de cuțit în inima comandantului. Cu durere scria unui prieten: „Azi am pierdut încă un copil; simt nevoit să plătesc continuu această amară contribuție de sânge”. Iar un soldat nota, odată, către ai săi: „Când suntem cu maiorul nostru, mergem la război cu încredere; el este tatăl nostru”.

Așadar, batalionul 8 din Regimentul 15 dorobanți avea un tată; iar tatăl, comandantul Ion Nicolae, avea fii destoinici și viteji.

Dar cel mai mult ținea la maior sergentul Petre Mateescu. Avea un cult pentru el, socotindu-l cel mai de seamă comandant, cel mai viteaz luptător și cel mai bun om din câți întâlnise vreodată în viață. Prietenia dintre cei doi, dacă se poate numi așa, s-a înfiripat și s-a întărit încă de la regiment, din perioada instrucției și a diverselor pregătiri militare. Tânărul Petre Mateescu nu avea mai mult de 20 de ani când l-a cunoscut pe Ion Nicolae. L-a iubit din prima clipă. De atunci, de câte ori nu se dusese el la comandantul său cu inima deschisă să-i spună pe șleau ceea ce gândește și să-i ceară sfatul... Și Ion Nicolae, la rândul lui, a simțit atracție pentru tânărul acesta deschis la suflet, corect în atitudinea și faptele sale și destoinic ostaș. A stat mai mult de vorbă cu el decât cu ceilalți.

Când a terminat stagiul și a fost lăsat la vatră sergentul, în vârstă de 24 de ani, a simțit nevoia să se reangajeze pentru încă doi ani, datorită legăturilor sale

sufletești cu comandantul cel bun și drag în 1876, sfârșindu-și noul angajament față de armată. Petre Mateescu plecă acasă. Despărțirea de maiorul său a fost impresionantă:

— Ai să-mi lipsești, Petre. Tu erai mâna mea dreaptă! îi spuse comandantul.

Petre Mateescu simți cum i se umezesc ochii:

— Am să mă întorc, domnule maior, răspunse emoționat sergentul. Cât de curând! Numai să-i văd oleacă pe ai mei și să văd cum mai merg treburile pe-acasă. Apoi... cine știe... peste vreo câteva luni am să vin din nou!

Și se repezise să-i sărute mâna maiorului. Acesta și-o retrăsese imediat:

— Nu se cade, Petre. Ostașii sunt ostași. Ei cunosc o singură lege: aceea a disciplinei. Numai popilor li se sărută mâna... și doamnelor. Nu sunt niciuna, nici alta!

Petre Mateescu s-a scuzat. Dar de rușinat, nu se rușinase. Știa foarte bine că maiorul său era bun de pus la rană. Că merita să i se sărute mâna pentru tot ceea ce făcea el în slujba armatei și a țării. Apoi adăugă în chip de rămas bun:

— Să trăiți, domnule maior. Vă doresc, din inimă, sănătate și fericire!

Maiorul îl cuprinse în brațe și îl sărută. În ochii lui apăruseră mărgăritare de rouă, fierbinți...

— Să te întorci, Petre, cât de curând!

S-a întors, într-adevăr, peste câteva luni. L-a mânat de-acasă războiul, în cauza căruia credea din inimă. I-a dat imbold și gândul că îl va revedea pe maiorul său.

Când a plecat, toți ai săi l-au condus cu dragoste. Tatăl său l-a descusut ca să-i afle starea de spirit:

— O să-ți fie dor de noi, Petre?

— Ba bine că nu, dragii mei. Știți prea bine!

— Atunci de ce nu rămâi acasă?

— Cum aș putea să rămân, când toată floarea țării pleacă să apere demnitatea acestui popor de viteji?

— Dar de maior nu ți-e dor, fiule? l-a întrebat mama.

Lui Mateescu îi sclipiră ochii.

— De maiorul meu? Cum să nu-mi fie? Pentru el mă vâr și în foc. Pentru că el reprezintă țara!

Asaltul asupra redutelor a fost mai presus decât orice închipuire. Batalionul comandat de maiorul Ion Nicolae a săvârșit minuni de vitejie, participând cu elan nemaîntâlnit la toate asalturile asupra redutei Grivița I. Apoi, în zilele de 5-6 septembrie 1877 s-au purtat lupte crâncene asupra redutei Grivița II.

Mereu, în toiul luptelor, în spatele comandantului, veghind asupra vieții acestuia, ca o umbră credincioasă, sergentul Petre Mateescu a stat la datoria lui dublă, către țară și către cel care reprezenta, în conștiința lui, țara.

Și maiorul a simțit mereu prezența acestuia: vie și înaripată.

Înainte de asaltul amintit, vorbise unui căpitan cu sinceritate:

— Am flăcăi zdraveni în batalionul meu. Numai că pe mulți i-a luat apa morții!

— Știu, domnule maior! Bine însă că dumneavoastră ați rămas în viață. Pentru că dumneavoastră sunteți sufletul și aripa destinată zborului pentru întregul batalion.

— Te înșeli, căpitane! Sufletul sunt ei, toți fiii mei. Fără ei n-aș fi ajuns niciodată acolo, la parapetele dușmane. E drept că eu am fost în frunte. Sunt comandant. Dar capul fără trup nu poate exista. Știi că locul inimii nu e în cap, ci în trup! În cap e judecata numai!

— Da, aveți dreptate! Dar nici cap fără trup, nici trup fără cap!

— Și ai uitat picioarele, căpitane. Masa care împinge corpul batalionului, al armatei înainte, simt tot ei, cei mulți, bravii mei fii!

Căpitanul nu mai zise nimic. Și nu mai zise pentru că socoti vorbele maiorului pe deplin îndreptățite.

Dar, în timp ce vorbea, maiorul întâlneauze privirile sergentului Petre Mateescu. Auzise și el vorbele comandantului și se dovedea perfect de acord cu ele. Maiorul însă nu sfârșise ceea ce avea de spus. Să știi căpitane - continuă el - că mulți dintre ei și-au dat viața

pentru mine. Iată, îl vezi pe sergentul de colo?

Căpitanul era de la alt batalion. Dar, din întâmplare, îl cunoștea pe sergent. Răspunse puțin mirat:

— Îl văd. Este vorba despre sergentul Mateescu. L-am văzut și luptând și mi-a plăcut.

— Ehei, da, despre sergentul Petre Mateescu este vorba. Aș fi căzut și eu, poate, dacă bravul meu sergent Mateescu nu ar fi trimis la pământ dintr-o lovitură de pușcă pe turcul care mă luase la ochi și dacă nu mi-ar fi pus o căciulă de soldat pe cap, în locul chipiului care-mi arăta rangul. Știi asta?

Căpitanul căzu pe gânduri. Apoi zise:

— Bravo lui, domnule maior, e o cinste să aperi viața comandantului!

— Da, căpitane, sergentului Petre Mateescu îi datorez viața!

Asaltul asupra Griviței II, din 6 septembrie, a fost cât se poate de crâncen. Au căzut numeroși ofițeri și ostași. Și, deodată, în secerarea cumplită a morții, a căzut și maiorul Ion Nicolae, în luptele corp la corp de pe parapet.

Iar după terminarea luptei, alături de el, a fost găsit și corpul neînsuflețit al sergentului Petre Mateescu. Maiorul și sergentul, înfrățiți pentru totdeauna în marea faptă a eroismului românesc!

Luminile Cătălinei

Veniseră zorii zilei de 6 august 1917. Sângerii ca și patima oarbă a luptei. Pentru români, jocul spăimos cu moartea era trâmbița redeșteptării neamului întreg și cel mai de seamă hrisov al unui cuvânt fermecător: „Pe-aici nu se trece”.

Oastea românilor era gata de jertfa supremă. Soldații acelor zile purtau fiecare numele cu care fuseseră botezați în credința creștină. Aveau o mamă iubitoare. Acum numele lor suprem de „român” se boteza în sângele unui neam întreg pentru sfânta mamă a tuturor, România. Acolo, pe acel câmp al Mărășeștilor, se afla și Cătălina Teodoroiu. Mergea la atac pentru dezrobirea brazdelor străbune. Ochii plini de lumină visau deschiși clipa mult

așteptată.

De fapt, izvoare de lumini purta în ființa ei această fată. Prima ei lumină fusese casa părintească din comuna oltenească Vădeni, cu părinții și cu cei doi frați. Când a apucat să-și dea seama de rostul lumii, ființe și lucruri ce o înconjurau, mama a dus-o la biserica din sat. Acolo a fost prinsă de văpaia unei lumini neobișnuite, care-i cuprindea întreaga ființă. Semăna cu tot ce știuse până atunci, era una cu iubirea, frumusețea, bucuria, curățenia. Dădea în pârg de cântec și în miez de culoare. Îl primea pe Dumnezeu în cămărilor sufletului. Preotul cel blajin, cu barbă multă și semănând el însuși cu sfinții din trupul icoanelor a mângâiat-o și i-a așezat pe frunte mir: „Fată dragă, porți numele sfintei Ecaterina, cea învățată și cu fruntea în lumini, jertfită pentru credința creștină. Să fi și tu o aleasă făptură a Domnului!”... N-a înțeles prea bine cuvintele preotului. Dar îndemnul nu l-a uitat. L-a păstrat talisman, ca și cruciulița dăruită de mamă, pe care o purta la gât.

A urmat la rând școala. Tatăl ei a dus-o pentru prima oară la școală. A dăruit-o învățătoarei, cea cu ochii blânzi și mătăsoși. Mamă iubitoare și ea.

Au trecut anii. Într-o zi, pe când era printr-a patra, învățătoarea le-a vorbit despre Ștefan cel Mare și despre vitejii săi. Când a sfârșit, i-a întrebat:

— Cum îl vedeți voi, copii, pe domnul Moldovei? Toți se repezică cu răspunsul: că a fost viteaz, înțelept, cumpătat, neclintit în războaie, diplomat iscusit... Și tu ce crezi, Cătălino? „Eu cred doamnă învățătoare, că Ștefan cel Mare a avut steaua lui. Strălucitoare și unică”. Și de ce crezi asta, Cătălino? Pentru că el însuși a crezut într-o stea. Aceasta a fost dragostea pentru Moldova, pentru fericirea ei. A luptat neobosit, cu credință în Dumnezeu pentru a o înfăptui. De aceea l-a urmat oastea și iar război de n-a biruit. Iară când a încetat din viață, tot astfel și poporul, întreaga Moldovă, s-a îndurerat că pierdea pe părintele ei cel drag și fără pereche!... Dar tu ai steaua ta Cătălino? „Desigur. Mai întâi vreau să învăț și să devin

învățătoare. E minunat lucru să înveți pe copii să fie buni. Cinstiți, harnici și curajoși. Iar mai presus de orice, să-și iubească din inimă țara. Dar dacă pământul nostru va fi cotropit de dușmani, am să îmbrac straie ostășești și steaua îmi va fi călăuză în lupta pentru Țară. Am să mă jertfesc de va fi nevoie!”.

În școală s-a clădit în sufletul Cătălinei lumina orbitoare a iubirii de țară. Apoi anii au început să alerge. A învățat, dar n-a ajuns învățătoare. Flăcările războiului au fost mult mai aproape decât își închipuise Cătălina. În luna august 1916, România intra în război cu refrenul ce trăia atunci în inimile tuturor românilor: „Suna pe deal atunci o goarnă, suna mărirea unui neam!”. Din prima zi, Cătălina se află în oastea soldaților în uniforme albe, în spitalul de la Târgu-Jiu. Urmează, apoi, ambulantele în defileul Jiului, unde luptele deveniseră înțeleștate. Cad primii români, se înmulțesc răniții. Cătălina e neobosită. Sufletul ei se strânge de durere când vede românii căzând Printre cei căzuți este și fratele cel mare, Ionuț. După o vreme, aripa morții îl seceră și pe Niculăieș. Cătălina nu mai poate sta deoparte. Ia arma fratelui căzut și se avântă în luptă. Trăiește întreaga epopee eroică. Nu se înspăimântă de nimic. Și iată vara anului 1917... Mărăștii, Oituzul... și iată Mărășeștii. În Cătălina se mai clădește o lumină, cea a comandantului menit să fie în fruntea vitejilor, cel mai viteaz. Să-i călăuzească și îmbărbăteze. Îi vede cu ardoarea sufletului pe toți marii generali ai reîntregirii: Dragalina, Cristescu, Averescu. Prezan... și, mai ales, Eremia Grigorescu. Vede chipul înnegurat și gânditor al regelui Ferdinand Le cercetează sufletul cu propriul ei suflet. Le măsoară bătăile inimii cu bătăile ei de inimă.

Zorii zilei de 6 august 1917. Cătălina se avântă în torent. Sublocotenentul Cătălina este și ea comandant. Conduce o mână de soldați, pe care-i îmbărbătează. Lumina comandantului trece vie în soldați: „înainte, băieți, nu vă lăsați, sunteți lângă mine...”.

Bătălia este în toi. Totul devine roșu de sânge și de foc, înțeleștarea supremă. Cătălina merge înainte cu toate

luminile sale. Simte la gât cruciulița dăruită de mamă. „Sub semnul crucii vom învinge... cu Tine, Doamne, înainte pentru izbândă și țara întreagă...” îi apare chipul lui Dumnezeu Tatăl, cel din icoană. Are în dreapta pe Iisus iar deasupra, în cununa Sfintei Treimi, se află porumbelul, Duhul cel Sfânt. Apoi Dumnezeu stăruie o clipă în privirile preotului blajin, cu barbă multă, de la biserica din sat. Acum îl aude și îl înțelege: „Să fi și tu o aleasă făptură a Domnului”. Lumina dumnezeirii, lumina comandantului trec de la Cătălina la soldați. Ajunge la lumina casei părintești. A plopului cel înalt din fața casei. Chipul mamei și tatălui, asprite de muncă și ani. Cu îngrijorarea pe față: „Cum de-au pierit Ionuț și Niculăieș?” Cătălina le răspunde încleștând mâna pe armă. Și oțelindu-și sufletul. Alături, plumbii seceră alți frați. Se îndurerează, dar nu le cântă prohodul. E prea devreme. Și merge înainte. Lumina comandantului trece nevătămată în soldați. Iar ea aude clar glasul învățătoarei. Dar și al ei, cea de atunci: „Iar dacă pământul nostru va fi cotropit de dușmani...”

Zilele se petrec iar în vârtoare. Mărășeștii trăiesc ultimele furtuni. 4 septembrie 1917. Cătălina se avântă. Vrea să ajungă în reduta bătăliei finale. Luminile ei trec pure în soldați: „înainte, băieți...” Gloanțele unei mitraliere i se înfig în piept. Îi frâng marșul spre biruință. Nu moare imediat. Are timp să simtă arderea sfântă a crucii de pe piept, ca o ultimă lumânare pentru sufletul său... casa părintească... chipul îngrijorat al părinților... preotul cel blajin, învățătoarea cea bună... luminile bravilor ei comandanți și ale soldaților... Cătălina venise din strămoși, trecea acum în urmași. Dumnezeu însuși îi culegea luminile sufletului și le așeza în cartea de aur a istoriei neamului românesc!

Văpaia

Damian își încercă armăsarul. Voia să-i știe puterile, pentru ca mâine în zori să-l mâne spre Alba. Pe frig, pe zloată ori pe scânteieri de stele mărunte și fierbinți trebuie să ajungă să-și împreune sufletul cu miile de colindători al unui singur cânt pe care îl murmură ca pe o credință:

„La unire florile, cele trei, culorile

Toate doar un astru, roș, galben, albastru”.

Mureș îi simțea pornirile și scotea foc pe nări în semn de răspuns: „Mâine, da, mâine, ca vântul’ și ca gândul’...”

Răsuflarea lui și cântecul lui Damian se împreunau într-o flamură. Apoi, nu se mai auzeau decât bătăi de inimă cătând spre departe, spre Alba, acolo unde începeau a vui colindătorii. Inima lui Damian, omenească, a armăsarului, mai altfel. Sau, poate, la fel...

Să fi fost ora amiezii. O slujnică de curte veni să-l vestească:

— Bre Damiane, nu-ți fie cu supărare de deranjul meu. Dară te cheamă Gabor, stăpânul!

Lui Damian nu-i sună a bine. Duse pe Mureș la grajd și-l mângâie de la creștet spre bot, în semn de țesală, dar și de rea prevestire: „Apoi om vedea ce-o mai fi, Mureșe feciorile...”

Baronul Gabor îl aștepta pe Damian de parcă i s-ar fi afumat bucatele. Când îl văzu intrând se așeză pe un fotoliu și-i zise cu năduf:

— Mâine în zori iei, Damiane băiete, calea Zaradului, cu trei căruțe de grâne pentru prietenul meu, contele von Speidel. Are nevoie de ele și pace!

— Mâine în zori? Peste puțință!

— Cum, îmi nesocotești porunca?

— Până acum, nu. Dar de data asta...

— Ascultă, Damiane. Am vrut să te fac om. Din sărăntoc, să fi cineva. Dar tu n-ai vrut și ai tras tot în jos. Te-am lăsat cum ai vrut, la grajd!

Damian cunoștea prea bine aceste vorbe. Îi veni în minte scena când Gabor voise să i-o vâre în suflet și cu cununie pe flonca lui. Pe urâta Ilonca pentru inima lui tânără și fremătătoare. Numai că el o iubea pe Zamfira, frumoasa din vis și dintotdeauna. Rămăsese cu visul acelei fete, care se mutase, stinsă de plămâni, la cimitirul din sat. N-avusese parte de ce iubea. Nu voia a lua ce știa că nu-i trebuie. Acum, simțea cum Gabor își trece privirile peste corpul lui durat ca în stâncă, umeri vânjoși, piept puternic,

mușchi de oțel, dar și priviri dârze și cap neplecat. Ca un reproș că bărbatul acesta n-a voit nici măcar de țiitoare s-o aibă pe Ilonca. Glasul puternic și netremurător al lui Damian îl irită și mai mult:

— Mă simt bine la grajd printre armăsari. Ei știu să alerge și caută întotdeauna zarea, acolo unde se vede pământul împreunându-se cu cerul. Iar armăsarii par șoimi ai pământului, în vreme ce în văzduh zboară, ca și ei, scurtând depărtările, șoimii înălțimilor!

Gabor îl privi posac. Nu știu ce să aleagă din astfel de vorbe:

— Nu mă privesc șoimii. Treaba lor, să zboare unde vor. Dară mie să-mi spui ce-ți veni să-mi nesocotești porunca! De ce?

Damian își sumeți privirile și rămase senin, ca de obicei. Și tocmai această căutătură dreaptă îl făcu, parcă, pe baron să înțeleagă ceva din povestea cu șoimii și cu armăsarii și cu zborul. Și de ce se simțea bine Damian la grajd. Și de ce n-o voise pe Ilonca pentru a o ferici cu virtuțile corpului său. Și îl lovi drept în creștet vorba acestuia:

— Pentru că mâine în zori, domnule baron, iau altă cale!

— Altă cale decât cea dorită de mine?

— Da, alta. Numai dacă și domnia ta vrei să iei mâine în zori calea mea!

— Și care este, mă rog, această cale?

— Drumul spre Alba. Alba regală!

Baronul văzu negru în fața ochilor. Și apoi roșu. Apoi îl prinse mânia și urma cu totul. Țipă, urlă, scrâșni sălbatic din dinți:

— Aha, asta era. Astă faptă nelegiuită mi-o pregăteai. Atunci, află că mâine n-ai să iei niciun drum!

— Nimic nu mă va putea opri!

— Ce vorbești. Nici așa?

Și scoase fulgerător un pistol de toată frumusețea. Îl îndreptă spre Damian:

— O singură mișcare și ești mort!

Damian oftă din inimă. Scrâșni și el din dinți de mânie. Din fața ochilor începea să se piardă visul de mâine din zori așa cum se topise și cel pentru fata care plecase pe nume Zamfira. Îl durea mai ales nesocotința lui. „Cum putuse fi atât de orb! Cum nu se gândise că baronul acesta uns cu toate alifiile pământului știa de ceea ce avea să se petreacă mâine la Alba! Și că drumul lui nu putea fi în niciun caz acesta! Cum de putuse fi atât de orb? Mai bine să fi încălecat pe Mureș, singurul lui bun de aici, ce nu aparținea baronului și să fi zburat de pe acum spre zarea deschisă spre luminile Albei...”.

— Așa se poate să nu mă duc. Inimii nu-i poți porunci, dară glonteale îl poți slobozi ușor ca să-i oprești bătaia!

Baronul văzu iar în astfel de vorbe pe bărbatul care o refuzase pe Ilonca. Atunci îi nesocotise darul, acum nu se înspăimânta de moarte, îl cuprinse furia. Începu să strige ca scos din minți. Și atunci, Damian îi văzu pe oamenii slugarnici ai lui Gabor cum apar și cum îl leagă fedeleș. Iar el nu se putu împotrivi și nu-i putu trânti în luptă dreaptă pe cei veniți, chit că erau patru, pentru că se găsea în bătaia glonțului și tot mai spera în vreo minune, ca să poată vedea Alba. Dar știu din clipa aceea că zăgăzuirea lui fusese aranjată.

Zăcea în temnița umedă și întunecoasă a castelului. Dar prin gratiile ferestruicii răzbăteau razele lunii și stelele păreau acum mari, sticloase și reci. Și înțelese că baronul Gabor o să-l chinuiască.

Spre miezul nopții auzi zgomote deslușite care se apropiau. Zări curând o siluetă, care răsuci cheia în broască și intră în celulă. „Cine ar fi putut să vină la el la acea oră?” Dar misterul se desluși repede, deoarece persoana purta în mâini o făclie. Și lui Damian nu-i fii greu să o recunoască:

— Ilonca? Tu aici?

— Te miri, dragul meu. Am venit să te salvez!

Privirile lui Damian se umplură de lumină și de speranță. Dar iute se și risipi totul:

— Tu să mă salvezi? Și cum ai putea?

— Prea bine. După cum vezi, port în mâini cheile raiului!

Și zicând aceste vorbe, se aplecă asupra lui Damian și îl înlănțui cu patimă. În clipa aceea, Damian își dădu seama că nu numai el, dar și ea era înlănțuită și orbită de pasiune. Dar căută să-și ferească buzele de sărutul ei. Ilonca simți repulsia bărbatului și deveni mânioasă:

— Dacă te porți la fel de rece cu mine, vei putrezi aici. Pricepi?

Damian intui adevărul cuvintelor sale. Înțelese că, dacă vrea să ajungă la Alba, trebuia să întreprindă ceva. Orice. Chiar să trădeze iubirea și să se prefacă a fi alt om. Deveni lucid:

— Prea bine. Și ce-mi ceri în schimbul libertății?

— Mă mai întrebi? Iubire. O noapte de iubire!

Damian se cutremură. Dar vorbi liniștit:

— Atunci fă bine și dezleagă-mă. Am să fiu al tău!

— Mai întâi să juri că ai să fi. Apoi vom mai vedea!

Damian înțelese. Ilonca era urâtă. Dar nu și proastă. Silabisi un jurământ care-i venise la îndemână:

— Jur să fiu al tău. Numai al tău! Pentru o noapte!

— Și pentru o zi! se târgui ea.

— Prea bine și pentru o zi. Dar nu pentru ziua de mâine! Mâine vreau să fiu liber!

— În schimb, îți cer să juri că vei fi al meu pentru o viață!

Pe Damian îl prinse sila de Ilonca, dar și de el. Și asta îl făcu să raționeze și mai mult: „Dacă vreau să fiu liber, trebuie să jur. Dacă jur, ăsta nu e jurământ pe care să nu-l poți călca.” Și jură din nou cu seninătate. Dar Ilonca nu era proastă. Îl înlănțui din nou și îl sărută pătimaș, iar Damian nu se mai putu feri, ca să nu trezească bănuieli. Abia după ce prelungi cât vecia acest sărut blestemat, îi dădu drumul lui Damian din strânsura brațelor și cu un cuțit începu să-i taie legăturile. Damian văzu însă cu groază că lama cuțitului fusese înroșită de sânge. Nu luă însă în seamă aceasta. Nu mai trebuia să țină seama de nimic. Și, când

se simți liber, alergă afară urmat de Ilonca, ce își aștepta cu ardoare răsplata.

Dar el se îndrepta spre grajd. Căuta cheile la locul unde le lăsa totdeauna seara. Ilonca însă veghea:

— Noaptea aceasta îmi e promisă!

— Da, Ilonca. Numai că noaptea e pe trecute. Curând se sting stelele și ziua de mâine îmi e făgăduită mie. Vreau să-mi iau armăsarul și să fiu gata!

Ilonca scotea cheile grajdului de la sân și le azvârlea în fântână. Damian se cutremura și îi striga cu năduf:

— De ce-ai făcut asta?

— Ca să nu pleci înainte de vreme! Și... apoi, caii nu sunt ai tăi!

— Caii nu. Dar Mureș este al meu!

— Mureș, da. El se află în poiană, gata înșeuat și te așteaptă. Vezi că m-am gândit la tine?

— Văd!

Și alergă în poiană cu sufletul la gură, să-l afle pe Mureș. Ilonca îl urma îndeaproape purtând pe buze un rânjet încă nu prea bine deslușit. Damian nu văzu rânjetul. N-avea vreme de așa ceva. Văzu, în schimb, ceva care îl umplu de durere. Mureș al lui se zbătea în agonia morții, într-o băltoacă de sânge. Se apropie și observă că armăsarul nu murise, îl privea cu ochi mari, omenеști. Nu era nevoie să-i spună cine îi făcuse acea rană înflorătoare din piept. Știa de acum că sângele de pe lama cuțitului Iloncăi era sângele lui Mureș. În schimb, calul parcă îi cerea iertare: „„. Du-te fără mine la Alba... ca vântul și ca gândul. Eu nu te mai pot duce nicăieri. Curând, voi intra în pământ și voi fi pământ. Dară cât am fost, am rămas iute și credincios. N-am trădat niciodată.” Cam așa spuneau privirile sale. Și, în clipa următoare, ochii lui blânzi mai mișcă puțin după care înghețară pe vecie. Și Mureș purcese să intre în pământ, pentru a deveni pământ.

Damian își mușcă dureros buzele. Îl năpădi amarul fără hotar. „Bietul armăsar. Trebuia să plătească pentru răutățile oamenilor.” Se întoarse spre Ilonca și o privi cu mânie:

— De ce, de ce a trebuit să-mi omori calul?

Abia atunci observă zâmbetul Iloncăi:

— Pentru că. Altfel, o ștergeai fără să-ți plătești datoria!

— Ce datorie am eu față de tine?

— Înainte, o noapte de iubire. Acum întreaga ta viață!

Și începu să-l atragă cu toate puterile ei spre miezul poienii. Glasul ei era plin de voluptate... Hai, a sosit ceasul jurămintelor și al iubirilor!

Îl înlănțui din nou cu brațele și voi să-i muște buzele. Dar el o îndepărtă pe această ființă hâdă, care cu brațul ei îl ucisese pe Mureș:

— Lasă-mă, cată-ți de altul!

— Nu. Acum nu se mai poate. Ai jurat și ți-ai vândut sufletul. Și trupul. Dară sufletul tău nu mă privește. Cât trupul!

Și cu unghii ascuțite îi sfârtecă fără zăbavă cămașa. Ea își sfâșie, la rândul ei, cămașa și rămase goală, cu sânii în bătaia lunii și în biciuirea frigului. Se lipi de el și încercă din nou să-i muște gura. Dar Damian simți că-l năpădește scârba. „Cum, el s-a vândut acestei vipere cu trup și suflet? Halal jurământ care e păcat să fie ținut. Cine înșală trebuie înșelat, cine minte trebuie mințit...”

Și în timp ce Ilonca încerca o nouă cale spre trupul lui. Damian o împinse cu putere încât femeia se prăbuși. Dar în clipa următoare începu să scoată strigăte asurzitoare. Și zbierete. Și să amenințe... și să blesteme:

— Lovite-ar pustia de nemernic. Și lepra și lingoarea. S-ajungi din om neom. Din bărbat să te ajungă nevolnicia...

Dar asta n-ar fi fost nimic. Se auziră curând lătrăturile câinilor de curte. Și împușcături. Venea liota lui Gabor și poate chiar baronul asmuțindu-și oamenii și fiarele pe urmele lui Damian. Și atunci. Damian înțelese tot jocul perfid al Iloncăi. Și al baronului. O ultimă încercare de a-l înlănțui cu iubirea aceasta străină și rea. Acum. Prin viclenie. Dacă se prindea, Damian avea să devină bărbatul jurat al Iloncăi. Dacă nu, ea avea să dea semnalul ca cel pe care ea îl slobozise pentru a-i fi mire să se cunune cu

moartea. Totul fusese ticluit. Iar el n-avea armăsar să fugă ca vântul și ca gândul de aici. Înțelese primejdia. Și cea mai mare dintre ele putea fi dacă nu avea să ajungă la Alba. Așa încât o clipă în plus i-ar fi putut fi fatală. O lăsă pe Ilonca să zbiere în continuare și el se întoarse și prinse să alerge. Simți o tăietură în brațul drept și știu că fusese cuțitul aruncat de Ilonca asupra sa. Dar nu mai era timp nici măcar pentru a-și lega brațul. Singura salvare era alergatul. Singura dreptate era să înșele acea iubire blestemată și să-și calce jurământul acela ticălos. Unicul drum era cel care ducea spre Alba. Cunoștea bine cărările și potecuțele, pădurile, luminișurile și huzeagurile. Alerga și nu simțea durerea din braț. Și nu vedea sângele siroindu-i. Auzea doar lătrăturile haitei și împușcăturile zămislite din flinte. Aproape, tot mai aproape și tot mai puternice. Căută atunci noi cărări, mai drepte și mai pe scurtătură, noi ascunzișuri, să-și piardă ființa. Și pe măsură ce le găsea, lătrăturile deveneau mai șterse și împușcăturile mai îndepărtate. Atunci înțelese că era salvat și că hăitașii îi pierduseră urma. Zăbovi o clipă lângă un izvor, ca să-și spele rana și apoi o porni din nou la drum, fără preget, fără popas.

Stelele se făceau mai mici și își pierdeau strălucirea. Luna se pregătea să apună. Era semn că se apropiau zorii. Iar el era încă departe, iar gerul începea să muște nemilos din trupul unui om aflat într-o cămașă sfâșiată. Dar Damian nu știa de ger și de năprăsniciile lui. Știa de Alba și de luminile sale. Continua să alerge până își simțea și răsuflarea înghețând, parcă, în veșmintele osteneții și trupul biciuit de o fierbințeală a gerului.

Atunci se oțeli și grăbi pasul. Și-și iuți și bățile inimii. Pentru că, dacă inima îngheța, nimic nu se mai putea drege. Și toate acestea odată cu ivirea zorilor.

Stelele se șterseră pe neobservate. Lumina zilei câștigă dintr-odată în lupta cu tenebrele. Alba era aproape și el gata a nu o mai ajunge sfâșiat de o imensă oboseală. Atunci însă desluși în zarea unde aleargă să se împreune cei care zboară, armăsarii pământului și șoimii văzduhului,

mulțime imensă purtând în mâini steaguri și în inimi cântece. Se auzeau cântând inimile, fremătând văzduhul întreg. Și acum, Damian simți o văpaie neobișnuită cuprinzându-i ființa și dându-i o putere fără de seamă. Și, în loc să se prăbușească, se înalță și el dintr-odată șoim și prinse să alerge spre locul acela binecuvântat, unde se hotăra soarta țării întregi. Ajunse și, când să se prăbușească, fu cuprins de brațe vâjnoase și sănătoase și se contopi într-o clipă cu torentul care însemna o văpaie mult mai mare decât cea care îl cuprinsese pe el.

Auzea ca prin vis, cu bucuria triumfului, ca și cum ar fi cucerit o redută: „Trăiască România!”

Soarele își trimitea din înalt săgețile lui de aur și ametist, Topea gerul și alunga însingurarea. Vestea cu trâmbițele și surlele lui nemaivăzute că și în decembrie poate fi primăvară!

Râpă

Omul acesta era purtat de doi soldați sub amenințarea armei de foc. El însuși păstra ceva din înfățișarea unui soldat: o tunică veche și roasă la gât, descheiată și degalonată, pantaloni jambieri de culoare kaki, strânși pe picior și legați cu ferfenițe de curele, bocanci greoi, spărți în vârf și lăsând să se vadă cu dârnicie degetele picioarelor. Cât privește chipiul, el nu mai semăna de mult cu o barcă, ci mai degrabă cu un basc pleoștit și descărnat.

Merseră o vreme de-a lungul unui drum prăfuit ca și gândurile omului și ca și toate drumurile de țară. Urgia războiului se arăta nemiloasă și priveliștea semăna cu chipul uscat al morții: pomi scoși din rădăcină, ierburi pârjolite, case în ruină.

Deodată, omul cel firav și zdrențăros ridică mâna dreaptă în sus, ca și cum ar fi vrut să despice catapeteasma cerului, în semn că cere odihnă. Unul dintre cei mai voinici, un mustăcios de ialomițean pe nume Buhai, îi scurmă cu privirile în inimă ca la o minuțioasă intervenție chirurgicală. Dar se dovedi tare scump la vorbă:

— Ce ți-e bre... care-i oful?
— Păi... aș dori, de se poate, să stăm o țară locului!
— Numai atât?... Și-și cercetă camaradul cu ochi sticloși.

Camaradul, unul Cosma de prin Făgăraș, mai scump la vorbă decât toți, se mulțumi să dea din cap și atât. Puteai pricepe orice: și da și ba. Dar parcă era mai mult ba. Buhai, văzând că totul cade pe el să hotărască, zise încet și fără convingere:

— Apăi, omule, cine te-a mânat să dezertezi? Eu? Nici pomeneală! Cosma? Așijderea mie! Cucu din pădure? Poate el!

Dar nu se învrednici să mai continue. Zărise pe fața omului broboane mari de sudoare. Simțea, după rătăcirea din privirile lui Cosma, că și acesta este prins de oboseală. Nici el nu sta mai bine. „Și apoi, orașul era pe aproape. Acolo, să-l predea, după cum suna ordinul’, pe dezertor, la comandant. La cel german. Să facă Fritzii cu el ce-or vrea: ciorbă, tustlama sau chiar cârnați pe varză. Se zvonește că în câteva zile trebuie să se întoarcă pe front. Antonescu vrea să ridice o nouă linie de rezistență. Zgârietura lui din toamnă și brațul sfârtecat al lui Cosma nu mai încap de acum la partea sedentară. Îi vor trimite din nou în foc...”.

Alese cu ochiul un colțișor mai retras unde iarba își mai păstra clorofila și dădu chiot de popas. Atunci dezertorul se lungi pe dată jos, ghemuindu-se ca într-un pătuc în care n-ai loc să încapi. Se așezară și ei. Ceva mai încolo. Puștile le lăsară pe jos. Fără să se mai uite la ele. Omul, în situația lui, nu-și putea pune problema fugii. Cu niciun chip.

De cum se așezară însă, lui Buhai i se trezi pofta să vorbească. Sau, mai bine zis, simțea nevoia să nu tacă. Priveliștea sinistră era dublată de o tăcere înfricoșătoare. Tăcerea voia s-o distrugă. Pentru că priveliștea n-o putea colora prin nimic. Nu vedea altceva mai nimerit decât vorba. Nu costă bani, nu aprinde focul, nu seacă apele, nu usucă floarea câmpului, nu trezește vântul...

— Cum te cheamă bre, omule?

— Iacă, Râpă îmi zice și nu altcum!
— Râpă? Dar ce nume o mai fi și ăsta?
— Cum să fie? Nume de om necăjit!
— Aha, necăjit! Păi da, ai și de ce. Când te răzvrățești și fugi de la datorie, știi și ce te așteaptă. Unde nu-i cap...

Dar nu isprăvi proverbul. Își dădu seama că e prea cunoscut și nu-și avea tot locul aici. „În definitiv, omul era mai în vârstă ca el și avea să plătească pentru fapta lui. Mai bine ar cânta. Cântul care e cânt, îngheață și dezgheață apele, aprinde toate focurile și toți vulcanii lumii, colorează tot ce-i cenușiu și trist. Cântul care e cânt...” își aduse aminte, însă, de o treabă mult mai bună și mai folositoare la acea clipă și decât vorba și decât cântul. „Vorbă multă, sărăcia omului, cântec mult, vreme de pomană...” Scoase dintr-o traistă o coșcogea pâine cu cartofi. Rupse o bucată din ea și i-o întinse lui Cosma. Acesta o prinse și începu să înfulece de zor. Chit că avea și el porția în desagă. Dar știa că acesta este obiceiul camaradului său. Să-i dea el mai întâi din rație și apoi să pretindă, mai târziu, să i-o înapoieze. Și el, care nu putea s-o măsoare, îi dădea totdeauna cu o țără mai bogat. Începură amândoi să înfulece. Deodată, își opriră îmbucătura la jumătatea drumului. Omul se uita la ei cum se ospătează, sărac, dar nu zise nimic. Atunci Cosma își făcu și el auzit glasul:

— Măi Buhăiță. Copile, îi dăm și creștinului ăstuia o bucată? Prea se uită cu jind!

Buhai dădu el de data aceasta din cap. Își însoți însă gestul prin cuvinte:

— I-am da, dar n-avem voie. Dezertoru’-i dezertor. Nu mai e om. N-are de ce să mai mănânce, n-are de ce să mai bea. Asta-i! Și înfulecă mai departe.

Trecură câteva clipe. Buhai și Cosma isprăviră de îmbucat.

— Ascultă, Râpă, zise Buhai, de ce ai dezertat, măi? Și fără să aștepte răspunsul îi dădu mai departe, pătrunzând cu vorba prin istorie, cum se pricepea el mai bine. De-ar fi făcut așa toți oștenii noștri români, câți i-a

născut neamul ăsta românesc, am mai fi fost noi azi în lume? Și ai lui Mircea la Rovine... ai lui Ștefan... ai lui Mihai... Ce mai!

Omul îl cercetă cu privirile. Priviri arse de sete și mistuite de foame:

— Uite-așa, zise Râpă, uite-așa și nu altfel. Pentru că n-aveam de ce să mai lupt! Mă duceam să cer pământ pe meleag străin ca să-l rodnesc? Îmi mureau copiii și muierea de foame aici la noi și trebuia să le duc bucate de pe acolo? Și arătă cu capul spre răsărit. De ce trebuia să continuu să lupt?

Buhai și Cosma se priviră.

— Hai, scoală, bre Râpă, să te ducem să-ți împlinești destinul!

Omul nu se arătă potrivnic. Încercă să se scoale, ca la ordin, dar recăzu în iarbă zdrobit. Oricine își putea da seama că nu se preface. Făcuseră ceva drum pe jos până aici, în apropierea Iașiului. Îi privi pe cei doi de jos în sus:

— Destinul meu? Mi l-am împlinit. Când am dezertat mi-am împlinit un destin! Tăcu, arătând că îi e greu să facă mărturisiri. Dar reluă curând, parcă pe altă voce și despre o altă lume. Să știți că oștenii lui Mircea, ai lui Ștefan sau Mihai Viteazul au luptat pe acest pământ. Și pentru acest pământ. Pentru libertatea lui. Nu s-au dus la otomani să le ceară loc sub soare. La nimeni nu s-au dus. Aici au stat de vremuri și cât vremea!

Buhai înghiți în sec. Dar Cosma se arăta de-a binelea a nu fi în apele lui. Tuși sec și, trecând peste obiceiul său de om tăcut, își dădu drumul la vorbă:

— Să zicem că tu nu ai nimic cu istoria noastră. Că nu te-a interesat ce-au făcut alții în trecut. Dar tot nu pricep cum un român poate să dezerteze?

Râpă îl privi senin, încât Cosma rămase uimit. Din ochii omului aceuia, de să-i plângi de milă, țâșniseră lumini:

— N-am nimic cu istoria noastră? Cum de aș putea să nu am? Eu sunt dintr-un sat de aici, din apropiere. Cu cât mergeam și ne apropiam, îmi sălta inima de bucurie că mă

întorn la vatră!

— Chiar așa, în situația asta?

— Cum chiar așa? Așa cum trebuia să fie și cum trebuia să fac. Tăcu o clipă. Știți voi, oameni buni, un lucru bun și adevărat. În vara lui '17, tăicuțu a purces și el alături de alți români să nască povestea Mărășeștilor. Și a născut-o. Așa cum trebuia să se petreacă lucrurile. Nu s-a gândit o clipă să dea înapoi de la datorie. Să dezerteze. Pentru că, pe atunci, vorba noastră românească era „Pe-aicea nu se trece”. Ca un cântec dulce ce te înfiora și îți mergea de-a dreptul la inimă. Așa spuneau românii, toți câți se încheștaseră în luptă. Ca un crez sfânt și înălțător. Așa foșneau și pădurile în frunzele arborilor. Și apele în vaduri. Chiar și ciocârlia parcă zicea așa, privind îndurerată pârjolul și avântându-se în înalt cu această nădejde în inimă. Că dușmanul, neamțul, nu va trece mai departe și că vine vremea să-l gonim de tot de pe pământul nostru. S-au ținut atunci de cuvânt românii. Nemții n-au trecut de Mărășești. Și de Mărăști. Și de Oituz. Și de nicio altă palmă de pământ românesc. Pământul a putut să respire mai an după aceea, în libertate.

Buhai și Cosma se priviră din nou. Dar Râpă nu-și isprăvisе năduful. Sau, poate, abia îl începea. Acum, continuă el cu o voce care trăda vădită durere, nemții sunt iar pe trupul nostru de moșie. Alți nemți. Fiii și nepoții celor de atunci. Poartă alte haine. Dar chipurile caută cu sete la ce-i al nostru și al altora. Nu vor un loc sub soare. Caută ca o lume întreagă să le stea la picioare. Firește, acum sunt mai altfel. Acum ne sunt aliați. Dar eu n-am uitat chipul eroului Taica, răstignit acolo, în câmpul Mărășeștilor, furat din viață de glonțul nemțesc, îmi amintesc prieteni... îmi amintesc de ce spunea el: „Călcâiul prusac, feciorule, e cumplit. Feriți-vă de călcâiul prusac. Osteniți-vă a nu-i da voie să se înstăpânească la noi.” Nu-l pot uita pe taica. Și nici aiste cuvinte. Pe mama au ucis-o pentru că s-a împotrivit când au vrut nemții să ne fure văcuța de lapte. Pe sora mea, Vetuța, au dus-o în Germania și n-am mai văzut-o. Kaput! Era frumoasă soră-mea. Foarte

frumoasă. Și într-o clipă n-a mai fost a noastră. N-a mai fost a țării care a născut-o. Kaput! Pentru că așa vrut-au Fritzii de atunci!

Buhai tresări. La gândul pe care-l gândise. Ca Fritzii să facă din dezertor cârnați pe varză. Sau ce-or pofti. Întâlni privirile lui Râpă care tot vorbea. Eu am dezertat. E drept. Trebuia să ascult porunca nemților și să merg la rândul meu să-i fur pe alții, să le răpesc fetele.

Să le ucid copiii, să le iau văcuța de lapte. Pentru că războiul este război. Totul este posibil. Românul nu trebuie să dezerteze, ci să rămână loial cu cei care sunt acum stăpâni la Iași, la comandament. Nu departe de umbrele și oasele stejarilor din Mărășești! Cosma se înnegură la față. Ființa îi fu prinsă de un fior. Scui pă cu năduf și se cutremură tot. Își aduse aminte că și pe tatăl său îl împușcaseră comandanții din armata austro-ungară. El era de-o șchioapă. Spre deosebire de Râpă, nici nu și-l amintea pe părintele său. Maică-sa murise când îl născuse, îi spusese o bătrânică, la ușa căreia crescuse, că din porunca acestor comandanți fusese împușcat. Pentru că voise să treacă munții în... în Muntenia, firește. Mai mult nu știa. Nici nu se gândise cam ce s-ar fi putut întâmpla atunci. Acum, cuvintele lui Râpă îi deschideau ochii să vadă limpede istoria vie a părintelui său, a neamului său românesc. Acum înțelegea că tatăl lui trebuie să fi fost un fugăr din armata austro-ungară, un dezertor român care nu-și aflate rostul într-o armată străină și găsisse de datoria lui să treacă munții la frații săi.

În acea clipă, Cosma, fără să vrea aproape, pipăi cu mâinile în traistă și scoase la iveală pâinea de care dispunea. Rația lui, din care datora o parte și lui Buhai. Rupse o bucată bună și i-o întinse lui Râpă:

— Ține, Râpă, mănâncă o țârică de pâine. Adevărat că nu era multă. Dar Râpă nu se grăbi s-o prindă nici pe aceasta. Nu dovedea a fi gol în măruntaie. Nu se repezea la hrana ce-i venea pe neașteptate. Deși Cosma știa că, de când plecaseră la drum, Râpă nu pusese nimic în gură. Îl îndemnă din nou cu gestul și cu privirile. Atunci Râpă, ca

și cum de data aceasta era el cel tare, zise încet, dar apăsător:

— Lasă frate, dezertorul nu merită nici boț de pâine, nici strop de apă. Duceți-mă la comandamentul hitlerist, să mă împuște dușmanii. Pe pământul românesc să mă împuște. N-au putut să treacă în '17 de taica, să treacă de mine!

Cosma rămase cu pâinea în mână. Stătu o clipă locului. În el se dădea o luptă crâncenă. Vocea lui prinse însă cheag:

— Bre, Râpă, omule, eu ți-aș da oarecum dreptate dinspre partea nemților. Dar vezi că tu ai dezertat din armata condusă de Antonescu și îndreptată împotriva rușilor. Păi tu ai fugit de la datoria de a-i înfrânge pe ruși, ca și cum ăștia ar fi binefăcătorii noștri... Tu ai uitat ce ne-au făcut rușii care erau aliați cu noi la Mărășești împotriva nemțalăilor... Și după Mărășești... Eh... Ai uitat? Să-ți zic eu... ne-au furat pământul sfânt al Basarabiei!

Se înfierbântase și nu-și amintea să fi vorbit atât niciodată. Ba chiar continuă... Și tu pe Antonescu îl socoți criminal pentru că a dat țara pe mâna nemților?

La auzul acestor cuvinte, Râpă se sculă în picioare cum putu. Ca și cum trecea tricolorul și el trebuia să fie zdravăn pe picioarele lui, pentru a-l saluta cu sfințenie. Zise cu un avânt pe care cei doi păzitori nu i-l cunoscuseră până atunci, dar nici măcar nu i-l bănuiseră:

— Ferească Dumnezeu să cred eu așa ceva. Antonescu este un mare erou. El a ridicat arma pentru români. Ca să ia înapoi de la străini și Transilvania de Nord și Bucovina și Basarabia. Să facă țara țară, dulce și nu amară... în hotarele ei străbune... ce să mai... să facă o Românie întreagă!

Buhai, văzând că gluma se îngroașă și prizonierul lor, domnul dezertor, pornise să-și ia avânt, ce-și zise: „Mă, da' Râpă ăsta nu-i chiar nătâng cum l-am socotit eu! Și pare și dus la biserică. Și, mai cu seamă, nu e prost. L-a mai ciuntit o țârică rezelul... dar încolo...” Și hop, se amestecă și el în vorbă:

— Apoi... Râpă dragă, eu nu pricep și pace... Dacă-i răzbel și oastea ta e dușmană alteia, nu te aliezi cu dușmanul, dar nici nu trădezi pe... iar tu...

Dar simți că se încurcă. Încercă, totuși, să o dreagă:

— Și cu Antonescu cum rămâne: l-ai trădat, au ba?

— E simplu de înțeles, zise Râpă. Eu l-am urmat cu credință pe Antonescu până ce oștile noastre au luat înapoi Basarabia noastră. Am mers apoi mai departe... până ce ne-am înstrăinat pe pământul unor alți dușmani ai noștri... Acolo nu mai era războiul nostru, ci al nemților contra rușilor. Treaba lor. Doi coloși cotropitori. Iar România la mijloc: căprioară nevinovată și mereu amenințată de lupi. Și uite așa, inima mi-a spus că a sosit vremea să mă întorc acasă. La ai mei...

Stătu puțin dus pe gânduri. Apoi reveni... Greșeala lui Antonescu a fost că ne-a mânat prea departe de Nistru...

Și rămase așa, cu ochii pierduți undeva în pustele răsăritene, prin orașele și satele străine lui dintotdeauna.

Dar Buhai încă nu pricepuse. Sau mai umbla prin vorbe, ca pentru a se convinge singur de adevărul pe care-l trăia:

— Ei, vezi, Râpă, deci îl socoți vinovat pe mareșal!

Râpă însă era prea ostenit. Nu atât de vorba purtată stăruitor și nici de faptul că nu ajunsese la niciun rezultat cu Buhai, ci faptul că vechea sa stare de când era dezertor își spunea cuvântul. Și cum cei doi stăteau încă jos, se așează și el din nou și vorbește șezând:

— Ehei, pricepe și tu. Buhai, un lucru. Pe Antonescu l-au luat apele. N-a mai avut ce face. Eu pot să dezertez. Mă prind un glonte în ceafa și atât. Dar el e conducător. E unul singur. Nu poate hotărî de la un ceas la altul soarta unei țări. Nici să-și calce cuvântul de aliat... E brav și loial. Nu se poate juca atunci când e vorba de România, oricât dorește mărirea ei...

În ochii lui Cosma apărură broboane de lacrimi. Dar Buhai nu se hotărâse. Zise cu voce scăzută:

— Hai. Omule, să te ducem la osândă!

Dar Cosma i se așeză în față. Părea un munte care blochează trecerea de partea cealaltă. Și nu e nimic alt de făcut decât să-l arunci în aer pentru a putea trece. Cosma era atât de hotărât. Încât nici vorbă de așa ceva. Buhai se trase înapoi și Cosma tună:

— Până aici, Buhai, zise Cosma. N-o să-l ducem pe fratele nostru să-l împuște dușmanul!

— Dușmanul? Adică... neamțul ne e dușman?

— Nu neamțul. Hitler. Pricepi. Hitler. El ne e dușman. Cel care-i poartă numele pe acest meleag ne e dușman!

Buhai nu mai zise nimic. Dar în sinea lui căuta să priceapă ce se întâmplă cu Cosma. Întâlni însă privirile lui Râpă. Priviri luminoase și fără ocoliș. Mintea îi fu cuprinsă de un vârtej fără ieșire:

— Ascultă omule, eu nu te-aș preda nemților ăloră. Dar ordinu-i ordin. Războiul e război!

— Știu, zise Râpă molcom. Războiul e război! Și apoi cu glas prietenesc... Știi ce, Buhăiță... războiul a înveninat sufletele oamenilor. I-a îndreptat pe unii împotriva altora. Pe animal îl omori ca să nu te sfâșie. Pe om, la fel. Care-i deosebirea?

Buhai nu găsi. Deocamdată, nicio deosebire. Continuă să tacă. Duse însă mâna la traistă și scoase și el de acolo nițică brânză:

— Ia frate, ia și mănâncă. Puțină pâine de la Cosma, puțină brânză de la Buhai. Tot e ceva. Nu te mai apucă pandaliile de foame!

Ochii lui Cosma se luminară. Privirile lui Râpă se limpeziră. Ale lui Buhai se deslușiră.

— Sunt un păcătos de dezertor, Buhăiță!

— Asta e drept, omule. Dar n-avem ce-i face. Dezertorul e și el om. Inimă de om, inimă de câne, cere pâine. Ai și tu nevoie de pâine și de apă. Cât despre sufletul meu, iaca, el nu mă lasă să te duc la nemți. Animalul sfâșie. Omul poate să mângâie. Iată care e diferența. Românul la român trebuie să tragă!

Și-l privi pe Cosma. Acesta prinse de-i sărută pe amândoi pe frunte. Apoi, adresându-se lui Râpă:

— Mănâncă, omule, să prinzi putere. Să vedem ce cărări vom apuca tus'trei. La nemți nu mergem. La unitate nu ne mai putem înturna.

Râpă înfulecă cu plăcere și lăcomie din pâine și brânză. Răsuflă apoi ușurat dinspre partea foamei. Zise:

— Românul la român trage. Eu îs moldovean de pe lângă Piatra. Vom merge la mine și ne-om schimba straiiele ostășești!

Buhai avu o tresărire. O ultimă tresărire. Parcă semăna cu o ezitare:

— Înseamnă că vom fi și noi dezertori? Sau că războiul s-a sfârșit?

— Niciuna. Nici alta. Buhăiță! Și Râpă se ridică în picioare. Nu stătea deloc bine. Se cunoștea că nu-i trecuse sfârșeala din el. Dar izbuti cu un efort să se îndrepte de spate și să privească spre țările cerului. A dezerta de la datorie - zise - este cumplit. A dezerta pentru a-ți face datoria este uman. Cât despre război, iaca, nu s-a sfârșit. Va mai cutreiera războiul. Rece și neîndurător. Cumplit și adânc. Războiul dintre oameni. Dintre frați. Mai sfâșietor decât cel dintre fiare...

Apoi, uitându-se în ochii lor și înălțându-se parcă prea mult de spate:

— Mi-era teamă de războiul nostru ce se încinsese aici. Să nu ne mistuie cu flacăra lui și să ne lase sufletele de cenușă. Acum m-am liniștit. Sunt sigur că nemții vor pierde războiul. Nu vor trece de noi, cei de azi!

Sfârșit

Anexe

Termeni istorici

Allah - Dumnezeuul arabilor îmbrățișat de toate popoarele de credință musulmană (islamică), inclusiv de turci.

aliniaamentul frontului - linia de demarcație între frontul celor două tabere aflate în luptă; până unde a ajuns acțiunea de cucerire sau eliberare

beg - comandantul unei cetăți turcești

beglerbeg - mai mare peste begi, adică stăpânitorul

unui teritoriu cu mai multe cetăți (ex.: Begul Nicopolei, Beglerbegul Provinciei Rumelia), guvernator general al unei provincii din Imperiul Otoman.

bei – comandant militar turc

Basarabii – dinastia domnitoare în Țara Românească întemeiată de Basarab I

Bizanț – colonie greacă înființată în secolul VII î.Hr la Marea de Marmara, mai târziu, capitala Imperiului Bizantin (Imperiul Roman de Răsărit). În secolul IV d, Hr. împăratul Constantin cel Mare (306-337) ridică pe ruinele vechiului Bizanț un oraș nou care-i poartă numele: Constantinopol. În anul 1453, turcii conduși de Mohamed al II-lea cuceresc Constantinopolul, care va deveni capitala Imperiului Otoman (în turcește: Istanbul).

ban – cea mai însemnată dregătorie (demnitate) în Evul Mediu, în Țara Românească. Marele Ban al Olteniei cu centrul la Craiova era cel mai însemnat ca autoritate după domnitor.

cronici – primele scrieri istorice

dregător – slujbaș, demnitar, funcționar al statului în Evul Mediu care făcea parte din sfatul domnesc

electorii – cei care aleg

fiscal (sistem) – sistemul de încasare a dărilor

generalisim – conducător suprem

hatman – mare comandant militar

Huniazii – familia nobilă din Transilvania din care a făcut parte Iancu de Hunedoara, numele vine de la domeniul Hunedoarei pe care s-a clădit castelul stăpânit de această familie.

Io – particulă așezată înaintea titlului voievozilor și domnitorilor români în actele de domnie (hrisoave) și care desemnează persoana domnitorului (ex.: „Io, Mircea, mare voievod și domn...”)

jurământ – act de credință față de țară și domnitor sau în Evul Mediu al cavalerului față de suzeranul (stăpânul) său

logofăt – șeful cancelariei domnești (marele logofăt) având în subordine pisari și grămătic

Mușatini - familia dinastică domnitoare în Moldova în
Evul Mediu

norod - popor

otomani - turci. Constituiau o ramură a mongolilor și
își au originea în Asia Centrală. Erau împărțiți, la rândul
lor, în turcii selgiucizi și turcii otomani. Numele de otomani
vine de la întemeietorul statului otoman care a luat ființă
în Asia Mică și care se numea Otman (otomani) sau Osman
(osmanlâi). Turcii otomani vor forma un mare imperiu prin
cuceriri și sunt cei cu care românii vor purta numeroase
războaie de apărare împotriva expansiunii lor permanente.

panduri - formațiuni semimilitare constituite în
special în Oltenia și care în schimbul pazei marginilor erau
scutiți de bir. Un corp de voluntari panduri sub conducerea
lui Tudor Vladimirescu va participa la războiul ruso-turc
din 1806-1812 de partea Rusiei.

pașalâc - un teritoriu ocupat de turci asupra căruia
aceștia își stabilesc administrația

pașă - conducător militar turc

pârcălab - comandant militar

patronimic - numele dinastiei domnitoare izvorând
de la întemeietor

poartă - denumire dată Imperiului Otoman

pontic - de la țărmul Mării Negre (numită în
Antichitate Pontul Euxin)

portar - comandantul militar al unei cetăți (în special
în Moldova)

portdrapelul - oștean sau ofițer căruia i se încredința
misiunea (sarcina) de onoare de a purta drapelul în
bătălie, portdrapelul trebuia să nu lase ca drapelul să cadă
în mâini dușmane și să-l apere cu sacrificiul vieții.

prinț - rang de noblețe

prusac - din Prusia

reformă - acte care să conducă la schimbarea în bine
a societății

raia - cetate ocupată și administrată de turci

redută - cetate

sceptru - însemn al puterii (sub sceptrul - sub

conducerea)

secularizare - trecerea unor proprietăți bisericești sau mănăstirești în patrimoniul statului

sfetnic - ajutor, sfătuitoare

sângeac - corp de oaste turcesc

spătar - marele dregător care purta spada domnului, conducătorul oastei

șalvaragii - purtători de șalvari (șalvari - pantaloni largi ai ostașilor turci)

turban - fes turcesc

valah - termen arhaic pentru român

vizir - cel mai mare demnitar turc după sultan, ajutorul sultanului

vornic - mai-marele curții domnești

Domniile în timpul cărora se desfășoară acțiunea legendelor și povestirilor din volum

Dromihete (sec. IV-III î, Hr.) - căpetenie (rege) a unei uniuni tribale getice din câmpia munteană. Poartă lupte de apărare împotriva atacurilor conduse de regele Lisimah, un urmaș al lui Alexandru Macedon. Dromihete îl învinge pe acesta, dar în loc să-l pedepsească, îl ospetește. Pilda lui Dromihete îl determină pe regele Lisimah să înceteze atacul împotriva geților.

Burebista (82-44 î, Hr.) - rege al geto-dacilor, întemeietor al statului dac. Este supranumit pentru acest act „cel dintâi și cel mai mare rege din Tracia”. Luptă împotriva expansiunii puternicelor și numeroaselor neamuri celtice și apoi se pregătește să întâmpine expansiunea romană. Ciocnirea cu romanii nu va mai avea loc deoarece dictatorul Romei, Cezar, cade victimă unui complot în Senat (44 î.Hr.). Tot în același an moare și Burebista lovit de nobilii complotiști daci.

Decebal (87-106 d.Hr.) - fiul regelui dac Scorillo și nepotul lui Duras. Îi urmează la tron unchiului său și reface statul dac. Reface și oastea dacă. Poartă lupte victorioase cu romanii în timpul împăratului Domițian. Este înfrânt însă în războaiele conduse din partea Romei de împăratul Traian (101-102 și 105-106). După ce apără din

răspuțeri capitala Daciei, Sarmizegetusa, preferă în locul unei vieți în robie să-și pună capăt zilelor. Decebal este ultimul rege dac și primul erou al neamului nostru.

Menușorut (sfârșitul secolului IX - începutul secolului X) - voievod al formațiunii statale românești care cuprindea partea de nord-est a Transilvaniei (dintre Mureș și Someș) cu centrul la cetatea Biharea (Bihorul de astăzi). Poartă lupte împotriva năvălitorilor unguri.

Negru-Vodă - este considerat în mod greșit întemeietor al Țării Românești. Atestat documentar ca stăpân al cetății de la Breaza (Făgăraș). Ca fapt istoric poate face parte din mișcarea generală de emigrație la sud de Carpați și e legat de lupta împotriva tătarilor. Poate că a trăit în secolul XIII, sau poate că a fost contemporan cu Basarab I Întemeietorul când a avut loc bătălia de la Posada (1330).

Basarab I „cel Mare” (1310-1352) - numele său adevărat este Ioan sau Ivanco. Își ia nume de rezonanță în epocă, nume de origine cumăna (Basarabă). Urmas al voievozilor români argeșeni (bunicul lui este Seneslau, iar tatăl lui este Tihomir, Togomer). Este întemeietorul Țării Românești. Actul de independență al statului este consfințit de biruința asupra regelui Ungariei, Carol Robert de Anjou, la Posada (1330). Basarab I „cel Mare” întemeiază și dinastia muntenească a Basarabilor.

Mircea cel Bătrân (1386-1418) - domn al Țării Românești. Este supranumit și „Luceafărul Basarabilor”. În timpul domniei sale Țara Românească cunoaște cea mai mare întindere teritorială, o mare dezvoltare economică, o nouă organizare a statului pe plan administrativ și militar și o epocă de mare cultură.

Alexandru cel Bun (1400-1432) - domn al Moldovei, fiu al lui Roman I, contribuie la organizarea și dezvoltarea statului, la prosperitatea economică, în special prin măsuri legate de dezvoltarea comerțului. Este un sprijinitor al culturii, ctitor de așezăminte religioase. Pe linia apărării independentei Moldovei participă la concentrarea de forțe (Polonia, Lituania, cnezatele rusești) având drept scop

oprirea expansiunii cavalerilor teutoni și împotriva expansiunii otomane.

Iancu de Hunedoara (1441-1456) - voievod al Transilvaniei, comite al secuilor și comite de Timiș, loțiitor și căpitan general al regatului Ungariei, ban de Severin, căpitan al Belgradului, guvernator (vicerege al Ungariei). Fiul său, Matei Corvin, ajunge rege al Ungariei. Iancu este un mare conducător militar de renume european. Conduce bătălii în cadrul cruciadei creștine antiotomane, culminând cu biruința de la Belgrad (1456) pe care îl apără eroic oprind înaintarea otomană în Europa. Pentru bravura sa contemporanii l-au numit „Lumina Lumii”.

Vlad Țepeș (1448; 1456-1462; 1476)- domn al Țării Românești, mare conducător antiotoman. Opera internă este deosebit de însemnată și constă în lupta pentru centralizarea statului și a puterii domnitorului împotriva boierimii anarhice care, în alianță cu turcii, trădau adesea interesele țării. A pus ordine în problemele statului pedepsind fără cruțare pe trădători, hoți, necinstiți, leneși. Întrucât pedeapsa capitală era tragerea în țeapă (măsură luată nu din cruzime și sadism ci de la necesitatea de a pune capăt oricărui abuz) i s-a spus și Țepeș. Ca fiu al domnitorului Vlad Dracul i s-a mai spus și Dracula, adică fiul Dracului (nume derivat din Ordinul Dragonului oferit părintelui său de regele Ungariei pentru virtuți ostășești). Pornind de la narațiunile săsești (în general denigratoare la adresa domnitorului) și a cognomenului amintit, o întreagă literatură contemporană îl identifică pe Vlad Țepeș cu un personaj inventat, Dracula, feroce, vampir etc. Corectitudinea istorică ne obligă a arăta că Vlad Țepeș nu are nimic comun cu diabolicul „Dracula”. Voievodul român rămâne una dintre cele mai luminoase figuri din istoria națională, Basarab al dreptății și ordinei.

Ștefan Cel Mare (1457-1504) - își merită pe drept cele trei epitete: cel Mare, cel Sfânt și cel Nebiruit. Este moment de referință pentru istoria neamului românesc, acest fapt reiese cu claritate atât din povestirea lui Grigore

Ureche privind moartea voievodului (când plânga lumea după un părinte bun și drept așa cum nu mai avusese și nu avea să mai aibă Moldova), cât mai ales după neasemuitele sale fapte. Ștefan reprezintă simbolul luptei pentru independența Moldovei, mare om politic și diplomat, „Atletul lui Hristos” ca apărător al creștinătății. Epoca lui este un timp de glorie nepieritoare, de prosperitate în toate ramurile. Ștefan cel Mare rămâne nemuritor în documente, în legende și povestiri și mai ales în istoria românilor.

Neagoe Basarab (1512-1521) - domnitor muntean provenit din rândurile boierimii oltene din gruparea Craioveștilor, puternica familie boierească, își va lua patronimicul de „Basarab” și îl va cinsti prin fapte strălucite. Nu este un domnitor oștean, dar a reușit să mențină țara în pace și echilibru prin mijloace pașnice și mai ales prin diplomație. Pe plan intern s-a dovedit un mare ctitor însetat de frumos și un creator. Cele două mari acte rămase ca moștenire de la el sunt: opera arhitectonică a bisericii-mănăstire de la Curtea de Argeș ridicată de „nouă meșteri mari” în frunte cu Meșterul Manole și cartea „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie”.

Radu de la Afumați (1522-1529, cu întreruperi) - domn al Țării Românești. Într-o vreme când Imperiul Otoman luase ofensiva la Dunăre voievodul se dovedește un oștean și conducător de oaste redutabil. Piatra de mormânt a domnitorului din biserica-mănăstire de la Curtea de Argeș consemnează „20 de bătlai”, dintre care cele mai multe sunt împotriva lui Mehmed Beg, pașă de Nicopole. Prin lupte îndârjite a scăpat Țara Românească de a fi prefăcută în pašalâc, soartă pe care au avut-o țările de la sud de Dunăre (Serbia, Bulgaria) sau Ungaria.

Ioan Vodă cel Cumplit (1572-1574) - domnul Moldovei. Numit „cel Cumplit” de boieri pentru că nu le-a iertat trădările și de B.P. Hașdeu în drama istorică având același nume. Mare conducător de oaste, Ioan Vodă obține o strălucită biruință împotriva semilunii la Jiliște. Trădat de

un grup de boieri în frunte cu pârcălabul Ieremia (Eremia) el este înfrânt de turci la Roșcani (1574) și moare ca un martir pentru neatârarea țării.

Mihai Viteazul (1593-1601) - 1593-1599 domn al Țării Românești, 1599-1600 domn al Ardealului, 1600-1601 domn al tuturor românilor. Fiu natural al lui Pătrașcu cel Bun, deci os de domn Basarab. Mihai Viteazul este un mare conducător de oaste. Este învingătorul de la Călugăreni-Giurgiu al vestitului general turc Sinan Pașa. Mihai este alături de Ștefan cel Mare simbol al luptei pentru neatârarea țării. Marea operă a lui Mihai Viteazul este actul istoric al făuririi primei Uniri a românilor într-un singur stat sub sceptrul său. Dușmanii unității și ai puterii românilor s-au unit și în august 1601 Mihai a fost ucis mișelește în cortul său de pe Câmpia Turzii. Urmașii lui n-au putut uita fapta lui Mihai și au căutat să refacă uriașa moștenire a Viteazului în istoria neamului românesc.

Matei Basarab (1632-1654) - domnul Țării Românești. Provenit din rândurile boierilor olteni, Brâncoveni. Numit, înainte de a lua domnia, „Aga Matei din Brâncoveni”. Este un domn oștean. A luat domnia împotriva rivalului său Radu Iliaș. Prin biruința de la Plumbuita (de lângă București) vine la domnie în condițiile unei stări de spirit antigrecești din țară. Este și rămâne reprezentantul Partidei Naționale care l-a adus la putere. Om de țară, legat de tradiții și datini, își ia patronimicul de „Basarab” și continuă tradițiile și datinile strămoșești contribuind prin reforme (schimbări) la anunțarea zorilor epocii modeme (sub raport economic, social, administrativ-fiscal, politic, militar și cultural). Se dovedește și urmaș al lui Mihai Viteazul prin ideea de refacere a unității statale a românilor. Vede această unitate prin relații de bună-vecinătate cu ceilalți domni români pe bază de tratate încheiate cu principii Transilvaniei, Gheorghe Rakoczy I și Gheorghe Rakoczy II. Tot pe această linie trebuie înțeleasă și lupta cu contemporanul său moldovean Vasile Lupu care urmărea tronul Țării Românești pentru fiul său, Ioan Lupu. Pe planul culturii Matei Basarab este cel mai prodigios

ctitor de biserici și mănăstiri din istoria românilor. Pe plan extern popoarele balcanice văd în domnitor pe cel menit să conducă lupta de neatârnamare împotriva Imperiului Otoman în calitate de „generalisim al întregului Orient”.

Șerban Cantacuzino (1678-1688)- domnul Țării Românești. Urmaș al vechilor Cantacuzini, care dăduseră în secolul XV, un împărat pe tronul Bizanțului, Ioan Cantacuzino. El este frate cu cărturarul Constantin Cantacuzino Stolnicul și Mihai Cantacuzino Spătarul și are ca soră pe mama lui Constantin Brâncoveanu. Duce o politică externă de echilibru între Imperiul Habsburgic, cel Otoman și Imperiul Rus. La asediul Vienei (1683) este nevoit să se situeze în tabăra turcească iar tunurile românilor care trebuia să bombardeze cetatea erau umplute cu paie. Pe planul culturii domnia lui este marcată de apariția „Bibliei de la București” (1688).

Constantin Brâncoveanu (1688-1714) - unul dintre cei mai mari voievozi ai românilor. Își ia și el patronimicul de „Basarab”. Este un mare om politic și un diplomat de seamă. În timpul lui București devine o tribună a ambasadurilor care veneau din țările Europei apusene spre Imperiul Otoman. Pe plan intern Brâncoveanu înscrie prin actele sale trecerea Țării Românești la epoca modernă. Cultura ia o amploare deosebită în laturile sale esențiale: școală, tipografie, editarea de cărți, biblioteci, artă. Aceste comori se dovedesc a fi de valoare națională. Este marcată o epocă de renaștere adevărată. Constantin Brâncoveanu creează și așa-numitul „stil brâncovenesc” în toate ramurile vieții de stat. Sfârșește ca un martir al credinței în Dumnezeu și în dreptatea neamului românesc. Sultanul Ahmed râvnindu-i bogățiile îi cere să-și lepede credința străbună și să îmbrățișeze legea turcească. Pentru atitudinea lui demnă și neplecată Brâncoveanu împreună cu cei patru coconi (fii) ai săi (Constantin, Ștefan, Radu și Matei) precum și sfetnicul său Ianache Văcărescu își pierd capetele la Istanbul. Constantin Brâncoveanu este „Apusul de Soare” al domnilor Basarabi.

Alexandru Ioan Cuza (1859-1866) - revoluționar

fruntaș al anului 1848, luptător pentru unire în întreaga perioadă de după revoluție, Cuza este omul politic și diplomatul patriot care și-a legat pentru totdeauna numele de actul istoric de la 24 Ianuarie 1859, act care a dus la Unirea Principatelor Române sub sceptrul său. Odată realizat acest act, Cuza ajutat de politicienii patrioți ai timpului său și în primul rând de Mihail Kogălniceanu au realizat un șir de reforme care au pus bazele instituțiilor României moderne. Printre acestea au fost: secularizarea averilor mănăstirești, reforma agrară, reforma electorală, administrativă, a instrucțiunii publice, legea organizării armatei, legea introducerii sistemului de unități și măsuri metrice, adoptarea Codului Civil etc. Alexandru Ioan Cuza rămâne o personalitate luminoasă în istoria României.

Carol I de Hohenzollern (Sigmaringen) - (1866-11914) - 1866-1881 domnitor al României, 1881-1914 rege al României. Cu domnia lui Carol I, din dinastia de Hohenzollern, începe istoria monarhiei de origine străină din România. Carol I era al doilea fiu al demnitarului german prințul prusac Carol Anton. La 10 mai 1866 el devine domnitorul României. Sub domnia lui românii și-au obținut independența prin războiul din 1877-1878. Ca domnitor și apoi ca rege al României Carol I prin Constituția din 1866, prin care societatea românească își structura instituțiile moderne, pune bazele monarhiei constituționale și parlamentare în România.

Ferdinand I (1914-1927) - rege al României, nepot de frate al lui Carol I care nu avusese urmași. Regele Ferdinand a continuat opera de dezvoltare a României moderne. În timpul lui România a participat la Primul Război Mondial și la marile lupte din vara anului 1917 de la Oituz, Mărăști, Mărășești. Sub sceptrul regelui Ferdinand și a reginei Maria românii vor făuri România Mare. Regele Ferdinand este supranumit și „întregitorul”.

Mihai I (1927-1947) - 1927-1930 sub regență, 1940-1947 rege al României. Domnește într-o perioadă foarte grea, de răscruce, din istoria românilor. Contribuția regelui Mihai la actul de la 23 august 1944 este esențială.

Doborârea de la putere a dictaturii antonesciene, scoaterea României din războiul antisovietic și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste au condus la scurtarea duratei celui de-al Doilea Război Mondial. Mihai a fost ultimul rege al României. El a fost nevoit să abdice la 30 decembrie 1947, sub amenințarea unor presiuni morale ale guvernului comunist.

Personaje istorice reale întâlnite în legende și povestiri

Aaron, Florian - profesor, istoric, fruntaș al Revoluției de la 1848

Alecsandri, Vasile - scriitor, om de cultură, fruntaș al Revoluției de la 1848

Ahmed al III-lea - sultanul care a hotărât executarea lui Brâncoveanu și a coconilor (fiilor) săi

Alexandrescu, Grigore - scriitor, om de cultură, fruntaș al Revoluției de la 1848

Alexandru, Macedon - fiul lui Filip al II-lea, regele Macedoniei, Alexandru creează prin cuceriri un mare imperiu

Antim Ivireanul - originar din Iveria (Georgia), merge la Constantinopol și de acolo vine la curtea lui Brâncoveanu unde desfășoară o bogată activitate culturală, în special în domeniul cuvântului tipărit. Om de întinsă cultură, poliglot, mitropolit

Antonescu, Ion - general, apoi mareșal al României. Temeinic pregătit în domeniul artei militare atât pe plan teoretic cât și practic. Poseda reale calități politice, avea simțul disciplinei și onoarei, cât și sentimentul patriotic. A îndeplinit funcții importante: șeful Secției Operații de la marele Cartier General în anii războiului pentru reîntregire, atașat militar la Londra și Paris, comandant al Școlii Superioare de Război, șef al Marelui Stat Major, ministru de război. În anii 1940-1944 este în fapt conducător al statului. În această calitate angajează România în războiul antisovietic. În urma evenimentelor din august 1944 este arestat și la 1 iunie 1946 este executat din ordinul guvernului comunist.

Arvinte, Matei - soldat însărcinat cu paza drapelului în cazarma din Dealul Spirii la 13 Septembrie 1848. Cade la datorie ca și întreaga companie de pompieri condusă de căpitanul Pavel Zăgănescu apărând eroic Bucureștiul și Revoluția de turcii care năvăliseră în țară.

Baba Novac - comandant de haiduci sârbi care vine în oastea lui Mihai și se dovedește aprig luptător antiotoman. Ajunge general al lui Mihai Viteazul.

Basta - generalul imperial al lui Rudolf al II-lea. Pune la cale uciderea lui Mihai pe Câmpia Turzii (august 1601)

Báthory, Andrei - văr al principelui Transilvaniei, Sigismund Báthory, care îl lasă în locul său la conducerea Transilvaniei. Este înfrânt de Mihai Viteazul în bătălia de la Șelimbăr (lângă Sibiu).

Bălcescu, Nicolae - om de cultură, istoric, publicist, scriitor, fruntaș al Revoluției române de la 1848

Biatec - conducător celt în timpul războaielor împotriva geto-dacilor conduși de Burebista

Boldur - unul dintre boierii credincioși lui Ștefan cel Mare

Buzeștii - cei trei frați Buzești (Preda, Radu și Stroie Buzescu) l-au servit cu credință pe Mihai Viteazul, aducând mari foloase țării

Brennus - conducătorul galilor în timpul războaielor pe care Roma le-a dus în perioada republicii pentru ocuparea întregii Italii

Carol Robert - rege al Ungariei făcând parte din dinastia franceză de Anjou. Pornește război împotriva lui Basarab, domnul Țării Românești. Este înfrânt de oastea domnului român în bătălia de la Posada (9-12 noiembrie 1330), act care consfințește neatârarea Țării Românești.

Catavolinos - grec. Vine împreună cu Hamza Pașa la Giurgiu trimis de sultan pentru a-l prinde pe Țepeș. Țepeș vine cu oastea și învingându-i spulberă planul lui Mohamed al II-lea.

Cloșca - numele adevărat Ion Oargă. Reprezentant al locuitorilor din comunele Cărpiniș, Abrud și Bucium în Răscoala din 1784, stegar al țărănimii alături de Horea și

Gheorghe Crișan. Este tras pe roată alături de Horea în timp ce Crișan s-a spânzurat în închisoare cu nojițele de la opinci.

Coman - spătar. Împreună cu 400 de oșteni moldoveni participă la bătălia de la Marienburg din porunca lui Alexandru cel Bun în scopul opririi expansiunii cavalerilor teutoni spre răsărit. Moldovenii fac minuni de vitejie.

Coșbuc, George - scriitor clasic. Supranumit „Poetul țărănimii”, a descris în versuri de o mare frumusețe, dar și realism, viața țărănimii în diversele ei moduri de manifestare, tradițiile și obiceiurile satului, dar și vitejiile eroilor neamului.

Cristea, Toader - ostaș, erou de la 1877

Deceneu - mare preot în timpul regelui Burebista, sfetnic de încredere al regelui, om de cultură în epocă. După moartea lui Burebista și desfacerea vastei sale alcătuirii politice, în nucleul statal din Munții Orăștiei Deceneu devine rege păstrându-și și calitatea de mare preot.

Despina - soția lui Neagoe Vodă Basarab. Este înmormântată alături de domnitor la biserica-mănăstire de la Curtea de Argeș.

Filip al II-lea - regele Macedoniei și tatăl lui Alexandru Macedon

Ghica, Ion - scriitor, economist, om politic, diplomat, fruntaș al Revoluției Române de la 1848

Grigore, Ion - luptător și erou al războiului de neamănare din 1877

Hamza Pașa - împreună cu grecul Catavolinos sunt pedepsiți de Țepeș prin tragerea în țeapă

Heissler, Donat - general imperial. Înfrânt de oștile române ale lui Brâncoveanu în bătălia de la Zămești și apoi de la Tohani (1690).

Hitler - dictatorul Germaniei între anii 1933-1945

Horea - numele său real este Vasile Nicola Ursu. Născut în satul Albac. Este conducătorul moșilor și al Răscoalei din 1784 din Transilvania. Este prins prin

trădare și executat din porunca împăratului Iosif al II-lea prin tragerea pe roată împreună cu Cloșca (28 februarie 1785).

Ieremia (în unele surse, Eremia) - numit în funcție de surse hatman sau pârcălab. Este unul dintre marii boieri care îl trădează pe Ioan Vodă cel Cumplit în bătălia de la Roșcani (1574).

Iosif al II-Lea - împărat habsburgic în timpul revoluției lui Horea. Poruncește tragerea pe roată a stegarilor „răzvrățiți”.

Istrătescu, Vasile - căpitan, erou în războiul de neatârnare din 1877

Kogălniceanu, Mihail - mare om de stat, politic și diplomat de seamă, istoric și om de cultură, publicist, principalul sfetnic al lui Alexandru Ioan Cuza, profesor și orator. Este împreună cu domnitorul Unirii Principatelor autorul unor reforme esențiale pe linia creării instituțiilor României moderne.

Lisimah - un urmaș al lui Alexandru Macedon. Organizează expediții de supunere a geților din Câmpia Muntenă conduși de Dromihete. Este înfrânt de acesta.

Mărăcine, Banu - cavaler din nobilimea română. Luptă sub steagul lui Basarab I în bătălia de la Posada. Figură devenită cu timpul legendară. Se spune că după terminarea bătăliei ar fi plecat înspre Francia și ar fi participat la celebrul război de O Sută de Ani, conducând câțiva călăreți cu care plecase din Valahia. Este în slujba lui Filip al VI-lea de Valois, regele Franței. Eroul acestei legende se pare că a fost strămoșul îndepărtat al poetului pleiadei franceze, Pierre de Ronsard.

Mărăcineanu, Valter - căpitan, erou în războiul de neatârnare din 1877

Macarescu - căpitan, erou în războiul de neatârnare din 1877

Mehmed Beg - pașă de Nicopole. A fost înfrânt în câteva bătălii de oștile române conduse de Radu de la Afumați.

Micota - slujitor credincios și apropiat al lui Ștefan

cel Mare

Moghila - vornic, sfetnicul principal al lui Ștefan cel Mare

Mohamed al II-lea - sultanul turcilor sub care a fost cucerit Constantinopolul (1453)

Murgu, Eftimie - profesor, om de cultură, fruntaș al Revoluției de la 1848

Nonnos - conducător ceh din luptele purtate de geți sub conducerea lui Burebista pentru apărarea teritoriului țării de pătrunderea celților pe teritoriul statului dac

Osman Pașa - general turc, comandantul cetății Plevna în Războiul din 1877

Poteca, Eufrosin - profesor la Sf. Sava, om de cultură, publicist

Pitagora - om de știință grec

Putoianu, Maria - tânără din satul Putoieni din Buzău. Intră în oastea lui Mihai Viteazul pentru a-și răzbuna părintele și fratele uciși de turci.

Rudolf al II-Lea - împăratul Germaniei în timpul lui Mihai Viteazul

Rădulescu, Ion Heliade - om de cultură, profesor la Sf. Sava, publicist, ctitor de ziare, fruntaș al Revoluției române de la 1848

Romano - căpitan, erou în războiul de neatârnare din 1877

Sobieski Jan - hatman și apoi rege al Poloniei. Salvează Viena de cucerirea otomană.

Soliman Magnificul (Selim) - sultanul turcilor. Învingător în celebra bătălie de la Mohaci (1526) în urma căreia Ungaria se prăbușește sub loviturile turcilor.

Șendrea - portarul (comandantul militar) al Sucevei în timpul lui Ștefan cel Mare

Teodoroiu, Ecaterina - eroina de la Jiu, sublocotenent, căzută în luptele de la Mărășești

Traian - împărat roman, rivalul lui Decebal.

Țintilă, Gheorghe - erou în războiul de neatârnare din 1877

Ulescu, Constantin - sublocotenent, erou în războiul

de neatârnare din 1877

Văcărescu, Ianache - sfetnicul lui Brâncoveanu. Mort odată cu domnul și cu coconii acestuia.

Zăgănescu, Pavel - căpitan, conducătorul companiei de pompieri din Dealul Spirii (13 septembrie 1848)

Zaharia, Măriuca - eroină la Mărășești, fiica lui Ion Zaharia

Vocabular

A.

abis - adâncime.

abitir - mai ceva.

abrupt - cu pantă repede.

adăpost - loc ferit.

adesea - câteodată.

adeverească (să) - să spună dacă e adevărat.

adreseze (să li se) - să li se vorbească.

adulmeca (a) - a lua, a căuta urma.

adversar - dușman.

afacere - acțiune care urmărește câștigul.

aferim - bine, bravo, perfect.

agale - încet, pe îndelete.

agricultor - lucrător al pământului.

aidoma - la fel.

alba - zorii zilei.

aliniamet - linie de teren.

alai - multe persoane în șir.

Allah - dumnezeu la arabi și alte popoare orientale.

anume - într-un fel.

aparent - după cum s-ar părea.

apoteoză - preamărire, glorificare.

apostrofa (a) - (a) certa pe cineva.

aromitor - plin de miros plăcut.

articole - lucruri.

artiști - creatori de frumos.

asalt - asediu.

asprime - cruzime.

așternut - lucrurile de pe pat.

auster - sever.

avertiza (a) - a amenința, a anunța.
aviditate - însetare, dorință puternică.

B.

ba! (și mai mult) - chiar așa.

baladă - cântec eroic.

ban - mare slujbaş în Oltenia.

bard - poet.

batalion - unitate militară.

bei - guvernator (comandant) al unui oraș sau provincie turcă.

binecuvânta (a) - a ura de bine.

binețe (a da) - a da bună ziua.

botez - una dintre tainele bisericii.

botfori - cizmă cu tureci tari și încrețite.

bravură - viteză.

brăzdându-i (fața) - lăsându-i urme.

buchii - litere adânci.

bucium - instrument de suflat vestitor.

buzna (a da) - a da năvală.

buzunări (a) - a fura.

C.

calitate - lucru bun.

cange - prăjină lungă.

capcană - cursă.

capitală - centrul puterii unui stat.

catapulte - arme de aruncat pietre în interiorul cetăților.

cavaleri - nobili luptători.

cazarmă - locul unde stau soldații.

căpetenii - șefi.

cărunți - bătrâni.

călăuză - care arată drumul.

ceată - grup de luptători.

ceată - fenomen al naturii.

chitic - tace.

cică - se zice că.

cioturos - noduros.

ciuli (urechile) - a ascuți auzul, a fi mai atent.

ciumă - boală molipsitoare care face ravagii.

cneaz - conducător de stătuț (cnezat).

cocioabă - bordei.

colibă - casă mică.

conte - titlu de noblețe.

contopi (a se) - a se amesteca, a se îmbina.

corn - obiect de suflat folosit la vânătoare.

cotropire - năvălire.

coțcării - șarlatanii, pungășii.

coți - măsură pentru pânză.

crai - rege.

creștini - credincioșii în Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu, opuși păgânilor.

creneluri - deschizături în peretele unui turn de castel.

curte domnească - loc de reședință al domnului.

curteni - slujitori domnești.

D.

Danubiu - Dunărea, Istru.

dăltui (a) - a ciopli cu dalta.

daune - plată pentru stricăciuni sau pagube.

dascăli - profesori, învățători.

de-ajuns - cât trebuie.

delicat - fin.

delicatese - lucruri bune, dulci.

deprinde (a) - a învăța.

desagă - sac format din două părți, traistă.

descifra (a) - a dezvălui, a desluși.

dezgust - scârbă, dispreț.

deznădejde - disperare.

diabolic - diavolesc, rău.

diafan - ceva foarte subțire, lăsând lumina să străbată prin el.

dibaci - priceput, ager la minte.

dihai (mai) - mai ceva.

dimensiuni - mărime, măsură, proporție.

dințată - cu dinți, roată cu dinți.

dispune - are, posedă.

distins - ales.

ditamai - coșcogeamite, uriaș.

divin - dumnezeiesc.

dor - sentiment profund omenesc, iubire.

drapel - steag.

durat - făurit, construit.

durat (n-a) - n-a ținut mult.

E.

ecou - voce care se repetă.

edificiu - construcție.

elan - entuziasm.

etern - veșnic.

exclama (a) - a rosti ceva cu ton ridicat sau mirat.

exprima (a) - a spune ce gândești.

extra - de foarte bună calitate, excepțional.

ezita (a) - a sta la îndoială.

F.

falnic - măreț.

faptă - acțiune săvârșită, îndeplinită.

fascinant - fermecător.

fașă (din) - din pruncie.

făgaș - urmă lăsată în pământ.

fecior - băiat tânăr.

feciorelnice - proaspete.

fedeleş - legat strâns.

feerie - priveliște încântătoare.

ferfeniți (a-și) - a-și distruge.

fin - ales, subțire.

finețuri - lucruri delicate.

fior - sentiment lăuntric.

firav - slăbuț, anemic.

fire - fel de a fi.

flamură - steag, drapel.

forfotă - agitație, mișcare.

fort - tabără.

G.

galben - ban de aur.

gătește (se) - se pregătește.

gâtlej - partea interioară a gâtului.
generație - totalitatea oamenilor care sunt de aceeași vârstă.

gest - semn.

ghiaur - modul cum le spuneau turcii românilor.

ghioagă - armă străbună ghintuită.

glorie - onoare, mărire, slavă.

gonaci - câini de vânătoare.

graiul - vorba, limba.

grajd - locul de odihnă al vitelor.

grav - serios, sever.

grijit (am) - am avut grijă, am îngrijit.

H.

hac (de) - a-l învinge, a-l doborî.

hambar - loc de depozitare a cerealelor.

hanger - pumnal mare, încovoiat.

harem - loc de desfătare al sultanului și demnitarilor turci.

hăitași - gonaci, câini de vânătoare.

hărțuială - a hărțui, a nu da pace cuiva, a-l necăji.

hău - prăpastie, genune, abis.

hâdă - urâtă, groaznică.

hârtoape - gropi.

heruvim - înger.

hotar - linia de demarcație care desparte două țări.

hotărâre - decizie, măsură.

hrisoave - acte de domnie.

huceag - loc de rătăcire.

I.

iama (dă) - dă năvală.

iatagan - sabie, paloș.

ideal - scopul suprem al năzuinței, al perfecțiunii.

ienicer - luptător infanterist turc.

imbrohor - trimis al sultanului care îl slujea pe sultan în diferite ocazii.

imaginară - închipuită.

impas - moment greu.

impunător - falnic.

inamic - dușman.

incintă - interior, înăuntrul.

independent - care nu depinde de nimeni, neatârnat.

intimida (a se) - a se pierde cu firea.

iscaseră - provocaseră.

iscoade - spioni.

iscodi (îl) - îl puse la încercare.

iureș - fugă, goană.

Î.

îmbia (te) - te chema, te ademenea.

împrejurări - întâmplări.

împroprietărire - dare în proprietate.

încleștat - strâns ca într-un clește.

înciudat - supărat.

îndelete (pe) - fără să se grăbească, încet, rar.

îndemânatic - priceput.

îndrăzneț - curajos.

înmiresmat - cu miros plăcut, parfumat.

însemnări - notițe.

înspecta (a) - înțegă, a pune săgeata în coardă.

înturnați (să vă) - să vă întoarceți.

J.

japca (a lua cu) - a lua prin forță.

jertfa - sacrificiu (suprem).

jude - judecător, primar.

julitură - rană ușoară constând în jupuirea pielii.

K.

kilometru - unitate de măsură pentru lungimi, 1000

m.

L.

lămuriri - explicații.

leacă (o) - puțin.

legendă - poveste în proză sau versuri care pornește de la un fapt istoric real dar adaugă și elemente fantastice, miraculoase, supranaturale.

lepră - boală molipsitoare grea.

libertate - cuvânt cu multe înțelesuri; în înțelesul cel mai larg situația omului de a fi liber, neîncătușat, dar de a

răspunde de faptele lui în fața celor în drept să-l judece.

liman (a ieși la) - țărm, mal, suprafață.

lingoare - febră tifoidă.

liotă - grămadă, mulțime, gloată.

loial - credincios.

lumiș - loc deschis în mijlocul unei păduri, poiană.

lut - pământ.

M.

magistru - profesor.

mai - unealtă de lemn în formă de ciocan folosită în dulgherie și rotărie.

masive - mari, impunătoare, solide.

mausoleu - monument înălțat în cinstea (slava) eroilor neamului.

mădulare - membrele corpului.

măiestrie - pricepere mare, iscusință deosebită.

mănos - roditor.

măsura (faptelor) - valoarea.

mătăhălos - mare și gras.

mârșav - murdar sufletește.

mediul - natura înconjurătoare.

meșteșugit - cu meșteșug.

metehne - apucături, obiceiuri ale unei persoane în afara obiceiurilor comune poporului.

miji (a) - a apărea, a se ivi, a licări.

milostenie - bunătate.

miazăzi - sud.

miazănoapte - nord.

misiune - însărcinare.

mocnea - pâlpâia, ardea încet.

molatic - moale.

moți - locuitori ai munților apuseni.

mucalit - om care știe să înfățișeze partea comică a lucrurilor, cu un aer serios, glumeț, poznaș.

muierei - femei.

N.

narghilea - lulea de origine orientală (răsăriteană) cu o țevă lungă al cărei capăt de jos este fixat într-un vas cu

apă parfumată prin care trece fumul înainte de a fi inspirat.

năduf - necaz.

nări - părțile adânci ale nasului prin care se realizează respirația.

năstimire - născocire, invenție.

nași (a) - a fi nașul cuiva la botez sau la nuntă.

nătâng - mărginit la minte, prostănac, neîndemânatic, încăpățânat.

neatârnaire - a nu depinde de nimeni, a fi independent.

negură - ceață groasă, deasă, întuneric beznă.

neguțători - negustori.

nesaț - poftă, dorință puternică.

nesăbuiță - nesocotință, nechibzuință.

nestrămutat - de neclintit.

nevolnică - neputincioasă.

nizam - soldat din armata turcească.

noduros - cioturos.

nutreț - hrană pentru cai.

O.

obiective - imaginea reală a unor obiecte sau părți din natură văzute prin lunetă.

observații - constatări.

obuz - proiectil de formă cilindrică rotunjit la un capăt care, tras de tun face explozie când atinge un corp.

odraslă - fiu.

ogor - bucată de pământ, țărână.

olar - meșter de vase de lut.

olac - cal de schimb.

opinci - încălțăminte țărănească din piele sau cauciuc croită după forma labei piciorului și strânsă cu ajutorul nojițelor (curelelor).

opuse - adverse.

orfan - fără părinți.

orizont - zare.

osanale - laude, onoruri.

ospăta (a-l) - a-i da să mănânce.

ostatic - fiu de domn sau boier trimis garanție de credință la poartă și care era pregătit pentru a deveni luptător.

P.

paloș - sabie.

pantă - teren înclinat cu pășuni.

parapet - perete care servește la îngrădirea teraselor, partea de sus a zidului unei cetăți.

para - monedă veche, a suta parte din leu.

pasiune - sentiment puternic adânc, afecțiune profundă.

patimă - iubire excesivă, pornire nestăvilită.

patos - însuflețire, avânt.

păli (a păli pe cineva) - a-l lovi.

părere - mod, fel de a gândi.

pârdalnic - afurisit, blestemat.

pârjol - foc.

păștea (îl) - îl amenința.

penel - pensulă cu care pictează artistul.

persoană (în) - chiar eu.

pestriță - felurită.

peșin - în numerar, cu bani gheață.

pic - foarte puțin.

pinteni - obiect de metal prevăzut cu un vârf pe care călărețul îl prinde la călcâiul cizmei pentru a îmboldi calul.

pirostrii - cununi care se așază pe capul mirilor.

plai - regiune de munte sau deal, cu pășuni.

podis - regiune întinsă la altitudine și înconjurată de munți.

popăsuiască (să-l) - să-i facă popas de odihnă.

posac - trist.

potir - pahar de aur sau argint cu picior.

poticni (a se) - a se împiedica.

pradă - jaf.

prăvăli (a) - a rostogoli.

prâslea - cel mic.

pregeta (a nu) - a nu șovăi.

prestigiu - autoritate morală.

preajma (în) - în jurul, în apropierea.

prevestire - vestire înainte de a se întâmpla un fapt.

prichindel - micuț, copilăș, băiețel.

prieteșug - prietenie.

profilau (se) - se zăreau.

puhoi - în număr mare.

pulbere - praf.

punte - pod mai mic.

pur - curat.

puzderie - grămadă.

R.

reală - adevărată.

realitate - ceea ce vezi cu ochii tăi.

reavăn - umed, răcoros.

recunoaștere - misiune de cunoaștere a terenului, a locului unde se află inamicul și forțele de care dispune.

recunoaște - cunoaște din nou, semn că îl cunoaște pentru că l-a mai văzut.

regulă - obicei.

regulă (în) - cum trebuie, în ordine.

reflexe - sclipiri, străluciri, ogindiri.

retorică - arta de a vorbi frumos.

reținea - păstra în minte.

ripostă - îi întoarce vorba, îi dădu răspuns.

rob - om care nu este liber, supus.

ropot - zgomot produs de loviturile dese ale copitelor calului care aleargă.

S.

sadea - pur, curat.

santinelă - ostaș de pază.

sălășluiește - stă, locuiește, își găsește sălaș.

sănătoasa (la) - la fugă.

scurtătură - o cărare mai scurtă dar mai greu de străbătut, mai periculoasă.

schijă - parte dintr-un obuz explodat.

schită (a) - a face un gest în mod vag, incomplet.

scund - mic de stat.

secol (veac) - o sută de ani.

secund - al doilea.

secundă - a 60-a parte dintr-un minut.

semn - tot ceea ce arată, indică ceva.

semnificație - înțeles.

serafic - îngeresc.

sever - aspru.

simbol - tot ceea ce reprezintă în mod convențional sau prin analogie o noțiune, o idee, un sentiment și care poate fi atribuit tuturor elementelor asemănătoare.

slobod - liber.

smerenie - modestie, poziție umilă.

soartă - destin, viitorul fiecărui om.

soiuri - feluri.

solie - grup care îndeplinește o misiune.

soldat - ostaș.

sorbi (a) - a bea câte puțin.

sorti (a) - a destina.

spirit - gând, putere, inteligență.

spudeu - elev.

stână - locul unde stau ciobanii cu oile.

stăvili (a) - a pune capăt.

stinghie - bucătică de scândură.

străfulgerare - fulgerare de-o clipă.

straie - haine, veșminte.

strană - scaune fixe în biserică în dreapta și în stânga.

strană de biserică - smerit, curat sufletește.

străpungă (să) - să înfigă (sabia) în cineva.

strungă - locul unde stau oile.

sublimă - splendidă, superioară.

sufoca (a se) - a se îneca, a se înăbuși.

sumă - rezultatul adunării unor numere.

supranumit - poreclit, numit cu un alt nume decât cel propriu, cognomen.

suprem - cel mai mare, cel mai înalt.

Ș.

șa - piesă de harnașament (totalitatea obiectelor necesare la înhămarea calului confecționată din piele sau

lemn) care se pune pe spinarea calului și pe care stă călărețul.

șchioapă (de-o) - mic de tot.

șfichiuitoare - lovitură dată cu vârful biciului; vorbă șfichiuitoare, înțepătoare, ironică.

șoim - pasăre răpitoare de zi, foarte ageră, foarte puternică.

șovăire (fără) - fără ezitare, fără teamă, fără zăbavă (îndată).

șoalda (prins cu) - prins cu înșelătorii, cu minciuni.

șrapnele (singular, șrapnel) - proiectil încărcat cu gloanțe care explodează în aer la o mică înălțime.

T.

tabac - tutun.

tabere - grup opus altui grup.

taciturn - care nu vorbește mult.

tarabe - mese improvizate pe care negustorii ambulanți își vând marfa la târguri.

tălmaci - tălmăcitori, traducători.

tălpășița (își iau) - o iau la sănătoasa, la goană, sunt puși pe fugă.

tării - înălțimi.

tătâne-tău - tatăl tău, părintele tău.

tâlc - înțeleș.

temerar - îndrăzneț, curajos, fără teamă.

temniță - închisoare.

teribilă - grozavă, extraordinară, grea.

testament - act de moștenire pentru urmași.

tipografie - locul de editare (tipărire) a cărților.

ton (pe un) - glas, voce.

toiul (luptei) - miezul, cel mai greu moment, momentul culminant.

transmite - dă de știre, înștiințează, informează.

tresărire - mișcare bruscă și spontană izvorâtă dintr-o emoție.

trișau - înșelau.

trupă - soldații din oaste.

tulea (o) - o lua la fugă.

Ț.

țârâit - sunet întrerupt și abia auzit.

U.

umili (a) - (a) înjosi.

urgie - grozăvie.

V.

vale - regiune de șes situată sub nivelul ținuturilor
din jur și udată de obicei, de o apă curgătoare.

vază (de) - însemnați, aleși.

văicări (a se) - a se tângui.

văzduh - aer înalt.

vârtej - rotire a apei, bulboană, vârtoare.

veghe (de) - de strajă.

veșminte - haine.

vibra (a) - a simți profund.

vigoare - putere, forță.

virtute - calitate.

volnice - în stare.

vorovă - vorbă.

vraja - farmec.

vuiet - vâjâit, freamăt, muget.

X.

xenofob - care urăște străinii.

Y.

yenilmez - viteaz (în turcă).

Z.

zângănit - zgomot produs de ciocnirea săbiilor.

zdravăn - puternic, solid, legat.

zugrav - pictor de biserici și mănăstiri.

.